

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки Київської обласної державної адміністрації
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти»
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
Ірпінський фаховий коледж економіки та права
Криворізький фаховий коледж торгівлі та готельно-ресторанного бізнесу
ГО «Інститут соціогуманітарної політики»

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ: ВИКЛИКИ, ДОСВІД, СТРАТЕГІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

Збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції
24-25 листопада 2022 р.

КИЇВ-ІРПІНЬ
2022

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки Київської обласної державної адміністрації
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти»
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
Ірпінський фаховий коледж економіки та права
Криворізький фаховий коледж торгівлі та готельно-ресторанного бізнесу
ГО «Інститут соціогуманітарної політики»

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ: ВИКЛИКИ, ДОСВІД, СТРАТЕГІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

Збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції
24-25 листопада 2022 р.

**КИЇВ-ІРПІНЬ
2022**

*Затверджено вченою радою
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
(Протокол № 16 від 27 грудня 2022 р)*

Рецензенти:

Сліпчишин Л. В. – доктор педагогічних наук, старший дослідник; **Тимошко Г. М.** – доктор педагогічних наук, професор.

Р 64 **Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи:**
збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції (24-25 листопада 2022 р.) /
ІПОД імені Івана Зязюна НАПН України. Київ : Наукова столиця, 2022. 205 с.

У збірнику представлено матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи».

Для науковців, педагогів професійного навчання, студентів, аспірантів та всіх, хто цікавиться проблемами професійної освіти України.

ISBN 978-617-7649-61-1

УДК 377 / 378 : 37.013

Тексти тез подано в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідальність несуть автори.

© ІПОД ім. І. Зязюна НАПН України, 2022 © ІДКЕП, 2022
© КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2022
© ІСГП, 2022
© Автори публікацій, 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	14
РОЗДІЛ 1. ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР	16
<i>Анохіна Ганна Володимирівна</i>	
ЗНАЧЕННЯ РОЗВИТКУ «SOFT SKILLS» У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	16
<i>Бахтіярова Халідахон Шамшиддінівна, Пікульський Андрій Андрійович</i>	
РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ЗМІН.....	19
<i>Берега Анна, Кулалаєва Наталя Валеріївна</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ.....	21
<i>Білоножко Олена Вікторівна</i>	
РОЗМОВНИЙ КЛУБ ЯК ПЛАТФОРМА ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	23
<i>Борисенко Лариса Леонідівна</i>	
ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ПРОЯВИ ТРИВОГИ ТА СТРЕСІВ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	25
<i>Булавіна Олена Анатоліївна</i>	
ВИКЛАДАЦЬКА ДОСКОНАЛІСТЬ: КОГНІТИВНІ ПЛЮЗИ ТА ЕФЕКТИВНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ФАХОВИМ ДИСЦИПЛІНАМ.....	28
<i>Заволока Тетяна Іванівна</i>	
КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ПРИ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ.....	30
<i>Івашкіна Ірина Василівна</i>	
ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТЬЮТОРИНГУ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВИЩОЇ ШКОЛИ.....	32
<i>Іщук Анастасія Анатоліївна</i>	
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ.....	35

<i>Козубцов Ігор Миколайович</i>	
ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ НАУКОВИХ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ВВНЗ В РУСЛІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ.....	38
<i>Коломійцева Аліна Олегівна, Марищук Оксана Ювеналіївна</i>	
КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	44
<i>Корват Лариса Володимирівна</i>	
РОЗВИТОК М'ЯКИХ НАВИЧОК У МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЕКОНОМІКИ.....	45
<i>Кравець Світлана Григорівна</i>	
ПРОЄКТНА АКТИВНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСТВА.....	48
<i>Кулалаєва Наталя Валеріївна, Бахтіярова Халідахон Шамшитдінівна</i>	
МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЕКОНОМІКИ	51
<i>Лащевська Аліна, Кулалаєва Наталя Валеріївна</i>	
СУЧАСНИЙ ЗАКЛАД ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: PEST-АНАЛІЗ ЧИННИКІВ УПЛИВУ	54
<i>Левченко Тетяна Григорівна</i>	
ШЛЯХИ ДОСЯГНЕННЯ ГНУЧКОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	56
<i>Мостицька Лілія Миколаївна, Ткаченко Наталія Вікторівна</i>	
РЕАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ.....	58
<i>Некрасов Андрій Євгенійович, Ставицька Світлана Олексіївна</i>	
ПСИХОЛОГІЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	61
<i>Пілевич Оксана Анатоліївна</i>	
ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ.....	63
<i>Пісна Тетяна Миколаївна</i>	
ПРОФЕСІОГРАМА СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ.....	64

Поляков Петро Михайлович

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ МЕТОДИСТА СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ..... 68

Посохова Світлана Іванівна

КЕЙС-МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН 72

Постіл Степан Дмитрович, Козак Наталія Степанівна

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНИХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ В СУСПІЛЬСТВІ..... 73

Свириденко Віталія Юріївна

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ..... 78

Сладких Ірина Анатоліївна

ДУАЛЬНА ОСВІТА: ДОСВІД МИНУЛОГО, РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО..... 82

Сліпчишин Лідія Василівна

ДО ПИТАННЯ РОЗРОБКИ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ КОУЧИНГОВОГО СУПРОВОДУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ 84

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ВИМОГ РИНКУ ПРАЦІ..... 86

Герасимчук Ганна Миколаївна

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ І ОСОБИСТІСНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ВИПУСКНИКІВ ЯК ОСНОВНЕ ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕКТИВІВ ЗФПО 86

Деміденко Людмила Степанівна

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТІВ 88

Докуніна Ганна Володимирівна

ВЗАЄМОДІЯ ВИЩОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НА РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА 93

Калусенко Валентина Вікторівна

ІНФОРМАЦІЙНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК СУЧАСНИЙ ТЕХНІЧНИЙ ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІКИ..... 95

<i>Ковальчук Галина Олександрівна</i>	
АСИНХРОННЕ НАВЧАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ СТУДЕНТІВ-МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ	97
<i>Колісник Ніна Іванівна</i>	
ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ СПЕЦІАЛІСТА НА РИНКУ ПРАЦІ.....	100
<i>Колесніченко Ліна Аліковна</i>	
ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ СЬОГОДНІ.....	103
<i>Пухальська Наталія Олександрівна</i>	
АДАПТАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДО ВИМОГ РИНКУ ПРАЦІ.....	105
<i>Рябуха Марина Віталіївна</i>	
СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ВИМОГ РИНКУ ПРАЦІ	107
<i>Харченко Людмила Олексіївна</i>	
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ЯК ПОКАЗНИК ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	109
РОЗДІЛ 3. ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	112
<i>Артюшина Марина Віталіївна</i>	
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ	112
<i>Богорад Марина Анатоліївна</i>	
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	116
<i>Демків Анна Миколаївна</i>	
АКТУАЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ЦЕНТРІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	118
<i>Єрмак Тетяна Миколаївна</i>	
РОЗРОБКА МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ НАВИЧОК УЧНІВ ЗЗСО: ПРОБЛЕМНИЙ АНАЛІЗ.....	120
<i>Захарчук Вікторія Олександрівна, Васека Руслана Миколаївна</i>	
ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.....	123

<i>Колеснік Валерія Ярославівна</i>	
ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ	126
<i>Остапенко Вікторія Борисівна</i>	
ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.....	128
<i>Притиченко Анастасія Миколаївна, Сергієнко Наталія Володимирівна</i>	
БІНАРНЕ ЗАНЯТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ЕЛЕМЕНТ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В РЕАЛІЯХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	131
<i>Тарасенко Олександра, Васека Руслана Миколаївна</i>	
ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ЦИФРИВІЗАЦІЇ.....	134
<i>Яковичен Євгеній Романович, Васека Васека Руслана Миколаївна</i>	
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТИ ЯК ТРЕНД РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦІВ	136
РОЗДІЛ 4. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТИ ЯК ТРЕНД РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦІВ	139
<i>Авдіюк Світлана Володимирівна</i>	
ШЛЯХИ СТИМУЛЮВАННЯ ВИКЛАДАЧІВ ДО РОЗВИТКУ ЇХ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	139
<i>Верещук Олена Сергіївна</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН СТУДЕНТАМИ КОЛЕДЖІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	141
<i>Вовк Ніна Григорівна</i>	
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОСВІТИ.....	144
<i>Добруха Марина Миколаївна</i>	
ПЕРЕВАГИ ТА МОЖЛИВОСТІ КОРИСТУВАННЯ ПЛАТФОРМОЮ GOOGLE WORKSPACE FOR EDUCATION	145
<i>Дроботова Людмила Антонівна</i>	
ПІЗНАВАЛЬНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ДО ЗАНЯТЬ	148
<i>Забарна Наталія Робертівна, Товста Світлана Миколаївна</i>	
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ	151

<i>Козубцов Ігор Миколайович</i>	
ЦИФРОВА КУЛЬТУРА, ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ, ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СУЧАСНІ ОСВІТНІ ФЕНОМЕНИ.....	153
<i>Лисенко Віталій Сергійович</i>	
ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ФОРМА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	157
<i>Пілевич Дмитро Станіславович</i>	
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК БАЗИС ГЛОБАЛЬНОЇ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	159
<i>Саква Валентина Миколаївна</i>	
ПОНЯТТЯ ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНЦІЇ ТА ЇХ КОМУНІКАЦІЙНА РОЛЬ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	161
<i>Саркісова Оксана Юрійівна</i>	
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК РОЗКРИТТЯ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГА	163
<i>Стоцька Олена Василівна</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ	167
<i>Цицюра Ксенія Валеріївна</i>	
РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У КНР.....	170
<i>Чорна Тетяна Вікторівна, Сахно Зоя Борисівна</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	172
<i>Чунихіна Олена Миколаївна</i>	
ПЕРЕВАГИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	174
<i>Шамралюк Олена Леонідівна</i>	
НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.....	176

Шишкіна Людмила Олександрівна

ЦИФРОВА ОСВІТА, ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ПРИРОДОЗНАВЧИХ
ДИСЦИПЛІН ДЛЯ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ..... 179

**РОЗДІЛ 5. ТРАНСФОРМАЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: СТРАТЕГІЇ І МОДЕЛІ
ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ..... 182**

Добривечір Ірина Володимирівна

ФОРМАЛЬНА ТА НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В СИСТЕМІ
ОСВІТИ ХХІ СТОЛІТТЯ 182

Житник Ніна Василівна

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДПРИЄМЦЯ 185

Іваніцька Аліна Андріївна

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ВІХИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ 187

Кайтановська Ольга Миколаївна

ПРОФЕСІЙНИЙ САМОРОЗВИТОК КВАЛІФІКОВАНОГО РОБІТНИКА З
ПРОФЕСІЇ «ОПЕРАТОР ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ»..... 190

Романова Ганна Миколаївна, Романов Леонід Анатолійович

АВТОРИЗОВАНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОГО
РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ 192

Савченко Олена Вячеславівна

CRISIS MANAGEMENT У ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ 194

Ткачук Ганна Едуардівна

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ
СИСТЕМИ МЕТОДИЧНОЇ ПІДТРИМКИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ
ПЕДАГОГІВ..... 197

Федоренко Наталія Іванівна

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦІВ В РАМКАХ
СПІВПРАЦІ БІЗНЕСУ ТА ОСВІТИ 200

Чалій Катерина Русланівна

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ..... 202

РЕКОМЕНДАЦІЇ..... 205

ПЕРЕДМОВА

Основу професійної культури складають не тільки професійні, але й загальнолюдські цінності, що робить її найважливішим соціокультурним чинником становлення людини, який пронизує всі форми її свідомості і буття. Пандемія та повномасштабне вторгнення російської армії на територію суверенної української держави загострили питання, які й до війни існували в культурному середовищі професійних колективів, висвітлили значимість розуміння поведінки працівників різних сфер діяльності, особливо майбутніх. Довели необхідність володіння ними спеціальними знаннями і уміннями – hard skills і одночасно soft skills, які визначають широку ерудицією, високий загальнокультурний рівень та сприяють успішній самореалізації, досягненню професійного успіху. Відповідно до глобальних викликів сучасності виникла потреба у розвитку метанавичок фахівців різних галузей економіки, важливих для діяльності в умовах постійних змін – усвідомлення, емпатія, проактивність, уміння знаходити золоту середину і на ходу вирішувати складні завдання (навчання і адаптивність), планування, критичне мислення та креативність, комунікація, емоційний інтелект, стійкість. Отже, професійна культура є універсальною динамічною системою, яка включає в себе загальнолюдські і профільні цінності та знання. Саме профільні цінності та знання є певними нормами і, навіть еталонами, які певною мірою регулюють професійну діяльність тієї чи іншої професійної групи (колективу) фахівців.

У процесі професійної підготовки кожна людина стає суб'єктом. Це проявляється через системне, цілісне і автономне оволодіння новими знаннями, уміннями, компетентностями і професійною культурою, щоб згодом стати її творцем, ініціатором і продовжувачем традицій і пізнаних цінностей.

Для майбутніх фахівців еталоном соціальної культури стає педагог, який відчиняє йому вікно у світ обраної професії. Він, по суті, сприймається, як джерело знань, умінь і навичок, практичного досвіду, професійної майстерності і життєвої мудрості. Своєю поведінкою, ставленням до справи педагог стимулює у своїх учнів розвиток моральних етичних поглядів, творчих здібностей, бажання здобувати освіту і постійно навчатись. Для багатьох він стає еталоном, взірцем, прикладом для наслідування на все життя. І з вуст відомих професіоналів у різних галузях можна часто почути: «Як казав мій учитель...». Через взаємодію з педагогом людина пізнає свою унікальність, навчається реалізувати духовно-творчий потенціал у досягненні поставлених цілей і результатів і при цьому збагачує культурний пласт своєї майбутньої професійної діяльності і перетворює (розвиває) себе.

Війна навчила нас швидко реагувати на зміни і приймати рішення у форс-мажорних ситуаціях, умовах невизначеності, бути гнучкими і проявляти лідерські якості. Цифровізація усіх сфер людської діяльності, яка тільки пришвидшилась в умовах війни, вносить зміни до всіх компонентів професійної культури вчителя. Від нього вимагається:

вдосконалювати здатність до інформаційно-аналітичної діяльності, критичного аналізу, стійкості до маніпулятивних впливів медіа;

підвищувати рівень організації як власної діяльності, так і діяльності здобувачів освіти, постійно самовдосконалюватися;

розвивати рівень етики, світоглядної та моральної культури, соціальні навички, вміння не тільки слухати, але і чути, встановлювати контакти і взаємодіяти із майбутніми фахівцями у створенні нових знань, мати готовність і бажання до співпраці.

Отже, поступово розвивається культура змін в педагогічних і науково-педагогічних колективах. Значно зросла вартість інвестицій часу і ресурсу в міжособистісну комунікацію в команді, розвиток її стійкості через розвиток цифрових компетентностей – під час гострих кризових ситуацій важливими стають підтримка одне одного, спільне планування подальшої роботи, постійна синхронізація дій, що безумовно сприяє адаптації до нових реалій, налаштування на продуктивний робочий процес і якість освітньої діяльності.

Військовий стан в Україні, кровопролитна війна не можуть зупинити поступальний розвиток України, який забезпечуватимуть люди у післявоєнний період відбудови держави. Широкомасштабні соціально-економічні перетворення в усьому світі, їх переосмислення доводять необхідність продовження досліджень феномену професійної культури майбутніх фахівців, вивчення таких питань, як: теоретичний і практичний вимір професійної освіти у сучасному дискурсі, трансформація вищої і професійної освіти в контексті вимог ринку праці та ролі викладача в умовах цифровізації суспільства, цифровізація освіти як тренд професійної культури фахівців, стратегії і моделі трансформаційного навчання дорослих.

Лариса Петренко,
доктор педагогічних наук, професор, завідувач
відділу теорії і практики педагогічної освіти
Інституту педагогічної освіти і освіти
дорослих імені Івана Зязюна НАПН України,
голова правління громадської організації
«Інститут соціогуманітарної політики»

РОЗДІЛ 1. ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР

Анохіна Ганна Володимирівна,
старший викладач
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

ЗНАЧЕННЯ РОЗВИТКУ «SOFT SKILLS» У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Головні тенденції сучасної освіти пов'язані зі змінами традиційних освітніх принципів, форм організації освітнього процесу, трансформацією їх у цифровий формат. З розвитком сучасних технологій змінюються особливості поведінки нових поколінь. Сучасних учнів називають «цифровим поколінням» («покоління Z»). Безперечним позитивом є те, що представники цього покоління сприймають світ не як загрозу, а як поле для експериментів, і від навчання очікують того ж. Але розум, що звик до швидкого потоку та опрацювання інформації, починає нудьгувати, коли її замало і вона надається дуже повільно [1, с. 6].

Відповідно, поряд із засвоєнням і відтворенням учнями набутих знань, педагог має вчити їх критично аналізувати і систематизувати необхідну інформацію, формувати власну думку, вміти співпрацювати у команді, креативно підходити до вирішення різних завдань.

Отже, сучасний педагог повинен володіти новими знаннями, навичками і компетентностями. Такими «надпрофесійними» якостями виступають “soft skills”, які відповідають за успішність і високу продуктивність педагогічної діяльності.

Проблему розвитку гнучких умінь досліджували зарубіжні та вітчизняні вчені: І. Ясна, L. Brewer, С. Залужна, О. Пашко, К. Крутій, Ю. Андрєєва, Л. Коваль, Ю. Портланд, В. Шипілов, Д. Гергерт, В. Астахова, В. Давидов та ін. [4, с. 73].

Т. Яркова та І. Черкасова досліджують формування «гнучких навичок» у студентів в умовах реалізації професійного стандарту педагога [3, с. 132].

На переконання науковців (Ю. Портланд, В. Давидова та ін.) “hard skills” – це знання, вміння та навички, що необхідні для виконання професійної діяльності. Водночас “soft skills” визначають як “м'які навички”, що сприяють успішній самореалізації та досягненню професійного успіху [6, с. 178].

Оскільки професія педагога відноситься до професій типу «людина-людина», яка базується на побудові взаємостосунків, стійкості до конфліктних ситуацій, постійному вдосконаленні, гнучкості поведінки тощо, вкрай необхідно володіти саме «м'якими навичками».

Одним із головних компонентів «soft skills» майбутнього вчителя є соціально-комунікативна компетентність, яка відображає його спроможність ефективно взаємодіяти з оточенням, незважаючи на зміни соціального середовища; готовність та вміння контактувати з особистостями будь-якого віку; наявність знань, умінь та навичок конструктивного спілкування; наявність внутрішніх ресурсів, необхідних для побудови ефективної комунікативної дії у певному колі ситуацій педагогічної взаємодії [6, с. 180]. Методи формування комунікативності у майбутніх викладачів: диспути, дискусії, «відкритий мікрофон», «відкрита трибуна», презентація результатів дослідження (відеопрезентації, виступи на семінарах, конференціях, форумах тощо) [5, с. 45].

Не менш важливими є когнітивні навички, які включають: знання принципів, закономірностей навчання і виховання сучасних учнів, знання інформаційних технологій, навички самонавчання, критичне мислення, креативність, тайм-менеджмент). До методів формування когнітивних навичок у майбутніх педагогів належать «асоціативний куш», «дерево рішень», «мозковий штурм», «шість капелюхів», кошик ідей», метод кейсів тощо.

Майбутній педагог повинен мати високий рівень емоційного інтелекту (вміння розпізнавати емоції і усвідомлювати почуття інших). Оскільки професія пов'язана з високою емоційною напруженістю, педагог покликаний управляти власними емоціями і емоціями учасників освітнього процесу.

Кооперативність як здатність майбутніх викладачів працювати в команді передбачає: комунікативну компетентність; вміння та навички вирішення конфліктів (толерантне ставлення до думок інших здобувачів освіти та колег; вміння приймати компромісне рішення); управлінську компетентність. Поцінюється вміння бути відповідальним та надійним командним гравцем, дотримуватися своєї ролі у команді, не «підставляти» інших колег задля задоволення особистих інтересів. Для розвитку навичок співпраці досить вдалим є вправи «зірка», «ланцюг», «дерево» [5, с. 45].

У сучасних закладах вищої освіти формування гнучких навичок («soft skills») у майбутніх педагогів забезпечується під час вивчення відповідних тренінг-курсів, вибіркокових дисциплін, проведення тренінгів та коучингів, а також при проходженні як навчальної, так і виробничої практик. Як засвідчує досвід, якість засвоєння студентами цифрових навичок буде вищою в разі залучення їх до розроблення дидактичних ігор і вправ для дітей в електронних сервісах; розроблення діагностичного інструментарію: тестів, опитувальників в гугл формах; організації уроків і занять у сервісі «класрум»; ведення щоденників практики в блогах; створення веб-квестів, відеоесе, відеореклами, тощо [2, с. 31].

Щоб бути успішним педагогом недостатньо лише глибоких теоретичних знань та досвіду. Ефективність навчального процесу залежить від вміння педагога швидко трансформуватися до змін сучасного освітнього середовища, здатності та готовності до особистісно-професійного саморозвитку і самоудосконалення.

Отже, для забезпечення якісної підготовки майбутніх педагогів необхідною умовою є формування в них “soft skills”, які дозволяють швидко переключатися у застосуванні одних технологій на інші, гнучко мислити, нестандартно вирішувати професійні ситуації, володіти навичками емоційної регуляції, бути стресостійким, ефективно вибудовувати комунікацію.

Список використаних джерел інформації:

1. Зеленов Є. А. Цифрове покоління: ризики, переваги, засоби взаємодії. Духовність особистості: методологія, теорія, практика : зб. наук. пр. Сєверодонецьк : Вид-во СНУ ім. Володимира Даля, 2018. Вип. 5 (86). С. 67-82.
2. Кузменко Л. Навички ХХІ століття в контексті забезпечення якості професійної підготовки педагога. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка: зб. наук. пр. Київський університет імені Бориса Грінченка. 2020. №34(2). С. 28 -33.
3. Наход, С. А. Значущість “Soft skills” для професійного становлення майбутніх фахівців соціономічних професій Науковий часопис Національного педагогічного університету ім.. М.П. Драгоманова. Сер. Педагогічні науки:реалії та перспективи.2018. Вип. 63. С. 131- 135.
4. Підсосонна О. В. Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до розвитку гнучких умінь у молодших школярів. Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Сер. Педагогічні науки:реалії та перспективи.2021. Вип. 80 том 2. С. 73-76.
5. Сойчук Р. Сучасні вимоги до майбутнього педагога об’єднаної Європи ХХІ століття. Нова педагогічна думка: науково - методичний журнал. Рівне: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. 2021. Вип. 3. С. 41 – 47.
6. Olha BILJAKOWSKA “Soft skills” як необхідна складова якісної професійної підготовки майбутнього вчителя. Rocznik Polsko-Ukraiński UNIWERSYTET HUMANISTYCZNO-PRZYRODNICZY IM. JANA DŁUGOSZA W CZĘSTOCHOWIE. 2018. t XX. P. 175–185.

Бахтіярова Халідахон Шамшитдінівна,
кандидат педагогічних наук, доцент
Професор кафедри філософії та педагогіки
Національного транспортного університету,
Київ, Україна

Пікульський Андрій Андрійович,
здобувач освіти 2 курсу
За спеціальністю 015 «Професійна освіта»
Факультету економіки та права
Національного транспортного університету
Київ, Україна

РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ЗМІН

Сучасна освітня система України характеризується високою якістю освітніх послуг незалежно від викликів і перетворень, що пов'язані з військовою агресією Росії, тому на часі є актуальною потреба у висококваліфікованих спеціалістах, здатних адаптуватися до нових умов тисячоліття. Як стверджує американський науковець А. Глетсорт, «професійний розвиток – це розвиток особистості вчителя у професійному контексті за допомогою накопичення досвіду й систематичного аналізу власної педагогічної діяльності» [1, с.41].

Такими спеціалістами нової формації мають стати сучасні педагоги професійного навчання, які повинні нести здобувачам не просто нові знання, а новий тип оволодіння інформацією. У зв'язку із цим особливого значення набуває усвідомлення нових вимог до професійного розвитку майбутніх фахівців професійної освіти.

«Професійний розвиток» в українському педагогічному словнику тлумачиться як процес формування особистості, орієнтованої на високі професійні досягнення та здобуття вищих рівнів професіоналізму в сфері освітніх послуг, що здійснюється через її саморозвиток, а також педагогічне пізнання, спілкування й діяльність [2, с.5].

Проблеми розвитку особистості, зокрема й педагога, у контексті кризових змін розвитку сучасної цивілізації постають вельми актуальними. У цьому аспекті доцільно відзначити теоретичну необхідність інтеграції існуючих парадигмальних напрямів професійного розвитку особистості педагога [3, с.8], серед яких виділяють такі:

1) Технократичний – зміна суті та характеру професійної освіти, забезпечення її спрямованості на формуванні у здобувачів освіти раціональних умінь оперувати інформацією; орієнтація на професіоналізм та організацію навчання у взаємозв'язку з вимогами ринку праці та соціального замовлення сучасного суспільства;

2) Компетентнісний - сформованість професійних компетентностей сучасного педагога у освітній діяльності. Обов'язковими компонентами якої є: - методична компетентність - яка по своїй суті має дві складові: перша – техніко-технологічна (інженерна), що забезпечує змістовну фахову підготовку майбутніх педагогів професійного навчання, друга – психолого-педагогічна, пов'язана з умінням передавати теоретичні знання і на підставі цих знань формувати навички та уміння використання їх на практиці;

3) Соціально-психологічний пов'язує насамперед зі знаннями, вміннями й навичками конструктивного спілкування, вмінням орієнтуватися в різноманітних ситуаціях професійної взаємодії як між здобувачами освіти, так і між педагогами та групами.

4) Педагогічний розглядається як інтегральна (комплексна) властивість особистості педагога, що набувається у процесі навчання (професійної підготовки), ґрунтується на засвоєних знаннях, уміннях і навичках та виступає передумовою успішного виконання завдань педагогічної діяльності;

5) Професійний передбачає обізнаність педагога у професійній галузі чи сукупності областей, у межах яких він здійснює свою педагогічну діяльність. Професійна компетентність включає дві сторони - знання науки або наук, які лежать в основі певної професії; вміння та навички використання даних знань на практиці та під час навчання здобувачів освіти;

6) Гуманістичний – спрямован на гуманізацію та гуманітаризацію професійної освіти шляхом забезпечення його безперервності, фундаментальності, інтегрованості, демократизації, цифровізації та диджиталізації навчання.

Особлива значимість гуманізації професійної освіти пояснюється тим, що будь-яка професійна діяльність спрямована на реалізацію технічного прогресу, технологій, культури та науки, не може бути реалізована без участі людини. Як основа гуманізації проголошується створення такої системи та структури освіти, пріоритетом яких не є прагматичні, вузькоспеціалізовані знання, а методологічно важливі, довгострокові та інваріантні знання, що сприяють цілісному сприйняттю навколишнього світу, професійному розвитку особистості та її адаптації до політичних, соціально-економічних, і технологічних умов, що швидко змінюються.

Реалізація цих парадигмальних напрямів потребувала вивчення нової проблемної галузі знань- умови та механізми професійного розвитку педагогів, які працюють в закладах професійної освіти.

Саме ці питання стали предметом обговорення в рамках міжнародного Erasmus + проекту «Нові механізми управління на основі партнерства та стандартизації підготовки викладачів професійної освіти в Україні» (PAGOSTE), до яких долучений Національний транспортний університет.

Проект має на меті створення нових механізмів покращення управління професійною підготовкою педагогів професійно-технічної освіти (ПТО) в Україні та приділяє головну увагу професійному розвитку педагога професійного навчання і розглядає її в аспекті його професіоналізму.

Таким чином, на наш погляд, розвиток педагогів професійного навчання буде ефективнішим, якщо буде реалізован розглянутий комплекс організаційно-педагогічних умов, в основі якого, за визначенням президента НАПН України, академіка НАН України, академіка НАПН України В. Г. Кременя, зростання вимог до рівня культури й організації педагогічної праці педагога професійного навчання, постійного удосконалення його теоретичного і методичного рівня, професійної кваліфікації і педагогічної майстерності» [4, с. 240].

Список використаних джерел інформації:

1. Glatthorn A. Teacher development. In: Anderson, L. (Ed.), International encyclopedia of teaching and teacher education (second edition). London: Pergamon Press, 1995. P. 41–45.
2. Словник-довідник з професійної педагогіки / За ред. А.В. Семенової. Одеса: Пальміра. 2006. 221с.
3. Вознюк О. В., Дубасенюк О.А. Інтегративний підхід до професійного розвитку особистості педагога в умовах цивілізаційних змін. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2010. Вип. 12(22). С. 17–20.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Кремень. Київ : Юрінком-Інтер. 2008. 1040 с.

Береза Анна,

студентка Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана,
ОПП «Економічна та бізнес-освіта», 2 курс,
м. Київ, Україна

науковий керівник: Кулалаєва Наталя Валеріївна,

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки та психології
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

В умовах модернізації ринку праці особлива увага приділяється підвищенню якості підготовки кваліфікованих робітників. Набуття відповідних знань і вмінь, формування і реалізація трудового потенціалу повністю залежать від ефективного функціонування сфери професійної освіти. Означене, в свою чергу, актуалізує використання сучасних методів навчання, зокрема активних.

Мета роботи полягає у висвітленні ідеї та важливості використання активних методів у навчанні та професійній підготовці кваліфікованих робітників у закладах професійної освіти.

Саме під час застосування активних методів навчання здобувачі професійної освіти у співпраці з педагогами набувають знання, уміння та навички. Підкреслимо, що викладач виступає не просто транслятором навчальної інформації, а визначає методику її найкращого подання, добирає доцільні форми, методи та засоби навчання. При цьому набуває важливості «суб'єкт-суб'єктна» модель педагогічної взаємодії, що сприяє розумінню здобувачами професійної освіти власної освітньої траєкторії.

Крім того, визнана суспільством успішність командної роботи орієнтує освітній процес на групові форми взаємодії, міжособистісні стосунки та співробітництво. Така діяльність передбачає не стільки розв'язання готових дидактичних задач, скільки їхнє творче генерування та вирішення, розроблення цікавих ідей, оригінальних підходів і власних проєктів.

Актуалізація пізнавальної активності здобувачів професійної освіти сприяє їхньому всебічному розвитку, а необхідність спільного вирішення проблем – стимулює їхні винахідливість та підприємливість.

Підкреслимо, що активні методи навчання передбачають використання імітаційно-ігрового моделювання, тренінгів, кейсів тощо. Все це забезпечує набуття майбутніми кваліфікованими робітниками власного практичного досвіду: вони обирають стратегії спільної діяльності, встановлюють таймінг і правила, обмінюються ідеями, обговорюють різні питання, обґрунтовують і відстоюють власні думки, виступають в ролях «експертів», «компетентних фахівців», вносять відповідні пропозиції тощо [1].

Зазначимо, що до особливостей використання активних методів відносять такі: всі студенти групи залучені; вони вчаться працювати у команді; формується позитивний соціально-психологічний клімат у групі, зокрема між опонентами; кожен студент має можливість запропонувати та обґрунтувати власну думку (альтернативне рішення проблеми); за достатньо невеликий час здобувачі освіти опановують велику кількість нового матеріалу; суттєво підвищуються вимоги до особистості педагога, зокрема його технологічних умінь, психолого-педагогічної та мотиваційної готовності до інноваційної професійної діяльності [2]. До того ж, відмітимо, що застосування цих методів в освітній практиці дає можливість урізноманітнити палітру педагогічної «суб'єкт-суб'єктної» взаємодії.

Отже, активні методи навчання відіграють важливу роль у сучасній професійній освіті. Їхня перевага полягає в тому, що здобувачі професійної освіти засвоюють всі рівні пізнання (знання, розуміння, застосування, оцінювання), збільшується кількість тих, які свідомо засвоюють навчальний матеріал і здобувають практичний досвід. Значно підвищується роль викладача-лідера, організатора освітнього процесу. Але треба зазначити, що моделювання та проведення заняття з використанням активних методів навчання потребують, перш за все, високого рівня професійної компетентності

викладача, досконалого володіння організаційними, проєктувальними, управлінськими, дидактичними, комунікаційними, методичними та технологічними вміннями.

Список використаних джерел інформації:

1. Кулалаєва Н. В. Формування культури екологічної безпеки майбутніх фахівців будівельного профілю через проектне навчання. Збірник наукових праць НУК. № 3. 2017. С. 143–148.
2. Коренкова Н. Особливості використання інтерактивних методів навчання на заняттях з фізичного виховання та ТМФВ в межах формування здоров'язберігаючих компетенцій у студентів педагогічного коледжу. Фізична культура і спорт. Виклики сучасності : зб. ст. наук.-практ. конф. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2021. С. 44–48.

Білоножко Олена Вікторівна,
директор Кременчуцької гімназії № 1
Кременчуцької міської ради
Кременчуцького району Полтавської області,
старший викладач кафедри лінгводидактики та
журналістики Кременчуцького національного
університету імені Михайла Остроградського,
м. Кременчук, Україна

РОЗМОВНИЙ КЛУБ ЯК ПЛАТФОРМА ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Одним з наслідків повномасштабного російського вторгнення стало значне збільшення в Україні внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Ця проблема потребує системного вирішення, «комплексності дій та координації різних інституцій» [1, с. 10]. Освіта не може залишатися осторонь допомоги вимушеним переселенцям, створення комфортного середовища, підтримки інтеграції ВПО в освітній та культурний простір нових для них міст.

Згідно з рекомендаціями Уповноваженого із захисту державної мови Тараса Кременія та голови «Спілки ректорів закладів вищої освіти України» Петра Кулікова (лист №128 від 19.07.2022), закладам вищої освіти пропонується створити курси та розмовні клуби для вдосконалення мовних компетентностей студентів, аспірантів, докторантів, працівників ЗВО та для опанування української мови внутрішньо переміщеними особами, громадянами інших держав і усіма охочими. Розмовний клуб вважається однією з найефективніших форм розвитку мовленнєвих навичок [3].

На ініціативу відгукнулися майже усі області України: розмовні клуби з вивчення української мови було створено на Буковині, Волині, Львівщині, Одещині, Черкащині тощо. До цього руху доєднався й Кременчуцький

національний університет імені Михайла Остроградського. В університеті здійснюється підготовка майбутніх вчителів української мови і літератури, які долучилися до виконання цього проекту. Організація розмовного клубу була доручена Центру підвищення кваліфікації та професійної адаптації, кафедрі лінгводидактики та журналістики, а також кафедрі гуманітарних наук, культури і мистецтва.

10 листопада 2022 року відбулося перше засідання розмовного клубу, який отримав назву «Кременчук – це серце України» [2]. Основними учасниками розмовного клубу були вимушені переселенці з Харківщини.

Головна мета розмовного клубу полягала у допомозі переселенцям опанувати українську мову, створенні сприятливих умов інтеграції у кременчуцьку громаду. Проте не менш важливим завданням є покращення мовних і фахових компетентностей здобувачів освіти – майбутніх учителів української мови і літератури, адже, згідно з латинським афоризмом «*docendo discimus*», найкращі знання отримуються у процесі викладання.

На перше засідання розмовного клубу здобувачки освіти підготували доповіді за заявленою мовно-літературною тематикою. Розпочалася зустріч змістовною презентацією «Походження фразеологізмів в українській мові», у якій розповідалося про класифікацію та джерела виникнення фразеологізмів. Доповідачка навела приклади найуживаніших українських фразеологізмів та запропонувала слухачам розшифрувати їх зміст. Учасники клубу активно долучилися до дискусії та продемонстрували свою обізнаність щодо змісту таких українських сталих висловів.

Доповідь наступної здобувачки освіти ознайомила гостей Кременчука з літературною творчістю відомого кременчуцького письменника, публіциста і громадського діяча Федора Чужі. Вибір теми для доповіді зумовлений тим, що у процесі підготовки майбутніх вчителів української мови і літератури в Кременчуцькому національному університеті імені Михайла Остроградського особлива увага приділяється вивченню літератури рідного краю, зокрема, здобувачі освіти залучені до реалізації наукового проекту «Експертний супровід конкурсу на здобуття літературної премії Кременчуцької міської ради імені Віктора Баранова».

Участь здобувачів освіти в організації розмовного клубу є дієвим засобом формування педагогічної культури майбутніх вчителів-мовників. Культура мови, навички спілкування, обізнаність у літературі входять до переліку найважливіших складових професійної культури сучасного педагога.

Варто також зазначити, що формат розмовного клубу сприяє формуванню здатності до діалогічного спілкування та взаємодії, що є фундаментальним орієнтиром розвитку мовно-комунікативної професійної компетентності педагога. Якщо педагог здатний створити атмосферу доброзичливості та взаємної підтримки, то це дозволяє не лише отримувати нові знання, але й розвивати пізнавальну діяльність, переводити її на вищі форми взаємодії та інтеграції.

Отже, розмовний клуб показав свою ефективність і виявився корисним для усіх учасників: вимушені переселенці вдосконалили знання з української мови, познайомилися з літературою Кременчука, а здобувачі освіти спробували себе у ролі організаторів і модераторів освітнього процесу.

Список використаних джерел інформації:

1. Вимушені переселенці та приймаючі громади: уроки для ефективної суспільної адаптації й інтеграції : наукова доповідь / за ред. канд. соціол. наук О.М. Балакіревої; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Київ. 2016. 140 с.
2. У КрНУ пройшло перше засідання розмовного клубу «Кременчук – це серце України». Офіційний сайт Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. 11.11.2022. URL: <http://www.kdu.edu.ua/new/detail.php?id=2646>
3. Haidei K., Orobinska M. Розмовний клуб як форма розвитку мовленнєвих навичок. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. 2017. Вип. 30. С. 24–33.

Борисенко Лариса Леонідівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки і психології
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
м. Київ, Україна

ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ПРОЯВИ ТРИВОГИ ТА СТРЕСІВ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Надзвичайно важливим, суттєвим та цілком необхідним є дослідження, в центрі якого перебувають питання, спрямовані на обґрунтування психофізіологічних критеріїв оцінки стресу та тривоги студентів в умовах воєнного стану, їх адаптаційних можливостей у навчанні. Тому аналіз прояву тривоги та стресів студентів, передумов їх виникнення та факторів загострення є важливими питаннями, які кидають виклик науковцям різних галузей знань, але особливо психологам.

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну кардинально змінило життя мільйонів людей, включаючи студентів, які опинилися в окупації, під обстрілами або змушені були залишити свій дім.

Студенти гостро розуміють всю складність того, що трапилося, і тому почувають себе приголомшеними, розгубленими, починають замислюватися над тим, що їх чекає у майбутньому. Як продовжувати навчання в умовах воєнного стану? Через такі думки студенти втрачають позитивний настрій, відчувають тривогу, страх, та все частіше піддаються стресу та фрустрації.

За визначенням Г. Айзенка, тривога – це психічний стан, який викликається можливими та ймовірними неприємностями, раптовими змінами у звичній ситуації та діяльності; виражається у специфічних переживаннях (хвилюванні, порушенні спокою, похмурому передчутті, тузі). Стрес (від англ. stress – тиск, напруга) – термін, який використовується для позначення широкого кола станів людини, які виникають у відповідь на різноманітні екстремальні впливи (стресори). Поняття стресу виникло у фізіології для позначення неспецифічної реакції організму («загального адаптаційного синдрому») у відповідь на будь-яку несприятливу дію (Г. Сельє).

Проаналізовано результати емпіричного дослідження тривоги та стресу у студентів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана». Загальний обсяг вибірки складався зі 87 студентів. Емпіричне дослідження побудоване на застосуванні діагностичних методик: «Шкала психологічного стресу PSM 25» та «Шкала проявів тривоги Тейлор».

Проведене дослідження виявило наявність тривоги та стресу у значної частини студентів. Ці показники свідчать про виражену напругу компенсаторно-адаптаційних механізмів організму та, як наслідок, зниження стресостійкості студентів в умовах воєнного стану в Україні.

Результати таких досліджень мають стати підставою для розробки та реалізації різних напрямків психологічної допомоги з урахуванням виявлених порушень в емоційній сфері студентів з метою стабілізації їх психологічного здоров'я.

Загалом причини виникнення тривожного стану можуть бути різними. Вони іноді зумовлюються емоційною нестійкістю людини: одні тривожаться з будь-яких причин, інші – лише стосовно певних об'єктів, ситуацій, які сприймаються як джерело загрози. Кожна сфера життєдіяльності людини, а також кожна ситуація потребує оптимального, виправданого рівня тривоги. Наприклад, високий рівень тривоги у навчанні знижує працездатність студентів, приводить до втомлюваності, невпевненості у собі, постійного очікування неприємностей; низький рівень тривоги у навчанні свідчить про надмірну самовпевненість студентів та байдужість до оточуючого середовища, що зумовлює пасивність у навчально-пізнавальній діяльності.

Це психічний стан, який проявляється у студентів, викликається раптовими змінами у звичній ситуації та діяльності; виражається у специфічних переживаннях (хвилюванні, порушенні спокою, похмурому передчутті, тузі, боязнігучних звуків, уповільненому мисленню). Високий рівень тривоги у навчанні знижує працездатність студентів, призводить до втомлюваності, невпевненості у собі, постійного очікування неприємностей; низький рівень тривоги у навчанні свідчить про надмірну самовпевненість студентів та байдужість до оточуючого середовища, що зумовлює пасивність у навчально-пізнавальній діяльності.

Стрес—це захисна реакція організму на зовнішні подразники. Вона проявляється психічно, фізично, емоційно та дає змогу адаптуватися до змін. Зовнішні чинники сприймаються як загроза добробуту організму. Виклавши вище описаний матеріал, ми хочемо зауважити, що хоча фрустрація - це психічне блокування шляхів до досягання цілей, у ситуації з онлайн-навчанням та пандемією це пояснення звучується. Тобто, особистість піддається блокуванню шляхів для звичних щоденних справ, через що і виникає стан фрустрації, а вже у подальшому виникають супутні йому емоції (агресивність, апатія, тривожність, в'ялість, байдужість, ригідність).

Емоційне виснаження проявляється у відчуттях емоційного перенапруження і в почутті спустошеності, вичерпаності своїх емоційних ресурсів. Людина відчуває, що не може віддаватися роботі, як раніше. Деперсоналізація проявляється як деформація стосунків з іншими, цинічне ставлення до праці. Редукція особистих досягнень – це хворобливе та нав'язливе усвідомлення фахової некомпетентності в своїй професійній сфері, усвідомлення відсутності результативності, тенденція до негативного оцінювання себе, своїх професійних досягнень та успіхів, обмеження можливих шляхів професійного зростання.

Згідно аналізу наукових досліджень цієї проблеми з'ясовано, що основні зусилля психологів спрямовані на виявлення чинників, що спричиняють емоційне вигорання. Такими чинниками традиційно вважаються: особливості діяльності, індивідуальні характеристики особистості, внутрішні аспекти діяльності. Стосовно студентської освітньо-вікової групи доцільним було дослідження чинників емоційного вигорання: що саме спричиняє емоційне виснаження, виникнення негативних психічних станів, що супроводжуються особистісним відчуженням і знеціненням навчальних досягнень. Емоційне вигорання доречно розглядати також з динамічної точки зору: як процес поступової втрати студентом емоційної, когнітивної і фізичної енергії, що проявляється в симптомах емоційного, розумового виснаження, фізичної втоми і зниження задоволення від виконання навчальної діяльності.

Булавіна Олена Анатоліївна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри педагогіки та психології
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
м. Київ, Україна

ВИКЛАДАЦЬКА ДОСКОНАЛІСТЬ: КОГНІТИВНІ ІЛЮЗІЇ ТА ЕФЕКТИВНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ФАХОВИМ ДИСЦИПЛІНАМ

Створення комфортного та безпечного освітнього середовища для всіх учасників освітнього процесу в умовах карантинних та воєнних обмежень обумовило активне впровадження у викладацьку практику інструментів електронного навчання та дистанційного формату навчання. А необхідність забезпечення ефективності навчання обґрунтувала часткове повернення до очного формату і, як наслідок, до привалювання змішаного навчання в українській системі освіти. Викладачі-практики розуміють, що змішаний формат організації навчального процесу надійно та надовго увійшов у наше життя, а отже, питання щодо забезпечення його ефективності буде актуальним тривалий період. У зв'язку із цим, набуття цифрових компетентностей – тренд сучасної викладацької досконалості, що навіть дозволяє виокремити у дидактиці такий напрям як «цифрова дидактика».

Головна мета викладацької досконалості – підвищити ефективність діяльності викладача. Як зазначається на платформі Teach.org «викладацька досконалість – здатність трансформувати таланти на базі коучингу та особистісного розвитку задля прискорення ефективності викладачів» [1]. Таким чином, маємо до розгляду мінімум два основних компоненти досконалості: особистісний та професійний, - необхідність розвитку яких дозволить викладачу визначити власну траєкторію професійного зростання. Особистісний компонент є підґрунтям професійного зростання викладача, оскільки містить певні характеристики пізнавальних процесів особистості, а також мотиваційний компонент, включаючи внутрішні вірування та установки. Професійний компонент реалізується у суто фахових, пов'язаних із змістом дисциплін, та фахових дидактичних компетентностях, в першу чергу, методичних. Побудова ефективної методичної системи навчання фаховій дисципліні вимагає методичної креативності від викладача, оскільки потрібно забезпечити оптимальне співвідношення різних навчальних технологій, методів, прийомів та засобів навчання та органічно його поєднати з інструментами e-learning.

Відповідно до розвитку компонентів викладацької досконалості будуть змінюватися, розвиватися і ролі викладача в навчальному процесі. Якщо раніше вважалося, що викладач є основним джерелом знань, то на сьогодні в умовах компетентнісного підходу, викладач виступає партнером здобувача у процесі здобуття нових компетентностей, а отже, головним завданням постає з врахуванням психолого-педагогічних особливостей здобувача запропонувати його ефективну методику навчання, яка, в першу чергу, дозволить напрацювати ефективні стратегії навчання.

Ефективність як методики навчання, так і стратегії навчання безпосередньо пов'язана із долаанням когнітивних ілюзій або ілюзій знання [2, с. 10], при чому для всіх суб'єктів навчального процесу. Ефективність навчання, й зокрема фаховим дисциплінам, суттєво знижує «айнштелюнг-ефект або ефект установки (назва походить від німецького *einstellung* — «установка, налаштування»), що можна розуміти як вибір шляху мислення, зумовлений уже наявними поглядами на певне явище). Цей феномен спричиняє те, що вже присутні в нашому мозку думки (чи наша стандартна розумова реакція) перешкоджають виникненню кращої ідеї щодо розв'язання завдання» [2, с. 49]. Як зазначає авторка видання «Навчитися вчитися» Барбара Оклі, «...в понад сотні відеозаписів..., на яких старшокласники та студенти коледжів розв'язують незнайомі задачі, приблизно 60 % застосовують підхід «прочитати, швидко вибрати спосіб розв'язування й нізащо від нього не відходити» [2, с. 73], а «...для засвоєння нового матеріалу найчастіше застосовується кількаразове перечитування, що створює ілюзію легкості обробки нової інформації та її якісного засвоєння, хоч це не так» [2, с. 11].

В цілому, дослідникам відомо більше 170 видів когнітивних ілюзій, більшість яких пов'язана із надмірним обсягом інформації [3]. Аби долати їх вплив учасники освітнього процесу мають, в першу чергу, навчитися переключати режими мислення: з сфокусованого (вертикального, логічного) на розпорошене (розсіяне на весь мозок, креативне) (терміни запропоновані Барбарою Оклі, в тому числі на базі досліджень Едварда де Боно [2, с. 37]). Зміні режимів мислення мають сприяти різноманітні види завдань, що пропонує викладач до виконання з фахової навчальної дисципліни. Спершу вони мають забезпечити формування загального уявлення про предмет вивчення, а потім переходити до формування його глибшого розуміння. Це можливо реалізувати за допомогою інструментів електронного навчання, наприклад: веб-квестів, кіберполювання, вікторин, у тому числі kahoot; завдань, розроблених за допомогою ресурсу LearningApps. Отже, напрямом викладацької досконалості, враховуючи розуміння механізмів дії когнітивних ілюзій, має стати формування методичної компетентності викладача, здатної забезпечити розробку та реалізацію ефективної методики навчання фаховим дисциплінам з урахуванням можливостей й переваг інструментів e-learning, спрямованих на підвищення ефективності стратегії навчання здобувача.

Список використаних джерел інформації:

1. Teaching Excellence: електронний ресурс. URL: Teaching excellence | TEACH.org / <http://www.teach.org/programs/teaching-excellence>. (дата звернення 14.11.2022)
2. Оклі Барбара. Навчитися вчитися. Як запустити свій мозок на повну/ пер. з англ. Артем Замоцний. – 2-ге вид. К.: Наш формат, 2019. 272 с.
3. Когнітивні спотворення: електронний ресурс. URL: Когнітивні спотворення - Фактосвіт (factosvit.com.ua) / [http:// factosvit.com.ua /kognityvni-spotvorennya](http://factosvit.com.ua/kognityvni-spotvorennya). (дата звернення 19.11.2022)

Заволока Тетяна Іванівна,

викладач інформатики та комп'ютерної техніки
Криворізький фаховий коледж торгівлі та
готельно-ресторанного бізнесу,
Кривий Ріг, Україна

КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ПРИ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ

Ключовим поняттям відновлення й модернізації освітнього процесу виступає поняття професійної компетентності майбутніх фахівців. Термін професійна компетентність належить до міждисциплінарних, оскільки є предметом вивчення соціологів, психологів, педагогів. Вивчення літератури дозволило стверджувати, що професійна компетентність є поняттям інтегративним, збірним, що характеризує особистість фахівця як суб'єкта, який реалізується в практичній професійній діяльності.

Зміна принципів завжди вимагала зміни підходів, що визначаються певними ідеями, концептуальними положеннями й будуються на провідних для нього категоріях. Відповідно для досліджуваного нами компетентнісного підходу в якості таких категорій виступають поняття “компетенція”, “компетентність” у різному їх співвідношенні одне з одним.

Професійна компетентність – це інтегрована якість особистості, виражена через сукупність знань, умінь, навичок, а також професійно значущих здатностей, що дозволяють фахівцю виявляти готовність до професійної діяльності в галузях харчових технологій й на високому рівні виконувати свої професійні обов'язки.

Діяльність фахівця потребує аналітичного складу розуму, точності, уважності, чіткості, відповідальності, уміння спілкуватися із людьми тощо. Ці фахівці повинні мати широкий кругозір, розбиратися не тільки в тонкощах свого фаху, а й володіти знаннями з економіки та права.

Педагогічна взаємодія викладача та студентів, у результаті якої здійснюється формування професійної компетентності майбутніх фахівців, відбувається через сукупність взаємопов'язаних та взаємозумовлених компонентів: мети, змісту, засобів, форм та методів навчання.

Таким чином, можемо стверджувати, що формування професійної компетентності майбутніх фахівців є процесом, спрямованим на посилену спільну діяльність викладача та

студентів під час професійного навчання, використання удосконалених змісту, методів, засобів та форм навчання, які спрямовані на формування комплексу ключових компетенцій для певного виду діяльності та професійної компетентності як інтегральної риси особистості.

Основними елементами професійної компетентності випускника є загальнонаукова компетенція; правова компетенція; технічна компетенція; комунікативна компетенція і управлінська.

Компетентнісний підхід до вищої освіти має на увазі, що її результат діагностується як підготовленість випускника до здійснення професійної діяльності, такого, що має не тільки знання, уміння і навички зі спеціальної підготовки, але й такі особистісні якості, як мотивація до продуктивної діяльності, рівень розвитку інтелекту, ступінь засвоєння правових, культурних, етичних норм та інших якостей соціального-гуманітарного характеру. Професійна компетентність випускника є найголовнішою його якістю й може слугувати гарантією успіху, а компетентнісний підхід – один із чинників, що сприяє модернізації змісту освіти, який збагачує ту низку освітніх інновацій і класичних підходів, що допомагають ЗФПО гармонійно поєднувати позитивний досвід для реалізації сучасних освітніх цілей.

Компетентнісний підхід, на відміну від традиційного, є більш ефективним, оскільки дає змогу спонукати до творчості, забезпечує максимальне розкриття потенціалу кожного студента.

Список використаних джерел інформації:

- 1 Овчарук О. О. Компетентнісний підхід в освіті: загальноєвропейські підходи. Інформаційні технології і засоби навчання. 2009. № 5(13). Режим доступу до журн. : <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>

Івашкіна Ірина Василівна,
викладач іноземної мови
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТЬЮТОРИНГУ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Сьогодні проявляється великий інтерес до формування системи відкритої освіти, де кожен елемент освітнього середовища має специфічні освітні функції й водночас узгоджується, інтегрується з іншими складовими, утворюючи цілісність. Принцип відкритості освіти реалізується на рівні кожного учня, містить спосіб вибору і співорганізації різних освітніх пропозицій у власну освітню програму [1, с. 7]. Використання всього ресурсу відкритої освіти і побудова студентом своєї індивідуальної освітньої траєкторії вимагають підготовки викладача вищої школи до тьюторського супроводу, а таким чином – і створення умов для навчально-професійної самореалізації майбутнього фахівця.

Осмисленням аспектів тьюторства і тьюторського супроводу займалися філософи, педагоги, психологи. Найбільш значущими, на наш погляд, є ідеї О. С. Бутенко, Н. Є. Єрофєєвої, Г. А. Мелекесова, І. В. Чикова, І. В. Карпенкова, Ю. Ю. Кузьміної, М. М. Михайлової, Г. М. Коджаспірова, Т. М. Ковальнової, С. А. Щенникова, Г. Н. Блінова, А. Т. Тупіцина, Д.Н. Проскурівській та ін. Тьюторська система отримала висвітлення як аспект загальної проблеми модернізації освіти у роботах А. М. Бойко, Н. М. Дем'яненко, Т. М. Ковальнової, М. П. Черемних, С. В. Дудчик. Істотний внесок в розробку проблеми наукового осмислення категорії «тьюторство» внесли зарубіжні дослідники А. Белл, К. Блекбурн, Р. Веджері, Л. Дейві, Дж. Міллер, М. Г. Мур, М. Сойбі, Г. Хорст, Д. Еллсон. Окремих аспектів підготовки педагогів до тьюторської діяльності торкалися такі науковці, як Е. Е. Гордон, П. С. Коскінен, К. Р. Колос, А. В. Ніколаєва, О. В. Попович, Н. О. Шалімова, Р. В. Шаран та ін. Проте проблема впровадження практико-орієнтованих технологій під егідою тьюторингу залишається все ще недостатньо дослідженою.

Система тьюторства є одним із ключових факторів, що забезпечують якість освіти в умовах міжнародного ринку освітніх послуг, підвищених вимог до майбутніх спеціалістів, що, своєю чергою, має забезпечити конкурентоздатність такого фахівця на ринку праці [2, с. 16].

Виконання індивідуальних завдань студентами потребує педагогічного супроводу. Елементами такого супроводу можуть бути: постановка проблеми, допоміжний матеріал, консультування студентів, поради щодо подальшої самоосвіти [4, с. 99]. Завдання і функції тьютора постійно змінюються. Тьютор мусить рухатись в одному напрямку із розвитком освітніх технологій [2, с.16].

Відповідати новим освітнім технологіям мають і самі викладачі вдосконалюючи свої вміння і навички. Важливим елементом є неперервний професійний розвиток [5, с. 45]. Специфіка, що характеризує систему неперервної педагогічної освіти, в умовах якої відбувається професійний розвиток учителів, відрізняється в залежності від країни. У Великій Британії, Канаді та США неперервна педагогічна освіта спрямована на всебічний розвиток педагогів [5, с. 45]. Успішні педагоги та добре підготовлені тьютори є запорукою підвищення академічної успішності студентів [3, с. 210].

У світовій практиці тьютори ставлять перед собою різні завдання, виконуючи які, вони забезпечують якість навчання та суттєво допомагають студенту. Одним з основних завдань тьюторів є підібрати правильні завдання для студентів, які допоможуть їм засвоїти необхідний матеріал. Також важливо надати допомогу студенту у виборі методів та засобів, що сприятимуть результативності процесу навчання. Деякі представники освіти відкидають тьюторську систему, оскільки вони бояться самої ідеї стовідсоткової успішності та коректності в освіті.

Тьюторський супровід навчально-професійної самореалізації студента в освітньому середовищі ЗВО є послідовність взаємопов'язаних між собою етапів: мотиваційного, проектувального, дослідницького, рефлексивного. Кожен з етапів має свою специфіку, яка відбивається в змісті діяльності тьюторанта і в відповідних способах роботи тьютора [2, с. 17]. Продуктом їхньої спільної діяльності на кожному з етапів є заповнення портфоліо. Портфоліо застосовується на всіх етапах тьюторського супроводу навчально-професійної самореалізації в ЗВО. У практиці тьюторського супроводу використовується кілька типів портфоліо.

Портфоліо, яке веде студент як майбутній фахівець протягом декількох років, накопичуючи матеріал, структуруючи і змінюючи його, допомагає йому самостійно відстежувати етапи своєї освітньої траєкторії і є для нього ефективним інструментом самооцінки. Тьютор, допомагаючи студентові організувати роботу по збору та аналізу матеріалів портфоліо, одночасно веде власне педагогічний портфоліо, де записує результати своїх спостережень і роздумів про тьюторанта, фіксує застосовані на кожному з етапів педагогічні технології та їх ефективність.

Основним методом тьюторського супроводу є спеціально організована робота з питанням студента або власні питання тьютора, що задаються їм під час реалізації кожного з етапів тьюторського супроводу.

Своєчасно і коректно поставлені питання тьютора, спрямовані на поглиблення навчально-професійного інтересу майбутнього фахівця; питання, що дозволяють звузити або розширити тему і план передбачуваного тьюторантом проекту або дослідження; питання, що допомагають визначити подальший розвиток та реалізацію професійного досамовизначення характеризують тьюторський супровід навчально-професійної самореалізації студента ЗВО як майбутнього фахівця. Метафорично можна сказати, що всі

питання тьютора спрямовані, перш за все, на те, щоб «розширити існуючий освітній простір кожного студента до перетворення цього простору у відкритий».

Сьогодні, коли ми намагаємося впровадити закордонні практики для покращення якості освіти, а також розширити академічну мобільність, необхідно забезпечити належний рівень організаційного супроводу. Оскільки система тьюторства не запроваджена в українських ЗВО, ці функції виконуються частково іншими працівниками. На факультетах/інститутах та кафедрах є куратори груп, які консультують та допомагають студентам. Як правило, куратори є одночасно викладачами, які мають певний перелік обов'язків. Відповідно куратори не мають достатньо часу на надання додаткових консультацій та індивідуальної допомоги [2, с. 17].

Можливості впровадження тьюторства у ЗВО України частково досліджуються українськими науковцями. Відтак, Н.С. Моргунова [6, с. 333] описує тьюторську діяльність в роботі з іноземними студентами. Науковець зазначає, що необхідно реалізовувати наступні функції тьютора для вирішення поточних проблем: організаційну, інформаційну, комунікативну, розвивальну. Важливо зазначити, що науковець порівнює функції кураторів і тьюторів, і на її думку, вже можна говорити про функціонування інституту тьюторства в Україні. Однак, науковець наголошує на необхідності організації навчання тьюторів. «В цілому, тьюторське навчання стало більш важливим в останні роки. З точки зору політики вищої освіти та дидактики, завдяки тьюторській роботі обіцяє зрости якість викладання та наставництва. У ході професійної підготовки та забезпечення якості освіти в останні роки були розроблені численні програми підготовки тьюторів» [6, с. 334]. Тьютори повинні розвивати відчуття, як організувати освітній процес і які форми навчання є доречними: організувати навчання, наприклад, у формі презентації, або в іншому форматі [6, с. 14].

Реформування вищої освіти в Україні зумовлює необхідність швидкого реагування, використання кращих зразків вітчизняного та зарубіжного досвіду з метою забезпечення якості освітніх послуг, які надають заклади вищої освіти. Варто зазначити, що інтернаціоналізація вищої освіти, реалізація академічної мобільності, забезпечення якості у вищій освіті потребують якнайшвидшого впровадження тьюторства.

Висновки. Досліджуючи практико-орієнтовані технології тьюторингу в контексті освітнього процесу вищої школи, було визначено, що система тьюторства є одним із ключових факторів, що забезпечують якість освіти в умовах міжнародного ринку освітніх послуг, підвищених вимог до майбутніх спеціалістів, що, своєю чергою, має забезпечити конкурентоздатність такого фахівця на ринку праці. В рамках аналізу, було виявлено, що реформування вищої освіти в Україні зумовлює необхідність швидкого реагування, використання кращих зразків вітчизняного та зарубіжного досвіду з метою забезпечення якості освітніх послуг, які надають заклади вищої освіти.

Список використаних джерел інформації:

1. Бернадзіковська Л. Тьюторинг як метод індивідуалізації в освіті. *Young Scientist*. 2019. № 5.2 (69.2). С. 95–98.
2. Ісаєва Г. М. Метод проектів – ефективна технологія навчання учнів сучасної школи. Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати : практико зорієнтований збірник. К. : Департамент, 2003. С. 207–211.
3. Капелюшна Т. В. Тенденції розвитку технологічної освіти в середніх навчальних закладах США : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ : Б. в., 2012 . 20 с.
4. Козаченко О.І. Болонський процес в дії. Україна – суб'єкт європейського освітнього простору. К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2005. С. 29 – 32.
5. Литвиненко Т. Індивідуалізація в освітньому процесі: шляхи тьюторської допомоги в приватних навчальних закладах. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2012. № 50. С. 165–172.
6. Мороз О.Г., Падалка О.С., Юрченко В.І. Педагогіка і психологія вищої школи : навч. посіб.; за заг. ред. О.Г. Мороза. К. : НПУ, 2003. 267 с.

Ищук Анастасія Анатоліївна,

кандидат педагогічних наук,

викладач інформатичних дисциплін

Ірпінського фахового коледжу економіки та права,

м. Ірпінь, Україна

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасний стан світової та вітчизняної систем освіти характеризується як кризовий, це пов'язано з кризовими явищами у багатьох галузях соціально-економічного життя суспільства. Разом з тим, бурхливий розвиток науки і техніки, процеси глобалізації, інформатизації та інтелектуалізації сучасного суспільства висувають більш жорсткі вимоги до підготовки нового покоління фахівців. Тому система освіти опинилась у складній ситуації, коли за все менш сприятливих умов необхідно готувати фахівців з високим рівнем інформаційно-комунікаційної компетентності та з творчими здібностями.

Сучасне суспільство ставить перед фаховою передвищою освітою складне завдання: підготувати фахівця, який володіє не тільки високою компетентністю, професійною мобільністю, але й здатного до постійного самовдосконалення професійних навичок, самоосвіти й адаптації до нових вимог, професійно реалізовувати подальше творче зростання.

Реформування системи освіти, зокрема створення фахової передвищої освіти, змінює пріоритети її розвитку, які насамперед визначаються процесами формування нових моделей навчання, орієнтованих на досягнення якості освітніх послуг у закладах освіти, з метою здобуття особою високого рівня не

тільки наукових, професійних і загальних компетентностей, але й ІК-компетентності необхідної для професійної діяльності в певній галузі.

Дослідження, пов'язані з використанням сучасних ІКТ у освітньому процесі, висвітлено в роботах Т. А. Вакалюк, В. М. Глушкова, Б. В. Гнеденка, Ю. В. Горошка, А. П. Єршова, М. І. Жалдака, В. І. Клочка, А. М. Колмогорова, М. П. Лапчика, Ю. І. Машбиця, В. М. Монахова, Н. В. Морзе, А. В. Пенькова, С. А. Ракова, Ю. С. Рамського, Ю. В. Триуса, В. І. Ковальчука, З. С. Сейдаметової, С. О. Семерікова, Є. М. Смірної-Трибульської, О. М. Спіріна, Ю. В. Триуса, С. М. Яшанова та ін.

Питання компетентнісного підходу висвітлено у працях українських науковців: О. Я. Савченко, О. І. Пометун, В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна, О. В. Овчарук, О. І. Локшиної та інші [1].

Питанням, пов'язаним із виокремленням та трактуванням поняття ІК-компетентності, присвячено дослідження В. П. Вембер, А. Н. Гуржія, О. Г. Кузьмінської, Н. В. Морзе, О. В. Овчарука, С. М. Спіріна та ін.

С. М. Спірін трактує ІК-компетентність як підтверджену здатність особистості використовувати на практиці ІКТ для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язування суспільно значущих, зокрема професійних, задач у певній фаховій галузі [3]. Автор здійснює орієнтовний опис індикаторів рівнів ІК-компетентності, з-поміж яких виокремлює:

- ✓ *початковий* рівень, що охоплює розуміння суті й історії розвитку ІКТ, характеристику основних професійних задач, розв'язування яких доцільно здійснювати з використанням ІКТ, та відповідні професійні вміння;
- ✓ *мінімальний базовий* рівень, де спеціаліст має відтворити основні положення теорій ІКТ, описати їх принципи, поняття, функціональні характеристики та продемонструвати знання й уміння розв'язувати професійні задачі;
- ✓ *базовий* рівень, що передбачає самостійний пошук, аналіз і тлумачення відомостей з ІКТ, правильний їх добір і використання для розв'язування основних професійних задач;
- ✓ *підвищений*, який охоплює розуміння й використання методів критичного аналізу, критичне узагальнення й розширення знань, уміння розв'язувати професійні задачі підвищеної складності з використанням ІКТ;
- ✓ *поглиблений*, що передбачає критичну оцінку нових ідей, здатність у галузі ІКТ розв'язувати нестандартні, інноваційні професійні задачі, зокрема з моделювання, проєктування, розроблення, упровадження;
- ✓ *дослідницький*, що проявляється в засвоєнні й демонструванні новітніх методів незалежного дослідження, здатністю розв'язувати інноваційні професійні задачі теоретичного й практичного характеру в галузі ІКТ, зокрема з моделювання, проєктування, розроблення, упровадження, налагодження нових інформаційно-комунікаційних технологій та управління ними [3].

В «Основах стандартизації ІК-компетентностей в системі освіти України» [2, с. 46–48] визначено, що ІК-компетентність є результатом різнобічних здібностей людини та має такі складові:

здатність та вміння:

- ✓ здобувати інформацію з різних джерел у зрозумілому вигляді;
- ✓ працювати з різними відомостями; критично оцінювати відомості;
- ✓ використовувати у професійній діяльності ІКТ;

знання:

- ✓ особливостей інформаційних потоків у своїй галузі;
- ✓ основ ергономіки та інформаційної безпеки;
- ✓ функціональних можливостей ІКТ;
- ✓ конкретні навички з використання комп'ютерної техніки та ІКТ;
- ✓ ставлення особистості до застосування ІКТ для відповідальної соціальної взаємодії та поведінки.

ІК-компетентність передбачає здатність людини орієнтуватися в інформаційному просторі, оперувати даними на основі використання сучасних ІКТ відповідно до потреб ринку праці та для ефективного виконання професійних обов'язків. Ця категорія має також включати такі елементи, як ціннісні орієнтації, тобто критичний погляд і критичний аналіз відомостей та даних, що складають зміст, отриманий з різних джерел та за допомоги ІКТ.

Сучасному спеціалісту, зокрема фахової передвищої освіти, необхідно мати високий рівень інформаційної культури, володіти новітніми ІКТ, уміти застосовувати їх для навчання та роботи, тому важливо формувати інформаційно-комунікаційну компетентність майбутніх фахівців.

Отже, застосування сьогодні ІКТ в процесі навчання спеціалістів фахової передвищої освіти спонукає до набуття необхідної ІК-компетентності. Результатом такого навчання є конкурентоздатний і соціально активний фахівець з високими особистісними та професійними компетентностями, готовим застосувати їх на практиці.

Список використаних джерел інформації:

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. К.: К.І.С., 2004. 111 с.
2. Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України: метод. рекомендації / [В. Ю. Биков, О. В. Білоус, Ю. М. Богачков та ін.]; За заг. ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна, О. В. Овчарук. К.: Атіка, 2010. 88 с.
3. Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики // Інформаційні технології і засоби навчання, 2009, №5 (13). URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/183/169> (дата звернення: 17.11.2022).

Козубцов Ігор Миколайович,
доктор педагогічних наук, старший науковий
співробітник, провідний науковий співробітник
відділу теорії і практики педагогічної освіти
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
ім. І.Зязюна НАПН України,
м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ НАУКОВИХ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ВВНЗ В РУСЛІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Професійна культура допомагає офіцерові належно виконувати військовий обов'язок, протистояти труднощам, викликам, не схибити у найскладнішій бойовій обстановці, залишитися вірним присязі і рідному народові [1]. Безумовно, професійна культура потрібна і науковим та науково-педагогічним працівникам з числа офіцерів, які можуть залучатися до наукових експедицій в операційні зони ведення бойових дій.

Слід зазначити, що згідно [2] наукова експедиція – організаційна форма наукових досліджень, що передбачає подорож, поїздку, відрядження наукового працівника (групи наукових працівників) з метою здобуття емпіричних відомостей для отримання практичного досвіду та подальших теоретичних узагальнень у відповідній галузі наук.

Метою доповіді є вивчення питання формування та розвитку професійної культури у майбутніх наукових та науково-педагогічних працівників вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ).

Аналіз наукових досліджень М. Бабенко, О. Барабанщиков, О. Бойко, О. Діденко, М. Коваль, М. Козяр, Н. Коупленд, Н. Олексієнко, А. Щеглов, В. Ягупов та ін., засвідчує інтерес вчених до вирішення проблеми якісного розвитку професійної культури офіцера, зокрема доводять, що формування професійної культури військовослужбовця перебуває у тісному зв'язку з моральною, правовою, політичною культурою та визначально залежить від умов культурно-освітнього, військового середовища. Поняття «професійна культура офіцера» є інтегральним, воно охоплює не лише суто культурологічні, або ж фахові знання, вміння, навички, а також ті якості, що визначають цілісність особистості військовослужбовця [1].

Саме завдяки наявності у складі професійної культури моральної складової, існує можливість на основі трьохвимірної математичної знаньоводіяльної моделі спеціаліста (МС) [3] пояснити «портретизацію» фахівців.

Математична модель описується виразом (1):

$$MC = \{M; Z; D\}, \quad (1)$$

де M – моральні властивості здобувача вищої військової освіти або науковця; Z – рівень знаньової компетентності; D – рівень діяльнісної компетентності.

Графічно модель подана на рис. 1. Модель враховує здобуті професійні знання, набуті навички та моральні властивості особистості. Моральні властивості особистості є рушійною силою людини до якісної професійної діяльності в тому числі з певного рівня культури. Індивідуальні моральні властивості особистості розвиваються в людині протягом всього його життя. Головні з них – честь, гуманність, великодушність, воля, скромність, здатність до самокритики.

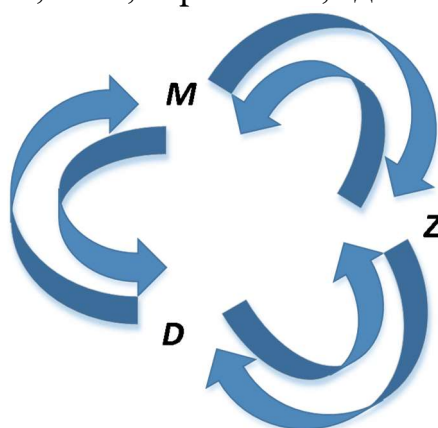

Рис. 1 Трьохвимірна математична знаньово-діяльнісна модель спеціаліста

Згідно нашого припущення вона може бути показником лояльності людини до академічної доброчесності. В першому наближенні оцінити академічну доброчесність людини можна через показник плагіату, який є складовою академічної доброчесності [4].

Слід зазначити, що проблема забезпечення академічної доброчесності при підготовки майбутніх наукових та науково-педагогічних працівників для потреб вищих військових навчальних закладах на разі не вирішена до кінця про що свідчить нововведення. Відповідно до Статті 42 Закону України «Про освіту» [5]: «Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень».

Проблема доброчесності існувала постійно, оскільки людина вдосконалюється і їй хочеться чогось більшого від життя: вона починає наслідувати та копіювати більш талановитих, успішних колег. Одним людям вдається оволодіти професійною діяльністю, з часом набувають майстерності до створення власних творів, використовуючи накопичений попередніми

поколіннями досвід. Є також люди, що закінчили навчальні заклади, але і на далі залишаються не здатними до творчої діяльності.

У наш час проблеми доброчесності та плагіату, як ніколи хвилюють суспільство, оскільки плагіат є чинником і індикатором зниження якості освіти [6]. Не зважаючи на наявність чисельних рекомендації щодо забезпечення принципів академічної доброчесності, наприклад Міністерством освіти і науки України [7] проблема не вирішується.

Розроблена модель, має сприяти більш глибокому розумінню досліджуваних об'єктів і явищ та бути корисною у практичному використанні при оцінюванні лояльності здобувачів вищої військової освіти щодо академічної доброчесності (див. табл. 1).

Таблиця 1

Культурологічна характеристика дослідника

№ п/п	Інтерпретація	Значення			Зміст
		M	Z	D	
1	Аморальний пасивний дилетант (АПД)	M<2	Z<2	D<2	не добросовісний дослідник, що володіє незадовільними показниками моральної, знаньової і діяльнісної компетентностями нижче деякого порогових рівнів. Умовно нами прийнято верхню межу в 3 бали (на рис. 1 ця область виділена кубом зі сторонами 2 × 2 × 2 в центрі). В науці такі «фахівці» насилу знаходять собі застосування. За для досягнення певного мінімального успіху з великою ймовірністю активно схильний до плагіату.
2	Моральний пасивний дилетант (МПД)	M>2	Z<2	D<2	добросовісний дослідник не відрізняється значними прикладними знаними та діяльнісною компетентністю. В роботі намагається дотримуватися моральних принципів, а отже мінімізує плагіат.
3	Аморальний активний дилетант (ААД)	M<2	Z<2	D>2	не добросовісний дослідник, володіє незбалансованими компетентностями (високою діяльнісною та низькими моральною і знаньовою). Такі дослідники відрізняються «кипучою» діловитістю, володіють незгасним бажанням діяльності, енергійно беруться за будь-яку наукову, однак незабаром виявляється, що їх моральних і знаньових компетентностей явно недостатньо для належного виконання професіональних функцій.

4	Моральний активний дилетант (МАД)	$M > 2$	$Z < 2$	$D > 2$	добросовісний дослідник, володіє високими моральними та діяльними якостями, але недостатньо знаннями. У таких людей благі наміри і енергійні діяльнісні зусилля нашкоджуються зазвичай на фатальне незнання якихось важливих обставин та, як наслідок невдачі.
5	Аморальний пасивний ерудит (АПЕ)	$M < 2$	$Z > 2$	$D < 2$	не добросовісний дослідник, що володіє моральними і діяльнісною компетентностями нижче порогових рівнів і високими активами знань. Соціальна небезпека такої комбінації компетенцій полягає в тому, що, ці дослідники можуть легко залучатися до явно асоціальної діяльності.
6	Моральний пасивний ерудит (МПЕ)	$M > 2$	$Z > 2$	$D < 2$	добросовісний дослідник, що володіє парадоксальним поєднанням високих знаннєвої і моральної і низькою діяльнісною компетентностей. Передусім такі фахівці дорожать своїм іміджем морального та «знаючої людини», а соціальний статус, матеріальне становище та інші атрибути заможного життя їх зовсім не цікавлять. Рухомі неугамовним «жагою» знань, такі люди ставали справжніми «кладезями» мудрості, чинили на науку, технічний прогрес, мистецтво величезний вплив, не володіючи при цьому скільки-небудь помітної діяльнісної компетентністю. У сучасному житті моральні пасивні ерудити можуть знайти гідне застосування в якості аналітиків, генераторів ідей, консультантів, «кабінетних» вчених, викладачів, тощо.
7	Аморальний активний ерудит (ААЕ)	$M < 2$	$Z > 2$	$D > 2$	не добросовісний дослідник, що володіє високими МЗД-компетентностями та найвищим рівнем розвиненості методологічної та професійної культури і крайнє низьким рівнем моральних властивостей. В наслідок аморальності та задля досягнення своєї корисної мети схильні вкрай до порушення академічної доброчесності, якісно намагаються це приховати, що в більшості випадків і

					вдається наслідок високого рівня інтелектуальних здібностей та ерудиції
8	Моральний активний ерудит (МАЕ)	M>2	Z>2	D>2	добросовісний дослідник, що володіє високими МЗД-компетентностями та найвищим рівнем розвиненості методологічної та професійної культури і моральними властивостями. Не схильний до порушення академічної доброчесності в наслідок набутих індивідуальних моральні властивостей (честь, гуманність, великодушність, воля, скромність, здатність до самокритики) та суспільно значущих моральних якостей особистості (патріотизм, професіоналізм, почуття обов'язку, наявність високоморальних переконань і активної громадянської позиції).
	(рівень методологічної та професійної культури)	2<MZD<3			добросовісний дослідник з базовим рівнем методологічної та професійної культури
		3<MZD<4			добросовісний дослідник з достатнім рівнем методологічної та професійної культури
		4<MZD<5			добросовісний дослідник з високим рівнем методологічної та професійної культури

До основних педагогічних умов, що забезпечують формування та розвиток професійної культури у майбутніх наукових та науково-педагогічних працівників ВВНЗ належать такі [1]: а) досконалий рівень організації освітнього процесу; б) мотиваційна, творча діяльність науково-педагогічних працівників; в) створення культурного середовища; г) наповнення змісту навчання цілісним професійно-особистісним компонентом; д) поєднання традиційних форм, методів і засобів навчання з активним залученням інноваційних технологій; е) підготовка майбутніх наукових та науково-педагогічних працівників до саморегуляції навчальної діяльності та ін.

Створення культурного середовища з належною академічною доброчесністю є однією із умов формування професійної культури у майбутніх наукових та науково-педагогічних працівників ВВНЗ. Культурне середовище ВВНЗ, згідно із філософським розумінням, має загальні і особливі риси. До загальних рис культурного середовища можна зарахувати усталені в ньому загальнокультурні, духовні цінності, демократизм, гуманізм відносин, взаємоповагу і взаєморозуміння, взаємодопомогу і т. ін. Особливість військового культурного середовища є передусім його субкультура, військова дисципліна, субординаційні відносини, утвердженні й домінуючі почуття обов'язку й відповідальності, честі та гідності тощо.

Висновки. Таким чином, формування та розвиток професійної культури у майбутніх наукових та науково-педагогічних працівників ВВНЗ є актуальною проблемою психології і педагогіки, її розв'язання слугує зростанню академічної доброчесності.

Для продуктивного формування професійної культури у майбутніх наукових та науково-педагогічних працівників доцільно використовувати традиційні й інноваційні методи, форми і засоби, діалектичне, творче застосування яких значно посилює дієвість виховних впливів.

Найважливішими педагогічними умовами, що забезпечують формування професійної культури у майбутніх наукових та науково-педагогічних працівників, є належна організація освітнього процесу; мотиваційна, творча діяльність науково-педагогічних працівників; створення відповідного культурного середовища; наповнення змісту навчання цілісним професійно-особистісним компонентом; використання традиційних форм, методів і засобів навчання з активним залученням ІКТ; підготовка у майбутніх наукових та науково-педагогічних працівників до саморегуляції процесу навчання і самостійного набуття ним професійної культури. Важливо, щоб ці умови використовувалися цілісно та комплексно.

Список використаних джерел інформації:

1. Васянович Г., Шевкун Г. Формування професійної культури у майбутнього офіцера Збройних Сил України: психолого-педагогічний контекст. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2019. Вип. 5. URL: <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedvisnyk/article/view/333/333>.
2. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 №848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
3. Михалёв А.С. Математическая трехмерная модель специалиста // «Вышэйшая школа» : навукова-метадычны і публіцыстычны часопіс. 2015. №6. С. 19 – 24.
4. Козубцов І.М. Критерії та показники оцінювання рівня плагіату як складової академічної доброчесності. Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника: збірник матеріалів VI всеукраїнської науково-практичної конференції (Суми, 27-28 жовтня 2022 р.). за заг. ред. О. М. Семеног. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. Вип. 6. С. 35 – 37.
4. Закон України «Про Освіту». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>.
5. Побіженко В.В., Побіженко І.А. Плагіат, як чинник зниження якості освіти. Системи обробки інформації: Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил. 2011. Вип. 8 (98). С. 310 – 313. ISSN 1681-7710.
6. Рекомендації щодо забезпечення принципів академічної доброчесності. Підкомісія 303 «Академічна доброчесність» Науково-методичної комісії 15 з організаційно-методичного забезпечення вищої освіти. К.: Міністерство освіти і науки України, 2016. 24 с.

Коломійцева Аліна Олегівна,
старший викладач іноземної мови,
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

Марищук Оксана Ювеналіївна,
старший викладач іноземної мови,
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

КОНТРОЛЬ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

В останні роки університети різних країн світу звернули увагу на можливість використання комп'ютерних телекомунікаційних технологій для здійснення навчання на відстані, зокрема навчання іноземним мовам.

Ефективність будь-якого виду дистанційного навчання залежить від чотирьох складових: ефективної взаємодії викладача та студента, використаних при цьому педагогічних технологій, ефективності розроблених методичних матеріалів і способів їх використання, ефективності зворотного зв'язку.

Технічно вирішити проблему дистанційного навчання в даний час можна, дійсно, по-різному. Сучасні інформаційні технології надають практично необмежені можливості в розміщенні, збереженні, обробці і доставці інформації будь-якого обсягу і змісту на будь-які відстані.

За таких умов на перший план у системі дистанційного навчання виходить педагогічна складова його організації. Маються на увазі не тільки підбір змісту навчального матеріалу для засвоєння, але і структурна організація цього матеріалу, а також методи навчання.

Тому важливо, на яких концептуальних педагогічних положеннях базується курс дистанційного навчання іноземним мовам. У центрі процесу навчання знаходиться самостійна пізнавальна діяльність того, кого навчають, (навчання, а не викладання). Самостійна робота з оволодіння різними видами мовної діяльності та формування необхідних навичок і умінь є специфікою даної області знання. Звідси, з одного боку, необхідна більш гнучка система освіти, що дозволяє здобувати знання там і тоді, де і коли це зручно тому, кого навчають.

З іншого боку, при дистанційному навчанні студент, повинен володіти не лише навичками роботи з комп'ютером на рівні користувача, але і способами роботи з автентичною інформацією. З цією метою в курсах іноземних мов ефективними можуть бути використані спільні проекти, у першу чергу там, де це можливо, міжнародні, з носіями досліджуваної мови.

Будь-яка модель дистанційного навчання повинна передбачати гнучке сполучення самостійної пізнавальної роботи студентів з різними джерелами

інформації, навчальними матеріалами, спеціально розробленими за даним курсом (довідкові, додаткові матеріали), і оперативної систематичної взаємодії з ведучим - викладачем курсу, консультантами-координаторами, а також групову роботу з учасниками даного курсу, використовуючи все різноманіття проблемних, дослідницьких та пошукових методів у ході роботи над відповідними модулями курсу. Крім того, вона повинна передбачати спільні телекомунікаційні проекти учасників курсу з закордонними партнерами (міжнародні проекти), організувати обговорення, презентації груп і індивідуальні презентації проміжних і підсумкових результатів у ході електронних телеконференцій, обміну думками, інформацією з учасниками курсу, а також при необхідності з будь-якими іншими партнерами, у тому числі й закордонними, через мережу Інтернет.

Контроль успішності такого навчання повинен бути оперативним при розробці відповідних навчальних матеріалів, і підсумковим з боку ведучого і консультантів-координаторів у виді тестів, презентацій, творчих робіт. Використання системи Moodle є доречним та ефективним методом контролю знань студентів. Використання інтернет ресурсів, таких як Skype, zoom, сприяє значному покращенню знань. Останнім часом для таких цілей усе більше використовуються спеціальні Web-сторінки, які можуть організувати для себе, як і кожен з тих, кого навчають, так і група.

Робота з такими сторінками значно полегшує весь процес дистанційного навчання і контролю. В залежності від економічних можливостей регіонів дуже важливо передбачити різні варіанти технологічної основи такого навчання.

Корват Лариса Володимирівна,

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри педагогіки та психології
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана,
Київ, Україна

РОЗВИТОК М'ЯКИХ НАВИЧОК У МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЕКОНОМІКИ

Метою дослідження є визначення ролі м'яких навичок у професійній підготовці викладача економіки за програмою «Професійна освіта (Економіка)» у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана. Це дослідження виконано в рамках проекту Erasmus+ «Нові механізми врядування на основі партнерства та стандартизації підготовки вчителів в Україні (PAGOSTE)» № 609536-EPP-1-2019-1-DE-EPPKA2-CBHE-SP (This study is carried out within the Erasmus + Project "New governance mechanisms

based on partnership and standardization of teacher training in Ukraine (PAGOSTE)" № 609536-EPP-1-2019-1-DE-EPPKA2-CBHE-SP¹).

Що п'ять років на Всесвітньому економічному форумі в Давосі подають інформацію про навички, розвиток яких буде актуальним у найближчому майбутньому. Ці навички називають *soft skills* або м'які навички і вони є необхідними для кожного фахівця незалежно від його основної сфери професійної діяльності, оскільки детермінуються динамічними умовами життя сучасного суспільства та відповідають вимогам часу. Щоб залишатися конкурентоспроможним на ринку праці сьогодні вже недостатньо мати профільну освіту (*hard skills*) та відповідний досвід роботи. Працівникам потрібні такі додаткові знання та вміння, які не під силу здійснювати роботизованим системам чи комп'ютерним програмам, що все частіше замінюють людину в діяльності. Помилковою тенденцією у більшості закладів освіти є думка, що лише навчальні дисципліни професійного спрямування забезпечують ефективну роботу фахівця та гарантують його кар'єрне зростання [3]. Зараз саме той час, коли працедавці вимагають, щоб професійні знання і досвід були підкріплені розвиненими м'якими навичками. Особливо цінними є ті працівники, які легко адаптуються до змін, швидко освоюють нові технології, раніше за інших помічають корисні тренди та пропонують застосовувати їх в роботі.

Поняття *hard skills* і *soft skills* з'явилися наприкінці 50-х років ХХ століття при підготовці військових. У 1959 році в армії США почали розробляти науково обґрунтований підхід до підготовки військовослужбовців, коли було виявлено важливість для військових не тільки професійних навичок (*hard skills*), але й універсальних компетенцій (*soft skills*), які не піддаються планомірному навчанню. Відмінності між *soft* і *hard skills* були зафіксовані в 1968 році у доктрині «Системи проектування військової підготовки», де констатувалося, що *hard skills* – це навички роботи суто з машинами, *soft skills* – навички роботи з людьми та паперами. Після того як терміни прижилися у військовій сфері, вони перейшли до сфери психології, педагогіки, бізнесу [1].

Сьогодні *hard skills* або професійну компетентність визначають, як спеціальні професійні навички, яким можна навчитися, які можна виміряти, які потрібні для вирішення конкретних робочих завдань. Для опанування ними необхідно засвоїти конкретні знання та інструкції, а якість навчання можна перевірити за допомогою іспиту.

Soft skills – це універсальні компетенції, які значно важче виміряти за допомогою кількісних показників. Такі навички можуть називатись також особистими якостями, оскільки вони залежать від особистісних особливостей людини та набуваються з особистим досвідом. *Soft skills* – надпрофесійні навички, які допомагають вирішувати повсякденні завдання, успішно

¹ This project has been funded with support from the European Commission. The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein

взаємодіяти з іншими людьми. Вони не пов'язані з конкретною професією, але допомагають краще виконувати свою роботу, а також сприяють кар'єрному зростанню.

У 2020 році на Всесвітньому економічному форумі у Давосі було представлено звіт «Майбутні робочі місця – 2025», у якому зроблено прогноз навичок, які будуть актуальними до 2025 року, а саме: 1) аналітичне мислення і інноваційність; 2) активне навчання і стратегії навчання; 3) комплексне розв'язання проблем; 4) критичне мислення і аналіз; 5) креативність, оригінальність і ініціативність; 6) лідерство і соціальна включеність (впливовість); 7) технології: використання, моніторинг і контроль; 8) технології: розробка і програмування; 9) життєздатність, стресостійкість і гнучкість; 10) обґрунтування, розв'язання проблем і формування ідей.

Кластерний аналіз низки досліджень стосовно важливих м'яких навичок для сучасної молоді дав змогу сформувати матрицю навичок шляхом їхньої кластеризації та виокремити чотири основні категорії навичок, які є необхідними для молоді у найближчому майбутньому [2], зокрема:

навчальні навички, які допомагають адаптуватися до професійного середовища та вдосконалювати свої знання, вміння і компетенції;

навички грамотності, які допомагають розрізняти факти, публікувати інформацію, створювати технології, визначати достовірність джерел та інформації;

соціальні навички – здатність успішно й ефективно взаємодіяти з конкретними людьми або різними групами, досягаючи поставлених цілей;

особистісні навички – якості людини, які певним чином характеризують її особистість.

До навчальних навичок були віднесені критичне мислення, креативність (творчість, інноваційність) та самонавчання; до навичок грамотності – медіаграмотність, цифрова грамотність; до соціальних навичок – навички командної роботи, комунікативність, емоційний інтелект; до особистісних навичок – гнучкість, таймменеджмент, ініціативність [2].

Майбутні викладачі професійної освіти мають не тільки самі володіти усім спектром м'яких навичок, але й уміти розвивати їх у здобувачів освіти. При підготовці майбутніх викладачів економіки в КНЕУ достатньо уваги приділяється формуванню soft skills і це розглядається як обов'язковий результат. Навчальний процес побудований таким чином, що якнайповніше сприяє розвитку м'яких навичок. Для цього застосовуються такі форми, методи та зміст навчання, які ведуть до формування м'яких навичок. Важливе значення у виборі всього арсеналу засобів для досягнення намічених результатів складають установки викладачів щодо важливості розвитку soft skills у навчальному процесі. Науковцями доведено, що шляхи формування soft skills мають відбуватись за активної участі студента, що може забезпечуватись таким формами і методами навчання, як тренінги, ігрові технології, кейс-метод тощо. В навчальних ситуаціях, що створюються із застосуванням таких методів і форм, студенти перебувають у стані активізації усіх тих індивідуально-психологічних властивостей, які є основою для розвитку і формування soft skills.

Та варто підкреслити найголовніше, що в навчальний план підготовки майбутніх викладачів економіки включено навчальну дисципліну «Тренінг-курс Розвиток soft skills у навчанні», який покликаний не тільки сприяти розвитку soft skills у теперішніх здобувачів освіти, але й навчитися розвивати та формувати soft skills у своїх майбутніх учнів та студентів. Зокрема, тренінг-курс за своїм змістом, формами та методами навчання покликаний забезпечити розвиток усіх тих м'яких навичок, які визначені актуальними для сьогодення та найближчого майбутнього.

Одним із проблемних питань розвитку soft skills є питання, які критерії та показники сформованості м'яких навичок викладача економіки можна брати за основу, щоб вважати, що у процесі фахової підготовки було досягнуто поставлені цілі. Чітко підібрані загальні та фахові компетентності та відповідні їм програмні результати, які описано в освітньо-професійній програмі «Професійна освіта (Економіка)» у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана дозволяють вирішити і це питання.

Список використаних джерел інформації:

1. Soft skills/ URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Soft_skills
2. Тілікіна Н. В. Навички XXI століття та умови їх формування і розвитку для молоді. URL: <https://dismp.gov.ua/navychky-khkhi-stolittia-ta-umovy-ikh-formuvannia-i-rozvytku-dlia-molodi/>
3. Ткачук І., Сосновенко Н. Розвиток «soft skills» у студентів коледжів. URL:https://lib.iitta.gov.ua/717748/1/Tkachuk_Sosnovenko_soft%20skills_2019_16-18.pdf

Кравець Світлана Григорівна,
кандидат педагогічних наук, старший
дослідник, старший науковий співробітник
лабораторії зарубіжних систем професійної
освіти і навчання, докторантка Інституту
професійної освіти НАПН України,
м. Київ, Україна

ПРОЄКТНА АКТИВНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСТВА

У Концепції «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року (2019) серед реформ децентралізації управління та фінансування, забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти, визначальною є реформа щодо розвитку державно-приватного партнерства у системі професійної освіти та взаємозв'язку з ринком праці [2]. Відтак, у системі професійної освіти відстежуються напрями її інтеграції з ринком праці на засадах соціального, державно-приватного партнерства, що передбачає й співпрацю із роботодавцями, організаціями й підприємствами, закладами освіти вищих рівнів, науковими установами та іншими зацікавленими у якості

професійної підготовки сторонами. Означена діяльність спрямована на інноваційний розвиток закладів професійної освіти, покращення якості підготовки випускників, досягнення добробуту суспільства шляхом підвищення економічних показників та відбудови нашої держави у повоєнний час.

У цих процесах видозмінюються ознаки педагогічної діяльності педагогів закладів професійної освіти з переорієнтацією із традиційних функцій організації та здійснення освітнього процесу на такі, що характеризуються проєктною активністю, спрямованою на оновлення змісту освіти та модернізацію освітніх програм, перетворення освітнього середовища відповідно до соціокультурних цінностей, участь у дослідницьких проєктах щодо впровадження інновацій тощо.

Проєктна активність педагогічних працівників закладів професійної освіти уможлиблюється на засадах партнерства, «спрямованого не тільки на вирішення педагогічних проблем, що ґрунтуються на реалізації принципу зв'язку теорії з практикою, а й забезпечує виконання ринкових реформ, формує педагогічні моделі, інтегровані із соціально-економічними факторами: людський фактор, фактор часу, інформаційний та науковий» [1, с. 141].

Проєктна активність педагогічних працівників закладів професійної освіти на засадах партнерства передбачає системне, конструктивне та взаємовигідне співробітництво для забезпечення високої якості професійної підготовки кадрів, залучення додаткових ресурсів для розвитку професійної освіти та її орієнтації на сучасні технічні й технологічні умови. За таких обставин необхідним є повноцінне використання ресурсів і можливостей екстравертної (відкритої) педагогічної системи, ознаками якої є: комплексна інтеграція освітнього процесу з організаційно-технологічними процесами виробництва в умовах налагодженого соціального партнерства між закладом освіти та підприємствами; вивчення й застосування цифрових та виробничих технологій; використання ресурсів державно-приватного партнерства; організація дуальної форми здобуття освіти; забезпечення процесів стандартизації шляхом розроблення професійних стандартів, державних освітніх стандартів з конкретних професій, оновлення освітніх програм; участь у розвитку національної системи кваліфікацій; підвищення професійної та освітньої кваліфікацій; стажування на виробництві; сертифікація, участь у національних та міжнародних конкурсах фахової майстерності тощо [3, с. 82].

У контексті інноваційного розвитку системи професійної освіти та реалізації інвестиційних проєктів щодо її популяризації здійснюється практичне впровадження результатів проєктної активності педагогічних працівників закладів професійної освіти на засадах партнерства, зокрема й щодо розроблення та затвердження професійних стандартів. Така діяльність підтверджується конкретними результатами. Наприклад, за ініціювання Професійної спілки працівників будівництва і промисловості будівельних матеріалів України розроблено професійний стандарт «Монтажник систем утеплення будівель» (<https://register.nqa.gov.ua/profstandart/montaznik-sistem-uteplenna-budivel>). У цій роботі, на засадах партнерства, об'єдналися

представники Київської обласної Професійної спілки працівників будівництва і промисловості, ТОВ «Бауміт Україна», Інституту професійної освіти НАПН України, Броварського професійного ліцею, Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Тернопільській області та ін. Активна партнерська проєктна діяльність здійснюється на базі Центру сучасних професій і технологій навчання Інституту професійної освіти НАПН України й щодо розроблення проєктів професійних стандартів з професій для сфери індустрії краси (<https://naps.gov.ua/ua/press/releases/2783/>). Над розробленням цих проєктів професійних стандартів працюють представники Приватного підприємства «Академія професійної освіти фахівців індустрії краси «Партнер+» та салонів краси, науковці Інституту професійної освіти НАПН України, директор та методисти Навчально-методичного кабінету професійно-технічної освіти у м. Києві; педагогічні працівники та партнери-роботодавці Запорізького вищого професійного училища моди та стилю, навчального центру Запорізької торгово-промислової палати, Київського вищого професійного училища швейного та перукарського мистецтва та ін. Варто зазначити, що паралельно ведеться робота щодо розроблення нових освітніх стандартів та освітніх програм з означених професій.

Досвід засвідчує, що існує проблема щодо більш активної участі педагогічних працівників у проєктній діяльності, що зумовлює необхідність включення до професійного стандарту «Педагог професійного навчання» трудової функції щодо здійснення проєктної діяльності та відображення цієї функції у змісті освітніх програм підготовки педагогів професійного навчання у закладах вищої освіти. У змісті оновленого проєкту професійного стандарту «Педагог професійного навчання» ця функція декомпозиціюється професійними компетентностями, відповідними їм знаннями, уміннями та навичками. Рішенням Національного агентства кваліфікацій №2 (протокол 34 (96) від 10.11. 2022 р.) отримано схвальний висновок до проєкту професійного стандарту «Педагог професійного навчання» (<https://ivet.edu.ua/index.php/component/k2/%E2%84%96/1717-proiekt-profesiinoho-standartu-pedahoh-profesiinoho-navchannia>).

Список використаних джерел інформації:

1. Дутка Г. Я. Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів. К.: УБС НБУ, 2009. 360 с.
2. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року: [Електронний ресурс]. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 № 419-р. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80>
3. Kravets S. A technology for developing professional competencă of vocational training teachers. Scientific Herald of the Institute of vocational education and training of NAES of Ukraine. Professional Pedagogy: collection of researches. / Institute of Vocational Education of NAPS of Ukraine; editorial board: V. O. Radkevych (head) etal. 2019. № 19. Pp. 80–85. Режим доступу : <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/345>

Кулалаєва Наталя Валеріївна

доктор педагогічних наук, доцент
професор кафедри педагогіки та психології
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

Бахтіярова Халідахон Шамшитдінівна

кандидат педагогічних наук, доцент
професор кафедри філософії та педагогіки
Національного транспортного університету,
м. Київ, Україна

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЕКОНОМІКИ

Становлення в Україні сучасної освітньої парадигми, що ґрунтується на європейських цінностях (верховенстві права, рівності, поваги до людської гідності та прав людини, свободі та демократії), зумовлює трансформацію вітчизняної системи освіти. Крім того, необхідність позбавлення від десятилітніх традицій тоталітарного режиму та повернення до характерних для українського народу етичних стандартів і поведінкових норм також визначає зміни в підготовці майбутніх педагогів, зокрема викладачів економіки [1, с. 668].

У цьому зв'язку, актуалізується проблема формування професійної культури майбутніх викладачів економіки в закладах вищої освіти. На думку Л. Фільштейна та В. Журавльова її формування у майбутніх фахівців має ґрунтуватися на «загальнолюдських цінностях та досвіді минулих поколінь, враховувати тенденції розвитку певної професійної галузі та суспільства в цілому» [2, с. 12].

Як відмічає Г. Корчагіна, професійна культура – це характерна риса особистості, що виявляється в її професіоналізмі, компетентності, ставленні до виконання власних обов'язків, ґрунтується на загальнокультурному рівні цієї особистості [3, с. 119].

Отже, під професійною культурою майбутніх викладачів економіки варто розуміти інтегративну якість особистості, що ґрунтується на загальній культурі, професійних компетентності та досвіді й характеризується володінням сучасних освітніх технологій, здатністю до вирішення практичних проблем в професійній освіті та виробничій діяльності у галузі економіки.

Компоненти формування професійної культури майбутніх викладачів економіки представлено на рис. 1.

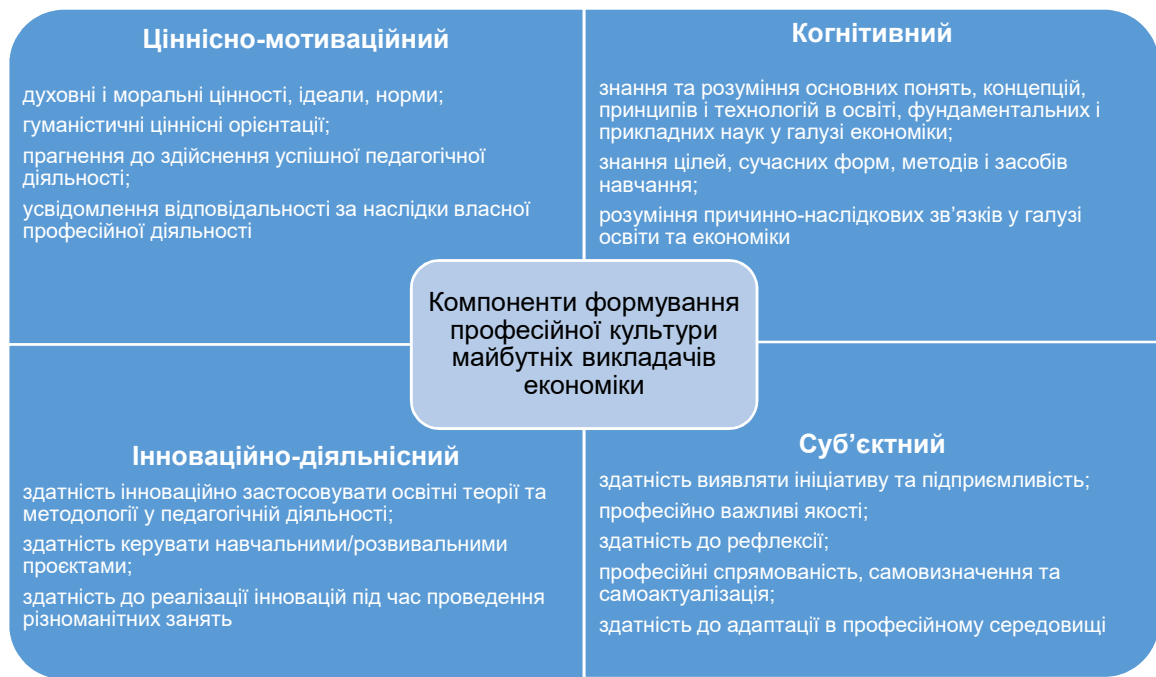

Рис. 1. Компоненти формування професійної культури майбутніх викладачів економіки

Результати аналізу науково-педагогічних досліджень, освітньої практики з означеної проблематики, а також освітньо-професійної програми «Економічна та бізнес-освіта», що реалізується в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана в процесі підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти дали можливість визначити методологічну основу формування професійної культури майбутніх викладачів економіки, що становлять: системний, діяльнісний, компетентнісний, культурологічний, контекстний, середовищний та суб'єктний підходи. Системний – розглядає професійну культуру майбутніх викладачів економіки як відкриту динамічну систему, а її формування – як цілеспрямований послідовний процес, що забезпечує якісну системну підготовку здобувачів вищої освіти «Економічна та бізнес-освіта» зі спеціальності 015 Професійна освіта (економіка) за відповідною освітньо-професійною програмою. Діяльнісний – уможливорює формування готовності майбутніх викладачів економіки до професійної інноваційної діяльності, їхньої здатності до розроблення й застосування інноваційних форм, методів, засобів навчання та освітніх технологій. Компетентнісний – сприяє формуванню та розвитку загальних і професійних компетентностей у галузі освіти й економіки, за допомогою яких майбутні викладачі матимуть можливість здійснювати професійну діяльність у освітній та економічній сферах. Культурологічний – дає змогу створити сприятливі умови для всебічного розвитку здобувачів освіти, переходу особистості студентів з рівня «носії культури» на рівень «суб'єкт культури» та формування їхніх особистостей в соціокультурному значенні. Формується культура фахівців, у якій поєднуються високий професіоналізм, інтелігентність, високий рівень

культурної освіченості, відповідні моральні та гуманістичні цінності, творчий підхід до виконання професійної діяльності. Контекстний – сприяє моделюванню педагогами різноманітних педагогічних ситуацій для вирішення професійних завдань здобувачами освіти за допомогою предметного і соціального змісту, специфіки та особливостей їхньої діяльності за фахом. Середовищний – дає можливість створити певне інноваційне культурно-освітнє середовище у закладі освіти для здійснення через нього цілеспрямованого виховного впливу на майбутніх фахівців; інтегрувати гуманітарні, природничо-наукові та спеціальні знання у фахову підготовку майбутніх викладачів економіки з метою їхнього усвідомлення особливостей професійної діяльності. Суб'єктний – сприяє розвитку у майбутніх педагогів професійного навчання суб'єктності та їхній соціалізації, уможливорює побудову індивідуальної освітньої траєкторії та визнання власної професійної ідентичності.

Отже, професійна культура майбутніх викладачів економіки є інтегративною якістю особистості, підґрунтям якої є загальна культура, професійні компетентність і досвід, вона вбачає володіння сучасними освітніми технологіями та готовність до педагогічної діяльності за фахом. Її формування складається з таких компонентів: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, інноваційно-діяльнісний і суб'єктний та ґрунтується на методологічних підходах (системному, діяльнісному, компетентнісному, культурологічному, контекстному, середовищному та суб'єктному).

Список використаних джерел інформації:

1. Філіпчук Г. Г. Національна освіта: особистість і суспільство: зб. наук. пр. Чернівці: Зелена Буковина, 2013. 844 с.
2. Фільштейн Л. М., Журавльов В. М. Професійна культура в аспекті підготовки фахівців. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, 2016, вип. 29. С. 12-18. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/3914/1/1.pdf>
3. Корчагіна Г. А. Уточнення понятійного апарату професійної культури управлінського персоналу. Проблеми формування та реалізації конкурентної політики: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (19–20 вересня 2013 р., м. Львів) / НУ «Львівська політехніка» та ін. Львів: АртДрук, 2013. С. 119-120.

Лащевська Аліна,
студентка Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана
ОПП «Економічна та бізнес-освіта», 2 курс,
м. Київ, Україна

науковий керівник: Кулалаєва Наталя Валеріївна,
доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки та психології
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

СУЧАСНИЙ ЗАКЛАД ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: PEST-АНАЛІЗ ЧИННИКІВ УПЛИВУ

Трансформаційні процеси, котрі почали відбуватися в системі вітчизняної освіти в довоєнний період і тривають сьогодні, більшою мірою стосуються закладів професійної освіти (ЗПО). Руйнування цих закладів і провідних підприємств – регіональних замовників робітничих кадрів внаслідок повномасштабного вторгнення агресора та масованих обстрілів українських земель; подекуди застаріле обладнання та відсутність коштів на його модернізацію й оновлення; мала кількість студентського контингенту або педагогічних працівників, зумовлена їхнім змушеним переселенням; необхідність створення нових ЗПО для надання можливості навчатися внутрішньо переміщеним особам актуалізують питання розбудови сучасного закладу професійної освіти.

Мета роботи полягає у висвітленні здійсненого нами PEST-аналізу чинників впливу на створення та функціонування закладів професійної освіти в Україні.

Як відомо PEST-аналіз дає можливість дослідити чотири групи чинників: P (political) – політичних, E (economic) – економічних, S (social) – соціальних, T (technological) – технологічних [1, с. 7].

Серед основних політичних чинників, котрі впливають на створення та функціонування ЗПО в Україні, на нашу думку, доцільно виокремити: загальні політичні процеси, що відбуваються в країні; політику та перспективні напрями розвитку системи професійної освіти України; процеси удосконалення освітнього законодавства, збільшення автономії та децентралізації управління ЗПО тощо.

До економічних чинників, що також мають суттєвий вплив необхідно віднести: процеси інтеграції нашої країни до світового економічного простору; забезпечення відповідності результатів освітніх програм у ЗПО та професійних кваліфікацій випускників вимогам міжнародного ринку праці; диверсифікація способів фінансування ЗПО; урахування специфіки організації та функціонування вітчизняних суб'єктів господарювання в професійній підготовці кваліфікованих робітників тощо.

Соціальними чинниками, що визначають процеси створення та функціонування вітчизняних ЗПО, на наш погляд, є: потреба в системній ліквідації безробіття серед молоді та створення можливостей для неї щодо побудови власної професійної кар'єри; процеси внутрішньої міграції працездатного населення; суспільне звернення до європейських цінностей (верховенство права, рівність, повага до людської гідності та прав людини, свобода та демократія); підняття престижу та популяризація вітчизняної системи професійної освіти тощо.

На створення та функціонування ЗПО в Україні впливають такі технологічні чинники: системне оновлення та модернізація матеріально-технічної бази ЗПО; узгодження змісту професійної підготовки кваліфікованих робітників у ЗПО з потребами сучасних підприємств; максимальне залучення вітчизняних підприємств до освітнього процесу в ЗПО, у тому числі за рахунок впровадження дуальної форми здобуття освіти; удосконалення системи забезпечення якості професійної освіти в ЗПО тощо [2].

Отже, проведений нами PEST-аналіз чинників впливу на створення та функціонування закладів професійної освіти в Україні дав можливість узагальнити наявні в системі професійної освіти проблеми та окреслити шляхи їхнього вирішення.

Список використаних джерел інформації:

1. Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід: монографія / В. О. Радкевич, Н. В. Базелюк, Н. М. Корчинська, С. О. Леу, В. В. Артемчук. Житомир: Полісся, 2018. 208 с.
2. Наталя Кулалаєва, Ольга Гайдук. Забезпечення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання: європейський досвід. Професійна педагогіка. 1(24)'2022, ст. 71-80. URL: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.71-80>.

Левченко Тетяна Григорівна
кандидат філософських наук, викладач історії
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

ШЛЯХИ ДОСЯГНЕННЯ ГНУЧКОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Сьогоднішній день ставить перед людиною, а отже, і перед освітою, небачені раніше вимоги, але водночас створює і нові можливості. Формування національної освіти відбувається в умовах війни, істотних змін у духовному просторі суспільства, а це потребує переосмислення й уточнення власної світоглядної позиції. Це вносить певні корективи в цілі, завдання та зміст освітянського процесу. Освіта забезпечує системність, цілеспрямованість і обґрунтованість у формуванні духовності в сучасному розумінні.

Гуманізація, як парадигма освіти, орієнтована на особистість та її розвиток упродовж усього життя. Вона впливає на розвиток людини й суспільства, оскільки через гуманістичне наповнення змісту освіти, найбільше розкриваються здібності студента, гармонія стосунків людини і навколишнього середовища, суспільства та природи.

Сучасне українське суспільство перебуває на етапі становлення нового типу освіти, основними чинниками якого є ідея виховання людини в контексті культури. Визріла ідея культурної освіти. Вона базується на концепції філософії, яка розглядає культуру як антропологічний феномен. У ній людина виступає епіцентром культури. Це стало основою для повороту української освіти до особливості як основної цінності освітнього процесу.

Одним із важливих завдань сучасної освіти є орієнтація на гнучкість, індивідуалізацію та відкритість навчального процесу. Не менш важливою є орієнтація на пошук таких форм його організації, які дозволяють реалізувати індивідуальний шлях здобуття освіти. Серед можливих досягнення гнучкості та відкритості навчального процесу є запровадження міждисциплінарності, інтегрованості програм. Особливо перспективними є в цьому сенсі запровадження дистанційного навчання та використання модульних технологій організації навчального процесу.

Основною метою модульного підходу є індивідуалізація навчання. Суть модульної технології навчання полягає в тому, що ті студенти, хто навчаються більш самостійно або повністю самостійно можуть працювати із запропонованою їм індивідуальною навчальною програмою. Модульна технологія навчання містить у собі цільову програму дій, банк інформації та методичне керівництво щодо досягнень поставлених дидактичних цілей. Це стає актуальним завдяки сучасним перетворенням у освітньому суспільстві.

Використання модульного навчання забезпечує високу якість освітнього процесу тому, що відображає динамічність навчання. Сконцентрованість на навчанні має важливе значення для досягнення конкретних цілей. Для здобувачів освіти – це максимальна індивідуалізація навчання та усвідомлення перспективи. Їх активність на всіх етапах навчального процесу проявляється у творчому ставленні до навчання, що дає змогу досягти чітко визначених цілей.

Крім цього важливе значення мають технології дистанційного навчання, в основі яких лежать вміння самостійно навчатися. Адже самостійна робота особистістю проводиться за індивідуальним планом на основі спеціально розроблених навчально-методичних комплексів для індивідуального користування, з можливістю отримання кваліфікованих консультацій.

Студент має узгоджену можливість взаємодії з викладачем за допомогою телекомунікаційних засобів зв'язку. Саме під час війни актуальним є застосування дистанційного навчання для забезпечення безперервної освіти. Саме освіта здатна вивести Україну на якісно новий рівень розвитку як в економічному, так і в культурному відношенні.

Нині роль викладача здебільшого зводиться до розробки методичних рекомендацій зі своєї дисципліни, підготовки та способу перевірки диференційованих самостійних завдань, надання індивідуальних консультацій, розробок стратегій навчання кожного студента, враховуючи його індивідуальні особливості. Водночас умовами ефективності самостійної роботи студентів є готовність кожного студента до певного навчального предмета; формування позитивної професійно-направленої мотивації самостійної роботи; формування потреби у самоосвіті; саморозвитку; самостійного пошуку інформації.

Важливе місце в освітньому процесі відведено мотиваційній сфері особистості студента, яка формується сукупністю внутрішніх і зовнішніх чинників. Проте на етапі навчання, як правило, найважливішу роль відіграє організація навчально-виховного процесу. Для формування, збереження й розвитку мотивації студенту необхідно, щоб навчальний процес відповідав тим цілям, які ставить перед собою суб'єкт, задовольнялись їх пізнавальні інтереси і потреби, диференціювалися мотиви навчання.

Список використаних джерел інформації:

1. Методика дистанційного навчання: збірник статей. За ред. В. А. Ребрини, Хмельницький; ХОШПО. 2021. 99с,
2. Вайзма Р., Фішер Д., Фрей Н., Хетті Д. Дистанційне навчання: як організувати навчання вдома і не зійти з розуму. Альпіна Паблішер, 2021. 240 с.

Мостицька Лілія Миколаївна,
викладач іноземної мови
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

Ткаченко Наталія Вікторівна,
викладач іноземної мови
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Першочерговим завданням, яке постає перед закладами фахової передвищої освіти, є досягнення все більш високої якості освітніх послуг, що є показником оцінки діяльності навчального закладу в освітянському середовищі і в суспільстві в цілому. Отже, особливого значення набуває оволодіння сучасними методиками навчання. Постійно зростаючі обсяги навчального матеріалу поставили питання про більш ефективну організацію навчання, перенесення акцентів з викладання на засвоєння знань студентами на практичний результат. Вирішенню даного завдання сприяють посилення ролі самостійної роботи та пошуку інформації, використання форм роботи із застосуванням комп'ютерних технологій та впровадженню сучасних форм контролю знань.

Система дистанційного навчання дає змогу учасникам освітнього процесу більш ефективно здобувати та контролювати знання в умовах сучасного освітньо-інформаційного середовища. Ця система забезпечує необхідну інформацію в інтерактивному режимі за допомогою використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій, які є невід'ємною частиною здобуття знань [3, с. 313].

Унікальність дистанційної форми навчання як для викладачів, так і для студентів полягає в доступності до інформації та перевірки знань студентів у будь-який час, на будь-якій відстані та з будь-якого пристрою за наявності підключення до мережі Інтернет. В умовах великого обсягу навчальної інформації і нестачі часу на її опрацювання та перевірку, сучасна дистанційна система навчання має певні переваги порівняно з «класичною» формою навчання [2, с. 287].

Характерними рисами системи дистанційного навчання в умовах закладу фахової передвищої освіти є:

- гнучкість: учні, студенти, слухачі, що одержують дистанційну освіту, в основному не відвідують аудиторних занять, а навчаються у зручній для себе час та у зручному місці. Незначна за часом та обсягом частина навчального процесу дистанційної освіти може здійснюватися заочною формою;
- модульність: в основу програми дистанційної освіти покладається модульний принцип; кожний окремий курс створює цілісне уявлення про окрему предметну область, що дозволяє з набору незалежних курсів-модулів сформувавши навчальну програму, яка відповідає індивідуальним чи груповим потребам;
- паралельність: навчання здійснюється одночасно з професійною діяльністю (або з навчанням за іншим напрямком), тобто без відриву від виробництва або іншого виду діяльності;
- велика аудиторія: одночасне використання багатьох джерел навчальної інформації великою кількістю студентів та слухачів, спілкування за допомогою телекомунікаційного зв'язку студентів між собою та з викладачами;
- економічність: ефективне використання навчальних площ та технічних засобів, концентроване і уніфіковане представлення інформації, використання і розвиток комп'ютерного моделювання повинні призвести до зниження витрат на підготовку фахівців;
- технологічність: використання в навчальному процесі нових досягнень інформаційних технологій, які сприяють входженню людини у світовий інформаційний простір;
- соціальна рівність: рівні можливості одержання освіти незалежно від місця проживання, стану здоров'я і соціального статусу;
- інтернаціональність: можливість одержати освіту у навчальних закладах іноземних держав, не виїжджаючи зі своєї країни та надавати освітні послуги іноземним громадянам і співвітчизникам, що проживають за кордоном;
- нова роль викладача: дистанційна освіта розширює й оновлює роль викладача, робить його наставником-консультантом, який повинен координувати пізнавальний процес, постійно удосконалювати ті курси, які він викладає, підвищувати творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень та інновацій;
- позитивний вплив на студента: підвищення творчого та інтелектуального потенціалу людини, що одержує дистанційну освіту, за рахунок самоорганізації, прагнення до знань, використання сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, вміння самостійно приймати відповідальні рішення [1].

Важливим елементом дистанційного навчання є дистанційний курс (ДК). Ще до початку навчання тьютори розробляють ДК за своїми предметами. В процесі навчання курси можуть змінюватися і доповнюватися. Кожний викладач має змогу сам вирішувати, як буде виглядати ДК і які мультимедійні елементи в ньому будуть застосовуватися. Об'єм і спосіб використання комп'ютерних технологій при підготовці ДК значно впливає на ефективність його засвоєння. Світовий досвід показує, що використання динамічних об'єктів для створення наочних моделей процесів, адаптивне моделювання студента в багатьох випадках значно підвищує навчальний ефект.

Курс розбивається на розділи, які потрібно проходити у визначений час. За матеріалом розділів тьютори створюють і призначають тести і завдання, які також потрібно вчасно проходити. Тьютор має можливість призначувати спеціальні перевірочні (граничні) тести за відповідними розділами курсу. Тьютор може призначувати завдання для підгруп студентів, тоді завдання вирішується колективно. Взаємодія між суб'єктами системи дистанційного навчання здійснюється за допомогою системи індивідуальних гостьових книг, форумів, чатів та електронної пошти.

Для організації дійсно ефективного навчального процесу дистанційного навчання необхідна систематична робота з оболонкою як студента, так і тьютора майже кожного дня на протязі всього терміну навчання [1].

Придбання нових знань та навичок практично корисних і, які необхідні для роботи в епоху інформаційного суспільства, можливо здійснити шляхом організації дистанційного навчання у закладах фахової передвищої освіти. У країнах Європи дистанційна форма навчання з'явилася вже досить давно і має велику популярність серед студентів через її економічні показники і навчальну ефективність. Реалізація освітньої програми через систему дистанційного навчання у закладах фахової передвищої освіти значно розширює можливості підготовки студентів, що в подальшому забезпечить можливість їх самореалізації і сприятиме кар'єрному росту.

Список використаних джерел інформації:

1. Дистанційна освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vnz.org.ua>
2. Каленіченко Л.І. Заочне та дистанційне навчання: порівняльний аналіз // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 4 (47). – с. 286-292
3. Коваль Т.І., Сисоєва С.О., Сущенко Л.П. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності: навч.-метод. посіб. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2009. – 380 с.

Некрасов Андрій Євгенійович,
аспірант Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова,
м. Київ, Україна

Ставицька Світлана Олексіївна,
доктор психологічних наук, професор
професор кафедри педагогіки та психології
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

ПСИХОЛОГІЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасний заклад вищої освіти є складною багаторівневою організацією, що має своєрідне освітнє середовище, в якому закладено потенціал для розвитку корпоративної культури. Фахівці, які працюють у сфері управління, розглядають інноваційність як чинник якісних позитивних змін у керівництві організацією та діяльності її окремих функціональних структур. Найбільш ефективні інноваційні стратегії у сфері вищої освіти – ті, які синтезують нововведення в організації та змістову наповнюваність діяльності закладу освіти, забезпечують його конкурентоздатність і наближення до найпередовіших технологій освітніх установ.

Перше, на що необхідно звернути увагу керівництву закладу вищої освіти для удосконалення змісту та поліпшення організації освітньої діяльності – це впровадження інновацій в освітній процес та наукову діяльність як викладачів, так і студентів. Важливим є задіяння додаткових стимулів та ресурсів для вироблення зацікавленості й інтересу майбутніх фахівців до прогресивних змін у діяльності закладу вищої освіти, що впливатиме на подальший розвиток корпоративної культури, передусім, на психологічному рівні [1; 2].

На основі проведеного теоретичного та емпіричного дослідження, результати якого були представлені нами в інших публікаціях [3; 4], були сформульовані психологічні рекомендації з інноваційного розвитку корпоративної культури майбутніх фахівців. Коротко подамо їх в цій публікації.

Вважаємо, що до основних психологічних рекомендацій з розвитку корпоративної культури майбутніх фахівців необхідно віднести:

- гармонізацію інтересів персоналу закладу вищої освіти (викладачів, адміністрації) та майбутніх фахівців (студентів);
- досягнення такого рівня єдності та відповідальності з боку співробітників і студентів, при якому кожен відчував би свою причетність до закладу вищої освіти, яка поєднує особистісні та колективні (групові) інтереси;

- стимулювання та використання конструктивного, творчого початку корпоративної культури як рушійного чинника саморозвитку викладачів і студентів;
- розвиток психологічних засад корпоративної етики в її ціннісно-поведінковому вимірі;
- спрямування корпоративно-культурного професіогенезу на збереження та примноження здобутків закладів вищої освіти, що забезпечують його конкурентоздатність та самобутність;
- розвиток усіх складових корпоративної культури як джерела ідентифікації її суб'єктів з цінностями, цілями та традиціями закладу вищої освіти;
- розроблення та впровадження в освітній процес навчальних дисциплін з системи адаптації майбутніх фахівців для налагодження стосунків у вже сформованому колективі як самого закладу вищої освіти (передусім, для першокурсників), так і на першому робочому місці для випускників;
- розроблення й усвідомлення переваг світоглядно-цінісних та моральних основ закладу вищої освіти, до формулювання яких варто долучити як викладачів, так і студентів – майбутніх фахівців.

Особливо значущим аспектом тут є те, щоб змодельована структура впровадження запропонованих рекомендацій стала не лише черговою теоретичною розробкою, а й практичним важелем впровадження створеної моделі у реальний навчально-виховний (освітній) процес триєдиної взаємодії: викладач – студент – адміністрація закладу вищої освіти з орієнтацією на соціальні процеси, які відбуваються в регіоні, країні та світі загалом.

У процесі створення та реалізації такої триєдиної моделі ефективним буде проведення змішаного групового брейн-стормінгу для генерації інноваційних ідей, виконання проєктних завдань та вирішення кейсів, що стимулюватиме творчо-креативний підхід до виявлення і розуміння напряму та способів реалізації інноваційного підходу в розвитку корпоративної культури студентів закладу вищої освіти як майбутніх фахівців.

Список використаних джерел інформації:

1. Ващенко Л. М. Інновації в освіті. // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; [гол. ред. В.Г. Кремень]. К.: Юрінком Інтер, 2008. С. 338–340.
2. Наконечна Н. В. Психологічні умови розвитку корпоративної культури вищого навчального закладу приватної форми власності. Дисертація канд. психол. наук за спеціальністю 19.00.10 – організаційна психологія; економічна психологія. URL: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/disertatsiji-avtoreferati-vidguki/nakonechna_2016-disertatsija.pdf
3. Некрасов Андрій. Методологічні та методичні підходи до вивчення чинників становлення корпоративної культури майбутніх фахівців. /Електронний журнал “Перспективи та інновації науки (Серія «Психологія», Серія «Педагогіка», Серія «Медицина»)» № 10(15) (2022): С.520-534.
4. Nekrasov, A. (2022). Experimental study of the main psychological factors in the development of corporate culture of future specialists. *Global Prosperity*, 2(3), 8–20.

Пілевич Оксана Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук, директор
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м.Ірпінь, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Глобальні трансформаційні процеси, що відбуваються у сучасній системі освіти, формують необхідність інноваційних перетворень у концепції реалізації освітніх послуг закладами освіти. Виконання поставленої задачі поєднується із побудовою вітчизняного освітнього простору на інноваційних засадах в контексті розвитку інформаційних технологій.

Під інноваційною діяльністю розуміють процес внесення змін у традиційну систему, створення та використання інтелектуального продукту, реалізація нових ідей у вигляді готового товару або послуг [2]. На даний час професійна освіта в Україні характеризується наступними аспектами розвитку:

- науково-методичне та матеріально-технічне забезпечення;
- врахування науково-технічних досягнень при підготовці фахівців нових професій і перепідготовці існуючих;
- упровадження інноваційних технологій у навчальний процес;
- модернізація інформаційного середовища та інтелектуалізація професійної системи освіти;
- особистісно-орієнтований підхід у професійному навчанні та вихованні [2].

Отже, основу і зміст інноваційних освітніх процесів у сучасній професійній освіті становить інноваційна діяльність, суть якої полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні новоутворень до традиційної системи [1]. Інноваційна професійна освіта відповідає наступним технологічним вимогам:

1. Ефективність інновацій. Сучасні технології професійної освіти мають бути конкурентоздатними та оптимальними за витратами, при цьому гарантувати відповідну якість згідно затвердженого стандарту.

2. Адаптивність. Здатність використання інноваційної технології у споріднених за напрямом підготовки освітніх закладах.

3. Візуалізація. Передбачає використання інтернет-технологій, онлайн платформ для більш результативного викладення інформації та матеріалу.

Сучасна професійна освіта має базуватись на формуванні інноваційних умов підготовки фахівця для цілеспрямованого отримання ним загальних і професійних компетенцій в умовах професійного динамізму ринку праці та вимог соціальної мобільності.

Інформаційна епоха висуває принципово нові вимоги до формування людини та філософської складової проблеми, для якої «характерна дихотомічна спрямованість, привертаючи увагу не лише до проблеми, яким чином формується людина, але і для життя в якому суспільстві вона має бути підготовленою.

Інноваційні засади якісної професійної освіти дають змогу сформувати наступну систему базових принципів:

Принцип комплексності. Передбачає, що процес професійного навчання не передбачає лише отримання навичок для виконання основних професійних функцій та дій; пріоритетним інструментарієм виступають формування широкої освітньої компоненти, спрямованої на можливість розвитку кар'єри, поширення знань в організації та впровадження кращих світових практик. Принцип неперервності отримання професійних знань передбачає мотивування дій у напрямку постійного професійного розвитку та формування професійної спільноти.

Принцип синергізму передбачає зростання результативності діяльності працівників за рахунок підвищення індивідуальної результативності.

Принцип конкурентоздатності передбачає, що професійна освіта та розвиток виступають провідною силою конкурентоздатності як працівника, та і професійної спільноти, що, в свою чергу, залежить від обсягів інвестицій в професійний освітній процес.

Зазначене активізує питання введення у процес професійної освіти сучасних підходів організаційного та методологічного характеру, що сприятимуть підвищенню якості існуючих освітніх технологій для підготовки спеціалістів.

Список використаних джерел інформації:

1. Кремень В. Трансформація особистості в освітньому просторі сучасної цивілізації. Професійно-технічна освіта. 2009. № 1. С. 3– 6.
2. Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність: підручник. Тернопіль: Мандрівець, 2009. 358 с.

Пісна Тетяна Миколаївна,
викладач природничих наук
ВСП «Гірничий фаховий коледж
Криворізького національного університету»,
Кривий Ріг, Україна

ПРОФЕСІОГРАМА СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Індивідуальний стиль діяльності в наукових працях багатьох дослідників визначається як сукупність неповторних стійких способів діяльності та спілкування, що характеризують індивідуальну манеру виконання педагогічної діяльності.

Вивчаючи поняття «індивідуальний стиль діяльності» можна знайти таке його тлумачення - індивідуально-своєрідна система особистості, обумовлена особливостями її нервової системи та особистісними характеристиками, а

класифікації, що входять до означеної групи, побудовані на внутрішніх умовах індивідуального стилю діяльності. Де які підходи розглядають стиль у межах опису людської діяльності з погляду характеристики способу її здійснення як сукупності компонентів діяльності.

Поняття «індивідуальний стиль діяльності» ввів відомий психолог Є.А. Климов. В роботах Є.А.Климова індивідуальний стиль діяльності визначається як сукупна характеристика психологічних особливостей людини, що формується та проявляється у її діяльності. З одного боку – це „зумовлена типологічними особливостями стійка система способів, яка складається у людини, що прагне до найкращого здійснення цієї діяльності»; з іншого боку – це „індивідуально-своєрідна система психологічних засобів, до яких свідомо чи стихійно вдається людина з метою найкращого врівноважування своєї (типологічно зумовленої) індивідуальності з предметними, зовнішніми умовами діяльності. Отже, за Є. Климовим, типологічні особливості властивостей нервової системи є „ядром» стилю, але стиль діяльності також пов'язано з багатьма особливостями особистості.

Вивчення індивідуального стилю діяльності складає цілу наукову течію, засновником і теоретиком якої став В. С. Мерлін [1]. У структурі індивідуального стилю діяльності В. С. Мерлін виділяв три основні компоненти: стиль операцій, стиль дій або реакцій і стиль цілепокладання. Особливо добре було проаналізовано операціональний стиль, що виявляється в різному співвідношенні орієнтовних, виконавських і контрольних операцій. Найбільш істотними для формування стилю В. С. Мерлін вважає: наявність кількох різних програм діяльності (задають її зону невизначеності) й досить чітке усвідомлення їх усіма суб'єктами, виховання позитивної спрямованості та мотивів діяльності, стимулювання ініціативи та самостійності. За таких умов, на думку вченого, людина сама створює свій стиль, а не за приписами [1]. Польський дослідник Я. Стреляу також характеризує різні стилі діяльності співвідношенням різних дій (перевагою в діяльності головних або допоміжних дій, дискретних або неперервних, різнорідних або однорідних). Стиль – це «спосіб виконання певної дії, характерний для даного індивіда».

Здебільшого дослідники сходяться на думці, що формування індивідуального стилю викладача – процес тривалий у часі і складний за змістом, що це поняття взаємопов'язане з такими як: імідж вчителя, стиль педагогічного спілкування, професіоналізм, професійна діяльність, педагогічна взаємодія.

Отже, на нашу думку індивідуальний стиль педагогічної діяльності залежить:

від стійких генетико-психологічних особливостей: темперамент, характер, здібності та ін.;

від професійної діяльності, яка поєднує професійні навички – Hard skills та особистісні якості Soft skills. Hard skills - (англ. «Жорсткі» навички) професійні навички, яким можна навчитися і які можна виміряти. Hard skills це засвоєння знань та інструкцій, якість який можна перевірити в процесі професійної діяльності. Soft skills - (англ. «М'які» навички) універсальні

компетенції, які набагато важче виміряти кількісними показниками. Іноді їх називають особистими якостями, тому що вони залежать від характеру людини і поєднуються з особистим досвідом. Приклади soft skills: такі соціальні, інтелектуальні та вольові компетенції, як комунікабельність, вміння працювати в команді, креативність, пунктуальність, врівноваженість, здатність до переконання, навички управління часом. Soft skills — це особисті характеристики, завдяки яким людина може успішно взаємодіяти в команді під час розв'язання будь-яких робочих питань);

від соціальної позиції викладача, яка є системою інтелектуальних, вольових та емоційних ставлень до світу, навколишньої дійсності, яка виявляє мотиви і мету викладача, захоплення, переживання, світогляд, ідеали, і як результат відповідальне ставлення викладача до визначених прав і обов'язків професійної діяльності.

Індивідуальний стиль діяльності викладача з одного боку визначає індивідуальне, що є особливим у особистості, що обумовлено його індивідуально-психологічним розвитком та вихованням, а з іншого боку проявляється і типове, що є характерним для професійної діяльності.

В період змін, які відбуваються сьогодні в освітньому просторі, спільнота висуває і нові вимоги до викладача. Все частіше ми чуємо нове трактування поняття «викладач» і звідси з'являються й нові ролі викладача.

Так, наприклад, роль тьютора. Тьютор — це не викладач чи класний керівник. Це людина, яка скеровує вихованця та працює із його запитом, допомагає йому зрозуміти себе, поставити правильні запитання, уточнити їх, вибрати траєкторію руху та не сходити з неї.

Інше визначення – ментор, який, на відміну від класичного викладача, не перевіряє знання здобувачів освіти та не задає домашніх завдань. Ментор – це той, до кого вихованець приходить сам, щоб дослідити якусь тему і перевірити свої гіпотези. Ментор говорить з точки зору практика, відділяє істину від ілюзій, конструктивні рішення, які будуть працювати, від тих, які будуть неефективними і, таким чином, намагається наблизити учня до результату.

Ще одне нове значення – фасилітатор. Це колективний або груповий спосіб пізнання світу. Це використання колективного інтелекту, вміння зібрати команду, працювати у ній. Фасилітатор – це той, хто відповідає за групову динаміку, хто вміє цей процес зробити ефективнішим.

Звичайно, викладачі, як і раніше повинні бути обізнаними з усіма необхідними компетентностями, і відповідно до нових ролей, вміти обирати свою спеціалізацію.

Сприйняття сьогодні сучасного викладача не обмежуються лише його індивідуальним стилем діяльності, що є невід'ємною складовою характеру й індивідуальності людини, формуючи ставлення до неї інших людей. Те, як людину сприйматимуть оточуючі, здебільшого залежить саме від її іміджу.

Професія викладача завжди є особливою. Викладач – це людина, яка є постійно публічною, яка завжди перебуває у полі зору молоді, батьків, колег. Людина, яка виконує важливу соціальну місію. Кожен викладач повинен буди яскравою особистістю, щоб мотивувати студентську молодь до навчання та розвивати інтерес до свого предмету. Тому створення особистого іміджу є необхідною умовою професійної діяльності сучасного викладача. На нашу думку імідж викладача – це сукупність особистісних характеристик та наявність власного індивідуального стилю діяльності, що і робить його неповторним.

Правильно обрані тон розмови, тембр голосу, одяг, доручні рухи в тій чи іншій мірі визначають образ викладача перед усіма учасниками освітнього процесу. Разом з тактом, ввічливістю, професійною освіченістю, особистими та діловими якостями зовнішність викладача є продовженням його достоїнств та сприйняття його як професіонала.

Говорячи про викладача нового покоління, слід пам'ятати, що це людина яка є поєднує як професійні так і особистісні навички. Людина, яка вміє створити середовище для ефективного навчання розуміє своїх вихованців, постійно навчається та розвивається, любить свою роботу та успішно себе в ній реалізує, добре працює у команді, толерантний, справедливий та дотримується етичних нормам.

Індивідуальний стиль педагогічної діяльності є єдністю професійно незмінного та індивідуально неповторного у діяльності викладача, який сьогодні розглядається як багатоаспектне утворення, яке включає в себе: імідж вчителя, стиль педагогічного спілкування, професіоналізм, педагогічна взаємодія, та сприяє до найкращого здійснення педагогічної діяльності. Вдало створений імідж викликає повагу у здобувачів освіти та підвищує авторитет викладача. Імідж - це завжди результат свідомої роботи, який важливий не тільки для студентства, а й для самого викладача. Сьогодні вже замало бути просто професіоналом, сьогодні викладач – це яскрава особистість, яка виражає особисте ставлення до життя, світобачення, до якого вона прийшла на основі великої свідомої роботи. Людина яка демонструє поєднання людських та професійних якостей. Імідж викладача характеризується наявністю власного стилю та сумою індивідуальних характеристик, що роблять його неповторним.

Список використаних джерел інформації:

1. Психологічний словник / ред. В. І.Войтка. Київ: Вища школа, 1982. 215 с.
2. Педагогічна майстерність: підручник / за ред. І. А. Зязюна. Київ: Вища шк., 1997. 349 с.

Поляков Петро Михайлович,
методист, Криворізький фаховий коледж
торгівлі та готельно-ресторанного бізнесу,
Кривий Ріг, Україна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ МЕТОДИСТА СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Головне призначення закладів фахової передвищої освіти, як важливої ланки системи освіти держави, полягає у тому, щоб за час навчання сформувати у здобувача освіти необхідні компетентності, котрі засвідчать здатність особи реалізувати себе у певній професійній діяльності [1].

Очевидно, що реалізація такої мети неможлива без злагодженого функціонування освітянського колективу фахового коледжу. Не викликає сумніву і те, що рівень педагогічної майстерності кожного освітянина має постійно удосконалюватися і відповідати карколомним змінам у суспільстві. Чи можливо це без інноваційного провайдингу методичної служби кожного закладу? Сумнівно. Адже методист – це вчитель вчителів. Аксиоматично і те, що правильне, системне планування методичної роботи на навчальний рік є, у значній мірі, підґрунтям для ефективного забезпечення методистом успішної професійної траєкторії освітян [2].

У нинішніх умовах немає жодної проблеми, щоб, складаючи річний план роботи, методист коледжу, у разі потреби міг внести якісь новації у планування своєї річної роботи, ознайомитися із планами роботи своїх колег із інших закладів освіти. Всесвітня павутина рясніє подібними матеріалами. Разом з тим, на думку автора, не настільки широко висвітлені саме методологічні підходи до правильного наукового планування роботи методиста коледжу на навчальний рік. Тому у даній статті автор пропонує власний погляд з приводу деяких аспектів планування методичної роботи.

Досить традиційним вважається планування роботи педагогічних працівників або керівників структурних підрозділів закладів фахової передвищої освіти (циклові/предметні комісії, методичні кабінети, відділення, факультети тощо) за такими напрямками: організаційний, навчальний (навчально-методичний), науковий, виховний, профорієнтаційний, підвищення фахового рівня. Норми Закону України «Про фахову передвищу освіту», зокрема стаття 60, визначають такі напрями роботи педагогічних та науково-педагогічних працівників як навчальна, методична, інноваційна, організаційна та інша педагогічна діяльність [1].

Відома науковиця Л.Л. Сушенцева, яка досліджувала зазначену проблему, вважає, що зміст методичної роботи має включати: «технологічний, педагогічний, науковий, управлінський та інформаційний напрями» [3, с. 75]. Проаналізувавши поширені підходи до планування, опираючись на власний, більш ніж 20-річний досвід роботи на посаді методиста та, з урахуванням того, що мова у статті йде про посадові обов'язки методиста структурного підрозділу

практичної підготовки (далі – СППП) коледжу, котрий уперше обіймає посаду методиста саме такого спрямування, автор дійшов до певних висновків. А, саме:

- традиційний підхід не дає можливості струнко й чітко спланувати роботу на рік, оскільки, деякі види роботи можна віднести одночасно до кількох напрямів;

- по-друге, у роботі СППП не надто поширеними, з огляду на специфіку діяльності, є заходи, наприклад, наукового спрямування чи виховна робота (у безпосередньому цілеспрямованому вимірі);

- по-третє, будь-який напрям діяльності методиста, об'єктивно має методичний характер, тобто всі напрями його роботи – методичні.

Тож такий аналіз, з попереднім обмірковуванням головних форм і методів роботи, спонукав до пошуку більш оптимальних і універсальних векторів реалізації головного призначення методиста і успішного виконання обов'язків.

Можливо, більш логічним постає такий підхід у плануванні роботи методиста, коли кожен, уже окреслений напрям роботи, наповнюється конкретними формами його реалізації. У даному ж конкретному випадку, з огляду на ряд вищевказаних особливостей, планування відбулося у зворотному напрямі: визначення широкого спектру різнохарактерних заходів спричинило поступове окреслення тих чи інших напрямів, до яких і будуть віднесені заходи, враховуючи їх зміст та спрямованість.

Отож, загалом, окреслилися такі напрями методичної роботи СППП на рік: організаційно-методичний; діагностично-методичний; коригуюче-методичний; моделююче-методичний; підсумково-прогностичний. Коротко характеризуючи зазначені напрями, слід відзначити головне стосовно кожного з них.

Отже, організаційно-методичний напрям включатиме заходи управлінського характеру. У межах даного вектору роботи відбуватиметься розподіл роботи між окремими педагогічними працівниками та узгодження їх діяльності. Реалізація заходів цього спрямування забезпечить усунення невизначеності та плутанини у роботі освітян, допоможе вдало поєднувати виконання особистих посадових обов'язків та плану роботи підрозділу і коледжу загалом, а також створить сприятливий мікросоціум спільної діяльності СППП. Конкретними проявами даного напрямів є такі:

- залучення педагогічних працівників СППП до участі в засіданнях педагогічної та методичної рад, інструктивно-методичних нарадах, засіданнях Школи педагогічної майстерності коледжу; до ознайомлення із системою роботи різноманітних дистанційних платформ для навчання, саморозвитку;

- удосконалення інформаційно-цифрової, інформаційно-комунікаційної компетентностей майстрів виробничого навчання щодо використання цифрових технологій, медіаресурсів у професійній діяльності [4];

- спонукування педагогічних працівників СППП до узагальнення власного кращого педагогічного досвіду та його поширення у відповідних фахових виданнях;

здійснення заходів щодо активізації участі педагогічних працівників СПП в різноманітних фахових онлайн конференціях, курсах, вебінарах тощо.

Стосовно діагностично-методичного напрямку варто зазначити, що будь-яка методична робота планується і здійснюється на діагностичній основі. На початковому етапі планування, насамперед, потрібно використати глибокий і всебічний аналіз підсумків роботи методиста та відповідного структурного підрозділу за попередній рік (роки), акцентуючи власну увагу на здобутках, тобто найбільш ефективних формах роботи, з одного боку, а, з іншого, на невирішених проблемах і недоліках.

Серед найбільш необхідних заходів діагностичного характеру, на думку автора, потрібно відзначити такі:

- проведення діагностичного анкетування серед педагогічних працівників та обробка результатів (складання діагностичної карти);
- індивідуальні бесіди з колегами;
- консультування з викладачами спецдисциплін-керівниками практик, потенційними роботодавцями;
- аналіз документації: плани роботи майстрів виробничого навчання, завідувача практики, річного плану роботи СПП у цілому, наскрізні програми практик, складові навчально-методичних комплексів, пакет звітної документації керівника практики тощо;
- відвідування інструктажів і поточних занять керівників практики;
- моніторинг стану забезпечення якості виконання програм практик на відповідних базах проведення практики.

Важливо зазначити, що, на думку автора, даний напрям роботи доцільно поєднувати із залученням практичного психолога, котрий доповнить дану роботу елементами психодіагностики і надасть відповідні рекомендації педагогічним працівникам.

Коригуюче-методичний напрям, у значній мірі, має реалізовуватися на підставі виконуваної діяльності діагностичного характеру та бути спрямованим на усунення виявлених прогалин у роботі. До прикладу такі форми роботи: надання консультативно-роз'яснювальної допомоги; участь у роботі стосовно внесення змін до навчальних планів чи графіку освітнього процесу (за потребою); навчання щодо формату активного використання соціальних мереж, медіаресурсів для навчальної діяльності; забезпечення постійної наукової підтримки освітнього процесу шляхом ознайомлення з інноваційними педагогічними й інформаційними технологіями.

Моделююче-методичний напрям, можливо й не відзначатиметься широкою щорічною палітрою заходів. З погляду автора сюди можна віднести більш структурні, комплексні заходи, котрі суттєво змінюватимуть чи доповнюватимуть систему функціонування СПП. Наприклад, створення оптимальної моделі системного підвищення фахового рівня педпрацівників, розробка траєкторії професійного становлення педагога; запровадження нової моделі надання освітніх послуг, скажімо, у дистанційній формі; робота щодо

якісного оновлення, а, фактично створення рубрики «Практична підготовка» на сайті коледжу тощо.

Підсумково-прогностичний напрям характеризується проведенням всебічної аналітичної роботи, яка стане підґрунтям для планування на наступний рік.

На підставі вищевикладеного пропонуються такі висновки:

1. Методичний супровід є необхідним і обов'язковим підґрунтям для успішної освітньої діяльності будь-якого закладу освіти.

2. Здійснити максимальну уніфікацію напрямів методичної роботи досить складно й, навряд чи доцільно, оскільки кожен заклад освіти має свою специфіку, педагогічні традиції та певну автономію.

3. Незалежно від специфіки діяльності закладів освіти, в основі методичної роботи мають бути так чи інакше відображені заходи організаційного, діагностичного, коригуючого та підсумкового характеру.

Методична робота повинна мати системний характер, вестись у різних напрямках, формах, охоплювати різні сторони діяльності закладу освіти. Ще Авраам Лінкольн зазначав: «Чітко визначись, що повинно бути зроблено, і ти знайдеш, як краще здійснити задум» [5].

Список використаних джерел інформації:

1. Закон України «Про фахову передвищу освіту» від 06.06.2019 №2745-VIII зі змінами // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#n55>
2. Попадюк О.І. Особливості планування як пріоритетної функції управління. // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2012/25.pdf
3. Сушенцева Л.Л. Управління системою методичної роботи в сучасному професійно-технічному училищі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04/ Криворізький держ. педагогічний ун-т. – Кривий Ріг, 1999. – 211 с.).
4. Чудеса А.М. Інформаційно-цифрова компетентність педагога. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://genezum.org/library/informaciyno-cyfrova-kompetentnist-pedagoga>
5. Системний підхід до організації методичної роботи у коледжі // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://korpik.org.ua/wp-content/uploads/Besedovska/%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B0/zvit%20metoduchna%20robota%2017-18.pdf>

Посохова Світлана Іванівна,
викладач спеціальних дисциплін
ВСП «Гірничий фаховий коледж
Криворізького національного університету»,
Кривий Ріг, Україна

КЕЙС-МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

На сучасному етапі розвитку суспільства, запровадження освітніх інновацій, інтерактивних методів навчання та інформаційних технологій у навчальний процес є пріоритетними напрямками розвитку та викладання в освіті. Актуальним є перехід від системи масової освіти, характерної для індустріальної економіки, до необхідного для створення інноваційної соціально-орієнтованої економіки безперервної індивідуалізованої освіти, орієнтованої на формування творчої соціально-відповідальної особистості. Побудова якісної системи освіти передбачає впровадження інтерактивних методів викладання облікових дисциплін.

Одним з найважливіших елементів комплексного перетворення сфери вищої освіти є впровадження інтерактивних методів навчання. Серед найбільш популярних та ефективних інтерактивних методів навчання варто виділити: «круглих столів»; «мозковий штурм»; дебати; фокусгрупи; ділові і рольові ігри; кейс-методи; навчальні групові дискусії; тренінги тощо. В даному дослідженні приділимо увагу кейс-методу, як одного з інтерактивних методів викладання фахових дисциплін у закладах освіти. Кейс-метод (англ. Case study). Сенс даної методики навчання полягає в конкретних прикладах, які необхідно вирішити студентам. Ці ситуації можуть бути як змодельованими, так і взятими з реальної практики. В навчально-освітньому середовищі наявні різноманітні кейс-технології, серед яких варто зупинити увагу на : методі ситуаційного аналізу (ситуаційні завдання й вправи, аналіз конкретних ситуацій (кейс-стаді)); методі інциденту; методі розбору ділової кореспонденції; методі ситуаційно-рольових ігор; методі дискусії Кейс-метод можна охарактеризувати, виділивши наступні технологічні особливості: може бути реалізований тільки завдяки здійсненню дослідного процесу і аналітичних процедур; кейс-метод є методом колективного навчання, яке виступає у вигляді роботи в групі (або підгрупах) і взаємонавчання; впливає на розвиток студентів, тому що сприяє формуванню різноманітних особистісних якостей студентів; характеризується ефектом синергії, суть якого полягає в підготовці процедур занурення групи в ситуацію, формуванні ефектів примноження знання, обміну відкриттями і т.п.; виступає у вигляді проекту, який включає в себе процес розв'язання розглянутої проблеми на підставі кейса, що вбирає в себе і технічне завдання, і інформацію необхідну для пошуку рішень; передбачає вплив на активність студентів, стимулювання їх успіхів, підкреслення їх досягнень [1].

Запровадження кейс-методу у навчанні дозволяє розвинути професійні навички студента, та розвинути комунікативні та дослідницькі якості студента. Кейсовий підхід дозволяє студентам виступати у якості керівника та сприяє вдосконаленню вміння приймати ефективні рішення. Тому, значення кейс-методу полягає у мотивуванні студентів та розробленні програми дій діяти в реальній діловій ситуації та навчання із застосуванням кейс-методу дозволить студентам набути різноманітних навичок.

Список використаних джерел інформації:

1. Ценклер, Н. (2018) Кейс-методика викладання облікових дисциплін у вищих навчальних закладах. Удосконалення обліку, контролю, аудиту, аналізу та оподаткування в сучасних умовах інтеграційних процесів у світовій економіці: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (С.142-145), 18-19 квітня 2018 р. Ужгород, Україна.

Постіл Степан Дмитрович,
кандидат технічних наук, доцент,
викладач комп'ютерних наук
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

Козак Наталія Степанівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
викладач кримінального процесу
Державного податкового університету,
м. Ірпінь, Україна

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНИХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ В СУСПІЛЬСТВІ

Випускники фахових навчальних закладів вірять, що разом із дипломом отримують професійні навички, які знадобляться на ринку праці. Насправді ж третина власників дипломів займається тою роботою, яка взагалі не потребує такого документу. Розрив між очікуваннями ринку праці від фахівця та тим, чого його навчили в навчальному закладі, – річ давно відома, і це не лише українська проблема. В усьому світі такий розрив називають «кваліфікаційним» [2, с.1].

В Україні лише серед тих, хто працює, уражених кваліфікаційним розривом – понад 45 %. Це розмір так званої «кваліфікаційної ями».

Кваліфікаційний розрив як явище досить поширене та дуже впливає на економіку. Навіть у розвинених країнах світу до 25 % працівників мають кваліфікаційний розрив. У країнах, що розвиваються, показник вищий – до 60 %. Негативні наслідки від кваліфікаційного розриву величезні – втрата

продуктивності праці становить 6 %, а світовий ВВП втрачає 5 трильйонів доларів щорічно.

Тому кваліфікаційний розрив потребує істотної уваги з боку системи фахової освіти. Як свідчать опитування роботодавців та міжнародні дослідження, навчальні заклади мають опікуватися формуванням у студентів таких навичок з відповідним кваліфікаційним розривом: 1) здатність вирішувати проблеми – 29 %; 2) стресостійкість – 29 %; 3) комунікаційні навички – 24 %; 4) адаптивність – 20 %; 5) аналіз даних – 20 %; 6) лідерські якості – 19 %.

Виникає проблема: де і як формувати затребувані на ринку праці навички. Роботодавці вважають, що шість із десяти найактуальніших кваліфікаційних навичок краще формуються під час практики, ніж в аудиторії навчального закладу. До цих навичок належать: комунікаційні навички, робота в команді, навички вирішення проблем, технічні навички, креативність тощо.

Отже, освітня програма, яка передбачає і впроваджує недостатній рівень формування практичних навичок, не може в повній мірі підготувати випускника, конкурентоспроможного на ринку праці.

З іншого боку, вирішення проблеми кваліфікаційного розриву виключно зусиллями ринку праці, тобто роботодавців, – дуже складне завдання.

В Україні понад половину найманих працівників (53,3 %) були охоплені додатковою підготовкою (перепідготовкою) та підвищенням кваліфікації, з них усього 32,4 % опитаних навчалися за рахунок підприємства, 18,6 % – за власний кошт, 2,3 % – за рахунок третіх осіб.

Решта (46,7 % респондентів) упродовж останніх п'яти років не оновлювали професійних компетентностей, не проходили такої підготовки.

Існує інший підхід до вирішення проблеми кваліфікаційного розриву у контексті популярної в світі загальної освітньої концепції, окресленої як навчання упродовж усього життя (lifelong learning). Відповідно відбувається радикальна зміна поглядів на освіту дорослих. Якщо у середині ХХ ст. переважала компенсаційно-адаптаційна функція освіти дорослих, яка полягала в усуненні недоліків і прогалин раніше здобутих знань, то в останніх десятиліттях ХХ ст. ця функція набула інтегрального характеру. Почав формуватися новий підхід до освіти дорослих як до сфери можливостей у працевлаштуванні, зміни професій тощо. Найголовнішою стала вимога «навчитися вчитися» [3, с. 5].

На реалізацію такого підходу до освіти дорослих Мінцифра спільно з Genesis Academy запустила проєкт IT Generation, який допоможе охочим отримати нову спеціальність, безкоштовно пройти IT-курси. Спробувати свої сили у конкурсному відборі за різними напрямками можуть люди без досвіду та попередньої освіти в цій сфері віком від 21 до 60 років [1].

Liga.Tech розповідає, які IT-професії можуть опанувати ті українці, які не готові вчитися писати програмний код або працювати з базами даних. Перш за все постає питання, ким можна працювати в IT, якщо фахівець не програміст?

В IT завжди є можливість розвиватися як технічним, так і нетехнічним спеціалістам. Адже компанії для ефективної роботи потрібні фахівці різного профілю, як декларують менеджери з роботи з талантами у SoftServe.

Часто шукають проджект-менеджерів, бізнес-аналітиків, маркетингологів, рекрутерів. Але водночас залишаються менш очевидні, але цікаві позиції ком'юніті-менеджерів, які допомагають підтримувати внутрішні спільноти, або ж технічних райтерів. Крім того, відсутність технічної освіти не повинна заважати розуміти цифри та бізнес-процеси.

В усіх видах ІТ-компаній потрібні спеціалісти таких професій, як рекрутери, HR-менеджери, фахівці підтримки, PR-спеціалісти. Технічної освіти також не вимагають маркетингологи, дизайнери, більша частина аналітиків, контент-менеджери, які наповнюють програмний продукт. Також є професії в розробці програмних продуктів, де технічна освіта на початкових позиціях не так важлива – Manual QA, Project Manager, HTML-розробник.

Якщо говорити про «сеньйорні позиції» у розробці продуктів, то глибоке розуміння технічних знань, технічна освіта є потрібними [1].

Нині дуже актуальною постала проблема з працевлаштування на професійному рівні переміщених осіб з України закордоном. Як виявилось, є можливість розвиватися в ІТ-сфері і нетехнічним спеціалістам. Так, у ФРН за наявності підтверджуючих документів після відповідного конкурсу є можливість перепідготовки фахівців за спеціальністю «Текстувальник програмних засобів», «Web-дизайнер» тощо [7].

Вирішення проблеми кваліфікаційного розриву має бути комплексним завданням, тобто відбуватися з участю як системи фахової освіти, так і ринку праці. Слід розуміти, що в сучасному світі випускник як ерудит, котрий чудово володіє виключно предметними знаннями, вже не потрібен роботодавцеві. Без відповідних навичок ці знання на ринку праці імплементувати неможливо.

Один із факторів, що дозволяє здійснювати успішну зміну професійної траєкторії є педагогічні технології, що дозволяють «навчитися вчитися». Проте серйозним випробуванням для системи освіти стала кризова ситуація в суспільстві, викликана спочатку поширенням коронавірусу, а тепер війною.

В таких умовах з метою організації та проведення занять, а також забезпечення неперервності навчального процесу на різних календарних періодах здійснюється: дистанційно; традиційно в аудиторному форматі; за змішаною схемою (лекційні заняття – дистанційно, лабораторні і практичні – аудиторно).

Потреба в нових підходах до навчання з обмеженням кількості аудиторних занять залишається проблемним питанням для значної частини освітянської спільноти. Водночас лишаються вкрай актуальними такі вимоги до фахової освіти, як: а) доступність та інклюзивність; б) гнучкість для окремих категорій здобувачів, які працюють, мають дітей тощо; в) індивідуальна траєкторія навчання здобувача; г) впровадження дуальної освіти [6, с.1].

Вирішення цих питань неможливе без широкомасштабного впровадження онлайн-технологій, ґрунтовних змін у підходах до організації навчання в закладах освіти та в кожній дисципліні.

В залежності від ситуації, форма навчання у відповідному регіоні, навчальному закладі, студентських групах вводилась спорадично. Напочатку семестру переважала традиційна аудиторна форма навчання (за вибором студентів 1-го курсу); в окремих групах навчання проводилось дистанційно, а в інших - за змішаною формою. Тепер в умовах чергового етапу загроз – навчання проводиться виключно дистанційно.

В таких умовах постає задача з пошуку ефективних моделей та змісту навчання для досягнення програмних результатів навчання з підготовки компетентних фахівців взагалі і, зокрема, для конкретної дисципліни. Відомо кілька потенційно важливих факторів, які можуть змінюватися і в такий спосіб впливати на сценарій вивчення дисципліни [6, с.5]: 1) особливості контексту в конкретній ситуації; 2) загальний контекст; 3) природа дисципліни; 4) характеристики студентів; 5) характеристики викладача.

До особливостей контексту в конкретній ситуації можна віднести: а) кількість студентів у групі; б) на якому році навчання студенти вивчають дисципліну; в) кількість годин за видами занять і періодичність їх проведення; г) місце проведення заняття: в аудиторії, в лабораторії, онлайн.

Загальний контекст представляють очікування від вивчення дисципліни з боку гаранта програми, навчального закладу, суспільства.

Особливості специфіки та природи дисципліни: а) навчальна дисципліна більш теоретична чи прикладна; б) відноситься до групи точних, гуманітарних чи інших наук; в) які важливі зміни та/або протиріччя мають місце в цій сфері.

Характеристики студентів: а) статус та життєві запити (внутрішньо чи зовнішньо переміщені особи; працюють; мають дітей; особливі освітні потреби); б) освітні та інтелектуальні спроможності; в) мотивація і очікування від вивчення дисципліни; г) якому стилю навчання віддають перевагу.

Характеристики викладача: а) переконання, які має викладач щодо процесу викладання; б) ставлення до предмету, студентів; в) викладає цю дисципліну вперше, повторно; г) досвід наукової, науково-педагогічної, педагогічної діяльності; д) професійні сторони як викладача; е) володіння інформаційно-комунікаційними технологіями і засобами навчання.

Враховуючи спорадичність форм навчання і різну вагу впливу потенційно важливих факторів на сценарій вивчення дисципліни говорити про існування універсальної моделі навчання в цих умовах буде непереконливо. Важливими є базові підходи до реалізації будь-якої моделі навчання, а специфіка кожної дисципліни та індивідуальні педагогічні підходи викладача створюють передумови до формування власних ефективних моделей.

З метою активізації пізнавальної діяльності студентів в інформаційному, інтелектуальному і емоційному вимірах, а також мотиваційної складової, слід використовувати індивідуальні комплексні завдання, які б дозволяли активно долучатися до процесу комунікації, сприяли освоєнню нових інформаційних технологій та формування навиків їх використання при створенні різних проектів [4].

Для формування власних ефективних моделей навчання доцільним буде впровадження методів проектів, які можна диференціювати на такі види:

1) дослідницькі - вимагають визначення мети, актуальності предмета дослідження, загальної структури проекту та його значимості з метою розв'язання поставленої проблеми дослідницького чи творчого характеру;

2) творчі – характеризуються вільною структурою, проте чітко відповідають поставленій меті;

3) рольові – мають на меті наповнення проекту певними ролями відповідно до характеру і змісту самого проекту (ділова гра). Характеризуються відкритістю структури і високим рівнем творчості;

4) інформаційні – мають на увазі збирання даних відповідно до запропонованої теми й ознайомлення учасників і слухачів проекту з цією інформацією, її аналіз, синтез та узагальнення фактів;

5) телекомунікаційні – базуються на комп'ютерній телекомунікації.

Типовою ознакою таких проектів є міжпредметність й інтегрованість знань, умінь, навичок та діяльності студента (залучення комунікативної, лінгвістичної, соціокультурної та когнітивної компетентностей, наприклад, під час виконання проектів, їх обговорень чи дебатів тощо) [5].

Навчання в процесі реалізації такої моделі розглядається як активний, індивідуальний та соціокультурний процес, що забезпечує формування його розуміння та необхідні компетентності. Студент створює у навчальному процесі свою особисту структуру знань з інформаційного простору дисципліни, розвиває засоби навчання (тобто діяльності), які потрібні йому у подальшій роботі. Викладач підтримує його у цьому процесі.

Студенти спроможні активно виконувати свою місію, вони не тільки стають відповідальнішими за власне навчання, але й підпорядковують відповідні, зручні для себе, навчальні стратегії. Цей підхід до пізнавального представлення знань (організація, вибір, критичний аналіз) відповідає метапізнавальним стратегіям планування, контролю та регулюванню особистого навчального процесу з формування компетентного фахівця, а також розширює внутрішні мотиваційні та зовнішні підтримуючі ресурси, що є базою для самої особистості при зміні вектору професійної діяльності та самоосвіті в умовах кризових ситуацій.

Список використаних джерел інформації:

1. Безкоштовні IT-курси: в IT без досвіду – як обрати професію без URL: <https://marketer.ua/ua/free-it-courses-for-those-who-want-to-switch-to-it-from-another-field/> (дата звернення: 19.08.2022).
2. Костюк Олександр. Чому випускники вищих закладів не задовольняють роботодавців. URL: <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/chomu-vipuskniki-universitetiv-ne-zadovolnjajut-robotodavtsiv.html> (дата звернення: 21.02.2022).
3. Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози: колективна монографія / за ред. А. Василюк, А. Стоговського. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2017. – 248 с.

4. Постіл С. Д. Проектна педагогічна технологія на основі міждисциплінарного інформаційного моделювання. Фізико-математична освіта : науковий журнал. – 2017. – Вип. 4 (14). – С. 261-266.
5. Постіл С. Д., Козак Н. С. Інтегративність системного підходу в освітньому процесі. Фізико-математична освіта: науковий журнал. Суми. СумиДПУ. 2017. – Випуск 1 (11). – С. 84 – 88.
6. Міністерство освіти і науки України. Червень, 2020, Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передфахової та фахової освіти, mon.gov.ua. URL: <https://www.dnmczkmo.org.ua/2020/06/metodychni-rekomendacziyi-shhodo-vprovadzhennya-zmishanogo-navchannya-v-zakladah-fahovoyi-peredvyshhoyi-ta-vyshhoyi-osvity> (дата звернення: 19.10.2022).
7. Studiengemeinschaft Werner Kamprath Darmstadt GmbH. Центр дистанційного навчання в м. Дармштадт, Гессен, Німеччина. URL: <https://www.sgd.de/> (дата звернення: 18.11.2022).

Свириденко Віталія Юрївна,
викладач інформаційних технологій
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

Наше століття не дарма назване «інформаційним», адже воно характеризується тим, що в життя людини глибоко увійшли сучасні технології, які інтегрувалися в усі можливі сфери життя суспільства. Сучасні інформаційні технології дозволяють оптимізувати і діяльність юриста, вони допомагають знайти, узагальнити актуальну правову інформацію, оперативно обмінятися даними, надати необхідні відомості у судові органи тощо. Завдяки інформаційним технологіям юрист може не тільки оперативно отримувати актуальні законодавчі відомості, а також швидко знаходити статистичні дані, без яких часом неможливо обійтися при вирішенні різних питань. Глибока інтеграція інформаційних технологій у юридичну діяльність призводить до прискорення процесу підготовки необхідної документації.

Можна сміливо сказати, що ефективність права ґрунтується зокрема на правовій культурі, передусім правовій культурі влади. Для забезпечення правової культури в соціумі насамперед потрібна правова поінформованість. Джерелом знань виступає правова інформація, а інструментом, що забезпечує повноту, актуальність та доступність правової інформації, є правова інформатизація та інформаційні технології.

Визначаючи роль інформаційних технологій у діяльності юриста, не можна не згадати широке впровадження довідкових правових систем. Робота з такими системами дає юристу можливість отримати доступ до останніх редакцій правових актів та документів. Можна впевнено стверджувати, що впровадження довідково-правових систем стало найважливішим досягненням інформаційної епохи в контексті юридичної діяльності. Завдяки тому, що в даний час є можливість реєструвати інформацію як про злочини, так і про громадян, які їх вчинили, є можливість оперативно оцінити кримінальну ситуацію в будь-якому регіоні країни.

Значну роль серед інформаційних технологій в юридичній діяльності займає також електронний документообіг. Сучасний електронний документообіг представлений у двох формах: електронних доказів та системи оцінки цих доказів. Опанування навичками електронного документообігу – позитивний тренд для юриста.

Ще одним засобом, що полегшує роботу юриста, є відеоконференцзв'язок, що дозволяє проводити розгляд справ без очної присутності учасників процесу.

Таким чином, можна сказати, що інформаційні технології грають величезну роль сучасної юридичної діяльності. Завдяки інформаційним технологіям вдалося домогтися прискорення прийняття юридичних рішень, удосконалити процес пошуку та систематизації доказів, а юристи отримали можливість у будь-який момент знайти всі необхідні відомості щодо актуальних законів та правових актів.

Інформаційна технологія – це інструментарій для отримання різноманітної інформації, а також спосіб взаємодії між членами сучасного суспільства, спосіб спільного прийняття рішень та народження нових знань, створення законодавства, розвитку правової системи держави загалом. В цих умовах виникає гостра необхідність підготовки кадрів такого рівня, які адекватно відповідали би потребам практичної діяльності, заснованої на електронно-технологічному регламенті. До таких фахівців повинні входити і правознавці.

Нова інформаційна парадигма вимагає пошуку реальних шляхів організації освітнього процесу та вирішення проблеми підготовки юристів, які мають не лише володіти практичними навичками роботи з обчислювальною технікою, а й отримувати знання у галузі правового забезпечення інформаційної діяльності.

Під час підготовки юристів в навчальному закладі передбачено вивчення наступних навчальних дисциплін: інформатика (1 курс), інформатика та комп'ютерна техніка (2 курс), інформаційні системи і технології в юридичній діяльності (3 курс). Таким чином, студенти коледжу практично безперервно включені у процес отримання знань інформаційної спрямованості. Мета цих дисциплін полягає у оволодінні засобами, методами та технологіями вирішення професійно-орієнтованих завдань із застосуванням новітніх комп'ютерних та комунікаційних технологій. Формування ІТ-компетентностей у студентів

протікає комплексно, тобто не лише при вивченні предметів інформаційного блоку, а й у рамках усієї навчальної діяльності.

Для підготовки юристів-професіоналів потрібно при викладанні ІТ-дисциплін враховувати наступні питання:

- загальні теоретичні передумови та практичні напрями запровадження інформатизації у правову сферу;
- використання засобів правової інформатизації у юридичній діяльності;
- правова інформація та правова інформатизація в юридичній діяльності, правові інформаційно-довідкові системи;
- сучасні комп'ютерні технології та принципи їх використання у юридичній діяльності;
- інформаційні та комп'ютерні технології для роботи з документами;
- сутність, призначення, структура та класифікація інформаційних систем правового характеру;
- інформатизація у діяльності судів та установ юстиції;
- інформаційна безпека та комп'ютерна злочинність;
- комп'ютерні методи вирішення завдань у юриспруденції, судовій експертизі, розпізнавання, фіксації і реєстрації;
- проектування юридичних інформаційних систем;
- основні напрями співробітництва з міждержавного обміну правової інформацією та перспективи розвитку процесів правової інформатизації.

Викладанню ІТ-дисциплін доцільно надавати прикладний характер, оскільки такий підхід дозволяє наочно показати студентам практичне застосування інформаційних технологій у їх майбутній професійній діяльності, встановити їх значущість для вирішення професійних завдань. Дисципліна «Інформаційні технології у юридичній діяльності», безпосередньо пов'язана із застосуванням технологій при обробці правової інформації та відкриває нові можливості для формування професійних навичок у студентів-правників.

У формуванні ІТ-компетентностей необхідною умовою є не тільки використання у навчальному процесі персональних комп'ютерів і мультимедійних технологій, а також прикладних програмних продуктів (універсальних та спеціалізованих). Універсальні засоби – текстові редактори, електронні таблиці, системи управління базами даних, мультимедійні засоби. Прикладні – програми перекладачі, консультативні системи, інформаційно-пошукові системи, системи організації електронного документообігу тощо. Такі програмні засоби дозволяють підвищити мотивацію студентів, узагальнити різноманітні типи навчальної інформації, що в свою чергу підвищує наочність, ефективність і продуктивність

Компетенції випускника-юриста мають відповідати сучасним вимогам розвитку суспільства, а саме рівню розвитку інформаційних технологій. Юрист зобов'язаний знати інформаційні технології, використовувати їх у своїй професійній діяльності та вміти за допомогою них регулювати суспільні відносини у правовій сфері.

Грамотний юрист повинен використовувати у своїй професійній діяльності різноманітні програмні продукти і технології: Autolawyer (бот, який дозволяє сформулювати скаргу до страхової компанії); Dealok. (підшукує юристів, нотаріусів, адвокатів); Flexbby (автоматизує документообіг); інформаційний онлайн-ресурс IP Litigation (Інтелектуальна база юридичної інформації); безкоштовний мобільний додаток Rate Driver (аналізу і прогнозування в юридичній діяльності); портал он-лайн послуг Lawyer.ua (консультація, робота з документами, представлення інтересів у суді для спадкоємців та спадкодавців); система Ліга-Закон (консультативна система). І кількість цих продуктів з кожним роком зростає. Відповідно, завдання юриста – освоювати нові програмні продукти та вдосконалювати навички роботи з ними.

Вже сьогодні триває процес цифровізації в правовій діяльності, процес переведення застарілої правової системи на цифрові рейки шляхом створення електронних кодексів, генерації типових судових рішень за допомогою штучного інтелекту та створення автоматизованої системи контролю судової практики.

Одне із завдань яке постає при підготовці юристів - дати юристам фундаментальні ІТ-знання, які їм знадобляться в час посилення ролі технологій. Тому, у процесі навчання потрібно намагатися торкатися питань, що стосуються широкого спектру технологій – від блокчейну (розподілених баз даних) до інформаційного обміну та навіть просто використання Інтернету. Мета сучасного навчання юристів – усунути перешкоди для масштабної цифровізації юридичної діяльності: недовіру до вже існуючих технологій та неготовність їх використовувати.

Консерватизм професії, а також відсутність стабільного позитивного досвіду застосування заважає переконати юристів, що технології – це добре. Але стрімкий темп розвитку і зміни суспільних відношень вимагає кардинальної перебудови системи навчання. Юрист зобов'язаний знати інформаційні технології, використовувати їх у своїй професійній діяльності та вміти за допомогою них регулювати суспільні відносини у правовій сфері.

Список використаних джерел інформації:

1. Федорова А.И., К питання про використання сучасних інформаційних технологій в юридичній освіті [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ifap.com/pi/05/kashinsk.htm>.
2. Храмова Н. Г., Майборода Т. Ю. Підходи до розвитку цифрових компетенцій студентів юридичних вузів [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://pnojournalfiles.wordpress.com/2019/02/pdf_190106.pdf.
3. Шашин М.А. Інформаційні технології в юридичній діяльності [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://spravochnick.ru/informacionnye_tehnologii/informacionnye_tehnologii_v_yuridicheskoy_deyatelnosti.

Сладких Ірина Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри педагогіки,
методики та менеджменту освіти
Української інженерно-педагогічної академії,
м. Харків, Україна

ДУАЛЬНА ОСВІТА: ДОСВІД МИНУЛОГО, РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО

Кожна епоха розвитку суспільства вимагає від освітян гнучкого та стрімкого підходу до організації навчального процесу майбутніх фахівців. В Україні с 90-х років минулого століття студентська молодь прагне фінансової незалежності та знаходить можливості додаткового заробітку. Ця неминучість і стала запорукою виникнення потреби у формуванні можливостей працювати та навчатися одночасно. Але така практика існує досить давно та у різні часи мала різноманітні цілі та функції. С досвіду минулого треба обирати позитивні та конструктивні практики. Розглянемо їх докладніше.

Термін «дуальна система» був введений у педагогічну термінологію в середині 1960-х років у Німеччині як нова, більш гнучка форма організації професійного навчання. Дуальна освіта в Німеччині має чітку законодавчу базу та здійснюється за допомогою торгово-промислових та ремісничих палат. Від Німеччини цю систему перейняли Канада, Австрія, Швейцарія та інші країни [3]. Але засновником такої системи навчання можна вважати відомого англійського економіста і реформатора Джона Беллерса, який ще у 1696 році запропонував «Проект установи робочого коледжу всіх корисних ремесел і сільського господарства» як проект зміни суспільства [2]. Працю, Джон Беллерс, представляв не тільки, як засіб підготовки до певної професії, він цінував її за загальноосвітні можливості та бачив в ній потужний стимул загального розвитку особистості. Відповідно до його ідеї, трудові коледжі мають поєднувати промислове підприємство та школу. Основними принципами побудови коледжу були проголошені: формування різних вікових груп учнів; багатонаціональність; навчання різноманітним ремеслам; самоокупність; дисципліна, постійний нагляд вчителів і керівництва; охорона від поганого впливу зовнішнього світу. Основним видом діяльності у трудовому коледжі є фізична праця. Що, на думку Джон Беллерса, більш корисна для людини та суспільства ніж розумова діяльність. Проект Джона Беллерса не знайшов підтримки у суспільстві того часу та був забутий.

Однією із форм вищої освіти України багато років була вечірня форма навчання. Вечірня форма навчання - це форма, при якій студент поєднує навчання з роботою, студент відвідує заняття у вільний від роботи час ввечері, після 18:00. Вимогами до вступу до ВНЗ на вечірню форму навчання були: наявність робочого стажу не менше 4 місяців та довідка з місця роботи кожного семестру. Таким чином, студент, який не працював не мав права навчатися на

вечірній формі у виші. Популярним таке навчання стало серед робочої молоді різного віку у великих промислових містах. Більшість випускників залишалися працювати на своїх робочих місцях або переходили на більш кваліфіковані посади. Треба відмітити, що вечірня форма навчання передбачала: підвищену мотивацію до навчання; зближення освіти з вимогами ринку праці; використання отриманих знань та умінь на практиці впродовж всього навчання; скорочення або повна відсутність адаптаційного періоду на робочому місці.

У сучасних реаліях освіти України впровадження елементів дуальної освіти розпочато в закладах професійно-технічної освіти. Вища школа починає розробку цієї системи з 2018 року. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, розроблена Міністерством освіти і науки України і схвалена Кабміном 19 вересня 2018 року передбачає [1]: модернізацію освітніх програм; підвищення якості підготовки фахівців; зближення освіти з вимогами ринку праці; посилення ролі та впливу роботодавців на освіту; підвищення мотивації до навчання серед учнів та студентів; ріст рівня зайнятості молоді; скорочення адаптаційного періоду випускників на роботі; підвищення конкурентоздатності працівників.

Дуальна освіта – це неминуча потреба та реальність сучасного стану вищої освіти. Ця система матиме вплив на міжособистісні, міжпрофесійні та міждержавні зв'язки сучасного суспільства. Аспектами розвитку суспільства мають бути: розробка законодавчого підґрунтя для офіційного працевлаштування студентів; визнання нацстандартів якості вищої дуальної освіти; контрольоване та обов'язкове навчання учнів під час трудової діяльності; залучення кваліфікованого співробітників з міст праці студентів до педагогічної діяльності; врахування закладами освіти вимог ринку праці; врахування закладами освіти конкретних вимог підприємств та установ до змісту та якості освітнього процесу; здійснення наукових досліджень у системі дуальної освіти та консультування; організація співробітництва на державному рівні представників навчальних закладів, бізнесу, державних установ та соціальних партнерів.

Впровадження системи дуальної освіти в вищу школу є можливим з урахуванням досвіду схожих освітніх систем України та зарубіжжя. Сформована та якісна підготовка майбутніх кваліфікованих фахівців у вишах України сприятиме популяризації дуальної вищої освіти України у світі.

Список використаних джерел інформації:

1. Від 25 до 50% навчання на робочому місці, роботодавець оцінює учня та бере участь у відборі на навчання, – Уряд затвердив Концепцію дуальної освіти. Кабінет Міністрів України. 19.09.2018. Архів оригіналу за 9 жовтня 2018. Процитовано 19.09.2018.
2. Коваленко Є. І. Белкіна Н. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: навч. посібник. — К.: ЦНЛ, 2006. — 664 с.
3. Що таке дуальна освіта і навіщо вона українцям. Osvita.ua. 20.02.2017. Архів оригіналу за 15 січня 2019. Процитовано 01.02.2018.

Сліпчишин Лідія Василівна,
доктор педагогічних наук, старший дослідник,
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова,
м.Київ, Україна

ДО ПИТАННЯ РОЗРОБКИ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ КОУЧИНГОВОГО СУПРОВОДУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Освіта забезпечує країнам глобальне і регіональне лідерство. Вона сприяє досягненню прогресу, зміцнює стійкість і спроможність національної економіки. Програма ЮНЕСКО «Освіта 2030» орієнтує на освіту, що спрямована на «забезпечення інклюзивної та справедливої якісної освіти, сприяння можливостям навчання протягом усього життя для всіх» [2, с. 5]. Нові ідеї та наукові досягнення змінюють мислення особистості, допомагають виокремити складні причини і способи їх усунення. У цьому контексті заклади вищої освіти повинні створити середовище і стимули, щоб професійна підготовка надала більш цілісну перспективу кар'єрного зростання кожному здобувачеві з урахуванням його потенціалів. Одним із ефективних ресурсних інструментів в освіті є коучинг. Завдяки своїй багатоаспектності коучинг як метод управління і технологія активізації дозволяє ефективно вирішувати проблеми особистісного і професійного саморозвитку, якісно змінювати стилі навчання та управління освітнім процесом.

У науковій літературі коучинг розглядають як інструмент: виявлення і реалізації потенціалу (Г.Поберезька, І.Олійник), професійного саморозвитку (О.Рудницьких), підвищення мотивації до навчальної діяльності (Л.Ніколаєв, Н.Романенко), розкриття внутрішнього потенціалу особистості (О.Захарова), співпраці і партнерства, що ґрунтується на взаєморозумінні коуча та співробітника для досягнення власних і корпоративних цілей (Л.Зеленська, Т.Собченко), розвитку різних видів мислення (Л.Кудрик, О.Банах), формування і розвитку професійної, самоосвітньої тощо компетентностей (Н.Білик, Ю.Дітковська, Н.Любченко). В освіті коучинговий підхід часто застосовують при викладанні окремих дисциплін, оскільки це дає можливість педагогу працювати з усією групою, бачити успіхи здобувачів, вдосконалювати свої вміння у якості коуча. Проте в освітньому процесі на застосування коучингу як нової методології потрібно дивитися і з методичної точки зору, коли є проблема створення методичної системи провідної діяльності, підсиленої коучинговим супроводом з його специфікою.

Основною метою освітнього професійного коучингу, на думку О.Курант, є розвиток професійно орієнтованих особистісного та інтелектуального ресурсів майбутніх фахівців, що передбачає розвиток складових самості, а також властивостей, які забезпечують професійний розвиток і самореалізацію [1, с. 189]. Це дає можливість змодельовати вектор індивідуальної професійної реалізації кожного здобувача, спираючись на теоретичну підготовку і практичний досвід.

Коучинговий супровід особистісного і професійного розвитку здобувачів не є вибором окремого педагога, а реалізується відповідно до стратегічної мети освітнього закладу. Це означає, що в закладі функціонує методична система коучингового супроводу особистісного і професійного розвитку здобувачів, яка поєднує методичні системи окремих педагогів і поширена на все освітнє середовище закладу. Цей супровід в межах закладу має тривати до завершення процесу професійної підготовки. Зміст методичної системи враховує: мету коучингового супроводу і його роль у професійній підготовці в межах закладу (або у вивченні окремої дисципліни); завдання коучингового супроводу професійної підготовки і його зміст; відбір методів, засобів та організаційних форм відповідно до визначеного змісту, результат. Особливістю мети методичної системи в межах закладу є те, що вона інспірована зовні та трансформована у контексті основної мети діяльності, тобто коучинговий супровід сприяє розвитку особистісно-професійних якостей здобувачів водночас з професійною підготовкою і формуванню компетентних конкурентноспроможних фахівців. Коучинговий супровід має свій зміст, який визначається тим, які саме особистісні якості мають розвиватись під час засвоєння змісту професійної підготовки (під час теоретичної та практичної підготовки, у позанавчальній діяльності).

Методична система коучингового супроводу завдяки створенню змістового, технологічного та організаційного фундаменту освітнього процесу забезпечує умови досягнення вищих рівнів розвитку особистісно-професійних якостей здобувачів. Розвиток цих якостей здобувачів є комплексною проблемою, для розв'язування якої використовують різні підходи. Для кожного з них характерна своя специфіка методології та різний вплив на якості здобувача. Це означає важливість відбору тих підходів, які найбільше сприяють розвитку, та принципів, які скеровують навчання здобувачів для досягнення запланованих результатів.

Таким чином, аналіз наукової літератури і педагогічної практики показав актуальність застосування сучасних освітніх технологій, обумовлену потребою готувати конкурентноспроможних, мобільних фахівців, які усвідомлюють необхідність постійного особистісного і професійного розвитку впродовж професійного довголіття. Нові стимули та ініціативи суспільної трансформації орієнтують освітні заклади використовувати можливостей для розкриття внутрішнього потенціалу кожного здобувача. У цьому випадку з'являється хороша можливість у процесі освітньої діяльності пройти шлях від професійного самовизначення через самовдосконалення до самореалізації. Результативність процесу забезпечує коучинговий супровід здобувачів.

Список використаних джерел інформації:

1. Курант О.Є. Особливості формування готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності засобами коучингу. Педагогічний альманах. 2020. Вип. 45. С.185-193.
2. Mok K. H. Impact of Covid-19 on higher education. The 3-rd World Higher Education Conference 18-20 May 2022. Paris: UNESCO, 2022. 42 p.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ВИМОГ РИНКУ ПРАЦІ

Герасимчук Ганна Миколаївна,
викладач спеціальних дисциплін,
Криворізький фаховий коледж торгівлі та
готельно-ресторанного бізнесу,
Кривий Ріг, Україна

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ І ОСОБИСТІСНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ВИПУСКНИКІВ ЯК ОСНОВНЕ ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕКТИВІВ ЗФПО

Сьогодні в Україні активно будується трьохрівнева система професійної освіти. Вона базується на Законах «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту» та «Про вищу освіту», які, поряд з виконанням етапних функцій, забезпечують вирішення базової соціально-економічної проблеми – підготовку кадрів для зростаючого виробничого потенціалу країни, а також формування і розвитку сучасного громадського суспільства:

- «Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави».
- «Створення умов для поєднання освіти з виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможних фахівців для забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави».
- «Поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях».

В цій системі ключовою ланкою є фахова передвища освіта, актуалізація і успішне функціонування якої забезпечуються якістю та ефективністю роботи багатопрофільних та спеціалізованих закладів освіти. Концептуальна модель успішної навчально-виховної діяльності такого освітнього закладу може бути проілюстрована на прикладі Криворізького державного комерційно-економічного технікуму.

Досвід багаторічної педагогічної діяльності в сфері підготовки фахівців для готельно-ресторанної справи показав, що самі знання поза певних навичок і вмій їх використання в певному виді діяльності, не вирішують проблеми професійної освіти людини і її підготовки до реальної діяльності поза стінами закладу освіти [1].

Метою освіти стають певні якості особистості, формування ключових компетенцій, якими повинна володіти молодь для подальшого життя в інтенсивно розвивається, а також інтеграція цих елементів у професійну компетентність. Компетентнісний підхід означає поступову переорієнтацію домінуючої освітньої знаннєвої парадигми з переважною трансляцією знань, формуванням навичок на створення умов для оволодіння комплексом компетенцій, що включають потенціал, здібності молодого фахівця до виживання і стійкої життєдіяльності в умовах сучасного соціально-політичного, ринково-економічного, інформаційного простору.

Проведені у 2015-2021 рр. експериментальні та аналітичні психолого-педагогічні дослідження серед студентів, в тому числі з використанням методу включених спостережень, показали, що вже на першому етапі навчання закладаються основи не тільки освітньої мотивації, а й мотивованої професійної компетентності: в середньому 87,4% студентам подобається обрана спеціальність. Відповідь «не подобається» фігурує в середньому лише у 4,1% респондентів, причому, серед студентів основних двох груп такий контингент зовсім відсутній. Більша частина першокурсників (до 83,3%) прагне стати високоосвіченими фахівцями, професіоналами в своїй справі. Ця тенденція стає основою формування освітньої мотивації та особистісного саморозвитку суб'єктів навчання, а також підкреслює важливу роль педагогів у цьому процесі. Достатньо звернути увагу на третє і четверте питання, відповіді на які розкривають формування структурної основи системи професійної освіти.

Основні труднощі пов'язані з освоєнням нової системи навчання (40-60% респондентів), яка суттєво відрізняється від традиційної шкільної, а також з необхідністю пристосуватися до вимог викладачів (30-45%). Остання позиція вимагає від педагогів використання особистісно орієнтованих підходів та технологій професійного становлення майбутнього фахівця, особливо, коли вони виконують обов'язки куратора, допомоги якого потребують до 90% першокурсників обстежених груп. Причому, коло вирішуваних питань, як правило, виходить за межі навчальних проблем. Тому виконання виховних функцій доручається здебільше найбільш авторитетним педагогам. В цьому сенсі слід погодитись, що «здійснення науково обґрунтованого управління мотивацією професійного розвитку педагога є не лише педагогічною, а й соціальною проблемою, від розв'язання якої значною мірою залежить реалізація освітньої політики в Україні».

Тобто необхідною умовою успішного формування професійної компетентності у суб'єктів навчання є одночасне самовдосконалення і тривалий процес мотивованого професійного росту членів педагогічного колективу. Такі якості, як ініціатива, співробітництво, здатність працювати в групі, вміння перманентно вчитися, логічно мислити, відбирати і використовувати найбільш вагому інформацію для аргументації базових положень ключових компетенцій, відпрацьовуються в ході викладацької діяльності та цілеспрямованого тренінгу [2].

Функціонування системи фахової передвищої освіти значною мірою залежить також від двох організаційно-управлінських складових, перший з яких (студентський колектив) формує соціальну структуру об'єднання суб'єктів навчання і утворює комунікативну мережу, яка сприяє прискоренню процесу самовизначення, побудові особистості професійно компетентного фахівця, тоді як другий (адміністрація) виступає від імені навчального закладу, забезпечує матеріально-технічну базу, особисту і колективну безпеку всіх учасників освітнього процесу, а також конкурентоспроможність випускників на ринку праці. Остання є результатом роботи системи в цілому.

Список використаних джерел інформації:

1. Фоменко І. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності. [Відкритий урок: розробки, технології, досвід](https://osvita.ua/school/method/5827/). 2009. URL: <https://osvita.ua/school/method/5827/>

Деміденко Людмила Степанівна,
викладач фінансово-економічних дисциплін
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТІВ

Дослідження психологічних особливостей розвитку цінностей студентів в сучасних історичних умовах є надзвичайно важливим, оскільки дозволяє науково проаналізувати соціально-психологічні зміни у системі цінностей студентської молоді та розробити практичні рекомендації для викладачів у роботі з молодим поколінням.

Проблема формування ціннісних орієнтацій студентів є однією з найактуальніших проблем сучасної психологічної науки, оскільки саме молодь буде творити історію завтра. Майбутнє українського суспільства залежить від того, якими є цінності й ціннісні орієнтації сучасної молоді. Тому процес формування суспільно-корисних культурних та духовних цінностей, які є загальнозначущими, вічними та неперехідними, є дуже важливим.

Питання цінностей у свій час зацікавило ще античних учених. Так, Сократ уважав, що вище благо для людини – це досягнення щастя, а головними моральними цінностями є мудрість, справедливість, помірність і мужність [8, с. 26]. Аристотель виділяв «ціновані» («божественні») блага (розум, душа), схвалені блага (оцінені, які викликають похвалу) та «блага-можливості» (влада, гроші, сила. Механізмом внутрішнього прийняття етичних цінностей філософії Сходу є «гуманність» (жень), яку Конфуцій уважав, з одного боку, любов'ю до людей, а з іншого – подоланням себе та поверненням до благопристойності [9, с. 263].

До більш детального вивчення поняття «цінність» вчені звернулися в ХХ ст. Соціологи розглядали його як соціальну настанову, що регулює поведінку індивіда. Згодом до вивчення цінностей долучилися дослідники і з інших галузей знання: філософії, психології, педагогіки, політології, соціальної психології, культурології, естетики, етики та ін.

У філософії цінності розглядаються як предмети, явища та їхні властивості, що потрібні членам суспільства в якості засобів задоволення потреб та інтересів (виокремлюються цінності життя та культури, матеріальні, духовні цінності, предметні та уявні), а також ідеї та спонукання в якості норми, мети або ідеалу (В. Василенко, О. Дробницький, Ч. Моррис, І. Нарський, Г. Ріккерт, Л. Столович, В. Тугарінов та ін.) [7, с. 19].

У психології, як і у філософії, проблеми розвитку цінностей посіли важливе місце. Для характеристики поняття «цінності» використовуються такі ознаки, як доцільність, корисність, значущість, нормативність тощо (Б. Ананьєв, Н. Антонова, Л. Карамушка, Г. Костюк, О. Леонтєв, С. Максименко, С. Рубінштейн, Е. Фромм, Е. Шпрагнер та ін.)

Д. Леонтєв виділяє три основні варіанти розуміння психологічної природи індивідуальних цінностей. Перший із них – трактування цінності в поряд з такими поняттями, як думка, уявлення або переконання. Друге трактування розглядає індивідуальні цінності як різновид або подобу соціальних установок (відносин) чи інтересів [3, с. 223]. Третій підхід зближує цінності з поняттями потреби й мотивації, підкреслюючи їх спонукальну силу. «Мета потреби – це прагнення до цінностей буття: істині, красі, досконалості, всебічності, самоактуалізації» – стверджував А. Маслоу. При цьому дійсно правильний вибір – це той, який веде до самоактуалізації особистості. Учені вважають за необхідне чітко розмежовувати поняття «потреби» та «цінності». Якщо потреби діють «тут-і-тепер», то цінності становлять у структурі мотивації стабільне, «вічне», яке не залежить від зовнішніх обставин, абсолютне.

Існує чимало різноманітних поглядів на сутність цінностей. Так, Г. Оллпорт зазначав, що джерелом більшості цінностей особистості є мораль суспільства, хоча на деякі з них (ерудиція, допитливість, спілкування тощо) суспільство не має впливу [7, с. 264].

На думку С. Возняка та В. Кононенко, поняття «цінність» близьке до поняття «значущість». Цінністю можна вважати все те, що може цінувати особистість, що є для неї значущим і важливим. Власне, йдеться про ту роль, яку предмет чи явище можуть відігравати в життєдіяльності людей із точки зору їхніх потреб, інтересів, цілей [3, с. 27].

Як зазначає І. Бех, особистісне зростання залежить від того, наскільки певна особистість поєднується із загальноприйнятою системою духовних цінностей, якою мірою зміцнюється її духовна свідомість [1, с. 10]. А. Павліченко стверджує, що цінність – це будь-який об'єкт, що має життєво важливе значення для суб'єкта. У широкому розумінні в ролі цінностей можуть виступати й конкретні матеріальні блага. У вужчому значенні заведено розглядати цінності як духовні ідеї [6, с. 99]

У. Михайлишин зазначає, що у науковій літературі налічується понад 400 дефініцій поняття «цінність» [5, с. 19].

Разом із цим, у психології застосовується термін «ціннісні орієнтації». Ціннісні орієнтації – це певна сукупність ієрархічно пов'язаних між собою цінностей, яка ставить людині спрямованість його життєдіяльності [4, с. 28]. Категорія «ціннісні орієнтації» визначається через психологічні поняття установки, відношення, особистісний смисл та відбиває внутрішню структуру ставлення особистості до різних цінностей суспільного виміру (матеріального або духовного, морального або правового тощо) [5, с. 19].

Ціннісні орієнтації розглядаються як один із компонентів, що входить до структури особистості: ціннісні орієнтації – це складне утворення, що вбирає в себе рівні форми взаємодії суспільного та індивідуального в особистості, специфічні форми усвідомлення особистістю навколишнього світу, свого минулого, теперішнього і майбутнього, а також сутності свого власного «Я». Наявність сформованої системи ціннісних орієнтацій забезпечує гармонію внутрішнього світу особистості, сприяє систематизації її знань, норм, стереотипів поведінки та самоствердженню особистості, реалізації соціальних очікувань [8, с. 12].

Ціннісні орієнтації визначають: загальну спрямованість інтересів і прагнень особистості; ієрархію індивідуальних вподобань і зразків; цільові і мотиваційні програми; рівень вподобань; уявлення про дійсне і механізми селекції за критеріями значущості; міру готовності й рішучості до реалізації власного «проекту життя» [8, с. 227]

Отже, єдиної класифікації цінностей у сучасній науковій літературі не існує. Одні науковці характеризують цінність як власне цінність, грошову вартість предмета, інші – як об'єктивну суть речей, треті – ототожнюють із поняттям блага, корисності для особистості, четверті – пов'язують з їх властивостями задовольняти потреби, інтереси, бажання, п'яті – із суб'єктивною значущістю їх для життєдіяльності людини.

У філософському аспекті поширеною класифікацією цінностей вважається розподіл на етичні, релігійні, естетичні, логічні й економічні. На соціологічному рівні цінності розглядаються як регулятори або нормативи діяльності. Тут їх доцільно розділяти на цінності-ідеали, цінності-норми, цінності-цілі, цінності-засоби. Класифікація цінностей у психології існують моделі формується за предметом або змістом об'єктів, на які вони спрямовані (моральні, етичні, соціально-політичні, економічні і інші); за суб'єктом ставлення (суспільні, цінності соціальних груп, колективні, індивідуальні) [3, с. 29].

Таким чином, цінності класифікують:

- 1) за об'єктом засвоєння – морально-духовні, матеріальні;
- 2) за метою засвоєння – альтруїстичні, егоїстичні;
- 3) за рівнем узагальненості – абстрактні, конкретні;
- 4) за способом вияву – ситуативні, стійкі;
- 5) за приналежністю – особистісні (індивідуальні), групові колективні, суспільні, загальнонародні (національні), загальнолюдські;

б) за змістом діяльності – пізнавальні, предметно-перетворювальні (релігійні, творчі, естетичні, наукові, економічні та ін.);

7) за роллю в діяльності людини – термінальні, інструментальні.

Також цінності бувають:

1) абсолютні – доброта, любов, правда, справедливість, гідність, свобода, чесність;

2) сімейно-родинні – стосунки у сім'ї, подружня вірність, турбота про дітей та батьків, пам'ять предків;

3) особистісні – риси характеру, поведінка, стиль приватного життя;

4) загальнолюдські (глобальні) – притаманні максимальній кількості людей, наприклад, воля, праця, творчість, гуманізм, солідарність, людяність, сім'я, нація, народ, діти;

5) національні – національна гідність, патріотизм, прагнення до єдності, державотворчі прагнення, історична пам'ять;

б) громадянські – права і свободи, обов'язки, повага до закону, соціальна гармонія;

Серед численних класифікацій цінностей поширеною є розмежування цінностей на дві групи: колективістські – вони об'єднують цінності, які відповідають способу життя в колективі; індивідуалістські – включають цінності, які характеризують інтереси конкретного індивіда.

Ціннісні орієнтації особистості формуються в ході соціалізації під впливом суспільної інформації, яка проникає у її індивідуально-психологічний світ. Ціннісні орієнтації особистості визначають мотивацію індивідуальної поведінки та складають її світогляд. Цінності сучасної молоді формуються в процесі виховання і навчання. Спочатку особистість набуває досвіду попередніх поколінь, засвоюючи схвалені суспільством стереотипи поведінки, орієнтовані на соціально-культурні цінності. Потім набуває власного досвіду, який допомагає їй адаптуватися в мікросередовищі. Причому через виховання здійснюється передача ціннісних орієнтацій від покоління до покоління як на вербальному так і на невербальному рівнях. А навчання має бути направлене не стільки на передачу певних знань, скільки має мати на меті відтворення культурних і історичних нормативів, які б сприяли самореалізації та саморозвитку особистості.

Тому ціннісні орієнтації виконують важливі функції: забезпечують гармонію внутрішнього світу індивіда, долучають його до норм суспільства, сприяють систематизації знань, самовизначенню та реалізації здібностей особистості. Усе це пояснюється вченими таким чином, що в структурі ціннісних орієнтацій є два компоненти – когнітивний та емоційний. Перший охоплює сам процес прийняття цінностей суспільства, а другий – саме переживання індивіда щодо ставлення до цінностей [3, с. 29].

Студентський вік є важливим й інтенсивним періодом формування основних ціннісних орієнтацій особистості. Цей період активно впливає на подальший громадянський, професійний та життєвий шлях майбутніх фахівців. Адже у цей час розвивається поняттєве мислення, розширюється життєвий простір контактних груп, зростає вибірковість соціальної взаємодії, формуються стратегічні життєві та професійні цілі, та індивід прагне досягти певного статусу у суспільстві.

Отже, у наведених вище визначеннях цінностей чітко простежується, що проблема цінностей є однією з базових, оскільки система ціннісних ставлень детермінує поведінку людини протягом усього життєвого шляху. Джерелом формування цінностей виступає життєва активність особистості, її бажання в процесі діяльності досягти конкретних цілей. На формування ціннісних орієнтирів молоді впливають найрізноманітніші чинники: сім'я, однолітки, засоби масової інформації, соціальні інтернет мережи, референтна група, навколишнє середовище, література, мистецтво тощо.

Список використаних джерел інформації:

1. Бех І.Д. Цінності як ядро особистості. Цінності освіти і виховання. Київ, 1997. С. 8-11.
2. Долинська Л.В. Психологія ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О.В., 2008. 124 с.
3. Матяж С.В., Березянська А.О. Класифікація цінностей та ціннісних орієнтацій особистості. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Миколаїв, 2013. Вип. 213. Т. 225. С. 27-30.
4. Михайлишин У.Б. Соціально-психологічні засади функціонування цінностей у студентських групах в умовах освітнього середовища: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра псих. наук: 19.00.05. Сєверодонецьк, 2018. 525 с.
5. Основи філософії : навчальний посібник / за ред. М.Ф. Шмиголя. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 412 с.
6. Павліченко А. Ціннісні орієнтації у системі становлення особистості. Психологія і суспільство. 2005. № 4. С. 98-120.
7. Подолянчук Д.С. Ціннісні орієнтації студентської молоді як предмет соціально-психологічного дослідження. Габітус. 2020. Випуск 19. С. 263-270. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2020/19-2020/48.pdf>
8. Целякова О. М. Духовність і ціннісні орієнтації студентської молоді України в трансформаційному суспільстві. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2009. Вип. 38. URL: http://zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_38_22.p

Докуніна Ганна Володимирівна,
майстер виробничого навчання, викладач спецтехнології
Державного навчального закладу
«Регіональний механіко-технологічний
центр професійної освіти Харківської області»,
м. Харків, Україна

ВЗАЄМОДІЯ ВИЩОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НА РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Розвиток людських ресурсів та підготовка кваліфікованих кадрів мають ключове значення для підйому економіки України та її інтеграції в світовий економічний простір. Ринкова економіка пред'являє підвищені вимоги до якості робочої сили, її освітнього, професійного та кваліфікованого рівня, соціальної мобільності.

Для того, аби забезпечити достатню кількість «технічних» фахівців, необхідних для швидкої та якісної відбудови України, потрібно вже зараз займатися вирішенням проблем професійної освіти в нашій державі. На разі технічні професії мало хто обирає.

Основні невирішені проблеми у професійній освіті, які потребують вирішення найближчим часом – це не виправдано низький престиж професійної освіти та стереотипне ставлення до «технічних» професій.

Це все призвело до того, що число здобувачів професійної освіти за роки незалежності України скоротилось приблизно у 2,5 рази.

Крім того, серед потенційних учнів існує уявлення, що випускникам закладів професійної освіти важко влаштуватися на роботу. Хоча, згідно з даними Державної служби статистики України, найважче працевлаштуватися людям з вищою освітою юриста, менеджера, економіста чи бухгалтера. Водночас більша частина вакансій зазвичай – це «технічні» робітничі професії.

При цьому війна лише актуалізувала попит на таких працівників.

Тому задача держави системно відповідати на всі виклики у професійній освіті: підвищувати престиж освіти, розвивати та модернізувати мережу навчальних закладів, розвивати дуальну форму професійної освіти та стимулювати участь у цьому роботодавців, забезпечувати адекватний реаліям механізм та розвивати публічно-приватне партнерство. Якщо ці кроки будуть виконані, Україна зможе забезпечити належний розвиток професійної освіти та підготовку необхідної кількості фахівців, аби якнайкраще та якнайшвидше відновити Україну після війни.

Один із основних механізмів вирішення цієї проблеми – це взаємодія системи професійної освіти з ринком праці.

Ситуація що склалася має довготривалий характер, оскільки система професійної освіти найближчим часом не зможе своєчасно реагувати на швидкі зміни, що відбуваються в соціально-економічній сфері суспільства, тому

потрібні нові механізми її взаємодії з ринком праці. Виниклі протиріччя між потребами суспільства, що динамічно змінюють, у фахівців і ринком освітніх послуг носять і об'єктивний характер, оскільки для зміни освітніх програм з урахуванням вимог роботодавця потрібен певний час, навчальні заклади змушені враховувати освітні потреби своїх абітурієнтів [2, с.148-156].

Стандарт на здобуття вищої освіти став загальною нормою, при цьому люди готові платити за здобуту освіту. Професійне самовизначення молоді багато в чому залежить від стереотипів, що склалися, про престижність і затребуваність окремих професій і не завжди відповідає потребам ринку праці. Назріла необхідність проведення у кожному регіоні молодіжної кадрової політики, спрямованої на покращення якості профорієнтаційної роботи, професійної освіти, підвищення ефективності відтворення та використання потенціалу молодих спеціалістів. Адже доведено, що найважливішим напрямом реформування освіти є пошук оптимальної моделі його взаємодії з ринком праці, що відповідає сучасному стану суспільства [3, с.43].

Виходячи з вищевикладеного, можна дійти висновку, що вдосконалення механізму взаємодії професійної освіти на ринку праці є актуальною проблемою.

Але взаємодія ринку праці вищої та професійної освіти визначається як сформований та нормативно закріплений механізм, що включає: методи узгодження попиту на фахівців того чи іншого рівня кваліфікації та пропозиції відповідних робочих місць (як головних замовників професійної освіти) до якості профпідготовки; способи участі роботодавців у діяльності системи професійної освіти з метою досягнення відповідності попиту та пропозицій на робочу силу (як за кількісними так і за якісними параметрами). Для досягнення найбільшого ефекту зазначені вище способи взаємодії, що становлять механізм узгодження попиту та пропозиції на ринку праці, повинні бути інституалізованими, тобто функціонально закріпленими у регламентах діяльності різних структур-посередників між ринком праці та професійної освіти [4, с.118-123].

Список використаних джерел інформації:

1. Вебер М. Основні поняття стратифікації / М. Вебер // Вибрані твори – К. : Вид. група «Социс», 1994. – № 5. – С. 169-183.
2. Дюркгейм Еге. Про поділ суспільної праці / Еге Дюркгейм // Соціологія – Д. : Вид. група «Канон», 1995 – С. 148-156.
3. Кононов І.Ф. Сучасні суспільства структури та процеси / І. Ф. Кононов // Том 2. Л. : Методичне видання, 2013. – С. 43.
4. Мертон Р. Соціальна теорія соціальна структура/ Мертон Р.// Соціальна теорія. – К.: Вид. група «Социс», 1992. – № 2. – С. 118-123.

Калусенко Валентина Вікторівна,
викладач фінансових дисциплін,
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

ІНФОРМАЦІЙНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК СУЧАСНИЙ ТЕХНІЧНИЙ ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІКИ

Підготовка фахівців у розвитку інформатизації суспільства, економіки, науки постає актуальним завданням закладів вищої освіти. В Законі України «Про вищу освіту» [1] виокремлено завдання закладу вищої освіти: провадження на високому рівні освітньої діяльності, яка забезпечує здобуття здобувачами вищої освіти відповідного ступеня за обраними ними спеціальностями; забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності; створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів; поширення знань серед населення, підвищення освітнього і культурного рівня громадян; вивчення попиту на окремі спеціальності на ринку праці та сприяння працевлаштуванню випускників.

Проектування і створення інформаційно-освітнього середовища здійснюється в умовах цілісного педагогічного процесу. Сучасний педагогічний процес слід розглядати як систему, в якій сукупність пов'язаних елементів взаємодіють між собою й утворюють певну цілісність [2, с.8].

Бурхливий розвиток інформаційно-комунікативних технологій не лише надав закладам вищої освіти можливість інтенсифікувати освітній процес, але й поставив задачу організації ефективного навчання. Це визначається можливостями інформаційно-комунікативних технологій. Їхнє ефективне застосування може забезпечити:

1. Підвищення якості навчання за рахунок використання викладачами спеціальної інформації та розширення діапазону інформаційних потреб різних категорій слухачів, забезпечення прозорості та об'єктивності систем моніторингу якості освіти.

2. Усунення територіальних бар'єрів в процесі навчання студентів за рахунок дистанційних форм навчання, забезпечення мотивованої самостійної роботи студентів при оволодінні професією.

3. Суттєве прискорення руху управлінської інформації, автоматизацію процесів організації та управління освітніми процесами.

В більшості закладів освіти дуже багато зроблено для впровадження інформаційно-комунікативних технологій (кількість комп'ютерів, вихід в Інтернет, створення системи комп'ютерного простору тощо). Разом з тим процес інформатизації відбувається повільно [3].

Побудова електронного освітнього середовища на базі сучасних інформаційних технологій створює нові можливості для освітнього процесу: поєднання високої економічної ефективності та гнучкості навчального процесу, широке використання інформаційних ресурсів, суттєве розширення можливостей традиційних форм навчання, а також можливість створення нових ефективних форм навчання.

Електронне освітнє середовище дозволяє в освітній діяльності оптимально і якісно:

- планувати освітній процес за різними програмами, рівнями та формами навчання;
- організовувати в електронній формі навчальні заходи;
- презентувати навчальний матеріал та довідкову інформацію;
- змінити репродуктивну діяльність на творчу та консультативну;
- надавати доступ учасникам освітнього процесу до інформації, пов'язаної з плануванням, організацією та моніторингом навчального процесу;
- забезпечує комунікативну взаємодію між викладачами, студентами та управлінським апаратом;
- ефективно використовувати у змістовному процесі освіти навчально-методичних комплексів і матеріалів [2].

Середовище електронного змісту освіти включає в себе навчально-методичні комплекси, тестові завдання для самостійної роботи, методичні завдання, які реалізують зміст навчальних дисциплін у відповідності до потреб формування компетентностей.

Власний досвід використання електронного освітнього середовища, переконує в тому, що ефективність навчання є високою. Для засвоєння навчальних курсів студенти можуть вільно користуватись методичною документацією, додатковою літературою до конкретної теми дисципліни, практичними завданнями, тестовими завданнями, використовувати ресурси мережі Інтернет. Власне середовище викладача і студента мають однаковий інтерфейс і містять однакові вкладки.

Електронне середовище значно спрощує спілкування викладача зі студентами, що навчаються на заочній чи дистанційній формі.

Ще однією з переваг електронного середовища, варто виділити автоматизацію оцінювання знань студентів. Якщо взяти для прикладу виконання студентами тестових завдань, то на електронне середовище є продуктивнішим:

час чітко лімітований, що змушує мобілізуватись студентів;

максимальна оцінка визначена викладачем, але відповідно до кількості наданих правильних відповідей, автоматично виставляється оцінка в електронному журналі групи;

після виконання тестових завдань студент одразу бачить свою оцінку, яка автоматично переноситься в електронний журнал;

Тобто процес роботи в електронному середовищі є автономним і не залежить від суб'єктивних факторів.

Таке середовище може застосовуватись як для навчання в аудиторії, так і дистанційного чи заочного навчання. Технологія дистанційного професійного навчання майбутніх спеціалістів у закладах освіти здійснюється на двох етапах: перший - моделювання об'єкта, постійний зворотний зв'язок, відтворення всього навчального циклу; другий - моделювання процесу дистанційного професійного навчання [4, с. 22].

Для того щоб задовольняти вимоги, які постають в умовах розбудови української економіки, інформатизації суспільства, діджиталізації роботи державних структур, освітні заклади мають слідувати сучасним тенденціям в освіті, оновлювати форми і методи навчання. Це має проявлятися у відповідності освіти запитам особистості, суспільним потребам та світовим досягненням.

Список використаних джерел інформації:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII : станом на 1 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 20.10.2022).
2. Інформаційно-освітнє середовище професійно-технічних навчальних закладів: посібник / Карташова Л. А., Юрженко В. В., Гуралюк А. Г., Липська Л. В., Гуменна Л. С., Зуєва А. Б., Шупік І. М., Ростока М. Л., Шевченко В. Л. За наук. ред. Лузана П. Г. - Київ: ІІТО НАПН, 2017. - 124 с. (дата звернення: 18.11.2022).
3. Караван Ю.В. Єдине інформаційно-освітнє середовище як важливий елемент підвищення якості підготовки фахівців. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer26/56.pdf> (дата звернення: 20.10.2022).
4. Радкевич В. Науково-методичне забезпечення модернізації професійної підготовки фахівців: результати наукових досліджень. Професійно-технічна освіта. 2018. С. 18-23. (дата звернення: 20.10.2022).

Ковальчук Галина Олександрівна,

доктор педагогічних наук,
професор кафедри педагогіки та психології,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

АСИНХРОННЕ НАВЧАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ СТУДЕНТІВ-МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Асинхронний формат навчання набуває значного поширення в нашій країні в умовах освітніх делокацій в періоди різноманітних соціальних обмежень (локдаун, міграційні події, енергетичні кризи тощо). Цей формат є різновидом дистанційного навчання, яке є неодмінною складовою сучасного освітнього

процесу. В практиці вивчення психолого-педагогічних дисциплін асинхронний компонент також є у системі «змішаного навчання»

Асинхронний режим означає певну комунікацію між суб'єктами навчання, за якої учасники взаємодіють між собою із затримкою в часі, застосовуючи при цьому інтерактивні освітні платформи, електронну пошту, форуми, соціальні мережі тощо [1]. Такий вид взаємодії учасників освітнього процесу передбачає, що навчальна комунікація відбувається опосередковано із застосуванням технологій електронного навчання. На відміну – в умовах синхронного навчання – комунікація суб'єктів освіти здійснюється в режимі реального часу в очному або дистанційному форматі.

При вивченні психолого-педагогічних дисциплін («Психологія», «Тренінгові технології навчання», «Методика проведення бізнес-тренінгів» та ін..) для студентів-майбутніх економістів (бакалаври спеціальності «фінанси», «міжнародна економіка», «політологія та лідерство», «економічна та бізнес-освіта», КНЕУ) в системі дистанційного навчання ми також практикуємо асинхронний режим взаємодії. Для його реалізації використовуємо різноманітні засоби ІКТ, інформаційні джерела й ресурси для подання основного навчального змісту, виконання завдань і вправ, закріплення вивченого, контролю та рефлексії. Зокрема весь комплект дидактичних матеріалів для студентів розміщено на платформі Moodle, продубльовано в «Робочому навчальному просторі» в хмарному сервісі Google Disk, створені тематичні telegram-канали для кожного виду діяльності й для кожної навчальної групи.

Оскільки ця робота здійснюється уже протягом тривалого часу (2020-2022 рр.), можемо виконати певні узагальнення досвіду асинхронного навчання очима студентів. Для цього нами було проведено опитування студентів за результатами навчання вказаних дисциплін на кінець семестру (2021-2022 рр.). В опитуванні взяли участь студенти 1, 3, 4-х курсів. Серед переваг такого формату навчання вказано те, воно має плюси і дистанційного навчання, і навчання в аудиторіях. З одної сторони, навчаючись он-лайн учні/студенти мають більше вільного часу, а з іншої – мають змогу проводити час у групі однолітків. Також це позитивно впливає й так, що студенти навчаються користуватися різними он-лайн платформами, працювати самостійно, і при цьому, мають змогу особисто поговорити з викладачем у разі виникнення питань. Як студенти розуміють асинхронне навчання: вони «отримують завдання та виконують їх (не за розкладом)»; «під час асинхронного режиму навчання студенти стають більш самостійними, так як велику кількість знань вони опрацьовують самостійно»; «Асинхронний режим - коли ти можеш скинути свої завдання та зробити тести в будь-який зручний для тебе час, а також усі заняття проходять дистанційно. не витрачаєш час, на те щоб зібратися та дістатися до університету». Студенти вказують перевагою, мобільність, «дистанційно навчатися легше», можна вільно розпоряджатися часом, менше витрачати часу на дорогу до закладу освіти, більше часу залишається для самоосвіти чи відпочинку, постійний доступ до освітніх ресурсів в будь-який час. Також можна організувати цікаве самостійне опрацювання матеріалу,

залучаючи будь-які корисні ресурси. Відбувається більше зосередження на заняттях. Педагоги та студенти набагато краще готуються та складають іспити. Під час цього навчання студент може приділяти більшу увагу тому предмету, який він вважає більш важливим для нього; може контактувати з іншими людьми в реальному житті, а не в ZOOM, що є великою перевагою, адже сидіти постійно вдома без оточення інших людей (окрім сім'ї) є морально важко. З позиції викладача ці переваги без зміни вимог щодо якості освіти можуть бути забезпечені високою самоорганізацією студента, проведенням індивідуально-консультативної роботи, своєчасного зворотного зв'язку за результатами засвоєння навчальних модулів і контрольних заходів.

Щодо певних недоліків асинхронного навчання (без урахування технічних проблем зв'язку) було зазначено, зокрема, що недостатньо часу для комунікації з викладачем та одногрупниками, відсутність «студентського життя», учні є сильно ізольованими та мають обмежений контакт з викладачем, дехто «суцільним недоліком» вважає самостійне вивчення матеріалу, «можливо в асинхронному інформація запам'ятовується гірше, вивчаємо менше». Якщо виникають деякі труднощі із виконанням або вивченням завдань, відповідь на них часто складно знайти. Студенти вважають, що потрібно посилити систему контролю в режимі реального часу.

Які технології та електронні ресурси використовують студенти в процесі асинхронного навчання: Moodle, Telegram, Zoom, Google Meet, Teams, Coursera Canva, телефон, комп'ютер, планшет, електронні книги тощо.

Висловились також студенти щодо ефективності асинхронного навчання для професійної підготовки та освіти: така робота допомагає отримати знання та досвід у використанні різноманітних сервісів, програм, навчальних платформ, методів, форм тощо; дає широке уявлення й різноманітні підходи для подальшої професійної підготовки. Студент самостійно обирає, на чому йому потрібно найбільше зосередитися та що йому знадобиться у майбутньому. Однак у такому навчанні необхідно більше коригувати предмети, щоб вони не були сильно розгалужені. Якщо студент академічно добросесний, то навчання буде достатньо ефективним. Загалом – для професійної підготовки менш ефективне, ніж очне (5/10). Головне в такому навчанні це розуміння ситуації і з боку студента, і з боку викладача.

Суперечливим виявилось питання щодо місця асинхронного навчання в традиційних формах освіти. Частина студентів вважають, що іноді асинхронне навчання є виходом з ситуації, але, як виключення, якщо є можливість займатися очно і є можливість обрати заочне або дистанційне навчання.

Сучасна освітня практика підтвердила, що асинхронне навчання є необхідною складовою інноваційних дидактичних технологій. Розширення освітніх можливостей і доступу до освіти на теперішній час показує, що «асинхронне дистанційне навчання так само потрібне, як і синхронне, тому що є здобувачі освіти, яким потрібно більше часу на опрацювання тієї чи іншої теми». Також є учасники навчання з різними освітніми потребами, тож так забезпечується диференціація та індивідуалізація у навчальному процесі [2].

Актуальність проблеми науково-технічного забезпечення асинхронного навчання підтверджують також ресурси Українського фонду стартапів, у якому недостатньо представлено освітніх проектів EdTech, спрямованих на розвиток електронного навчання [3].

Список використаних джерел інформації:

1. Оксана Пасічник. Синхронне й асинхронне дистанційне навчання. Сайт Освіта. 06.01.2021. – URL:<https://osvita.ua/school/method/78950/> (дата звернення: 21.11.2022)
2. Синхронний_асинхронний формат дистанційного навчання. – URL:<http://www.kdket.net.ua/> (дата звернення: 21.11.2022)
3. Український Фонд Стартапів. – URL:https://usf.com.ua/projects_catalog/ (дата звернення: 21.11.2022)

Колісник Ніна Іванівна,
викладач юридичних дисциплін,
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ СПЕЦІАЛІСТА НА РИНКУ ПРАЦІ

За сучасних умов однією з провідних тенденцій є гуманізація професійної освіти, що актуалізує: пріоритетність духовно-етичних цінностей у формуванні всебічно розвиненої, успішної особистості з активною громадянською позицією, здатної до вибору індивідуальної освітньої траєкторії, розвитку професійної кар'єри, підприємництва та самозайнятості, відповідальністю за результати своєї діяльності; здійснення підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців, здатних швидко адаптуватися на ринку праці до різних змін у світі праці, працювати в команді, застосовувати знання і вміння в нестандартних ситуаціях, постійно підвищувати свою кваліфікацію, комунікативні навички [1, с. 61]

Сучасна професійна та фахова передвища освіта перебувають у стані глибоких змін, що характеризуються:

- реформуванням системи управління закладами освіти; створенням їх нової архітектури та системи взаємодії;
- диверсифікацією джерел фінансування;
- зростанням ролі автономії закладів освіти, запитами на розроблення та впровадження нових форм і методів організації освітнього процесу (зокрема, елементів дуальної, дистанційної освіти);
- зміною форм взаємодії між стейкхолдерами в рамках державно-приватного партнерства;
- зростаючими вимогами до змісту та якості освіти;

- актуалізацією ролі науково-експериментальної, аналітичної дорадчої діяльності представників освітньої спільноти. [2, с. 2]

Сьогодення вітчизняної освіти, зокрема професійної, пов'язане з модернізацією педагогічного процесу на засадах нової особистісно орієнтованої концепції та компетентнісному підході. Реалізація компетентнісного підходу передбачає зміщення акцентів з накопичення у майбутніх фахівців нормативно визначених знань, умінь та навичок до формування й розвитку здатностей творчої професійної діяльності; гарантує високий рівень і результативність підготовки фахівця; сприяє оновленню змісту дисциплін; посилює професійну орієнтацію загальноосвітньої підготовки; забезпечує спроможність випускника технікуму чи коледжу відповідати новим запитам ринку праці, мати відповідний потенціал для самостійного оволодіння суміжними інноваційними знаннями; створює умови для забезпечення орієнтації освітніх програм на особистість студента, тобто акцент у навчанні зміщується з того, що знає, хоче й може викладач, на те, що потрібно студенту; орієнтує на побудову навчального процесу відповідно до очікуваного чи бажаного результату загальноосвітньої підготовки [3, с. 147]

Закон України «Про вищу освіту» надає такі визначення: Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Компетентність – інтегрована характеристика якостей особистості, результат підготовки випускника закладу освіти для виконання діяльності в певних професійних та соціально-особистісних предметних областях (компетенціях), який визначається необхідним обсягом і рівнем знань та досвіду в певному виді діяльності. [3, с. 155].

У сучасних умовах євроінтеграції українське суспільство вимагає від системи професійно-технічної освіти підготовки робітників, які відповідатимуть європейським стандартам. Особливого значення набуває підготовка висококваліфікованого конкурентоздатного фахівця, готового до здійснення ефективної професійної діяльності, спроможного на ринку праці запропонувати себе як товар і в якому зацікавлені роботодавці. Але ринок праці стрімко змінюється: трудові ресурси стають мобільнішими, роботодавці вимогливішими, виробництво більш технологічним. Це обумовлює підвищені вимоги до професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників і зміну стратегії підготовки фахівців. На жаль, сьогодні якісні параметри розвитку професійно-технічної освіти не відповідають потребам сучасної економіки, яку називають «економікою знань», і ринку праці. Багато роботодавців незадоволені випускниками, вони вважають, що їх рівень підготовки не відповідає потребам виробництва. Це зумовлено великою кількістю чинників. Так, наприклад, як свідчить офіційна статистика, сьогодні на багатьох підприємствах робочі місця не зайняті. Водночас, серед тих, хто має освіту, багато безробітних.

Отже, відбувається підготовка фахівців, не затребуваних ринком праці. На якість підготовки кадрів негативно впливає також розбалансованість між попитом на них та пропозицією [4, с.21].

Тому забезпечення відповідності змісту і якості професійної освіти ринку праці – це ще один шлях модернізації професійної освіти і він передбачає:

- розробку кваліфікаційних стандартів спеціальностей на основі модульнокомпетентнісного підходу із залученням роботодавців. Одночасно їх зміст має орієнтуватися на майбутній рівень професійної і спеціальної освіти.

- розробку механізму моніторингу й визначення потреби ринку праці у кваліфікованих робітничих кадрах, аналіз регіональних потреб у працівниках з професійно-технічною освітою різних професій та ефективності їх використання.

- проведення укрупнення професій, тобто підготовку учнів за двома і більше спорідненими або суміжними професіями.

- створення та забезпечення можливості для реалізації різноманітних освітніх моделей.

- систематичне оцінювання рівня компетентності учнів. Це буде сприяти їхньому розвитку протягом усього періоду навчання, дозволить на ранніх стадіях визначати проблеми і пропонувати цілеспрямовану допомогу у їх розв'язанні.

- забезпечення безперервності освіти протягом усього життя.

- підготовку педагогів, орієнтованих на досягнення освітніх результатів.

Педагогічні працівники мають вміти будувати систему вимог до результатів навчання, допомагати учням досягати необхідних показників, однаково добре знати свій предмет і володіти інформацією про виробництво [4, с.22]

Підготувати фахівця, який має високий рівень готовності до безперервної освіти, професійно мобільний, конкурентноспроможний на ринку праці, прагне до нового, здатний до критичного мислення і готовий до розумного ризику, добре володіє іноземними мовами як комунікаційними інструментами ефективної участі в процесах глобалізації – це завдання сучасного закладу професійної освіти.

Список використаних джерел інформації:

1. Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 14 травня 2020 р. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. 282 с.
2. Радкевич, В. О. (2021). Наукова платформа професійної освіти: сталий розвиток: Наукова доповідь на XV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання», присвяченій 30-річчю Незалежності України та 15-річчю заснування Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (25 березня 2021 р.). Вісник Національної академії педагогічних наук України, 3(1), 1-9. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-1-17-1>.

3. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика; монографія / А. А. Каленський, П. Г. Лузан, Н. М. Ваніна, Т. М. Пашенко, С. Г. Кравець, Т. В. Пятничук. – За наук. ред. А. А. Каленського. – Житомир: «Полісся», 2018.– 256 с.
4. Купрієвич В. О. Механізми управління конкурентоспроможністю закладу професійної освіти. Методичний вісник професійно-технічної освіти Чернівецьчини. 2022. № 3. С. 18-23.

Колесніченко Ліна Аліковна,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри педагогіки та психології
ДВНЗ «Київський національний економічний
Університет імені Вадима Гетьмана»
м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ СЬОГОДНІ

Сьогодення вищої професійної освіти тісно пов'язане з викликами війни. Вища освіта забезпечує підготовку необхідних фахівців, наукові та технологічні розробки та інновації, допомагає вирішувати нагальні проблем і виходити економіці з кризи. У зв'язку з війною цих проблем виникає безліч, від втрат близьких, рідних, переживання загрози життю, здоров'ю до руйнації підприємств, житла, втрати роботи, інфляції тощо. Загострюються проблеми психологічного характеру, потреби у фахівцях психологах зростають, які б були здатні допомагати людям долати ці емоційні та особистісні проблеми.

Постає питання підготовки таких фахівців-психологів.

Вища освіта має вирішувати поставленні питання, але через її меншу гнучкість, запрограмованість на довгострокові цикли освітньо-наукового процесу тощо, ця здатність є обмеженою.

Також складністю у підготовці психологів, націлених на вирішення практичних запитів, може поставати дистанційна форма навчання, яка породжує певні труднощі у студентів та викладачів, що пов'язані зі зниження якості викладання та загалом рівня освіти.

Студенти та викладачі стикаються зі складнощами проведення випускних іспитів та написанням (доступ до теоретичних джерел, проведення емпіричного дослідження тощо) та захистом кваліфікаційних робіт онлайн.

Питаннями організації навчальних дисциплін, у яких лабораторні та практичні заняття є обов'язковою та необхідною формою проведення навчання. Наприклад, дисципліна «Теорія та практика психологічного тренінгу», «Психологічне консультування» тощо.

Дослідження, які проводилися щодо особливостей дистанційного навчання констатує, що залучення студентів під час онлайн-навчання знижується через втому, результати навчання погіршуються, а викладачі втрачають сили через підвищене навантаження.

З іншого боку, вимушений перехід до дистанційного навчання пропонує гнучкіші можливості навчання, а саме дозволяє поєднувати синхронне навчання з асинхронним, але навантаження на викладачів зростає.

Експерти дають рекомендації, як університетам подолати проблеми, пов'язані з онлайн-навчанням.

Проблеми із мережами. Деякі університети вимагають від викладачів дотримуватися звичайного графіка роботи, але бувають проблеми з Інтернетом, а зараз це особливо яскраво виражено, через віяльні відключення світла. Одним із способів вирішення цієї проблеми є заохочення викладачів заздалегідь завантажувати свій навчальний курс (презентації, текст лекцій, відеокурс та завдання), щоб студенти могли навчатися у своєму власному темпі та за своїм розкладом. Викладачі можуть організовувати синхронно лише обговорення та час для питань, але нажаль, навіть спільне обговорення зараз проблематично.

Проблеми із вибором ресурсів. Викладачі мають відстежувати найкращі навчальні ресурси та рекомендувати їх студентам. Кількість навчального матеріалу має бути помірною, інакше його використання буде неефективним, чинитиме тиск на студентів та призведе до погіршення їхнього ментального здоров'я.

Проблеми із залученням студентів. Заради активного залучення до навчання викладачі можуть заохочувати студентів включати під час занять як звук, а й відеозв'язок. Також викладачі могли б зараховувати частину підсумкової оцінки за активну участь у онлайн-заняттях, щоб мотивувати студентів до проактивності. Підсумковий іспит слід використовувати як спосіб перевірки ефективності щоденного викладання онлайн.

Ці рекомендації пов'язані з дистанційною синхронною формою навчання, на сьогодні ми маємо поєднання синхронної та асинхронної форми, що обмежує можливість застосування даних рекомендацій.

Важливою постає роль саме викладача, якому за даних умов більше делегується розробка та впровадження необхідних рішень, адже за часів криз найбільше цінуються гнучкість та адаптивність, можливість швидко приймати ключові рішення.

Список використаних джерел інформації:

1. Пазиніч Ст., Поморцева О. Деякі особливості навчання у вищій школі за умов пандемії // «Новий Колегіум». ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ. – № 3 (105). – 2021. – С. 19-29
2. Бакіров В., Агарков М. Як оцінюють майбутнє університетів міжнародні експерти. [Пандемія може назавжди змінити вищу освіту. – 16 січня 2021](#)
3. <https://zn.ua/EDUCATION/pandemija-mozhet-navsehda-izmenit-vysshee-obrazovanie.html>

Пухальська Наталія Олександрівна,
викладач фінансових дисциплін
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

АДАПТАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДО ВИМОГ РИНКУ ПРАЦІ

Євроінтеграційні та глобалізаційні процеси в науці та техніці здійснюють впливи на освіту як суспільну інституцію. Зміна освітньої парадигми системи фахової передвищої та вищої освіти в умовах неперервності відповідно до вимог суспільства та часу. Знання перестають бути результатом в абсолютизованій формі, а стають певним дороговказом для здобуття інших, нових знань у світлі стрімкої мінливості інформаційних потоків та збільшених їх об'ємів.

Професійна підготовка майбутніх фахівців у XXI столітті – це конкурентоспроможний фахівець, що володіє низкою загальних та спеціальних компетенцій, які формують його компетентність, а також сформованими особистісно-професійними якостями, які є визначальними для ефективного здійснення майбутньої професійної діяльності. Вирішення проблеми якості освіти є важливим для суспільства, оскільки від результатів залежить спроможність фахівців до виконання професійних обов'язків на достатньому та високому рівні в умовах підвищеної конкурентності та мобільності кадрів [1, с.22].

Головними напрямками модернізації професійнотехнічної освіти має стати зриження потенціалу кваліфікованих робітників в Україні в порівнянні з розвинутими країнами; підвищення ефективності діяльності професійно-технічних навчальних закладів, які на сьогодні дещо абстрагувалися від реальних потреб ринку праці [2, с.276].

Науковці виокремили шляхи реалізації та проблем розвитку професійно-технічної освіти [2, с.277]:

- удосконалення законодавства;
- підвищення ефективності управління;
- забезпечення взаємозв'язку ринку освітніх послуг із ринком праці;
- досягнення нової якості та результативності професійнотехнічної освіти;
- підвищення соціального статусу та професіоналізму педагогічних працівників;
- створення єдиного відкритого інформаційного простору через здійснення інформатизації професійно-технічної освіти, розгортання інформаційно-рекламної роботи про престижність робітничих професій, їх потребу на ринку праці та можливість опанування в системі професійно-технічної освіти;
- поглиблення міжнародної співпраці через приєднання до міжнародних договорів і проектів.

За сучасних умов важливе значення має тенденція технологізації професійної освіти, що передбачає створення навчально-практичних центрів. У цих структурних підрозділах закладів професійної освіти здійснюється практико-орієнтована підготовка майбутніх фахівців із застосуванням новітніх виробничих технологій, обладнання, матеріалів, інструментів; технологій дуального, контекстного, проектного, електронного навчання. Це позитивно позначається на формуванні професійно важливих якостей кваліфікованих робітників, здатних проектувати, забезпечувати ресурсами трудовий процес, самостійно виконувати роботу та її оцінювати. [3, с.63]

Застосування нових технологічних інструментів і практично необмежених інформаційних ресурсів в освітньому процесі актуалізують тенденцію цифровізації професійної освіти. Її реалізація супроводжується процесами створення онлайн-платформ із навчальними і методичними матеріалами для педагогів і студентів; SMART-комплексів навчальних дисциплін; програмного забезпечення для управління проектною діяльністю і комунікації суб'єктів освітнього процесу в соціальних мережах; симуляцій реального виробничого середовища на основі програмно-підтримувального принципу навчання; цифрових профілів студентів для фіксування засвоєних компетентностей тощо. [3, с.64]

Проблема якості освіти – актуальна педагогічна та освітня проблема, яку потрібно розглядати на різних рівнях: в межах одного закладу; в межах країни; загальноєвропейському (загальносвітовому). Створення європейського освітнього простору, асоціація з ЄС, безвізовий режим з країнами ЄС – передумови для пошуків шляхів підвищення якості вищої (фахової передвищої) освіти. Розробка єдиних стандартів до оцінки якості освіти (як процесу та як результату) – питання що потребує розгляду. Пошук шляхів покращення якості фахової передвищої та вищої освіти є вимогою сьогодення.

Ефективна система професійної освіти та навчання є основою економічного добробуту держави, складовою сталого розвитку суспільства, запорукою професійної самореалізації та неперервного професійного розвитку особистості упродовж життя відповідно до її інтересів та потреб економіки України. Її кінцевим результатом є вмотивовані активні здобувачі кваліфікацій, які прагнуть неперервного професійного розвитку, самореалізації та кар'єрного зростання, підприємництва та самозайнятості. Сучасні педагогічні технології активізують пізнавальну активність студентів, мотивують до розвитку, розвивають професійні та загально-професійні компетентності.

На сучасному ринку праці відбуваються стрімкі зміни в економічних і соціальних відносинах. Сьогодні розраховувати на професійний успіх може лише той випускник, хто здатний швидко адаптуватись до змін, хто має набір певних особистих якостей. По-справжньому конкурентоспроможним буде працівник, який не тільки теоретично грамотний в своїй професії, але і стійкий до стресових ситуацій, вміє виконувати поставлені завдання у встановлені терміни, може презентувати продукт своєї праці роботодавцю і споживачам.

Список використаних джерел інформації:

1. Malanyuk, N. (2020). The quality of professional education in the context of today's challenges (the example of future railway transport specialists education). *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*, 8(4), 21-37. <https://doi.org/10.32919/uesit.2020.04.0> (дата звернення: 21.02.2022).
2. Vashchenko, A. (2018). Перспективи розвитку професійної освіти в Україні. *Соціум. Документ. Комунікація*, (5), 273-282. Retrieved із <https://sdc-journal.com/index.php/journal/article/view/31> (дата звернення: 21.02.2022).
3. Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти. Матеріали А 43 ІІ Міжнародної науково-практичної конференції, 14 травня 2020 р. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. 282 с.

Рябуха Марина Віталіївна,
студентка Ірпінського фахового
коледжу економіки та права,
Ірпінь, Україна

СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ВИМОГ РИНКУ ПРАЦІ

На сьогоднішній день динаміка розвитку освіти визначає напрям розвитку України. Знання, які отримують здобувачі у закладах вищої освіти (ЗВО), поступово трансформуються в ресурс, що визначає конкурентоспроможність держави та її статус у світовій спільноті. А отже, від якості отриманих знань під час навчання у ЗВО, їх практичного впровадження в професійну діяльність і буде залежати якість життя громадян [4, с. 10-11].

Серед проблем у сфері праці особливої актуальності набувають питання, пов'язані із сутнісними змінами технологічних укладів, цифровізацією глобальної економіки, їх наслідків для національних економік. У даному контексті нагальним завданням стає розгляд основних трендів і тенденцій змін у сфері праці в умовах цифрової трансформації та оцінка їх перебігу в Україні [1, с. 135].

Відмічається вплив інформаційного суспільства на трансформацію використання трудового потенціалу. У теоретичному аспекті найяскравіші прояви такого впливу описані так:

- за стрімкого зростання глобальної конкуренції, заснованої на створенні наукомістких продуктів, трудовий та інтелектуальний потенціали стають ключовими ресурсами розвитку;
- трудовий потенціал за базовими своїми напрямками трансформується в інтелектуальний капітал. Ефективне використання трудового потенціалу, його трансформація в інтелектуальний капітал та інноваційний продукт

через певний механізм, позитивно впливають на економіку країни, галузі чи окремого підприємства;

- характерними ознаками нових умов економічного розвитку є звернення до людських цінностей, гуманізація виробництва, що генерує глибокі зміни у формах і методах управління та використання людських ресурсів;
- удосконалення регулювання трансформації трудового потенціалу вимагає використання переваги спільних зусиль [3, с. 46].

Варто зазначити, що систематична підтримка процесів трансформації стає необхідністю: онлайн середовище зовсім інше, потрібно навчитися змінювати умови, структуру курсів, але це не означає зниження якості чи вимог. Необхідно зрозуміти, як студенти навчаються онлайн, де важливою є підтримка цифрових компетенцій усіх учасників навчального процесу. В умовах сьогодення необхідністю визначається саме міжнародне навчання онлайн, що підтримується такими факторами, як: спільні проєкти кількох університетів, важливість створення для студентів спільного завдання, над яким вони працюватимуть у міжнародній команді [5, с. 675]. Перевагою має бути підвищення міжнародних компетенцій та мовних знань, прийняття різноманітності, толерантність до варіативних поглядів на навчання.

Отже, в економіці України спостерігається взаємозв'язок вищої освіти та ринку праці, згідно із яким найнижчий рівень оплати праці є саме в тих сферах, де традиційно працюють некваліфіковані фахівці. Крім того, в Україні відсутня цілісність системи «освіта – професія – дохід», кваліфікована та фахова праця не цінується і не оплачується належним чином [2, с. 48]. Ще одним аспектом взаємозв'язку вищої освіти та ринку праці ми вбачаємо взаємозв'язок та розвиток освіти і праці на загальнодержавному рівні. Збільшення доходів населення дає можливість здобувати освіту, підвищувати якість життя, що призведе до збільшення середнього класу, а також відтворення умов для підвищення фахового рівня кваліфікованих фахівців.

Список використаних джерел інформації:

1. Гринкевич С. Сучасний стан використання трудового потенціалу в контексті новітніх вимог суспільного розвитку / С. Гринкевич, О. Брух, М. Когут. - Київ: - 2019 - С. 135 / Режим доступу: URL : [verstka_22_10_2019.pdf \(lnau.edu.ua\)](#).
2. Карпенко О. Вища освіта в контексті євроінтеграції: навч.-метод. посібник для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти / О. Карпенко, Л. Прокопів. - Дрогобич: - Посвіт, - 2019. С. 48 / Режим доступу: URL : [Карпенко, Прокопів 19 на макет.docx \(live.com\)](#).
3. Ковцур К.Г. Напрямки трансформації вищої освіти в Україні / К.Г. Ковцур, Є.В. Любий. - Харків: - 2021 - С. 46 / Режим доступу: URL : [Міністерство освіти і науки України \(khadi.kharkov.ua\)](#).

4. Панькова О.В. Соціально-економічні проблеми розвитку промисловості / О.В. Панькова, О.В. Іщенко, О.Ю. Касперович. - Київ: - 2020 - С. 10-11 / Режим доступу: URL : [6-Pankova.pdf \(nbuv.gov.ua\)](#).
5. Супрун Д.М. Освітня імплементація європейських цінностей в контексті впливу інноваційних трансформації / Д.М. Супрун. - Київ: - 2021 - С. 675 / Режим доступу: URL : <http://enpuir.npu.edu.ua>.

Харченко Людмила Олексіївна,
кандидат економічних наук,
викладач фінансово-економічних дисциплін
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ЯК ПОКАЗНИК ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Економічний розвиток будь-якої країни залежить від рівня і якості професійної освіти в ній, тому постає гостра необхідність формувати кваліфікованих фахівців, які будуть конкурентоспроможними як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку праці. Рівень професійної освіти у країні є одним з найбільш важливих факторів економічного, соціального і науково-технічного її розвитку.

Посилення зв'язку освіти та економіки, необхідність орієнтації освіти на потреби ринку праці, вимоги роботодавців і сфери бізнесу виступають в якості мірил конкурентоспроможності закладів вищої освіти. У зв'язку з глибокими економічними перетвореннями, виникненням різних форм власності, зайнятість у великому промисловому виробництві скорочується, росте кількість робочих місць у сфері послуг, на малих і середніх підприємствах, що знаходяться в приватній власності. Ринок праці вимагає від закладів вищої освіти підготовки компетентних фахівців відповідно до його безпосередніх потреб.

Питання формування освіченого професійного конкурентоспроможного фахівця є актуальним для будь-якого суспільства, оскільки сучасні вимоги до них пов'язані з поглибленням ринкових відносин, структурними змінами і циклічними коливаннями в економіці, розвитком науково-технічного прогресу. Перед багатьма країнами, і Україною зокрема, постає проблема підвищення рівня професійної освіти, як фактора накопичення не тільки професійно спрямованих знань, вмінь та навичок, а й загальнокультурного рівня особистості.

Фундаментальними дослідженнями означеної проблематики присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як А. Амоша, Я. Берсуцького, Л. Безчасного, В. Боброва, Л. Яковенко та ін.

Гарантія та забезпечення високого рівня конкурентоспроможності вищої освіти є головним напрямком реалізації положень Болонської конвенції. В умовах підвищення рівня розвитку економіки, нарощування темпів економічного зростання вимоги до підготовки висококваліфікованих випускників закладів вищої освіти будуть рости. При цьому в конкурентоспроможності підготовки фахівців закладів вищої освіти відповідно до вимог ринку зацікавлені як держава, роботодавці, так і майбутні фахівці [1]. Таким чином, висока підготовка студентів навчальними закладами досягається шляхом розвитку професійної компетентності, інноваційного мислення, системного підходу до аналізу складних ситуацій, вмінням орієнтуватися сучасними технологіями, напрацьовувати власну стратегію професійної діяльності.

Як вже було згадано, конкурентоспроможність фахівця не можна зводити лише до професійного аспекту, оскільки не менш вагомими є позапрофесійні, соціальнозумовлені складові компетентності особистості. Від того, яке враження складе майбутній фахівець через професіоналізм, комунікабельність, етичність, толерантність, естетичність та інші особистісні якості значною мірою залежатиме його професійний успіх. Тому до структури формування конкурентоспроможності особистості майбутнього фахівця мають входити як професійно значущі, так і соціально затребувані якості особистості.

Сучасні існуючі вимоги до висококваліфікованих фахівців вимагають постійної модернізації та впровадження інноваційних освітніх технологій.

Аналізується така проблема у сучасних умовах, коли від компетентності та ініціативи фахівця, його вміння організувати практичну діяльність залежить успіх справи. Пріоритетними завданнями освітньої підготовки фахівців, які здатні творчо мислити, самостійно приймати вірні рішення є розробка інноваційних технологій навчання, які базуються на наступних чинниках:

- використанні комплексного підходу до процесу формування майбутнього фахівця;
- принципово-нових ідей, рішень і механізмів для модернізації змісту і форм навчання;
- підвищення якості підготовки фахівців, забезпечення відповідальності вітчизняних освітніх послуг визнаними європейськими і світовими стандартами.

Це підвищить загальний рейтинг фахівця, що підкріплюватиметься з часом через процеси самоосвіти. Саме вони є гарантом постійного удосконалення фахівця, його активної участі у швидкоплинних інноваційних процесах та дають можливість підтримувати свої знання, слідкувати за новинами, за змінами, які відбуваються у законодавстві, удосконалювати професійну спрямованість, яка виявляється у позитивному відношенні до професії. Визначають такі стадії розвитку професійної спрямованості: виявлення інтересу до професії як відображення потреби її набуття; формування стійкого інтересу до професійної діяльності; формування цілеспрямованості в оволодінні основами педагогічної

майстерності викладача; становлення комплексу якостей, які є професійно значущими для праці викладача вищого навчального закладу.

Сучасний рівень конкурентоспроможності підготовки фахівців навчальними закладами повинен відповідати реаліям часу, потребам суспільства та мусить базуватися не на тривалості або змісті навчання, а на тих знаннях, уміннях і навичках якими оволоділи випускники. На державному рівні постає задача гармонізувати відносини в ланцюжку «державна-вища школа-роботодавець», що забезпечить конкурентоспроможність підготовки фахівців закладами вищої освіти відповідно до вимог ринку праці [2].

Таким чином, можна зробити висновок, що питання підвищення рівня професійної підготовки майбутніх фахівців потребує теоретичного узагальнення, поглибленого вивчення, систематизації та розробки критеріїв оцінки підвищення рівня професійної підготовки студентів. У зв'язку з цим дуже важливо сформулювати новий тип педагогічного та економічного мислення самих викладачів, «озброїти» їх такими методичними прийомами, використання яких в навчальному процесі дасть можливість тим, хто навчається, одержати знання, навички та певний досвід у сфері культури та моральних норм підприємницької діяльності, стратегічного менеджменту, маркетингових послуг, права, інноваційної діяльності – всього того, що потребує сучасний світовий освітній простір і єдині стандарти вищої освіти.

Список використаних джерел інформації:

1. Носова О. В., Маковоз О. С. Конкурентоспроможність підготовки фахівців вищими навчальними закладами відповідно до вимог ринку праці. URL: ite.ksu.ks.ua/webfm_send/21 (дата звернення 11.11.2022).
2. Болдова А., Вітренко Л. Якість вищої освіти: стратегічний вектор. Збірник статей за матеріалами науково-практичної конференції ІХ Ірпінських міжнародних науково-педагогічних читань, 26-27 травня 2011 р.. Ірпінь, 2012. С. 59-67.
3. Кузьмінська Л., Вітренко Л. Роль педагогічної імпровізації у проведенні лекційних занять з гуманітарних дисциплін. Збірник статей за матеріалами науково-практичної конференції ІХ Ірпінських міжнародних науково-педагогічних читань, 26-27 травня 2011 р.. Ірпінь, 2011. С. 70-79.

РОЗДІЛ 3. ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Артюшина Марина Віталіївна,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та психології
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана,
Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ²

Протягом останніх років освітня система України була змушена реагувати на величезну кількість викликів. Пандемія Covid-19 та терміновий перехід на змішаний та дистанційний формат навчання зумовили потребу у більш потужному технічному оснащенні освітян, сприяли швидкому оволодінню педагогами та учнями сучасними інформаційними технологіями, спонукали до пошуку механізмів збереження нормального спілкування і взаємодії учасників освітнього процесу в умовах онлайн-навчання. Запровадження військового стану та повномасштабна війна на території України викликали ще більш потужні проблеми для освітньої галузі. Знищення значної кількості закладів освіти в окремих регіонах України, відтік величезної кількості освітян та учнів за кордон, постійні руйнівні атаки на енергетичну структуру країни і, як наслідок, порушення роботи інформаційно-комунікаційних мереж, здійснюють надзвичайно негативний вплив на розвиток української освіти. Зокрема, гальмуються процеси інформатизації освіти, знижуються можливості використання цифрових технологій у викладанні та навчанні. У психологічному плані запровадження інформаційних технологій в умовах постійних бомбардувань, проблем зі світлом та зв'язком породжує в учасників освітнього процесу стреси, тривожність, емоційне напруження та важкість пристосування до умов постійної невизначеності.

²Матеріал публікації підготовлено в межах реалізації проекту Erasmus+ «Нові механізми управління на основі партнерства та стандартизації підготовки викладачів професійної освіти в Україні (PAGOSTE)» № 609536-EPP-1-2019-1-DE-EPPKA2-SBHE-SP, що фінансується за підтримки Європейської Комісії. Підтримка Європейською Комісією підготовки цієї публікації не означає схвалення її змісту, який відображає погляди лише авторів, і Комісія не може нести відповідальності за будь-яке використання інформації, що міститься в ній.

Не зважаючи на наявність значних проблем і перешкод на шляху цифрової трансформації освіти, вважаємо за необхідне спрямовувати наукові пошуки на обґрунтування шляхів розвитку інформаційної культури педагогів, зокрема, формування інформаційної культури майбутніх викладачів.

Підготовка педагогів за сучасних умов також реалізується у надзвичайно складних умовах. Масові скорочення робочих місць, невизначені умови роботи, низька заробітна плата спричиняють неохочий вибір абітурієнтами педагогічних спеціальностей. У реалізації підготовки майбутніх викладачів також спостерігаються ускладнення. У зв'язку із переважно дистанційним форматом навчання і обмеженими можливостями щодо синхронної взаємодії внаслідок постійних відключень електроенергії спостерігаються складнощі у відпрацюванні педагогічних вмінь, розвитку навичок педагогічного спілкування, виникають проблеми з організацією проходження педагогічної практики тощо.

За таких умов надзвичайно важливими стають оптимальна організація навчального процесу засобами інформаційних технологій та акцентуація підготовки майбутніх викладачів на розвитку їхньої інформаційної культури.

Феномен професійної культури нині досліджується не так активно, ніж кілька десятирічь тому. Насамперед це пов'язано з надзвичайною популярністю сьогодні компетентнісного підходу та привернення уваги науковців до формування професійних компетентностей. Водночас вважаємо, що поняття культури є більш інтегративним та відображує ієрархічність та підпорядкованість окремих професійних якостей психологічним властивостям більш високого порядку – професійній свідомості, професійній спрямованості та професійній поведінці.

Проблемами формування професійної культури фахівців різного профілю займалися такі українські дослідники: Висоцька Л. Є. [2], Ісаєнко С. А. [4], Пілевич О. А. [9] та ін. Розвиток професійної культури викладачів був предметом досліджень Михнюк М. І. [8], Гриньової В. М. [3], Черньонкова Я. О. [11] тощо. Питання інформаційної культури викладачів вивчали Коломієць А. М. [5], Лук'янченко І. О. [7], Реутова В. В. [10]. Останнім часом увагу дослідників привертає також проблема формування цифрової культури педагогічних працівників (Базелюк О. В. [1]).

У роботах названих та багатьох інших дослідників професійна культура розглядається як інтегральна якість особистості, багатоаспектне та багатофункціональне явище, що забезпечує ефективну реалізацію певної професійної діяльності, професіоналізм, дотримання професійних норм та професійної етики у поведінці, ціннісне ставлення до професії, прагнення до успіху та самореалізації.

Інформаційну культуру особистості частіше визначають як здатність людини ефективно працювати з інформацією з використанням сучасних інформаційних технологій. Стосовно педагогічної діяльності інформаційну культуру часто вважають одним з основних, системоутворюючих компонентів професійної культури педагога, що означає здатність педагога ефективно

працювати з інформацією, перетворювати її у навчальний матеріал, а також сприяти формуванню інформаційної культури тих, хто навчається.

Безумовно, вимоги до інформаційної культури викладача визначаються загальним станом і тенденціями розвитку суспільства, освіти, технологічними можливостями. У сучасних умовах, коли робота з інформацією реалізується насамперед через комп'ютерні, цифрові технології, дослідники починають говорити про цифрову культуру особистості, наповнюючи її новим змістом. Зокрема, Літвінова К. визначає цифрову культуру як систему правил поведінки людини, яких вона дотримується під час використання інформаційно-комунікаційних технологій. До компонентів цифрової культури авторкою віднесено раціональне споживання інформації, критичне мислення, цифрову грамотність (компетентність) та ІТ-волонтерство як використання ІКТ для вдосконалення навколишнього світу, «зелене» використання інформаційних технологій як участь у вирішенні екологічних проблем, спричинених інформаційним прогресом [6].

На наш погляд, названі параметри виходять за межі суто цифрової культури, наприклад, здатність до критичного мислення важлива характеристика інформаційної культури в цілому. Водночас відносно новим є виділення таких ознак як ІТ-волонтерство та «зелене» використання ІТ.

На наш погляд, інформаційна культура педагогів у сучасних умовах характеризується комплексом ознак, серед яких можна виділити критичність, аналітичність та рефлексивність у зборі та опрацюванні певної інформації, оптимальність та раціональність у використанні інформаційних ресурсів та технологій, екологічність в плані запобігання надмірного інформаційного навантаження та оптимізації особистісних ресурсів учасників навчання, інтерактивність та динамічність в опрацюванні навчальної інформації та дотримання етики і правил взаємовідносин в інформаційному середовищі.

У підготовці майбутніх педагогів необхідно включати питання формування інформаційної культури у зміст загальноосвітніх та фахових дисциплін. На початкових етапах навчання доцільно вчити студентів правильно працювати з інформацією, здійснювати науковий пошук. Важливим є розвиток критичного мислення через використання спеціальних вправ, порівняння різних точок зору, обговорення позицій дослідників. Надзвичайно корисним є проблемний виклад навчального матеріалу, використання різноманітних методів візуалізації процесів мислення (інтелект-карта, діаграма «Фішбоун»). У ході онлайн-навчання слід акцентувати увагу на доцільності встановлення певних правил взаємодії, зокрема, правил проведення онлайн-занять, етичних норм спілкування в соціальних мережах. При вивченні технологій навчання підкреслювати можливість поєднання інтерактивних, ігрових, тренінгових, евристичних технологій з сучасними інформаційними технологіями, демонструвати такі технології та показувати можливості їх використання в освітньому процесі.

Таким чином, не зважаючи на наявність значних проблем і перешкод на шляху цифрової трансформації освіти, вважаємо за необхідне спрямовувати

наукові пошуки на обґрунтування шляхів розвитку інформаційної культури педагогів, зокрема, формування інформаційної культури майбутніх викладачів. Це дозволить оптимізувати використання інформаційних технологій і спонукати до більш широкого та творчого їх впровадження.

Список використаних джерел інформації:

1. Базелюк О.В. Формування цифрової культури педагогічних працівників у закладах професійної освіти. Вісник післядипломної освіти. Випуск 6 (35) «Серія «Педагогічні науки». С. 23-36.
2. Висоцька Л. Є. Формування професійної культури майбутніх фахівців кулінарного профілю у вищих професійних училищах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. Київ, 2011. 21 с.
3. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 2001. 380 с.
4. Ісаєнко С. А. Формування професійної культури у студентів інженерно-технічних спеціальностей засобами іноземної мови: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ін-т вищої освіти НАПН України. Київ, 2009. 21 с.
5. Коломієць А. М. Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00. 04 / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України. Київ, 2008. 397 с.
6. Літвінова К. Про компоненти цифрової культури : Digitale. Блог про розвиток цифрового суспільства [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://digitle.wordpress.com/2016/10/04/12499875/>.
7. Лук'янченко, І. О. Формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Ірина Олегівна Лук'янченко; наук. кер. С. В. Боднар; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2009. 20 с.
8. Михнюк М. І. Теоретичні і методичні основи розвитку професійної культури викладачів спеціальних дисциплін будівельного профілю: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. 2016. 36 с.
9. Пілевич О.А. Формування професійної культури майбутніх фахівців з фінансів і кредиту у вищих економічних закладах освіти : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Пілевич О.А. Київ, 2018. 356 с.
10. Реутова В. В. Розвиток інформаційної культури вчителів основ економіки в системі післядипломної освіти: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2013. 200 с.
11. Черньонков Я. О. Професійна культура майбутнього вчителя іноземної мови: формування та діагностика: монографія. Кіровоград: Імекс ЛТД, 2007. 188 с.

Богорад Марина Анатоліївна,
старший викладач кафедри педагогіки та психології
ДЗВО «Київський національний економічний
Університет імені Вадима Гетьмана»,
Київ, Україна

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Останні роки українська освіта знаходиться в стані безперервних потрясінь та випробувань. Не встигли освітяни адаптуватися до викликів всесвітньої пандемії, як вимушені шукати рішень у ще більш важких обставинах військового часу. Тим не менше, досвід організації навчального процесу КНЕУ ім. Вадима Гетьмана в рамках викладання дисциплін психолого-педагогічного циклу свідчить про високий рівень реалізації професійних та творчих можливостей викладачів та методистів в умовах сьогодення. Позитивний результат був досягнутий комплексним підходом до забезпечення потреб навчального процесу як з боку організації процесу навчання, так і забезпечення змісту навчання. Основним алгоритмом реалізації вказаних потреб став механізм дистанційного навчання. При чому, протягом останніх навчальних семестрів довели свою ефективність поєднання он-лайн навчання та його асинхронного формату.

Це стало можливим завдяки використанню всіх можливих інтернет – технологій та навчальних платформ і сервісів, а саме платформи Zoom, Moodle, Microsoft Teams, додатків - месенджерів Skype, Viber, Telegram тощо.

На даний момент вже сформовано досить суттєвий пласт досвіду використання вказаних технологій. Можемо рекомендувати використання платформи Zoom для застосування традиційних методів навчання, таких як лекція (пріоритет на використання корпоративного Zoom-у без обмежень часу навчання та кількості слухачів (до 300 осіб)), на семінарах та практичних заняттях досить успішно може бути проведена систематизація знань та навіть застосування активних методів навчання зі створенням малих груп (через Zoom - кімнати), висока ефективність співпраці можлива також і при проведенні конференцій, консультацій.

Особливої уваги заслуговує досвід використання платформи Moodle як дуже ефективною та багатофункціональною в контексті забезпечення методичними та навчальними матеріалами, організації поточного та підсумкового контролю, доступності та зручності використання здобувачами електронних посібників, відео, мультимедійного контенту, електронного журналу оцінок та ін. Головні труднощі у використанні даної платформи полягають в суттєвому зростанні навантаження на викладача з розробки методичного, технологічного та інформаційного забезпечення дистанційних курсів платформи Moodle. Викладачеві необхідно самому досконало володіти інформаційними технологіями з розробки та використання продуктів платформи Moodle, що, нажаль, ще в повному обсязі не спостерігається.

Тому, з метою розширення компетенцій з використання інформаційних технологій, в КНЕУ вже декілька років успішно функціонують курси підвищення кваліфікації для викладачів «Дистанційні технології в освітньому просторі університету». Їх закінчення дозволяє викладачам самостійно та якісно розробляти дистанційні курси, які ними викладаються, та реалізовувати таку професійну компетенцію, як безперервна самоосвіта та розвиток.

У той же час, лишається абсолютно очевидним, що досягнення ефективності застосування дистанційних технологій неможливо без зміни стилів управління навчальним процесом в умовах он-лайн навчання, тим більше із застосуванням асинхронного формату. Серед освітян вже ведуться дискусії стосовно найбільш актуальної та продуктивної ролі викладача в умовах дистанційного навчання. Найбільш поширена думка, яка знаходить відгук, полягає в посиленні ролі викладача як фасилітатора, що полегшує прояв ініціативи, самостійності здобувачів освіти, сприяє процесу їх психічного розвитку та забезпечує позитивну міжособистісну взаємодію [1]. Звичайно, це неможливо без сформованих відповідних перцептивно-комунікативних компетенцій викладача, які дозволять підвищити мотивацію до навчання, зацікавити своїм предметом, підібрати індивідуальний підхід до здобувача освіти. Такий особистісно орієнтований стиль навчання видається найактуальнішим, коли найбільша питома вага в об'ємі сформованої бази знань здобувача припадає все ж таки на самостійну роботу. В цих умовах стимулююча, мотивуюча, систематизуюча функції педагогічного контролю набувають особливого значення.

Водночас існує розуміння необхідності подальшого вдосконалення та розвитку форматів застосування дистанційного навчання через ідентифікацію та нейтралізацію його недоліків. Наприклад, потребує подальшого вдосконалення процес організації та проведення семестрових іспитів; захисту курсових, бакалаврських та магістерських робіт та ін.

На рівні здобувачів освіти також відслідковується цілий перелік факторів, що ускладнює отримання навчальних послуг у дистанційному форматі [2]:

- дистанційна освіта сприймається як більш складна через низьку мотивацію до навчання та небажання працювати самостійно;
- здобувачі освіти не завжди здатні організувати роботу з сучасними цифровими засобами комунікації;
- у здобувачів освіти існує страх перед використанням нових цифрових технологій навчання;
- дистанційна освіта не дозволяє здобувачам освіти опанувати практичні навички із фахових дисциплін без спеціалізованого програмного забезпечення.

Однак, вказані застереження не видаються непереборними та при відповідному педагогічному супроводі і методичній підтримці можуть бути ефективно подолані.

У підсумку, спираючись на практичний досвід викладання в вищій школі та на наведені вище коментарі, можна констатувати, що перспективи

застосування дистанційної освіти в Україні різноманітні та широкі і, навіть за умов стабілізації політичного та соціального життя в країні, відмовлятися від дистанційної та змішаної форми навчання недоцільно.

Список використаних джерел інформації:

1. Прокопенко А.І., Доценко С.О. Цифрова компетентність майбутнього фахівця. Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (12 грудня 2019 р.), Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, С. 196 – 199.
2. Сисоєва С.О., Осадча К.П. Стан, технології та перспективи дистанційного навчання у вищій освіті України. Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. №70 (2). С. 271-284.

Демків Анна Миколаївна,
старший викладач кафедри профілактики пожеж та
безпеки життєдіяльності населення
Інституту державного управління та
наукових досліджень з цивільного захисту,
аспірант ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

АКТУАЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ЦЕНТРІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Російське вторгнення на територію України зумовило низку викликів щодо забезпечення безперервності навчання в Україні, надання доступу до знань та можливості навчатися кожному учаснику освітнього процесу, неможливості швидкого повернення суб'єктів освіти до стаціонарного навчання через несприятливу безпекову ситуацію. У сучасних умовах суттєво актуалізується питання широкого використання технологій онлайн-навчання та викладання.

Цифрова компетентність є необхідною вимогою сьогодення, що сприяє підвищенню якості освіти в цілому. Цифрова компетентність визнана Європейським Союзом однією з восьми ключевих компетентностей для навчання впродовж усього життя (Council Recommendations on key competences lifelong learning (2018/C 189/01) [1].

На сьогодні, в рамках вимог законодавства України [2], дистанційне навчання достатньо активно впроваджується в освітній процес закладів освіти, підпорядкованих Державній службі України з надзвичайних ситуацій (далі - ДСНС). Інститутом державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту (далі – Інститут) постійно проводяться заходи для забезпечення

безперервності навчання, надання доступу до знань та можливості навчатися кожному учаснику освітнього процесу. Інститут активно працює над напрямками розвитку цифрових навичок учасників освітнього процесу, постійно оновлюються навчальні програми з підвищення кваліфікації викладачів навчально-методичних центрів сфери цивільного захисту (далі – НМЦ ЦЗ). В умовах воєнного стану організація дистанційного навчання шляхом запровадження цифрових технологій і рішень набула критичного значення. Основні методи та форми проведення дистанційного навчання розкрито в наукових працях вітчизняних учених [3-4].

З огляду на те, що перед викладачами Інституту та НМЦ ЦЗ в післядипломній освіті стоять нові виклики, зумовлені, насамперед, глобальною трансформацією освіти та освітніми реформами в Україні, варто звернути увагу на те, що, відповідно до законодавства України [2], професійний розвиток педагогів передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання. При цьому, вид, форму та суб'єкта підвищення кваліфікації обирає педагогічний працівник та несе відповідальність за вибір форм (формальна, неформальна освіта) та власний професійний розвиток, в тому числі щодо розвитку цифрової компетентності.

Отже, цифрова компетентність є важливою складовою професійно-педагогічної компетентності педагога в сучасній системі освіти. Адже розвиток цифрової компетентності викладачів надає можливість орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності, ефективно використовувати цифрові освітні ресурси, використовувати цифрові технології в освітньому процесі.

Список використаних джерел інформації:

1. Proposal for a COUNCIL RECOMMENDATION on Key Competences for Lifelong Learning. [Електронний ресурс]. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2018.189.01.0001.01.ENG.
2. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ МОН України від 25.04.2013 № 466 Дата оновлення: 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>.
3. Mykhailov V., Kupriyevych V., Romanov L., Demkiv A., Petrenko L., Shevchenko V., Bakhtiyarova K., Khyzhnyak V. Aviation search and rescue personnel training by the means of the information educational environment of the establishment of postgraduate education. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. 2021. 11/02/XXI. (VOL. 11, ISSUE 2, SPECIAL ISSUE XXI.) С.181185. URL: <http://www.magnanimitas.cz/11-02-xxi>.
4. Romanova G., Petrenko L., Romanov L, Kupriyevych V., Antoniuk L. Digital technologies as a driver of professional development of teachers of vocational education establishments. Education and Upbringing of Youth in New Realities: Perspectives and Challenges, Youth Voice Journal (4). pp. 67-80. ISSN ISBN 978-1-911634-60-7. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730404>.

Єрмак Тетяна Миколаївна,
аспірантка Інституту педагогіки НАПН України,
директорка НВК Ліцей № 157,
м. Київ, Україна

РОЗРОБКА МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ НАВИЧОК УЧНІВ ЗЗСО: ПРОБЛЕМНИЙ АНАЛІЗ

У сучасних умовах реформування системи освіти актуалізується потреба оновлення змісту загальної середньої освіти, орієнтованого на здобуття практичних навичок.

Нормативним підґрунтям та орієнтиром є Закон України «Про освіту», в якому зазначено, що метою повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності» [1]. Це своєю чергою спрямовує освітній процес на формування актуальних компетентностей учнів. На це й орієнтована Концепція нової української школи. Одним із компонентів формули нової школи є новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві [2]. Феномен лідерства в цьому аспекті набуває важливого значення, оскільки спрямований на розвиток компетентної, ініціативної, самостійної, конкурентоспроможної особистості учня.

В НВК Ліцей № 157 м. Києва започатковано дослідно-експериментальну роботу за темою «Організаційно-педагогічні умови формування в учнів лідерських навичок». Однією з умов обрано – створення навчально-методичного супроводу формування лідерських навичок учнів, що передбачає оновлення змісту освіти.

Ми дотримуємося думки, що в процесі навчання важливо, щоб учень не просто опановував інформації про лідерство, а сформував навички їх реалізації в житті і майбутній професійній діяльності. Інформація займає структурне місце мети діяльності учня лише до певного моменту, а потім ця інформація повинна отримати розвинену практику свого застосування.

Слід зауважити, що для імплементації практичної складової, формування лідерських навичок, необхідна увага вчителя про організацію подачі матеріалу учням та зацікавленості ними практично долучитися до певної діяльності. Педагогічний колектив особливу увагу приділяє також організації освітнього процесу, враховує ті запити учнів, які відповідають, перш за все, сучасним викликам.

Вдала організація уроку (використання форм і засобів навчання), де працює команда, долучений кожен учасник – спонукає учня бути в практичному процесі уроку, що є запорукою його занурення та опанування навчальним матеріалом.

Зміст уроку, який подає учитель учням, слід наповнити проблемними запитаннями, щоб учні змогли перейти від звичайного переказування теоретичного матеріалу і запам'ятовування до практичної реалізації через дослідження, презентацію, проєкт, публікацію, власне спостереження, створення сайту, організації виставки тощо.

Зміст уроків має:

- відображати актуальність теми в реальному житті;
- відбивати проблемні питання для пошуку шляхів їх вирішення;
- створювати баланс між знаннями та можливостями реалізації їх на практиці;
- налаштовувати учасників на успіх у вивченні теми уроку.

Новий зміст подачі матеріалу надасть можливість учням не лише засвоїти знання, а й спробувати себе у ролі лідера, відповідального за реалізацію цих знань.

Важливими у підготовці уроку вчителем є:

- розуміння важливості теми для потреб реального часу;
- написання авторського сценарію презентації матеріалу;
- врахування психологічних особливостей учнів, їх активності;
- інтеграція навчальної теми в уроках шкільного циклу;
- можливість проведення подальшого дослідження;
- зацікавленість учнів в реалізації ідей запропонованих вчителем на уроці;
- залучення до реалізації практичної складової освітнього процесу партнерів закладу освіти;
- висвітлення тематики уроку у публікаціях, репортажах тощо;
- створення позитивної навчальної атмосфери;
- моделювання кількох сценаріїв проведення уроків в залежності від особливостей аудиторії учнів;
- увага до кожного учня через особистісне звертання;
- надання вчителем зворотного зв'язку в кінці уроку.

Враховуючи глобальні виклики у світі які безпосередньо торкнулися освіти дітей, вчитель має врахувати наступні потреби освітнього процесу:

- критичний аналіз різноманітних джерел інформації;
- гнучкість при виборі форм та методів навчання;
- мотивування вчителів до створення авторських навчальних програм
- використання сучасних засобів передачі знань, відповідно до потреб учня;
- особистісний саморозвиток, самоудосконалення, з метою оновлення освітнього процесу;
- пошук партнерів для реалізації лідерських навичок учнів та вчителів.

Оновлення змісту освіти у своїй структурі має формувати ціннісні орієнтири учасників освітнього процесу, а отже безпосередньо залежить від цінностей, культури взаємовідносин, якостей характеру, того хто вчиться і того хто навчає.

Методика викладання предметів, подача матеріалу учням кардинально змінює траєкторію: від отримання теоретичного матеріалу до набуття знань в процесі практичних занять, де реалізуються: взаємонавчання, самоорганізація, самоусвідомлення учнями заданої проблематики.

Головним майданчиком для реалізації набутих знань є технології, які організовує учитель, де його роль - наставник, модератор, коуч тощо.

Вчителі також наповнюють зміст навчальних предметів тематикою, спрямованою на формування лідерських навичок. Зокрема впроваджений в освітній процес урок «Лідерство», виховні заняття, години спілкування, спроектовані теми з лідерських навичок тощо, на яких діти вчать мислити, співіснувати в соціумі, поважати права людини, відповідально ставитися до навколишнього середовища, знати свої права та виконували свої обов'язки, брати конструктивну участь у житті країни тощо.

Залежно від уподобань учнів, їх вільного вибору і бачення власного майбутнього планується введення в освітній процес курсів з обов'язковою практичною складовою - Правознавство, Етика, Психологія, Соціологія, Політологія, Українознавство, Економіка, Екологія і культура, Ораторське мистецтво тощо.

Таким чином, лідерство сприяє переорієнтації освіти на розвиток особистості впродовж усього життя, актуалізує складні соціально-психологічні проблеми, актуалізує потребу ґрунтовного оновлення системи шкільної освіти, зумовлює переосмислення змісту спрямованого на створення умов для розвитку успішної, ініціативної, впевненої молоді – творців оновленої української держави.

Список використаних джерел інформації:

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

Захарчук Вікторія Олександрівна,
студентка 2 курсу, спеціальності
«Фінанси, банківська справа та страхування»
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
Ірпінь, Україна

Васека Руслана Миколаївна,
викладач Ірпінського фахового коледжу
економіки та права,
Ірпінь, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Цифровізація освіти – це відповідь на суспільні виклики сьогодення. Велику увагу до цифровізації почали приділяти в період пандемії, при переході закладів освіти на змішане або дистанційне навчання.

Цифровізація дозволяє навчатися за індивідуальною траєкторією, у будь-який час та в будь-якому місці, тобто максимально ефективно і зручно. Це зменшує навантаження на викладачів: позбавляє паперової рутини та автоматизує перевірку робіт студентів. Цифрові технології дозволяють не зупиняти навчальний процес, а безпечно продовжувати його в дистанційному форматі.

Дистанційне навчання — освітній процес, у якому значна частина викладання здійснюється викладачем (або групою викладачів), віддаленим у просторі або часі від учня (або групи учнів). Сучасне дистанційне навчання здійснюється в основному за допомогою технологій і ресурсів мережі Інтернет.

Розвиток системи дистанційного навчання обумовлений сукупністю переваг і можливостей. Це насамперед більш гнучкі умови навчання для дітей, які не змогли чи не можуть здобути її традиційним шляхом через віддаленість від кваліфікованих навчальних закладів, фізичних недоліків, індивідуальних особливостей і потреб.

Дистанційне навчання спроможне задовольнити додаткові освітні потреби учнів, особливо з навчальних дисциплін, змістовна частина яких дуже швидко змінюється, до яких слід віднести інформатику. Талановитий учень сільської школи може, наприклад, одночасно навчатися дистанційно у висококваліфікованих фахівців, які знаходяться в будь-якому куточку країни і світу, не залишаючи свого місця проживання. За допомогою електронних мереж учень з будь-якого міста чи села має доступ до світових культурних і наукових скарбів, вчиться в престижних університетах світу [1, с. 3, 6-7].

У сучасних умовах переходу до цифрової економіки, до цифрового суспільства можна з упевненістю сказати, що цифровізація міцно впроваджується в освітній процес. В освіті цифровізація спрямована на забезпечення безперервності процесу навчання, *life-long-learning* – навчання протягом життя, а також сприяє його індивідуалізації на основі

advanced learning technologies – технологій просунутого навчання. Термін «цифровізація» щодо системи освіти можна розуміти як комплексну методологію перетворень в освітньому процесі, спрямовану на удосконалення гнучкості, пристосованості до реалій та викликів сучасного суспільства, і сприяє формуванню професіоналів, адаптованих до «цифрового світу» [2;с.6-8].

Тобто під самою структурою цифровізації в цьому контексті ми розуміємо певний набір засобів, технологій, спрямованих на підвищення результативності, якості професійної освіти, а саме новий в усіх відношеннях освітній процес, який повинен дати майбутнім фахівцям максимальний об'єм знань, компетентностей і можливостей для саморозвитку, для відповідей на виклики цифрового суспільства, а роботодавцям – компетентних, мобільних, конкурентоспроможних фахівців

Впровадження веб-інструментів породжує нові вимоги як до викладачів, так і до студентів. Вони повинні навчитися працювати з Web 2.0-інструментами, повинні оволодіти цифровими компетенціями. Однак, як показує досвід застосування цифрових інструментів і технологій різних країн, далеко не всі студенти і викладача готові до таких змін

Такі зміни потребують від педагога вільного володіння цифровим освітнім середовищем. З огляду на це, перспективним завданням є підвищення кваліфікації педагогів щодо цифрової грамотності, орієнтованої не лише на розробку курсів, а й на застосування цифрового середовища в освітньому процесі. Цифрове середовище вимагає від викладачів іншої ментальності, картини світу, більш досконалих способів і форм роботи зі студентами.[3; с.4,6-7]

Головною причиною масової популярності цифровізації серед педагогів є інтерактивність, яка забезпечується швидкістю передачі інформації в обидва кінці. У навчальному процесі інтерактивність – ключове поняття. Інтерактивність в дистанційному навчальному процесі необхідна під час роботи з окремою програмою, електронним підручником, базою даних та в процесі спілкування конкретних його учасників. Інтерактивність під час роботи з будь-яким електронним засобом навчання, будь-якою інформацією відкриває перед нами можливість розв'язання таких дидактичних завдань як:

- диференціація навчання;
- активізація діяльності здобувачів освіти;
- автоматизація оцінювання навчальних досягнень;
- просте використання інформаційних ресурсів, завдяки Інтернет;
- можливості самостійної роботи із текстом;
- самостійна діяльність щодо ліквідації прогалин у знаннях, поглиблення раніше
- формування й удосконалення необхідних умінь і навичок;
- ілюстрування базових теоретичних знань за допомогою мультимедійних засобів;
- формування культури розумової праці на основі здійснення доступу до необхідних довідкових матеріалів, словників, тезаурусів, енциклопедій тощо [4; с.252]

Відповідно до сучасних вимог цифровий педагог (в літературних джерелах використовується також поняття «кіберпедагог») повинен володіти такими

професійними компетенціями, як: управління цифровим освітнім процесом на основі педагогічного менеджменту, створення різних інтерактивних освітніх ресурсів, цільове мотивоване використання ефективних інструментів дистанційного навчання, проведення моніторингу ходу і результатів освітнього процесу, використання різних форм контролю навчальних досягнень учнів; здійснення синхронної та асинхронної взаємодії між учасниками освітнього процесу, встановлення зворотнього зв'язку та ін.[5; с. 23]

Порівняння традиційної та трансформованої (цифрової) систем освіти дозволяє виявити наступне: в традиційній освіті переважає вертикальна модель навчання з чітко розподіленими ролями між викладачем та учнями. Педагог є головним джерелом і носієм знань. У цифровому освітньому середовищі (при дистанційному форматі навчання) немає прямого контакту між викладачем і здобувачем освіти; доступ до знань є як у педагога, так і в учня, обмін знаннями може бути багатостороннім: викладач - учень; учень - учень тощо. Тому превалює горизонтальна модель навчання. Саме спільна робота із застосуванням підходу «рівний-рівному» приводить до досягнення поставлених завдань. Роль викладача в цьому випадку зміщується в бік модератора процесу навчання.

Сьогодні цифровізація постає як ключовий фактор удосконалення системи освіти. Окрім безпосереднього впливу на ефективність навчального процесу, діджиталізація надає ланцюг непрямих переваг, зокрема оптимальне використання часу задля більш ефективного формування ключових компетентностей. Завдяки цифровізації освітній процес стає більш персоналізованим, доступним і гнучким. Це, у свою чергу, забезпечує комфортні умови для самонавчання, ефективного розвитку та кар'єрного зростання [6; с.93].

Список використаних джерел інформації:

1. Дистанційне навчання: досвід, становлення та розвиток : бібліогр. покажч. (2001-2017 рр.) / уклад.: В. П. Балюк, С. В. Спірякова (відп. за вип.), О. В. Токміленко, О. Б. Чорней ; Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Бібліотека імені М. А. Жовтобрюха – Полтава, 2018.
2. Коровайченко Ю.М. Дистанційне навчання – це сучасно. Освіта України. 2013. № 24.
3. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі / Карплюк С.О. // Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку. Матеріали методологічного семінару НАПН України. 4 квітня 2019 р. / За ред. В.Г. Кременя, О.І. Ляшенка; укл. А.В. Яцишин, О.М. Соколюк. – К, 2019
4. Smart-освіта: ресурси та перспективи : матеріали III Міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 7 грудня 2018 р.). Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2019.
5. Ничипоренко К. В. Александрова М. В. Цифровізація. *Prezentatsiya_Margaritashatyiy.pdf*. 2020.
6. Теорія і методика професійної освіти / *Digitalization and its impact on the educational space in the context of the formation of key competencies 2020/22-2.20/*

Колєсник Валерія Ярославівна,
студентка Ірпінського фахового коледжу
економіки та права,
Ірпінь, Україна

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ

У ХХІ столітті цифровізація проникла в усі сфери країни, включаючи освіту. Впровадження цифрових технологій у шкільну освіту та створення цифрового освітнього середовища потребує перегляду та зміни форм і методів навчання. У новому інформаційному суспільстві вчитель знаходиться в самому центрі змін, які ведуть до оновлення змісту педагогічної діяльності. Зокрема, нині вчитель стає провідником нових інформаційно-комунікаційних змін. Зусилля, спрямовані на навчання молоді, мають призвести до її свідомого використання цифрових технологій [3].

Однією із обов'язкових вимог до вчителя є вміння реалізувати процедуру «педагогічне проектування» як основний інструмент планування та організації занять. Організація системи навчання з використанням Інтернет-технологій вимагає, щоб викладач був одночасно модератором та інтегратором елементів освіти. У зв'язку з цим необхідно звільнити робочий час викладачів, щоб вони могли зануритися у вивчення шляхів вдосконалення цифрового освітнього контенту. Згідно з дослідженням Організації економічного співробітництва та розвитку, використання цифрових інструментів не допомагає учням у навчанні, якщо цей процес не супроводжується адаптованою педагогікою. Для позитивного результату необхідна наявність спеціальних навчальних посібників, уміння надавати індивідуальну підтримку та консультації студентам у цифровому просторі, підтримка з боку викладацького складу. Також ключовим моментом є формування ІТ-компетентності вчителів та поява нових ролей учителя, таких як наставник, координатор, навігатор, модератор тощо. Більшість вчителів у Європейському Союзі хотіли б отримати професійний розвиток з точки зору навичок цифрової освіти.

Однак в Україні все ще рідко вивчають такі галузі, як освітня інженерія, навчання з управління проектами та онлайн-маркетинг, хоча зміст програм підготовки вчителів за останні роки значно змінився.

У підготовці вчителів особлива увага приділяється перегляду навчальних програм початкової вчительської освіти, гнучкому навчанню, системі заохочень і підвищення мотивації, розробці та впровадженню нових механізмів професійного оцінювання [1].

Крім того, актуальним завданням стала підготовка вчителів-предметників до нових ролей, формування ІТ-компетентностей майбутніх учителів, що відповідають реаліям сучасного суспільства в епоху цифрових технологій.

Таким чином, основними методами, які пов'язані з трансформацією ролі вчителя, є цифровізація освітнього середовища, що також впливає на індивідуалізацію процесу навчання. Дослідження особливостей використання

цифрових технологій у системі освіти України показало необхідність поступової зміни форм, змісту та технологій навчання в школі та вищих навчальних закладах. Як наслідок, до навчального плану має бути введено нові ІТ-орієнтовані дисципліни та факультативи, до навчання студентів залучено фахівців з інформаційних технологій, створено віртуальні простори та платформи для навчально-педагогічної взаємодії суб'єктів освіти. Розроблені платформи мають стати не просто дематеріалізованою версією університету в його фізичному втіленні, а реальним простором для експериментів у сфері цифрових технологій, електронного навчання на основі сучасних нормативних документів. Крім того, у зв'язку з цифровою трансформацією освіти виникла потреба у викладачах з ІТ-компетентністю, педагогічних професіях, які змінюють роль викладача, що вплинуло на зміст та оновлення навчальних програм освіти. Результати трансформації діяльності вчителя в умовах цифровізації освіти в Україні повинні включати:

- створення робочих місць для викладачів нової кваліфікації внаслідок впровадження нових дисциплін та вимог до організації навчання (наприклад, поява нових професій, таких як «репетитор дистанційного навчання», «куратор освітніх онлайн програм», «тренер зі змішаного навчання», «консультант з методики онлайн-навчання» тощо);
- створення нових освітніх університетських програм (зокрема, магістерських) з огляду на потребу суспільства та держави у підготовці фахівців, які володіють цифровою компетентністю та здатні проводити навчання в умовах цифровізації;
- створення варіативних освітніх платформ для доступного навчання та взаємодії всіх суб'єктів освітньої діяльності в цифровому просторі [2, с. 15].

Цифровий університет стає основною ланкою безперервного навчання для цифрової економіки - каталізатором трансформації економіки регіону від дошкільної освіти до генерації та впровадження інновацій. Ми вважаємо, що для того, щоб підготувати вчителя до майбутнього, вищим навчальним закладам необхідно виробити спільну стратегію вдосконалення професійної підготовки в контексті цифрової трансформації освіти.

На нашу думку, визначивши основні заходи, спрямовані на вдосконалення професійної підготовки вчителів майбутнього в контексті цифрової трансформації освіти, та заповнення професійного дефіциту педагогічних кадрів, не слід забувати, що в центрі освітнього процесу – учень, а мета – створити умови для формування успішної, компетентної, творчої, високоморальної особистості, яка усвідомлює відповідальність перед суспільством за сьогодення. і майбутнє своєї країни.

Основними цінностями педагогічної діяльності продовжують залишатися мовленнєва культура педагога, етика та високий рівень освіти, професійна компетентність, моральна спрямованість особистості педагога та співпраця педагога з учнями, заснована на співробітництві.

Список використаних джерел інформації:

1. Биков В.Ю. Хмарні технології, ІКТ-аутсорсинг і нові функції ІКТ підрозділів освітніх і наукових установ./ В.Ю. Биков.// Інформаційні технології в освіті. К., 2011. № 10. Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>. дата звернення: 10.11.2022).
2. Вдовиченко Ю. В. Цифрові технології як основа та рушійна сила розвитку сучасної глобальної економіки / Ю. В. Вдовиченко // Економіка та держава, 2018. – № 1. С. 15. Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>. дата звернення: 10.11.2022).
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. Режим доступу: URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 10.11.2022).

Остапенко Вікторія Борисівна,

студентка Ірпінського фахового коледжу
економіки та права,
Ірпінь, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Що передбачає цифровізація освіти? На думку ряду вчених, її показниками є: «персоналізація» освітнього процесу, що передбачає вибудовування індивідуальних освітніх траєкторій для кожного здобувача освіти; постійний моніторинг результатів навчання і досягнень учнів, їх особистісного зростання; використання в освітньому процесі різних форм (індивідуальних, групових); залученість здобувачів освіти до активної навчальної та позанавчальної діяльності; розвиток позитивної навчальної мотивації в учнів; розширення можливостей для реалізації інклюзивної освіти; налагодження моментального конструктивного зворотного зв'язку зі здобувачами освіти; здійснення об'єктивного оцінювання навчальних результатів в ході виконання навчальних і творчих завдань; підвищення «інформаційної відкритості та прозорості системи освіти» тощо.

Вельми важливо, щоб цифровий освітній процес не був хаотичним і здійснювався на науково-методологічній основі, якою є цифрова педагогіка - нове педагогічне спрямування, наука про організацію процесу навчання в умовах цифрової економіки.

Основні особливості впровадження цифрової педагогіки відображені в різних аспектах програмного документа «Маніфест про цифрове освітнє середовище» [1]. Даний документ передбачає основні принципи створення цифрових освітніх середовищ, де учень є суб'єктом навчання. У маніфесті досить чітко позначена різниця між традиційною і трансформованою освітою, визначені особливості цифрового освітнього середовища з точки зору змісту освіти, мотивації, позицій учня і викладача.

Порівняння традиційної та трансформованої (цифрової) систем освіти дозволяє виявити, що в традиційній освіті переважає вертикальна модель навчання з чітко розподіленими ролями між викладачем та учнями. Педагог є основним джерелом і носієм знань. У цифровому освітньому середовищі (при дистанційному форматі навчання) немає прямого контакту між викладачем і здобувачем освіти, але доступ до знань є і в педагога, і в учня, також обмін знаннями може бути багатостороннім: викладач - учень; учень - учень. Тому переважає горизонтальна модель навчання. Саме спільна робота із застосуванням підходу «рівний-рівному» призводить до досягнення поставлених завдань. Роль викладача в цьому випадку зміщується в бік модератора процесу навчання.

Крім використання інноваційних інструментів, на якість освітнього процесу великий вплив здійснює педагогічний стиль викладача.

У працях науковців за допомогою моделі SAMR описується процес впливу цифрових технологій на викладання та навчання. Автори визначають 4 етапи: підміна (Substitution), накопичення (Augmentation), модифікація (Modification) і перетворення (Redefinition), - в ході яких відбувається спочатку заміна (або підміна) традиційних технологій цифровими, потім - усвідомлений вибір адекватних цифрових технологій в якості інструментів оптимізації освітнього процесу, далі - перестроювання освітнього процесу на основі використання технологій змішаного навчання, перевернутого класу, а також постановка та «рішення нових педагогічних завдань, які раніше не могли бути вирішені». У сучасних умовах мова йде про цифрові трансформації педагога, тобто «комплексні перетворення професійної діяльності викладача на основі можливостей сучасних цифрових інструментів та цифрового середовища» [2].

Відповідно до сучасних вимог цифровий педагог (в літературних джерелах використовується також поняття «кіберпедагог») повинен володіти такими професійними компетенціями, як: управління цифровим освітнім процесом на основі педагогічного менеджменту, створення різних інтерактивних освітніх ресурсів, цільове мотивоване використання ефективних інструментів дистанційного навчання, проведення моніторингу ходу і результатів освітнього процесу, використання різних форм контролю навчальних досягнень учнів; здійснення синхронної та асинхронної взаємодії між учасниками освітнього процесу, встановлення зворотнього зв'язку [3, с. 117].

Дуже важливо відзначити, що просте використання ІКТ у традиційній моделі навчання, а також пряма передача комп'ютерній техніці функціоналу викладача не можуть стати основою цифрової трансформації освіти. Необхідна методологія і практика розробки та оптимального використання різних цифрових інструментів, нових інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію заданих цілей освіти. Дослідник І. В. Сергеева відзначає: «суть цифрової педагогіки полягає не стільки у використанні цифрових технологій у викладанні, скільки в застосуванні цих інструментів з точки зору критичної педагогіки».

Американські та європейські вчені пропонують такі шляхи ефективного впровадження цифрової педагогіки [3, с. 118-119]:

- фокус на співпрацю всіх суб'єктів освітнього процесу, який дозволяє розвивати необхідні м'які навички або softskills (соціальні, інтелектуальні та вольові компетенції, лідерство, комунікабельність, вміння працювати в команді, креативність, пунктуальність та ін.);

- педагогічний дизайн дистанційного уроку (технологія, яка включається, повинна забезпечити участь в дистанційному навчанні всіх учнів навчальної групи; необхідно пам'ятати про цифровий розрив і про те, що не всі здобувачі освіти технічно оснащені або добре володіють цифровими технологіями);

- робота в напрямку вибору оптимальних форм, засобів і методів дистанційного навчання (необхідно знайти технологію, яка буде зручна для викладача та учнів і дозволить досягти поставлених цілей).

Основними педагогічними технологіями, необхідними для побудови цифрового освітнього процесу, є: технологія дистанційного навчання (в тому числі, кейс-технологія), технологія мережевої комунікації, технологія змішаного навчання (blended learning), перевернуте навчання (flipped learning), мобільне навчання, проєктне навчання.

Засоби цифрової дидактики та цифрові технології виконують важливу роль в цифровому освітньому процесі, але в той же час не повинні підміняти собою традиційні форми навчання [3, с. 120].

Таким чином, в умовах цифрової економіки значущим є розуміння того, що перш за все повинен перебудуватися сам педагог. Для реалізації дистанційного навчання потрібні нові педагогічні компетенції, нова педагогічна культура, яка допоможе здійснити грамотне перенесення методів, прийомів і засобів традиційного навчання в умови дистанційного навчання, також дозволить якісно організувати процес співпраці та взаємодії суб'єктів освітнього процесу.

Список використаних джерел інформації:

1. Маніфест про цифрове освітнє середовище. Шкільна освіта : [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: <https://cutt.ly/xW02orM> (дата звернення: 25.10.2022).

2. Петренко Л. В. Структура готовності майбутнього вчителя до застосування ІК технологій [Електронний ресурс] / Л.В. Петренко.// Освіта для ХХІ століття: виклики, проблеми, перспективи. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. С. 212.-Режим доступу: [http://dspace.zsmu.edu.ua > bitstream >](http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream). (дата звернення: 26.10.2022).

3. Сергєєва І.В. Цифровий педагог в онлайн-освіті [Електронний ресурс]. І.В Сергєєва// Організація освітнього процесу в умовах дистанційного навчання у вищій школі: методологія, методика, практика. К., 2021. № 6. С.117-122. Режим доступу: [https://elibrary.ru > item](https://elibrary.ru/item) (дата звернення: 27.10.2022).

Притиченко Анастасія Миколаївна,
викладач іноземної мови
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

Сергієнко Наталія Володимирівна,
викладач української мови та літератури
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

БІНАРНЕ ЗАНЯТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ЕЛЕМЕНТ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В РЕАЛІЯХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У сучасних умовах економічних змін та перетворень все більше зростають вимоги роботодавців до молодих фахівців.

З метою формування конкурентоспроможного фахівця педагогічний колектив вищого навчального закладу I-II рівня акредитації ставить перед собою головне завдання – підготовку спеціалістів, професійно компетентних, готових до саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації. Проблема комплексної підготовки майбутніх спеціалістів, формування професійної компетентності вирішується через реалізацію міждисциплінарних зв'язків суміжних дисциплін спеціальності.

Міждисциплінарні зв'язки є не тільки одним із важливих шляхів поглиблення й осмислення знань студентів, а й сприяють розвитку їх творчої думки та самостійності. Спираючись на здобуті знання, студенти вчаться встановлювати логічний зв'язок між елементами знань, самостійно розв'язувати поставлену проблему, доводити правильність висунутого положення, трансформувати наявні знання в нових умовах. Засвоєння студентами системи знань, умінь та навичок на основі логічного порівняльного аналізу змісту різних дисциплін передбачає впровадження в навчальний процес системи міждисциплінарних завдань, які є ще одним з ефективних засобів управління продуктивною пізнавальною діяльністю студентів. Відповідно метою такого заняття є обґрунтування необхідності впровадження сучасних форм та методів навчання з метою формування професійної компетентності через систему реалізації міждисциплінарних зв'язків при підготовці фахівців із різних спеціальностей [4, с.21].

Задля формування саме тих умінь, які найбільш важливі й потрібні для майбутньої професійної діяльності фахівців, сьогодні викладач має застосовувати різні педагогічні технології, використовувати активні методи, форми навчання, які б забезпечили реалізацію міждисциплінарних зв'язків з фахових дисциплін. Саме таким і є бінарне заняття. Саме життя диктує переважне використання тих чи інших засобів, форм та методів навчання.

Кожен період життя ставить перед педагогами свої цілі та методи їх досягнення. Сучасна концепція освіти полягає у саморозвитку, самовдосконаленні особистості, а для професійних освітніх закладів ще й досягненню професійної компетентності. Кожен навчальний заклад, кожен окремо взятий викладач шукає свій шлях досягнення мети, долаючи низку найскладніших проблем: недосконалість навчальних програм, їх часта зміна, нестача підручників у бібліотеці та їх недосяжна для студента ціна у магазині, недостатня кількість літератури державною мовою, відсутність демонстраційного матеріалу, приладів тощо. Так і з'являються нові сучасні технології навчання, як результат пристосування до сучасного життя, яке вносить свої корективи у навчальний процес. В результаті відбувається поступовий процес реформування та демократизації освіти, що відповідає усім змінам у нашому суспільстві [5, с.81].

Кожен викладач намагається знайти саме ті методи і форми роботи, які нададуть можливість студенту отримати глибокі та міцні знання, розвивати вміння та навички, застосовувати їх на практиці. Але жодна навчальна дисципліна сама по собі у відриві від інших наук неспроможна сформувати професійну компетентність майбутнього фахівця. Лише інтегрований підхід у навчанні може виконати такі основні функції процесу навчання: методологічну, освітню, розвиваючу, виховну, конструктивну. Методологічна функція забезпечує формування цілісних уявлень про дисципліну, її розвиток, що розвивається шляхом інтеграції ідей та методів з позицій системного підходу до пізнання. Освітня функція сприяє формуванню таких якостей знань студентів, як системність, глибина, усвідомленість і гнучкість. Глибші знання формуються тому, що більшою кількістю зв'язків закріплюється кожний новий елемент знань у створенні у студента системи знань. Слід мати на увазі, що не лише засвоєння певного обсягу знань робить студента освіченою людиною, компетентним спеціалістом, а й, не в меншій мірою, вміння підійти до аналізу будь-якого об'єкта і явища з різних поглядів, поставити його в різні зв'язки і ситуації, залучити дані з різних навчальних дисциплін [3, с.101-103].

Необхідність міждисциплінарних зв'язків потребує реалізації дидактичних принципів навчання: науковості, системності, зв'язку теорії з практикою, міцності засвоєння знань і всебічного розвитку пізнавальних здібностей. Надаючи перевагу міждисциплінарним зв'язкам як фактору підвищення ефективності навчання, важливо відмітити те, що не можна розглядати дану проблему тільки як співвідношення кількох навчальних дисциплін, які передбачають взаємне використання та збагачення загальних для них знань, умінь та навичок. Оскільки проблема міждисциплінарних зв'язків є різнобічною, тут має бути тісне співробітництво усіх викладачів, які готують майбутнього фахівця за конкретною спеціальністю.

Міждисциплінарність знань, вмінь та навичок є сучасним принципом навчання, що впливає на структуру навчального матеріалу цілого ряду дисциплін, активізує методи навчання, орієнтує викладача на застосування комплексних форм організації навчання, забезпечуючи єдність навчально-виховного процесу [1, с.15].

Такий системний підхід до формування професійної підготовки молодших бакалаврів зумовлює необхідність єдності всіх компонентів процесу, неперервного, інтелектуального, творчого й професійного розвитку особистості протягом усього життя.

Для здійснення міждисциплінарних зв'язків необхідно виявити ці зв'язки в навчальних програмах, встановити їх при плануванні, конкретно реалізувати у навчальному процесі. Але при цьому важливо враховувати їх численність. Коло міждисциплінарних зв'язків викладач визначає в кожному конкретному випадку з урахуванням їх хронологічних видів: попередні, супутні (зв'язки між дисциплінами, що вивчаються паралельно), наступні або перспективні. Окрім хронологічних (за часом вивчення навчального матеріалу) можна виділити зв'язки за загальнодисциплінарними вміннями (навчальні, пізнавальні, оціночні, прикладні), які формуються на основі єдиних підходів до методики викладання у викладачів суміжних дисциплін; за загальними формами організації навчання (комплексні семінари, екскурсії, інтегровані заняття), в яких реалізуються комплексні міждисциплінарні зв'язки, тобто зв'язки різних видів, об'єднані спільною метою; за рівнем організації навчання на основі міждисциплінарних зв'язків розрізняють: епізодичні, систематичні, односторонні, двосторонні, багатосторонні; системні (коли зв'язки між предметами реалізуються в методичних системах, що націлені на формування загальних понять, на розкриття комплексних навчальних проблем, на формування прикладних вмінь та ін.) [2, с.41-44].

Список використаних джерел інформації:

1. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в економічній освіті: Навч. посіб. Вид. 2-ге, доп. К.:КНЕУ, 2003. 298 с.
2. Чижевська Л.В. Методика викладання облікових дисциплін: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: ПП "Рута", 2013. 504 с.
3. Довгань Л.І. Інноваційні технології – єдиний шлях оновлення і вдосконалення навчання. Збірник НМЦ Міністерства аграрної політики "Організація навчально-виховного процесу", випуск № 12, 2015.
4. Жовта Л.О. Використання інноваційних технологій навчання – запорука підготовки творчих спеціалістів. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Збірник наукових праць. Випуск 5. Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2004.
5. Ніколаєва Л. Активні методи навчання для підвищення розумової діяльності майбутніх спеціалістів; Освіта: технікуми, коледжі, № 1(25), 2010.

Тарасенко Олександра,
студентка 2 курсу
Ірпінського фахового коледжу економіки та права
м. Ірпінь, Україна

Васека Руслана Миколаївна
викладач Ірпінського фахового коледжу
економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ЦИФРИВІЗАЦІЇ

В умовах переходу суспільства до цифрової економіки, глобалізації, розвитку інформаційних технологій трансформується і сучасна освіта. Виклики цифрової епохи, впливаючи на освіту, змінюють її зміст і структуру, цілі та методи, характер взаємодії учасників освітнього процесу. В результаті формується нова освітня екосистема, що включає нові технологічні платформи, нову роль викладача та освітній дизайн.

Основні особливості впровадження цифрової педагогіки відображені в різних аспектах у працях В. І. Блінова, І. С. Сергєєва, Є. Ю. Єсеніна, П. Н. Біленко, М. В. Дулінова, А. М. Кондакова, К. В. Ничипоренко, М. В. Александрова та ін., а також в програмному документі «Маніфест про цифрове освітнє середовища» [2].

Основними технологіями в умовах сучасної освіти стають: адаптивне навчання; віртуальна реальність; гейміфікація; дистанційне навчання; мікронавчання; чат-боти; кіберпрокторінг; перевернуте навчання; соціальне навчання та ін.

Інформаційне суспільство породжує «цифрове покоління»,. У працях вчених виділяються наступні його особливості: розсіяна увага, «мозаїчність» або «кліповість» мислення, обмеженість лексики, змішання реального та віртуального просторів, відсутність здатності читати і розуміти великі тексти за обсягом, слабо розвинена творча уява; потреба в швидкій винагороді за виконану роботу, недостатньо розвинена здатність до наполегливої праці; впевненість у своїй унікальності, підвищена увага до свого внутрішнього світу, індивідуалізм тощо [1].

Виходячи з вищевикладених якостей цифрового покоління, необхідно вибудовувати професійно-педагогічну діяльність цифрового педагога, яка не повинна носити традиційний (доцифровий) характер.

На думку ряду вчених цифровізація освіти передбачає наступні показниками:

- навчальних результатів в ході виконання навчальних і творчих завдань; «персоналізація» освітнього процесу, що передбачає вибудовування індивідуальних освітніх траєкторій для кожного здобувача освіти;

- постійний моніторинг результатів навчання і досягнень учнів, їх особистісного зростання;
- використання в освітньому процесі різних форм (індивідуальних, групових);
- залученість здобувачів освіти до активної навчальної та позанавчальної діяльності;
- розвиток позитивної навчальної мотивації в учнів;
- розширення можливостей для реалізації інклюзивної освіти;
- налагодження моментального конструктивного зворотного зв'язку зі здобувачами освіти;
- здійснення об'єктивного оцінювання;
- підвищення «інформаційної відкритості та прозорості системи освіти» тощо.

Варто відмітити, щоб цифровий освітній процес не був хаотичним і здійснювався на науково-методологічній основі, якою є цифрова педагогіка - нове педагогічне спрямування, наука про організацію процесу навчання в умовах цифрової економіки.

Порівняння традиційної та трансформованої (цифрової) систем освіти дозволяє виявити наступне: в традиційній освіті переважає вертикальна модель навчання з чітко розподіленими ролями між викладачем та учнями. Педагог є головним джерелом і носієм знань. У цифровому освітньому середовищі (при дистанційному форматі навчання) немає прямого контакту між викладачем і здобувачем освіти; доступ до знань є як у педагога, так і в учня, обмін знаннями може бути багатостороннім: викладач - учень; учень - учень тощо. Тому превалює горизонтальна модель навчання. Саме спільна робота із застосуванням підходу «рівний-рівному» приводить до досягнення поставлених завдань. Роль викладача в цьому випадку зміщується в бік модератора процесу навчання.

Крім використання інноваційних інструментів, на якість освітнього процесу великий вплив здійснює педагогічний стиль викладача.

В сучасних умовах мова йде про цифрові трансформації педагога, тобто «комплексні перетворення професійної діяльності викладача на основі можливостей сучасних цифрових інструментів та цифрового середовища» [3, с.50].

Дуже важливо відзначити, що просте використання ІКТ у традиційній моделі навчання, а також пряма передача комп'ютерній техніці функціоналу викладача не можуть стати основою цифрової трансформації освіти. Необхідна методологія і практика розробки та оптимального використання різних цифрових інструментів, нових інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію заданих цілей освіти. Дослідник І.В. Сергєєва відзначає: «суть цифрової педагогіки полягає не стільки у використанні цифрових технологій у викладанні, скільки в застосуванні цих інструментів з точки зору критичної педагогіки» [4, с.44].

Основними педагогічними технологіями, необхідними для побудови цифрового освітнього процесу, є: технологія дистанційного навчання (в тому числі, кейс-технологія), технологія мережевої комунікації, технологія

змішаного навчання (blended learning), перевернуте навчання (flipped learning), мобільне навчання, проєктне навчання.

Засоби цифрової дидактики та цифрові технології виконують важливу роль в цифровому освітньому процесі, але в той же час не повинні підміняти собою традиційні форми навчання.

Таким чином, в умовах цифрової економіки значущим є розуміння того, що перш за все повинен перебудуватися сам педагог. Для реалізації дистанційного навчання потрібні нові педагогічні компетенції, нова педагогічна культура, яка допоможе здійснити грамотне перенесення методів, прийомів і засобів традиційного навчання в умови дистанційного навчання; дозволить якісно організувати процес співпраці та взаємодії суб'єктів освітнього процесу.

Список використаних джерел інформації:

1. Ничипоренко К.В. Александрова М.В. Цифровізація. Prezentatsiya_Margaritazhatyiy.pdf. URL: <https://cutt.ly/vW006kK> (дата звернення: 04.11.2022).
2. Маніфест про цифрове освітнє середовище. Шкільна освіта : веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/xW02orM> (дата звернення: 04.11.2022).
3. Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (29–30 жовтня 2019 року, м. Суми). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. Том. 1. 212 с. URL: <https://cutt.ly/9W02ROe> (дата звернення: 04.11.2022).
4. Сергєєва І.В. Цифровий педагог в онлайн-освіті // Наукові праці інституту неперервної професійної освіти. 2016. № 6 (6). С. 117-122.

Яковишен Євгеній Романович,

студент 2 курсу
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

Васека Васека Руслана Миколаївна,

викладач Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТИ ЯК ТРЕНД РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦІВ

Цифрові технології відкривають унікальні можливості для розвитку нашої економіки та підвищення якості життя громадян. Швидкі та глибинні наслідки від переходу на «цифру» будуть можливими лише тоді, коли «цифрова» трансформація стане основою життєдіяльності українського суспільства, бізнесу та державних установ, стане звичним та повсякденним явищем, стане нашим

ДНК, нашою ключовою аджендою на шляху до процвітання, стане основою добробуту України[1, с. 3].

«Цифровізацію» варто розглядати як інструмент, а не як самоціль. При системному державному підході «цифрові» технології будуть значно стимулювати розвиток відкритого інформаційного суспільства як одного з істотних факторів розвитку демократії в Україні, підвищення продуктивності, економічного зростання, створення робочих місць, а також підвищення якості життя громадян України.

«Цифровізація» України має потребувати нових форм солідарності, партнерства і співробітництва. На підставі проаналізованих документів щодо створення «цифрових» просторів в Європі та світі нижче сформульовано основні принципи «цифровізації» України. Дотримання цих принципів буде визначальним для створення, реалізації та користування перевагами, що надають «цифрові технології» [1, с. 5].

У результаті цифровізації освіти в Україні, система підготовки кадрів буде тісно пов'язана ІТ-компаніями, які визначатимуть професійні стандарти в цій сфері. Роль і зацікавленість ІТ-компаній у підготовці кадрів та вирішенні кадрових задач інформатизації повинна бути суттєво підвищена, що має знайти відображення в стратегічних планах діяльності МОН України та ІТ-компаній.

Основним ресурсом цифрової освіти є інформація. Цифровізація освіти вже змінює традиційну систему освіти у напрямі формування її нової якості. Це проявляється в наступному:

- збільшується кількість віртуальних освітніх платформ;
- один електронний ресурс може бути використаний багато разів для надання різних за змістом освітніх послуг;
- впровадження нових технологій в освіті та цифрових освітніх платформ, які надають послуги.

Детермінантами, що визначають якісний розвиток інноваційноцифрової освіти є: налагодження горизонтальних і вертикальних зв'язків між факультетами, вузами, підприємствами, інвесторами; створення національної освітньої платформи; 50 внутрішньоуніверситетська мобілізація кадрів; нові технології мотивації до участі і формування навичок цифрової та інноваційної діяльності; оновлення освітньої програми у напрямі її цифровізації; інтерес до інноваційної культури університету, його проектів; розвиток цифрової культури та поширення духу інноваційної діяльності; взаємозбагачуючий обмін між університетами та факультетами; молодий кадровий склад сфери освіти, який готовий до змін в результаті цифровізації економіки країни [2, с. 682].

Зазначимо, що проблема цифровізації вищої освіти перебуває в центрі уваги багатьох учених. Так, сучасні дослідники О. Буйницька, Л. Варченко-Троценко, Б. Грицеляк пропонують напрямі реалізації цифрового університету, які полягають у використанні віртуальної та доповненої реальності для презентації університету; передбачають застосовування штучного інтелекту для швидкого реагування на різні запити, отримані онлайн; запровадження електронного навчання з використанням адаптивних технологій на основі

аналітичних даних про здобувачів для підвищення ефективності освітнього процесу; використання електронного документообігу для пришвидшення управління та економії ресурсів; інтелектуальні системи прийняття рішень; управління ресурсами університету за допомогою штучного інтелекту [3, с. 68].

Список використаних джерел інформації:

1. Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти “цифровізації” України до 2020 року. [Електронний ресурс]. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.
2. Криворучко О. С. Імперативи формування та доміанти розвитку цифрової економіки у сучасному парадигмальному контексті / О. С. Криворучко, Н. М. Краус // Парадигмальні зрушення в економічній теорії XIX ст. : зб. наук. пр. за матеріалами III Міжнар. наук.-практ. конф., 2–3 лист. 2017 р. – Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2017. – С. 681–685.
3. Буйницька О., Варченко-Троценко Л., Грицеляк Б. Цифровізація закладу вищої освіти. Освітологічний дискурс. 2020. №1 (28). С. 64-79 DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2020.1.6>

РОЗДІЛ 4. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТИ ЯК ТРЕНД РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦІВ

Авдіюк Світлана Володимирівна,
викладач гуманітарно-філологічних дисциплін
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

ШЛЯХИ СТИМУЛЮВАННЯ ВИКЛАДАЧІВ ДО РОЗВИТКУ ЇХ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Виявлення шляхів підвищення мотивації викладачів до розвитку їх цифрової компетентності є актуальним з огляду на процес трансформації сучасної освіти, яка зумовлена динамічними змінами у світовій цивілізації, стрімким розвитком технологій, інтелектуалізацією праці, зростанням соціальної мобільності тощо. Насичення реального світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними призводить до цифровізації освіти, як складової цифровізації суспільства в цілому.

Викладачі ЗВО не завжди повною мірою усвідомлюють відмінність сучасного покоління студентів від попередніх поколінь молоді. Суттєвий відрив цифрового покоління у володінні сучасними інструментами є викликом цифрового суспільства і процесу цифровізації освіти, який необхідно враховувати в організації освітнього процесу та у професійному розвитку викладачам та керівникам освіти. [2, с.160-161]

Поняття цифровізації стало актуальним для сучасного суспільства. Цифровізація бізнесу – це використання цифрових технологій для зміни бізнес-моделі та створення нових можливостей для отримання доходів та цінностей; це процес переходу до цифрового бізнесу. Цифровізація означає використання цифрових технологій та даних для створення доходів, вдосконалення бізнесу, заміни чи перетворення бізнес-процесів (а не просто їх оцифрування) та створення середовища для цифрового бізнесу, де цифрова інформація є ядром усіх процесів. Інтеграція цифрових технологій в повсякденне життя відбувається шляхом оцифрування всього, що може бути оцифровано. [2, с.161]

В умовах швидкого оновлення сучасного світу розробка й постійне осучаснення методики викладання навчальних дисциплін із застосуванням нових цифрових технологій є необхідною умовою підвищення якості підготовки майбутніх фахівців. Викладач XXI століття повинен навчитись виконувати роль посередника та тренера, надавати експертизу та здійснювати керівництво новими навчальними методиками, підтримуючи студентів, що працюють самостійно, отримуючи нові знання та навички, що сформують необхідні уміння

та здібності для подальшої професійної діяльності. Для ефективного застосування інноваційних цифрових технологій, викладач повинен безперервно підвищувати рівень своїх інформаційно-комунікаційних компетентностей.

Поряд з проблемою підвищення цифрових компетенцій викладачів існує потреба у вдосконаленні цифрової грамотності серед студентів. Останнім часом особливо гостро відчувається розрив між стрімким розвитком цифрового суспільства та рівнем володіння цифровими інструментами викладачами саме для підтримки своєї професійної діяльності. Педагоги можуть брати участь у спільному навчанні в онлайн-ових групах, регулярно обмінюючись ідеями й практичною їх реалізацією. Програми та інші цифрові засоби, засновані на хмарних технологіях, дають змогу студентам та викладачам постійно отримувати доступ до спільних робочих областей і працювати з ними в будь-який час [3, с.94].

Для впровадження в освітній процес зазначених інноваційних педагогічних технологій і методів доцільно сформулювати у викладачів навички використання цифрових інструментів. Студенти більш зацікавлені у використанні цифровими інструментами ніж викладачі. Очевидно, що студенти потребують використання представлених ресурсів в освітньому процесі, зокрема, найактуальнішим для них є використання мобільних пристроїв для отримання цифрового контенту, спілкування, обговорення та оцінювання. Викладачі в свою чергу більш вмотивовані в опануванні інструментами для роботи з електронними документами, що свідчить про їх готовність до переходу на електронний документообіг, можливо створення чи осучаснення електронного контенту. Увагу також привертає низький відсоток зацікавленості викладачів до цифрових інструментів для дослідження та пошуку, спільного письма, організації роботи та роботи з аудіо [2, с.168].

Слід трансформувати підходи до організації освітнього процесу таким чином, щоб викладач отримав можливість з одного боку розвивати ті навички, що він чи вона вбачають актуальним саме для свого професійного зростання, з іншого боку - які затребувані студентами. Керівництво закладів вищої освіти може створювати сприятливі умови для опанування навичками використання цифрових інструментів, зокрема для, роботи в Інтернеті, з електронними документами, візуалізації, організації та проведення дослідження, використання мобільних пристроїв для навчання, спілкування та обміну повідомленнями, наукової комунікації та співпраці в освітньому процесі тощо [2, с.172].

Використання сучасних засобів електронних комунікацій та інших ресурсів Інтернет у процесі розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців та педагогів зокрема забезпечує інтеграційне формування професійних, універсальних і цифрових навичок. Це сприятиме успішній життєдіяльності особистості, добробуту суспільства, і, як результат, конкурентоспроможності держави. Використання різних комбінацій форм навчання (дистанційне - очне), забезпечує спільність у роботі здобувачів вищої освіти, надає нові можливості щодо довготривалого постійного навчання як у межах, так і поза межами закладу освіти, сприятиме безперервності навчання через мотивацію процесу.

Список використаних джерел інформації:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII : станом на 1 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
2. Morze, N., Vasylenko, S., & Gladun, M. (2018). Шляхи підвищення мотивації викладачів університетів до розвитку їх цифрової компетентності. Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету», (5), 160-177. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2018.5.160177>. (дата звернення: 22.02.2022).
3. Dymbkova, L. (2019). Інформаційно-комунікаційна компетентність викладача закладу вищої освіти в умовах цифровізації освітнього процесу. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка, (1), 91–100. <https://doi.org/10.25128/2415-3605.19.1.12>. (дата звернення: 22.02.2022).
4. Арешонков, В. Ю. (2020). Цифровізація вищої освіти: виклики та відповіді: Наукова доповідь на методологічному семінарі НАПН України «Шляхи і механізми підвищення конкурентоспроможності університетів України» 19 листопада 2020 р. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 2 (2). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-13-2> (дата звернення: 22.02.2022).

Верещук Олена Сергіївна,

викладач математичних дисциплін
Криворізького фахового коледжу торгівлі та
готельно-ресторанного бізнесу,
Кривий Ріг, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН СТУДЕНТАМИ КОЛЕДЖІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Для студентів і викладачів, для яких дистанційне навчання не було раніше систематичним, вимушений карантин – це виклик. В обмежений час викладач має підготувати матеріали для дистанційного навчання.

Дистанційне навчання передбачає використання різних платформ, за допомогою яких відбувається керування курсами та обмін інформацією між викладачами та студентами. Серед найбільш розповсюджених таких платформ слід відмітити Moodle та GoogleClassroom.

Обидва сервіси є безкоштовними. Розглянемо особливості дистанційного навчання математиці на базі GoogleClassroom.

Веб-сервіс GoogleClassroom є доволі зручним для обміну інформації. Викладач може видавати завдання у вигляді файлів, також можна прикріплювати посилання, а також відео з сервісу youtube. Комунікація зі студентами може бути

здійснена як за допомогою приватного спілкування у вигляді коментарів, а також за допомогою відео конференцій googlemeet. Цей веб-сервіс є безкоштовним і в принципі самодостатнім засобом для дистанційного навчання. Він є доволі зручним як для студентів, так і для викладачів.

Варто відмітити, що викладачу доволі зручно перевіряти роботи. В самій роботі можна виділяти помилки і давати студентам коментарі, в чому саме полягає допущена помилка. Також варто відзначити, що за допомогою google-form можна легко організовувати різні види контролю знань у тестовій формі. Налаштування тестування організовані логічно та є доволі гнучкими.

Зупинимось тепер на аспектах та особливостях, що виникають при дистанційному вивченні математики. Очевидно, дистанційне навчання не зводиться до передачі завдань для виконання. Інакше це вже не навчання, а самоосвіта. В дистанційному навчанні роль викладача повинна залишатися активною. Тут ми стикаємося з першою проблемою. Для того, щоб провести дистанційно заняття з математики, як правило, недостатньо відеоконференції. Математичні викладки, особливо в таких дисциплінах, як вища математика, доволі громіздкі.

Наприклад, пояснюючи тему «Невизначений інтеграл», ми повинні ілюструвати нові для студентів поняття великою кількістю формул, рисунків, прикладів. Усно такі речі не поясниш. Для цього потрібно швидко набирати формули та іноді робити відповідні рисунки. Проте в цьому відношенні можливості веб-сервісу GoogleClassroom є доволі обмеженими. Для проведення подібних онлайн-занять і швидкого набору формул було б непогано, якби були додані також інтерактивні онлайн-дошки. Такі дошки існують, але частина їх є платними, а частина дають можливість використовувати функціонал лише пробний період (30 днів). На думку деяких викладачів, кращою з таких віртуальних онлайн-дошок є twiddla. Серед її переваг є те, що формули в ній можна просто писати так, наче це відбувається на звичайній дошці. Щоправда, написані формули звичайно будуть сильно відрізнятися від того, що пишеться від руки. А для того, щоб створити на цій дошці справжню формулу, потрібно її набирати. Це не пришвидшує процес пояснення нового матеріалу. Крім того, для набору формул потрібно знати синтаксис TeX (саме він використовується в twiddla), що знають далеко не всі викладачі. І знову-таки, це не швидкий процес. Якщо студент задає питання викладачу, то викладач має в реальному часі на нього відповісти. А відповідь на математичні питання часто неможливо просто дати словами. Це призводить до сповільнення пояснень та великих часових затрат.

Інший спосіб візуалізації нового матеріалу є створення записів відео з екрану монітора – скрінкастів. Для цього робиться презентація, в яку додають різні ефекти. Наприклад, можна появу нових формул вводити поступово, користуючись різними такими ефектами, що дають засоби для створення презентацій. У процесі пояснення нового матеріалу викладач коментує презентацію і записує скрінкаст. Це дає можливість максимально наблизити пояснення нового матеріалу дистанційно до звичайної лекції.

Досвід дистанційного викладання показав, що використання такого відео є доволі ефективним. Студенти сприймають легше інформацію, що є візуалізованою.

Друга проблема, з якою стикаються при дистанційному навчанні в коледжі – низька мотивація. Студентам важко буває змусити себе навчатися дистанційно. На жаль, є певний відсоток студентів, які дистанційно не хочуть вчитися. Серед причин виділимо таку, що деякі студенти приходять з низькою математичною підготовкою, не вміють працювати з книгою, працювати з математичним текстом. На мою думку, подолати таку проблему можна, якщо є зворотній зв'язок між викладачами та студентами. Студент повинен знати, що він має можливість – як і при очній формі навчання – запитати у викладача, що є незрозумілим і отримати відповідь.

Загалом, незважаючи на наявність певних чисто технічних труднощів при дистанційному вивченні математики, дистанційна форма навчання може використовуватися і при вивченні цієї науки, але поки що частково. З часом технології стануть ще більш розвиненими, і елементи дистанційного навчання залишаться важливою складовою навчального процесу, а не лише будуть впроваджені в зв'язку з карантинном.

Список використаних джерел інформації:

1. Тавгенъ И.А. Дистанционное обучение: опыт, проблемы, перспективы. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://anubis.bsu.by/publications/elresources/AppliedMathematics/tavgen.pdf>.
2. Васильева Д.В. Дистанційне навчання: вчора, сьогодні, завтра. / Комп'ютер у школі та сім'ї, № 1 – 2019. – с. 21–26.
3. Богачков ЮМ., Биков В.Ю., Красношарпа В.О., Кухаренко В.М., Пасіхов Ю.Я. Концепція проекту «Дистанційне навчання школярів» / Інформаційні технології і засоби навчання. 2009. № 5 (13). Режим доступу до журналу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>.
4. Як продуктивно організувати навчання математики під час вимушеного карантину [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/view/yakproduktivno-organizuvaty-navchannya-matematyky-pid-chas-vymushenogo-karantynu/>.
5. Сервіси дистанційного навчання для вчителів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://thedigital.gov.ua/news/servisi-distantiynogo-navchannya-dlya-vchiteliv>.

Вовк Ніна Григорівна,
викладач біології та екології
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОСВІТИ

Вже не секрет, що без інтерактивного обладнання зацікавити дітей або привернути їх увагу дуже складно. Інтерактивне обладнання для освіти схоже за загальними принципами роботи, але має багато відмінностей та нюансів.

За останні роки цифровізація (діджиталізація) закладів вищої освіти – відповідь на суспільні виклики сьогодення. Особливо велику увагу до проблематики цифровізації вищої освіти почали приділяти в період пандемії і переходу закладів вищої освіти на змішане і дистанційне навчання.

Доволі поширеною є думка, що активне користування різноманітним інтерактивним обладнанням приносить більше шкоди, ніж користі. Однак комп'ютери, мультимедійні панелі та інтернет – це лише інструменти, які можна успішно використати для навчання та розвитку. Все, що для цього потрібно – наявність обладнання в освітньому закладі та наставника, який скерує користувача у продуктивне русло.

Накопичений у зарубіжжі практичний досвід та теоретичні узагальнення щодо характеру, алгоритму й впливу цифрової трансформації набувають особливої актуальності в Україні [1, с.189].

Викликом вітчизняній системі вищої освіти у 2020 р. стали кардинальні зміни в організації освітнього середовища. Перехід у віртуальні мережі з простору навчальних аудиторій, що відбувся раптово і масово, загострив практичну реалізацію питань, які до цього часу були предметом дискусій науковців. Організація самостійної роботи студентів, ефективної взаємодії викладача і студента стали головними проблемами, що потребують сучасних методик і технологій навчання. Для викладачів актуалізувалися уміння і навички методично грамотно і технічно оптимально добирати зміст навчального матеріалу, уміти візуалізувати основні частини цього змісту, сформувати кейси для самостійної роботи студентів, організувати інтерактивну діяльність під час вивчення нового матеріалу, застосовувати інноваційні методики, що поєднують елементи змішаного та дистанційного навчання тощо. І в цих умовах для студентів на перше місце виходять компетентності сфери самостійного навчання, планування, саморозвитку та ін [2, с.36].

Українська наукова та освітянська спільнота докладает чимало зусиль із розроблення механізмів захисту освіти в умовах надзвичайних ситуацій та військових дій, а також забезпечення розвитку та опанування ІК технологіями в системі освіти задля гарантування прав людей на якісну освіту. Тож напрацювання з цього питання та перспективний досвід країн ЄС та США, які вже мають значні досягнення в сфері цифровізації освіти, сьогодні є цінними для України.

Говорячи про вищу освіту, можна відзначити, що впровадження цифрових технологій і інструментів змінює як саму освітню ситуацію, так і ролі основних учасників освітнього процесу, а також правила взаємодії між ними, з чого можна зробити висновок, що інститут вищої освіти трансформується. Однак поки важко сказати, які соціальні наслідки такої трансформації, оскільки немає спеціальних досліджень, сфокусованих на вивченні процесу трансформації інституту вищої освіти під впливом цифровізації [3,с.18].

Перехід до цифрового суспільства є не менш революційним, ніж, наприклад, підкорення вогню. Історичний досвід кардинальних змін переконує, що чим раніше вміння ефективно застосовувати у повсякденні інновації опанує більшість населення, тим швидше підвищиться загальний рівень життя в Україні.

Список використаних джерел інформації:

1. Карплюк С. О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку: Матеріали методологічного семінару НАПН України (4 квітня 2019 р.). Київ, 2019. С. 188–197. Karplyuk S. O. (2019).
2. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: зб. тез доповідей учасників всеукр. наук.-практ. семінару (Київ, 28 лютого 2018 р.) / за заг. ред. О. Коневщинської, О. Овчарук. Київ, Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, 2018. 61 с.
3. Дущенко, О. (2021). Сучасний стан цифрової трансформації освіти. Фізико-математична освіта, 28(2), 40–45. <https://doi.org/10.31110/2413-1571-2021-028-2-007>

Добруха Марина Миколаївна,
методист ДНЗ «Одеське вище професійне
училище морського туристичного сервісу»,
м.Одеса, Україна,
аспірант Інституту професійної освіти НАПН України,
м.Київ, Україна

ПЕРЕВАГИ ТА МОЖЛИВОСТІ КОРИСТУВАННЯ ПЛАТФОРМОЮ GOOGLE WORKSPACE FOR EDUCATION

Перенесення звичного очного освітнього процесу в дистанційний, обумовлене з початку 2020 року карантинними заходами, а з 24.02.2022 року війною на території України, кинуло багато викликів до його учасників. За два з половиною років було подолано безліч перешкод від простого «не хочу» або «не можу», до наполегливого «цього вже замало», «що є новітнього?». Безперечно за цей час професійна компетентність учасників освітнього процесу з використання цифрових технологій дуже зросла. Цьому явищу посприяли викладачі, які ще за довго до введення дистанційної форми освіти, вводили в освітній процес цифрові

технології та передавали свій досвід колегам, проведення курсів з цифрової грамотності на різних рівнях, оновлення та розширення вже існуючих освітніх платформ та створення нових, сприяння співпраці освітніх платформ з МОН України.

Найбільшої популярності серед навчальних закладів отримала платформа Google. Більшість учасників освітнього процесу мають особистий обліковий запис на вказаній платформі, який вони створили передусім для власного користування. Таким чином, для широкого загалу ця платформа найбільш зрозуміла, звикла та зручна в користуванні, і велика кількість викладачів почала користування віртуальним класом сервісу Google Classroom, якій має мобільний додаток (для зручності як викладачів так і для здобувачів освіти), прискорює процес поширення файлів між викладачами та здобувачами освіти, які можуть зберігатися на ньому необмежений час для зручності процесу освіти в асинхронному режимі, має набір програм для відтворення та виконання завдань, тестів, виставлення оцінок. Але в процесі користування Google Classroom постають такі проблеми, як: приєднання до курсу невідомих осіб, яких неможливо ідентифікувати і які порушують хід освітнього процесу; обмежена функціональність сервісу – не всі файли та медіа-матеріали завантажуються; перевантаження зайвою інформацією Google Диск особистого аккаунту; труднощі приєднання до курсу з пристроїв iPhone; відсутність автоматичного імпортування оцінок з Google Форм до журналу віртуального класу.

На ці та інші виклики Google Україна за активної підтримки МОН України відреагували таким чином - у листопаді 2020 року було організоване безоплатне навчання педагогічних працівників за курсом «Ефективні рішення Google for Education для хмарної взаємодії» та надано безкоштовну ліцензію на використання платформи Google Workspace for Education навчальним закладам. Для отримання ліцензії та безкоштовного домену навчальний заклад повинен пройти процедури перевірки сервісом Google, які включають надання сервісу повної офіційної інформації про заклад. Після чого сервіс Google надає безкоштовний домен (рис. 1) для створення облікового запису навчального закладу на повне користування усіма можливостями платформи Google Workspace for Education (рис. 2).

Користування ліцензійним сервісом Google Workspace for Education надає безліч суттєвих переваг для всього навчального закладу, з-поміж яких:

- створення єдиного інформаційного середовища закладу, на якому адміністратор консолі проводить аудит та аналіз подій: статусів облікових записів; файлів, які надсилаються за межами домену; дії користувачів в різних додатках – Meet, Gmail, Classroom, Hangouts, Диск, Календар;
- безпечність освітнього процесу – здобувачі запрошуються до сервісу за допомогою приватного коду, доступ до документів можна надавати вибірково, захищаються дані від крадіжки, відсутність рекламного контексту;
- ведення внутрішньосервісного електронного журналу успішності здобувачів освіти, результати з якого експортуються в інформаційну систему навчального закладу;

- прискорення спілкування: автоматичне приєднання до відео-зустрічі в Meet без необхідності копіювання коду зустрічі та внесення його на сервіс Google Meet; відео-месенджер повністю інтегрований з Календарем Google, Gmail та платформою Classroom; листування в межах домену - кожен зареєстрований учасник має свою поштову скриньку саме в обліковому записі навчального закладу;

- окреме хмарне середовище: на обліковому запису навчального закладу існує окремий Google Диск, на якому зберігаються матеріали викладачів та виконані завдання студентів, тести, проекти, примітки, матеріали мультимедіа;

- співпраця у редакторах фалів: сервіси Google Диск, Google Документи, Google Таблиці, Google Форми, Google Презентації, Google Сайти налаштовані на онлайн користування, зі збереженням повної історії змін;

- моніторинг освітнього процесу: до облікового запису навчального закладу приєднуються всі учасники освітнього процесу, включаючи батьків та/чи піклувальників (опікунів), що надає можливість відслідковувати результати активності в дистанційному навчанні та в навчальних досягненнях.

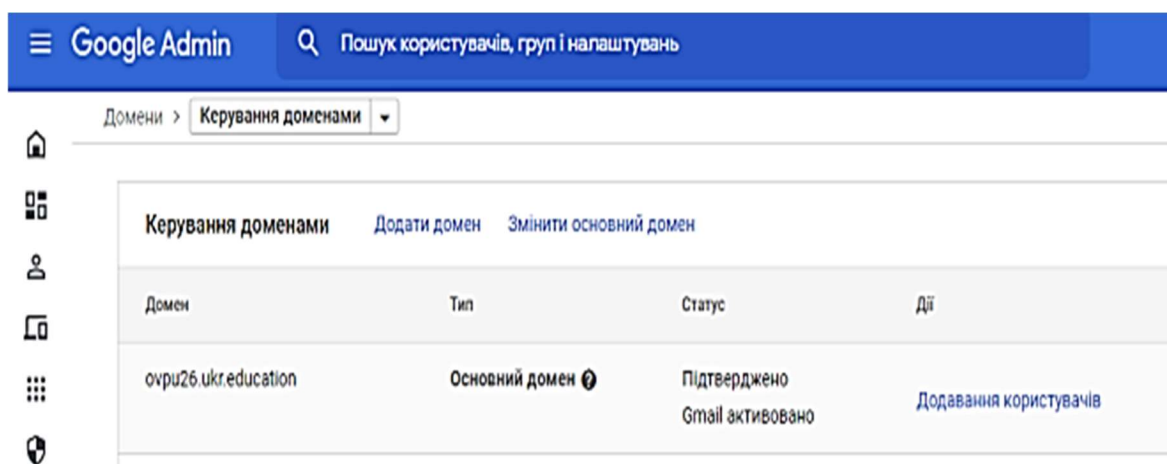

Рис.1. Приклад домену навчального закладу від сервісу Google Workspace for Education

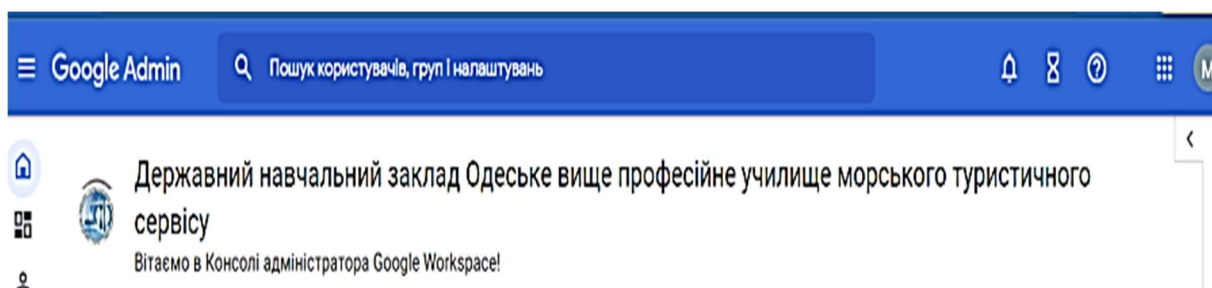

Рис. 2. Приклад облікового запису навчального закладу у сервісі Google Workspace for Education

Беручи до уваги перелічені плюси використання платформи Google Workspace for Education, стає зрозумілим те, що використання одного сервісу Google Classroom без оформленої ліцензії не являє собою достатній рівень для цифровізації навчального процесу. Отже, задля розв'язання проблем, що постають під час дистанційного навчання для всіх учасників освітнього процесу чи ненайголовнішою запорукою успіху, безперечно, є ліцензійне використання веб-сервісів, в даному випадку платформи Google Workspace for Education, яка вміщує 14 основних та 51 додаткових сервісів Google, що прискорюють, захищають та дають змогу моніторингу освітнього процесу всього навчального закладу.

Дроботова Людмила Антонівна,
викладач Ірпінського фахового коледжу
економіки і права,
Ірпінь, Україна

ПІЗНАВАЛЬНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ДО ЗАНЯТЬ

У вищому навчальному закладі професіоналізм майбутнього фахівця залежить від рівня навчально-виховного процесу, а також від володіння викладачем сучасними методами та формами його організації.

Стратегічні напрями розвитку вищої освіти в Україні визначено Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту» та іншими нормативно-правовими актами, постановами Кабінету Міністрів України, наказами та інструкціями Міністерства освіти і науки України.

«Основною метою державної політики в галузі освіти є створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу відповідно до гуманістичних та демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень» [1].

До пріоритетних напрямків державної політики щодо розвитку вищої освіти в Україні належать:

- особистісна орієнтація вищої освіти;
- формування національних та загальнолюдських цінностей;
- постійне підвищення якості освіти, модернізація її змісту та форм організації навчально-виховного процесу;
- інтеграція вітчизняної вищої освіти до європейського та світового освітніх просторів;
- впровадження освітніх інновацій та інформаційних технологій [1].

Результатом інтеграційних процесів є Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти, які увійшли в історію розвитку мовної освіти як стратегічні,

оскільки забезпечують спільну основу для розробки навчальних планів з мовної підготовки, типових програм, іспитів, підручників тощо в Європі [2, с. 61].

Сьогодні Інтернет перетворився на невід'ємну частину сучасної цивілізації. Він є потужним помічником з унікальними навчальними можливостями. Для тих, хто вивчає мову, і особливо для майбутніх фахівців, Інтернет створює можливість користуватися автентичними текстами, інтернет-довідниками (словниками, тезаурусами, електронними енциклопедіями), спілкуватися з носіями мови та перевіряти свої знання тестовими завданнями.

Сучасна освіта в коледжі зорієнтована на досягнення сучасного світового рівня вищої освіти України, на забезпечення конкурентоспроможності випускників та престижу української вищої освіти, на зближення вітчизняної освітньої системи з європейською [3, с. 5].

Відповідно до навчальних планів коледжу виконання самостійної та індивідуальної роботи студентами, зміст та їхні обсяги передбачено навчальною робочою програмою та методичними рекомендаціями з дисциплін і є обов'язковим для виконання.

Самостійна робота є вагомим засобом засвоєння студентом навчального матеріалу (50-60% навчального часу) у час, вільний від обов'язкових навчальних занять без участі викладача [3, с. 124].

Велику кількість завдань для самостійної та індивідуальної роботи студенти виконують, працюючи в Інтернеті. Перш за все, вони працюють у пошукових системах (Google, Yahoo, Fast Search, Alta Vista, Ask та ін.). Вибір пошукової системи часто залежить від того завдання, яке стоїть перед студентами (шукати відповіді на питання, готувати проекти або якусь конкретну інформацію).

У наш час студенти все більше звикають працювати з інформацією в електронному вигляді. Вони обізнані також із можливостями веб-сайтів, які є складовою частиною інтернет-ресурсів і стали перспективними видами інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій у вивченні навчальних дисциплін.

У всесвітній мережі міститься багато різноманітних ресурсів із постійно зростаючою кількістю тем. На веб-джерелах містяться автентичні матеріали з тем. Робота з автентичними матеріалами сприяє формуванню у студентів навичок й умінь читання текстів різного рівня складності, поповнює їхній словниковий запас, збагачує лексичний запас слів, знайомить студентів із соціокультурними знаннями, що включають особливості культури, традиції країн, мова яких вивчається.

Мережа Інтернет допомагає знайти найсвіжішу інформацію з будь-якої проблеми. Вони також мають можливість скористатися послугами чату (веб-сторінки або сайту для спілкування в Інтернеті за допомогою клавіатури в реальному часі), або електронної пошти, щоб отримати думку інших людей з того чи іншого питання. На нашу думку, це можна порівняти з діалогом культур різних країн.

З розвитком інформаційних (цифрових) технологій голосовий (звуковий) чат поступово витісняє текстовий. Найпоширенішою безкоштовною комп'ютерною комунікаційною системою є Skype, Viber, Telegram, Instagram, які студенти використовують у процесі підготовки до занять, виконуючи індивідуальні, групові завдання.

Студенти інформовані про словники та інший довідниковий матеріал онлайн, які значно полегшують і вдосконалюють процес навчання. Ще хотілося б зупинитись на електронних енциклопедіях, з якими працюють студенти в Інтернеті. Щоб бути впевненим у достовірності інформації, вони звертаються до декількох електронних енциклопедій, а потім порівнюють інформацію.

Отже, використовуючи інформаційні ресурси мережі Інтернет у підготовці до занять з навчальних дисциплін, зокрема, з мови, ми можемо констатувати, що це:

- формує стійку мотивацію іншомовної діяльності студентів на основі обговорення проблем, які цікавлять кожного, та систематичного використання «живих» матеріалів;
- формує навички і уміння читання з використанням автентичних матеріалів мережі різного рівня складності;
- удосконалює уміння монологічного та діалогічного висловлення на основі проблемного обговорення матеріалів мережі;
- удосконалює уміння писемного мовлення за рахунок індивідуальної чи групової роботи студентів, різних продуктів спільної творчої діяльності студентів;
- формує культуру поведінки студентів в Інтернеті.

Крім того, можна констатувати, що Інтернет, який є складовою електронного навчання, розвивається швидкими темпами і має великі освітні та навчальні перспективи.

Список використаних джерел інформації:

1. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес // Педагогіка: Навчальний посібник. Харків, ТОВ «Одісей», 2018. 352 с. 2-е вид., доп. і перероб. Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5458011/>.
2. Ніколієва С.Ю. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. редактор укр. видання докт. пед. наук, проф. Київ. Нац. Лінгвіст. Універ. С.Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2013, 273 с. [Режим доступу: http://www.khotiv-nvk.edukit.kiev.ua](http://www.khotiv-nvk.edukit.kiev.ua).
3. Ратушний І. Школа майбутнього: Інтернет та вивчення іноземних мов: Методичний посібник / Упорядник І. Ратушний. Тернопіль: Лібра Терра, 2021, 136 с. Режим доступу: <https://www.futureschool.online>.

Забарна Наталія Робертівна,
викладач юридичних дисциплін
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна,

Товста Світлана Миколаївна,
викладач природничих дисциплін
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Цифрова трансформація – це невідворотний процес, що відбувається в усьому світі. Високотехнологічні досягнення впроваджуються в наше життя, відтак, педагогу необхідно вчитися постійно й паралельно з основною діяльністю. Чинниками трансформацій сучасної освітньої взаємодії є процеси глобалізації, діджиталізації й конвергенції. Значною мірою вони визначають життя сучасної особистості та суспільства XXI століття [2, с.22].

Під цифровою трансформацією розуміємо процес діджиталізації, що спрощує доступ до інформації. Поняття «діджиталізація» науковці тлумачать як способи перетворення будь-якого різновиду інформації в цифрову форму з використанням цифрових технологій [1, с.76]. Сутнісними характеристиками цифрових технологій є: мобільність, доступність та безкоштовність, зберігання та використання інформації незалежно від місця знаходження, відсутність необхідності оновлення та встановлення програмного забезпечення, так як технології «стали хмарними» [2, с.27].

У розрізі економіки України, з метою її розвитку, в Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства підкреслюється необхідність впровадження цифрового виробництва - принципово нової стратегії менеджменту, що базується на застосуванні цифрових технологій, що пов'язано з використанням інформаційних систем, глобального позиціонування, бортових комп'ютерів та смарт устаткування, а також управлінських та виконавських процесів, здатних диференціювати способи покращення виробництва [4].

Незважаючи на те, що штучний інтелект та інші цифрові інновації поступово оптимізують, а часом і ліквідують окремі робочі місця, вони безперечно поліпшують виробничі та управлінські процеси, забезпечують оптимальність роботи обладнання і техніки, доцільність використання окремих видів ресурсів та зменшують застосування фізичної людської праці, що безпосередньо впливає на ефективність промислового виробництва [1, с.79].

З урахуванням елементів діджиталізації сучасні випускники повинні вміти застосовувати базові знання основних підрозділів науки та володіти навичками реалізації знань в сучасних комп'ютерних системах. Вміти створювати електронні карти планування проведення технологічних операцій. Здатність моделювати та візуалізувати дані сучасними комп'ютерними методами дозволить майбутнім фахівцям підвищити результативність у виробництві.

Сучасним фахівцям необхідно вміти реалізовувати можливості практичного використання діджиталізації на підприємствах, в тому числі вміти проводити дистанційне зондування різними сучасними методами і технологіями; створювати електронні матеріали сумісно з існуючими профільними комп'ютерними системами; працювати з цифровими прикладними додатками і системами менеджменту господарств [3, с.190].

Отже, професійна діяльність тісно пов'язана із сучасними комп'ютерними технологіями. Зараз бізнес, зокрема, наприклад, потужні агрохолдинги, чудово розуміють високу ефективність застосування сучасних технологій у виробничому процесі, тому перш за все впроваджують їх у себе на підприємствах. Тобто, набув широкого розповсюдження новий формат використання даних для прийняття правильних виробничих рішень.

На сьогодні робота фахівця вимагає максимальної точності і глибокої роботи з даними для досягнення оптимальної ефективності кожного виду діяльності. Тому, підприємства, за умов цифрової трансформації, потребують людей, які володіють навичками роботи в існуючих умовах і здатні поширювати ці знання, що формує попит на кваліфікованих фахівців.

Список використаних джерел інформації:

1. Білінська В. Сучасні інноваційні технології у виробництві: основна характеристика та перспективи впровадження. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. 2015. №7(172). С. 74-80.
2. Дубина М., Козлянченко О. Концептуальні аспекти дослідження сутності діджиталізації та її ролі в розвитку сучасного суспільства. Проблеми і перспективи економіки та управління. Випуск № 3 (19), 2019 р. С.21-32.
3. Євстрат'єв С. Цифрові компетентності у підготовці фахових молодших бакалаврів ISSN online: 2312-5829 Освітологічний дискурс, 2020, № 3(30). С.171-191.
4. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження КМУ від 17 січня 2018 р.

Козубцов Ігор Миколайович,
доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
відділу теорії і практики педагогічної освіти
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
ім. І. Зязюна НАПН України,
м. Київ, Україна

ЦИФРОВА КУЛЬТУРА, ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ, ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СУЧАСНІ ОСВІТНІ ФЕНОМЕНИ

Сучасне суспільство переживає епоху кардинальних змін, глобалізації, стрімкого технологічного прогресу та непередбачуваність пандемії COVID-19. За найгіршими прогнозами, пандемія з непередбачуваними мутаціями COVID-19 не завершується, лише набирає нового витка у зв'язку з цим починається формування нового світу [1, с. 7]. Ми стали свідками того, що через пандемію COVID-19 «вірус цифровізації» різко завоював весь світ. Відбувся екстрений і тотальний перехід систем освіти та науки на дистанційний (віддалений) формат взаємодії всіх його суб'єктів в кіберпросторі, який має чимало кібернетичних проблем та ризиків [2; 3].

Слід зазначити, що саме «вірус цифровізації» сформував нові пріоритети наукових досліджень в напрямку «цифровізації», розширюючи горизонти поняттєво-категорійного апарата педагогіки, а саме створюючи нові дефініції до раніше відомих із долученням вживаного терміну з технічних наук «цифровий».

Наприклад D. Belshaw, B. Hirsch, G. Creeber, R. Martin, L. Manovich, J. Stommel, В. Биков, Д. Галкін, М. Лещенко, П. Матюшко, О. Овчарук, В. Ребрина розтлумачують категорії «цифрової грамотності», «цифрової компетентності», «цифрової культури» та дотичні до них поняття, визначають їх структуру та специфічні особливості, пов'язані зі стрімким розвитком сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Водночас згадані терміни на думку окремих вчених (О. Батаєва, А. Вербицкого, О Збанацької, І. Ковтуна, Н. Корольова Л. Мараховського, М. Міхровська, Г. Назаренко, Н. Соколова та ін.) є некоректним поєднання слів та інших словосполучень, які в той час стають нормою для педагогічних наук в супереч офіційних тлумачень в погляді технічних наук та чинної нормативно-правової бази України.

Отже, виникла суперечність між потребою у розширенні горизонтів поняттєво-категорійного апарата педагогічних наук в напрямку «цифровізації» та існуючим в технічних науках тлумаченням поняття «цифровий». Тому, для уникнення цих проблем у майбутньому необхідно провести детальний аналіз їх визначень та ознак.

Аналіз наукових праць засвідчує інтерес вчених до нових тенденцій інформатизації навчального процесу, зокрема його «цифровізації»

У статті [4] авторами проаналізовано наступні сучасні освітні дефініції: цифрова культура, цифрова грамотність та цифрова компетентність. На основі вивчення вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, державних нормативно-правових документів автори намагаються переконати наукове суспільство, що перелічені поняття виходять за межі технологічної або цифрової галузі. На їх думку ці поняття є феноменами сучасної освіти.

За результатами аналізу проблеми цифрової трансформації освіти автор роботи [5] резюмує, що явище трансформації освіти є суперечливим, оскільки одночасно робить її доступною і «мобільною» та породжує негативні наслідки, які потрібно враховувати та шукати способи їх подолання. Це пов'язано з недостатністю переконливих педагогічних, психологічних, медичних досліджень, з питання вивчення процесу «цифровізації» освіти. Відсутність механізму впливу наукових висновків і рекомендацій на прийняті рішення має насторожувати наукове суспільство. Цифрова культура має неоднозначні наслідки у розвитку вітчизняної освіти. Повсюдне впровадження цифрових технологій призводить до зниження інтелектуальної культури суспільства. Коли «машина» починає виконувати функції з розвитку людського інтелекту, то парадоксально розвиток припиняється, а розумові здібності у людини деградують. Так зароджується проблема дегуманізації суспільних відносин, появи людини «маси», що втратила свій творчий потенціал, людину – споживача культурних благ, але не здатну забезпечити подальший розвиток цивілізації.

Відносно проблеми забезпечення коректного вживання термінів, а не цікавою і підтверджуючою є думка проректора КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», доктора педагогічних наук, професора Г. Назаренко «На жаль, наразі мусимо констатувати факт досить примітивного перенесення значення цих термінів із сфери комп'ютерних і телекомунікаційних технологій – у сферу людських міжособистісних відносин» [6]. Автор приводить приклад суперечності вживання терміну онлайн (online) та офлайн (offline) навчання із чинною статтею 9 Закону України «Про освіту» [7], а також у статті 4 Закону України «Про повну загальну середню освіту» [8] визначено форми здобуття освіти в нашій державі: інституційна (очна, заочна, дистанційна, мережева), індивідуальна (екстернатна, сімейна, педагогічний патронаж, на робочому місці) та дуальна.

Автор [9] констатує, що «цифрова» термінологія, у зв'язку зі стрімким розвитком цифрових технологій, по всьому світі набуває надзвичайної популярності у науковій літературі, у законодавстві та у повсякденному вжитку. Однак, схожість термінів та суміжність сфер їх застосування приводить до того, що досить часто такі терміни вживаються некоректно, через що повсякчас виникає підміна понять та неможливо визначити, про який саме рівень упровадження цифрових технологій йдеться.

Перш за все, потрібно розібратися з поняттями технічного терміну «цифровий». Даний термін з технічних наук запозичено і набув широкого вжитку педагогами. Однак, імпліцитне його розуміння породило явище неправомірного використання в нових словосполученнях таких понять як «цифрова освіта», «цифрове навчання», «цифрова дидактика», «цифрова компетентність», «цифрова грамотність».

Слід зазначити, що термін «цифровий» використовуються в технічних науках для пояснення відмінності між технологіями «аналогова» чи «цифрова». Ці словосполучення розкривають або прояснюють за якого формату вона використовує аналоговий чи цифровий (дискретний) сигнал (В. Котельников) [10, 11]. Цифровий формат – тип сигналів і форматів даних в електроніці, що використовують дискретні стани, на відміну від аналогового сигналу, який використовує безперервні зміни сигналу (рис. 1).

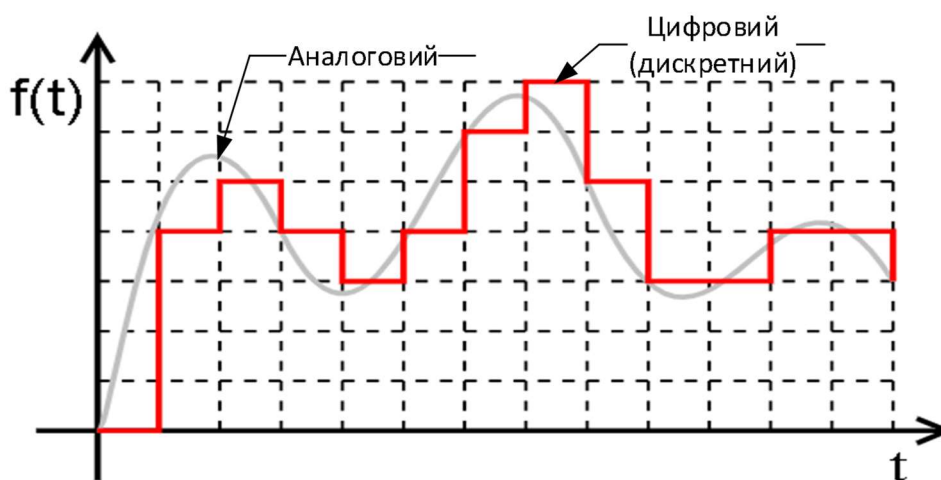

Рис. 1. Приклад відмінності формату між аналоговим та цифровим (дискретним) сигналом

Цифрові сигнали існують, як послідовності чисел $0, 1, 2, 3, 4 \rightarrow \infty$ у часі. У двійковій системі використовуються два числа – 0 і 1 (Біти). Такий цифровий код розуміє лише електронна обчислювальна техніка, а не людина.

Найпростішим прикладом кодування за літерами повідомлень є коди Морзе, що застосовуються при телеграфуванні. Цей код на практиці можуть прийняти на слух так звані «наспів» (мнемонічну словесну форму), та декодувати в цифро-літерний алфавіт натреновані радіотелеграфісти.

Висновки. Таким чином, впровадження і використання педагогами у словосполученнях «освіта», «навчання», «компетентність», «грамотність», «культура», технічного терміну «цифровий» є не зовсім коректним з технічної точки зору, спотворює сутності процесі прийнятних в технічних науках і не відповідає реальній дійсності.

Для вирішення цієї проблеми та запобігання таких випадків у перспективному майбутньому потрібно більш ретельно осмислення і виваженіше науково обґрунтовувати дефініції до початку внесення пропозицій до відповідних нормативно-правових актів України.

Перспективи подальших досліджень. У зв'язку з невідворотністю «цифровізації» освіти, необхідно у подальших дослідженнях з'ясувати чіткість розуміння терміну технічних наук «цифровий» в окремих словосполученнях та термінах.

Список використаних джерел інформації:

1. Schwab K., Malleret T. COVID-19: The Great Reset. Edition 1.0. Switzerland. Cologny/Geneva.: Forum publishing World Economic Forum, 2020. 213 p.
2. Дубов Д.В. Кіберпростір як новий вимір геополітичного суперництва: монографія. К.: НІСД, 2014. 328 с.
3. Іваницький Р.І., Ковальчук О.Я., Попіна С.Ю. Проблеми та виклики цифрової освіти. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи: матеріали II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з нагоди святкування 30-річчя кафедри інформатики та методики її навчання (Тернопіль, 8-9 листопада 2018 р.). ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. С. 190–192.
4. Гаврілова Л., Топольник Я. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. Інформаційні технології і засоби навчання. 2017. Т. 61. № 5. С. 1–14.
5. Кіндратець О. Проблеми цифрової трансформації освіти. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2019. С. 59–60.
6. Назаренко Г. Проблема терміновживання на позначення поняття «Режим навчання» у закладах освіти в 2022/2023 навчальному році. <https://zakinppo.org.ua/zagalni-novini/7113-problema-terminovzhivannja-na-roznachennja-ponjattja-rezhim-navchannja-u-zakladah-osviti-v-2022-2023-navchalnomu-roci>.
7. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
8. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>.
9. Міхровська М.С. Цифрова термінологія в публічному управлінні: від оцифрування до цифрового урядування. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 6. С. 142 – 144. http://www.lsej.org.ua/6_2021/40.pdf
10. Мараховський Л.Ф. Комп'ютерна схемотехніка: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2005. 400 с.
11. Батаєв О.П., Ковтун І.В., Корольова Н.А. Теорія електричного зв'язку: навч. посібник. Харків: УкрДАЗТ, 2010. 630 с.

Лисенко Віталій Сергійович,
методист Криворізького фахового коледжу
торгівлі та готельно-ресторанного бізнесу,
Кривий Ріг, Україна

ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ФОРМА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Змішане навчання (ЗН) представляє собою високотехнологічний продукт науково-технічної революції, що широко використовує ідею маркетингового підходу до обслуговування студентів, чим і пояснюється його активне поширення в усьому світі. Сьогодні дистанційне навчання органічно включає в себе комп'ютерні та Інтернет-технології навчання. Сучасні технології є сполучною ланкою між студентом і викладачем, яких можуть розділяти тисячі кілометрів. Навчання ведеться за допомогою корпоративної мережі, по мережі Інтернет, e-mail і за допомогою інших сучасних засобів зв'язку.

Система змішаного навчання дозволяє набути необхідних навичок і нових знань за допомогою персонального комп'ютеру і виходу в мережу Інтернет [4, с. 37-43]. Місце знаходження ПК не має значення, тому вчитися можна вдома, на роботі, в online класі одного з центрів навчання, а також в будь-якому іншому місці, де є ПК з підключенням до мережі Інтернет. Це найважливіша перевага змішаного навчання перед традиційними формами навчання.

ЗН - дуже гнучка система, вона дозволяє всім учасникам навчального процесу (студентам, викладачам і адміністраторам закладу освіти) обирати зручний час занять. Це другий найважливіший аргумент на користь ЗН.

Навчати за допомогою систем дистанційної освіти можна будь-кого. Немає жодних вікових, територіальних, освітніх, професійних обмежень, майже немає обмежень за станом здоров'я. Студентами ЗН можуть бути не тільки студенти в традиційному розумінні цього слова, а й школярі і, що особливо важливо, - люди, які не мають змоги залишити роботу. Адже, відповідно до зарубіжної статистики, більшість студентів дистанційної форми - це люди після 25 років, які вже працюють і хочуть поглибити свої професійні знання, що не кидаючи при цьому роботу [3, с.52-53].

Особливо хочеться відзначити, що системи змішаного навчання з їх можливостями вбудовування в курс зображень, звукових і відео-файлів дуже зручні для сприйняття інформації. Як приклад, розглянемо на прикладі впровадження змішаного навчання при вивченні дисциплін спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» освітньо-професійної програми «Готельне обслуговування»

Змішані курси із вказаних навчальних дисциплін містять у собі лекційний матеріал, який студенти мають опрацювати, виконавши завдання, як-от: складання називного, питального, тезового або розгорнутого плану, або ж складання опорної схеми чи таблиці, конспекту або тез.

Певні аспекти лекційного матеріалу наглядно проілюстровані відео-роліками, фотознімками, аудіо-файлами. Так, наприклад, говорячи про multi-touch, free format projection, ground FX technology студенти мають змогу відкрити відповідні відео файли та на конкретних прикладах розглянути використання вказаних технологій у сфері готельно-ресторанного бізнесу. Вивчаючи інноваційні методи функціонування готелів, студенти мають змогу за допомогою посилань вийти в мережу Інтернет та переглянути технологію роботи та впровадження тих чи інших маркетингових систем. За необхідності є можливість повернутися до певного фрагменту лекції, декілька разів переглянути ролик тощо. Це є безперечною перевагою дистанційного навчання.

Практичні завдання, які подаються після кожного із двох модулів, дають змогу студентам, з одного боку, закріпити засвоєний лекційний матеріал, з іншого ж – використати свої пошукові здібності та знайти відповіді на ті питання, яких немає у лекціях.

Виконуючи самостійну роботу, студенти повинні, використовуючи мережу Інтернет, здійснити віртуальні тури, та з точки зору фахівців оцінити їх якість, розглянути переваги та недоліки використання I-Pad в готельно-ресторанному бізнесі тощо.

Отже, на наш погляд, змішана освіта має низку безперечних переваг порівняно із традиційною. Це навчання в індивідуальному темпі - швидкість вивчення встановлюється самим студентом залежно від його особистих обставин і потреб; свобода і гнучкість - студент може вибрати будь-який з численних курсів навчання, а також самостійно планувати час, місце і тривалість занять; доступність - незалежність від місця проживання учня та місцезнаходження освітньої установи. Дозволяє не обмежуватися в освітніх потребах; мобільність - ефективна реалізація зворотного зв'язку між викладачем і студентом є однією з основних вимог і підстав успішності процесу навчання; технологічність - використання в освітньому процесі новітніх досягнень інформаційних і телекомунікаційних технологій; рівні можливості одержання освіти незалежно від стану здоров'я, елітарності і матеріальної забезпеченості учня; комфортні умови для творчого самовираження студента [1, с. 2].

Поряд із багатьма перевагами, система змішаного навчання має і свої недоліки, які полягають, насамперед, у відсутності повноцінного очного спілкування між студентами та викладачем. Немає людини, яка могла б емоційно забарвити знання – це суттєвий мінус. Значною вадою змішаного навчання, як показує практика, є індивідуально-психологічні умови. Мається на увазі, що для успішного дистанційного навчання необхідна жорстка самодисципліна, а його результат безпосередньо залежить від самостійності і свідомості студента. А постійний контроль, який є потужним спонукальним стимулом, відсутній. Для переважної більшості сучасних студентів самоконтроль – це риса, яку важко набути.

Недоліком можна назвати й необхідність постійного доступу до джерел інформації. Потрібна хороша технічна оснащеність. На сьогоднішній день комп'ютер, підключений до мережі Інтернет, є не у кожного.

В змішаній формі навчання - основа навчання тільки письмова. Можливість викласти свої знання в усній формі відсутня, що є обмеженням індивідуально-особистісного підходу до навчання.

Таким чином, змішана освіта є перспективною формою підготовки фахівців сфери готельно-ресторанного бізнесу до професійної діяльності, однак, поряд із беззаперечними перевагами, вона має й суттєві недоліки.

Список використаних джерел інформації:

1. Бабенко В. Г., Бабенко О. М. Дистанційне навчання – від теорії до практики. Праці Таврійського державного агротехнологічного Університету : збірник науково-методичних праць. Мелітополь : ТДАТУ, 2009. № 13. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Ptdau/2009_13/data_2009/6.pdf
2. Воротникова, І. П. Змішані моделі навчання у післядипломній педагогічній освіті. Перспективні напрямки світової науки: зб. статей учасників тридцять першої міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційний потенціал світової науки – ХХІ сторіччя» (25 лютого - 1 березня 2015 р.). Т. 1. Науки гуманітарного циклу. С. 29-31.
3. Данькевич Л. Р. Ефективність застосування системи змішаного навчання у викладанні ділової англійської мови. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України - Київ : НУБПУ, 2009. Вип. 137. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnau/2009_137/09dlr.pdf
4. Змішане навчання : монографія / С.М. Березенська, К.Л. Бугайчук, В.М. Кухаренко, Н.Ю. Олійник, Т.О. Олійник, О.В. Рибалко, Н.Г. Сиротенко, А.Л. Столяревська; за ред.. В.М. Кухаренка : ХПІ, Харків, 2016. 275 с.

Пілевич Дмитро Станіславович,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики
Державного податкового університету,
м. Ірпінь, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК БАЗИС ГЛОБАЛЬНОЇ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Інформатизація та цифровізація вищої освіти в наш час набирає актуальності, оскільки істотно впливає як на бачення можливих шляхів інтеграції у систему світової освіти. Як відомо, освітній процес у закладах вищої освіти за своєю природою є соціально-інформаційним та характеризується цілеспрямованістю у передачі та засвоєння людиною знань, умінь, навичок та інших способів включення індивіда в соціальну діяльність [4]. Цифровізація надає можливість сформувати глобальну концептуальну модель вищої освіти, яка на базі інтернет-простору взаємодіє з навколишнім інформаційним

середовищем. Актуальність даного напрямку також пояснюється зростанням ролі дискретних поглядів у житті та їхньому застосуванні у всіх сферах соціально-економічного життя суспільства, оскільки зазначені ідеї вже вийшли за межі математики і кібернетики і стали набувати всеосяжного характеру завдяки представленню інформації в ракурсі концепції різноманітності.

Основними складовими освіти виступають матеріально-технічна та речовинно-енергетична, проте вона виступає одним з найважливіших інформаційно-комунікативних і управлінських процесів у системі «людина — суспільство — природа» [2, с.38]. Безпосередньо інформаційні потоки в освітньому процесі виявляються пріоритетними в аспекті футуризації та інтеграції освіти. Інформаційна природа освіти значною мірою зумовлює активізацію задіяння інформаційних та цифрових технологій, що істотно підвищують соціальну ефективність освітнього процесу.

Останнім часом інформаційна база освіти отримала новий тренд у вигляді концепції так званої «розумної освіти» (smart-освіти), яка сприяє адаптації процесу навчання до умов інтерактивного електронно-цифрового середовища. Зауважимо, що термін smart-education представляється не дуже вдалим, оскільки використання цифрових технологій і перенесення навчання в інтерактивне електронне середовище в даний час являє собою лише розширення можливостей та способів отримання інформації за межами традиційної освіти. Разом з тим ця властивість, що дозволяє адаптувати об'єкт або процес до змін в навколишньому середовищі, стає все більш затребуваною в даний час [3, с.109]. Цифровізація вищої освіти розвивається завдяки значним позитивним перевагам, перш за все використанню онлайн-платформ для організації освітнього процесу. Це дає змогу здобувачу вищої освіти, який знаходиться в будь-якій точці світу, отримати освіту будь-якого рівня та професійного напрямку. Найбільш поширеними онлайн-платформами є Prometheus, edX, MIT OpenCourseWare, FutureLearn, Udacity, UoPeople, OpenLearn. Це в перспективі створює умови для доступу до якісної освіти всім бажаючим незалежно від географічних, економічних, соціокультурних факторів і обмежень, збільшуючи контингент потенційних здобувачів. Оскільки всі люди відрізняються здатністю до освіти, то онлайн-освіта здатна адаптуватись до здібностей та можливостей кожного здобувача, при цьому враховується індивідуальна освітня траєкторія. Завдяки інформаційним технологіям потреби здобувачів у прослуховуванні лекцій провідних викладачів та доступу до потрібних онлайн-курсів, а також дискутуванні із колегами з онлайн-навчання максимально задовольняються. При цьому налагодженою є система зворотного зв'язку між викладачем та здобувачем, а витрати за умов онлайн-освіти оптимізуються. У зв'язку із вищезазначеними положеннями, що характеризують сучасний стан цифровізації освіти, доцільно звернути увагу на позицію В. Ю. Арешонкова щодо актуальності переходу до цифрового університету, що передбачає «не лише кількісне накопичення технічних засобів, а зміну цілей, пріоритетів, корпоративної ідеології, організаційних принципів і підходів, структури закладу тощо» [1, с. 2].

Таким чином, цифровізація освіти стає частиною майбутньої системи вищої освіти глобального суспільства. Проте слід зауважити наступне: освітній процес у вищій освіті недоцільно розглядати лише в контексті надання знань та отримання професійних навичок, оскільки функція виховання та розвитку індивіда у соціально-культурному ракурсі є також надзвичайно важливою. Smart-освіта буде досконалою освітньою системою, якщо зможе забезпечити шляхом використання інформаційних технологій взаємодію з навколишнім середовищем та комплексного процесу навчання та виховання члена сучасного суспільства із формуванням необхідних компетенцій та вмінь. Таким чином, використання інформаційних технологій лише тоді отримає максимальну ефективність, коли вони створять підґрунтя для швидкої та масштабній реалізації всіх соціальних функцій вищої освіти.

Список використаних джерел інформації:

1. Арешонков В. Ю. Цифровізація вищої освіти: виклики та відповіді. Вісник НАПН України. 2020. № 2 (2). С. 1-6.
2. Осіпа Р. А. Інформаційно-комп'ютерні технології в освіті: Навчальний посібник. К.: Міленіум, 2005. 77 с.
3. Філіпова Л. Інформаційні технології у сучасній системі освіти. Нова педагогічна думка : наук.-метод. журн. 2009. № 2. С. 38-40.
4. Халимоник О. П. Стратегічне управління системою освіти в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 5. С. 109-113.

Саква Валентина Миколаївна

заступник директора з НР,
викладач спеціальних дисциплін,
викладач вищої категорії, викладач-методист,
Криворізький фаховий коледж торгівлі та
готельно-ресторанного бізнесу,
Кривий Ріг, Україна

ПОНЯТТЯ ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНЦІЇ ТА ЇХ КОМУНІКАЦІЙНА РОЛЬ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Спонування до оволодіння цифровими навиками на мікрорівні є загальною тенденцією, його прояв можна спостерігати у повсякденному житті. Так, прагнення компаній, що опікуються банкінгом, роздрібною торгівлею мінімізувати застосування людської праці змушує покупців засвоювати нові технології. Перспектива надання банківських послуг лише он-лайн означає, що невдовзі кожна людина, яка не має достатніх цифрових компетенцій, буде нездатна здійснювати будь-які фінансові операції. Таке явище, як електронна торгівля, також вимагає від споживачів опанування цифрових технологій. Так, станом на 2019 р. можна говорити про паритет між електронною торгівлею і

традиційною торгівлею. Натомість тенденція поширення нових цифрових технологій така, що невдовзі мова буде йти про те, що велику частку товарів і послуг можна буда придбати лише в Інтернеті. Важливо і те, що в для багатьох напрямків підприємницької діяльності масштабна автоматизація не має альтернативи. Таким чином, для багатьох компаній постійне навчання власних клієнтів є звичною практикою. Даний механізм спирається на принцип «навчайся, використовуючи» [1].

Перераховані механізми формування цифрових компетенцій у суспільстві в кожній країні застосовуються з різним ступенем інтенсивності. До того ж, фактом є те, що фактична готовність кожної країни до нових реалій (масштабної цифровізації) дуже сильно відрізняється. Застосування вказаних механізмів в Україні і закордоном має свою специфіку. Для ситуації в Україні властиві наступні риси: 1) запізніла реакція владних органів на виклики, пов'язані з цифровізацією; 2) декларативний характер державної політики щодо цифрових технологій; 3) неоднорідність українського суспільства. Принциповим для ситуації в Україні є і те, що дві сфери, найбільш важливі з огляду на виклики цифрової економіки – сфера освіти та сфера державного управління, довгий час самі потребують реформування та знаходяться в незадовільному стані, демонструючи недостань ефективність (відповідно до суспільної думки). При цьому найбільш значимі ризики створює та обставина, що держаною політикою у сфері цифровізації ігнорується потреба засвоєння цифрових компетенцій саме в національному масштабі. Якщо аналізувати змість реформи сфери освіти, то можна зробити висновок, що цифровізація освітньої сфери трактується саме як потреба комп'ютеризації. Ступінь засвоєння цифрових компетенцій в українському суспільстві також неоднаковий, в залежності від соціальної групи. Тобто люди, які інтегровані в ринок праці, самостійно здійснюють фінансові операції, подорожують, тощо, вже засвоїли цифрові компетенції, попри державну політику. Водночас, решта суспільства демонструє вкрай низький рівень [1].

Масове поширення інформаційно-комунікаційних технологій сприяє становленню мережевих відносин та виникненню інформаційних мереж, корті побудовані на взаємодії окремих членів суспільства. На відміну від ієрархічних суспільних структур, у якій особистий інформаційний простір людини визначається положенням у суспільній структурі та подібний до того, який оточує інших членів суспільства. Збільшення інформаційного тиску на особу через насичення повсякденного життя новими технологіями робить недостатньо дієвими попередні алгоритми отримання інформації та її обробок.

Список використаних джерел інформації:

1. Апалькова, В.В. Концепція розвитку цифрової економіки в Євросоюзі та перспективи України. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій. 2015. №23. 9-18.

Саркісова Оксана Юрївна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та психології
Київського національного економічного
Університету імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК РОЗКРИТТЯ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГА³

Цифровізація освіти стала особливо помітною з початком пандемії коронавірусу та воєнних дій у нашій державі. До цього періоду цифровізацію освіти розглядали і як розвиток цифрової грамотності у тих, хто навчається, і як впровадження в початковий процес інформаційно-комунікаційних технологій. Вимушений перехід навчальних закладів в онлайн формат запусив так звану цифрову трансформацію – використання цифрових технологій у всіх освітніх процесах.

Цифрова трансформація освіти приводить до оновлення змісту освіти та результатів навчання (необхідність розвитку цифрової компетентності); педагогічних методів та технологій навчання (цифрова дидактика), форм організації навчальної роботи та інструментів (технічних засобів) для їх реалізації та управління цим процесом. Цифровізація в освіті надає масу переваг: спрощує організаційні задачі, робить освіту зручніше і доступніше, дозволяє реалізувати більш індивідуалізований підхід, надає доступ до більш широкого спектру освітнього контенту та надає можливість викладачам збирати дані та аналізувати їх, з метою покращення освітнього процесу та т.п. Але цифровізація освіти не означає, що цифрові інструменти замінять собою все освітнє середовище і тим більше педагогів. Якісна освіта завжди буде базуватися на взаємодії педагога з учнями хай і в нових форматах. Під час [World Education Forum](#), була проведена дискусія: «Чого має навчати сучасна освіта?» [7]. В процесі дискусії розглядалися питання, пов'язані з цифровими трансформаціями. Так, було зазначено, що технології об'єднали людей, але разом з тим зробили світ більш складним, нестабільним та незрозумілим. Було зацентровано увагу на тому, що цифрова трансформація суспільства сприяє демократизації та глобалізації. Спікерами було зазначено, що глобальна компетентність вбирає в себе не тільки знання та навички, але й ставлення до інших людей, груп, установ, проблем, поведінки. Тобто це не лише вміння бути відкритим, поважати інших, мислити глобально, це ще й вищий рівень —

³ Матеріал публікації підготовлено в межах реалізації проекту Erasmus+ «Нові механізми управління на основі партнерства та стандартизації підготовки викладачів професійної освіти в Україні (PAGOSTE)» № 609536-EPP-1-2019-1-DE-EPPKA2-SBHE-SP, що фінансується за підтримки Європейської Комісії. Підтримка Європейською Комісією підготовки цієї публікації не означає схвалення її змісту, який відображає погляди лише авторів, і Комісія не може нести відповідальності за будь-яке використання інформації, що міститься в ній.

цінності. Вони включають розуміння понять людської гідності, культурного різноманіття цінностей тощо [так само].

На перший план постає питання про роль педагога в сучасних реаліях. Саме адекватна реакція педагога на необхідність змін, швидка адаптація до нових вимог, ініціативність до впровадження інновацій, прийняття на себе відповідальності та бажання та вміння вести за собою як учнів, так і колег, спрямованість на саморозвиток та самовдосконалення характеризує його як лідера своєї справи. Саме педагог має стати прикладом для тих, хто навчається, освоювати разом з учнями сучасні технології, демонструвати прагнення до навчання протягом життя та відкритість до нових ідей і т.ін. Він має одночасно бути фасилітатором, ментором, тренером, а не лише інструментом для викладання матеріалу. Чи готові педагоги до таких змін? Як завоювати лідерську позицію в учнівському чи студентському колективі у форматі онлайн навчання? На нашу думку, під час цифрової трансформації освіти педагог має стати сполучною ланкою між тим, що вивчається в програмі, і реальним світом через нові формати і взаємодії з тими, хто навчається, а також розвиваючи свій лідерський потенціал.

Калашнікова С.А. визначає лідерський потенціал як соціально-психологічну властивість особистості, яка відображує як ситуаційно обумовлену, так і незалежну від ситуації здатність індивіда до успішного здійснення лідерства. Рівень лідерського потенціалу визначається ступенем розвитку його індивідуальної та універсальної складових. Лідерський потенціал, вважає дослідниця, також являє собою сукупність внутрішніх потреб, можливостей, засобів, ціннісного ставлення, які сприяють досягненню такого рівня інтеграції компетентності, відповідальності, активності і комунікабельності, що забезпечує провідний вплив на членів групи при спільному вирішенні завдань у різних видах життєдіяльності та задає позитивну спрямованість процесу професійного становлення [2, с. 325–327]. Треба враховувати і той факт, що ефективність діяльності як самих лідерів, так і діяльності керованих ними груп, є тим вищою, чим більш повно й гармонійно розвиненим є їхній лідерський потенціал.

Сучасна наука стверджує, що лідерський потенціал (внутрішній резерв) можна розвинути в кожній людині, оскільки ми вже народжуємося з певним лідерським потенціалом. Але його становлення і розвиток відбувається в процесі складних психологічних і соціальних змін і під впливом множини чинників самої різноманітної природи, які можуть як сприяти розвитку цього потенціалу, так і гальмувати його [3, с. 41]. Щоб бути лідером, людина повинна адекватно оцінювати себе і ту ідею, яку вона відстоює, володіти набором відповідних лідерських якостей, вмінь та навичок, вмінням пробуджувати в людях позитивні емоції та розкривати їх найкращі сторони. Сутність лідерського потенціалу повинна розглядатися не тільки з позицій тих компонентів, які у своїй цілісній єдності його, власне, і утворюють, але також і з позицій наступного їх прояву в процесі практичної діяльності лідера,

з позицій характеру його взаємовідносин з людьми та типу його лідерства і його впливу на підлеглих [3, с. 43].

Таким чином, педагог-лідер має чітко усвідомлювати рівень розвитку власної лідерської компетентності; спрямовувати свої зусилля на розвиток лідерського потенціалу та соціальних навичок (управлінська компетентність).

Риси ефективного лідера та ефективного викладача мають чимало спільного. Шотландські дослідники розробили модель, що найбільш влучно описує вимоги до особистості лідера в сфері освіти [4, с.48], а саме: відповідність (той ступінь розвитку лідера, що забезпечує його здатність займати лідерську позицію в освітньому середовищі), цікавість (будь-який представник освітнього, або академічного середовища має постійно керуватися в своїй діяльності цікавістю), колегіальність (здатність до командної роботи, вміння досягати компромісів, здатність підтримувати дисципліну в колективі та самодисципліну), обдарованість («здатність бути лідером» з урахуванням специфіки освітньої діяльності), характер, впевненість (віра в силу свого таланту, цінність своїх ідей, досяжність своїх цілей та цілей команди, яка базується на детальному аналізі ситуації, здатності до передбачення труднощів та вміння їх вирішувати).

Розуміння цих спільних рис дає педагогу змогу краще усвідомити роль, яку він відіграє процесі взаємодії з учнями та стимулювати його на пошук шляхів розвитку ефективного педагогічного лідерства. Виокремлюючи навички та вміння лідера, найчастіше використовують 5 базових здібностей, запропоновані Д. Коузесом та Б. Познером: моделювання шляху для досягнення мети; надихання послідовників; сприйняття кожної нової мети як виклику; надання послідовникам можливості досягати більшого; підбадьорення послідовників [6, с.24].

Враховуючи все вище сказане, пропонуємо наше бачення розвитку лідерського потенціалу педагога в умовах цифровізації освіти:

Готовність до змін стилю викладання, ознайомлення та використання нових педагогічних теорій навчання (наприклад, цифрова дидактика), які дозволять швидко адаптуватися до нових вимог та покращити якість засвоєння навчального матеріалу. Вдосконалення цифрової компетентності.

Створення творчої та інноваційної атмосфери на заняттях, шляхом використання нових педагогічних технологій для розвитку впевненості у власних силах і здібностях для підтримання належного рівня мотивації до навчання. Взаємодопомога в опануванні цифрових технологій, консультації з учнями, які можуть бути більш ознайомлені з цифровими новинками та готові поділитися досвідом, що в свою чергу, надає більше можливостей для підтримування комунікації, налагодження контакту надихає та підбадьорює всіх учасників навчального процесу.

Демонстрація вмінь застосування технологій формування лідерських компетентностей у тих, хто навчається, з метою надбання одностумців та помічників у групах. У закладах вищої освіти ефективними для формування лідерської компетентності здобувачів є такі технології: технологія

освітнього проєкту, тренінгові технології, кейс-технології, технологія майнднеппінгу [1, с.359-450].

Прагнення завоювати довіру та авторитет у тих, кого навчає; створення атмосфери співпраці та співтворчості шляхом налагодження різноманітних каналів комунікації, демонстрування розуміння та підтримки в умовах невизначеності, стимулювання розвитку особистісної відповідальності за власне навчання.

Демонстрація захопленості та відданості своїй справі, використання різноманітних методів мотивації та стимулювання навчання для розвитку цікавості до свого предмету чи дисципліни, що викладає. Обговорення не тільки предметних понять, а й цінностей, розуміння понять людської гідності тощо. Намагання бути цікавим для учнів.

В процесі оцінювання робіт надавати, за можливості, коротку оцінку виконаної роботи, звертаючи увагу на прогрес учня чи на творчий підхід до виконання завдання (для підтримання контакту в умовах онлайн навчання).

Максимальне залучення учнів до групової роботи (сесійні зали на заняттях, виконання групових проєктів та ін.).

Намагання фіксувати внесок кожного учня до успіху спільної діяльності. Виділяти час наприкінці заняття для обговорення позитивних моментів спільної діяльності як учнів між собою, так і спільної діяльності учня та педагога, підкреслюючи важливість такої взаємодії у сучасних реаліях.

Список використаних джерел інформації:

1. Дидактика лідерства. Сучасні погляди на формування лідерської компетентності здобувачів вищої освіти : монографія / О. О. Нестуля, С. І.Нестуля, Н. В. Кононец. Полтава : ПУЕТ, 2021. 591 с.
2. Калашникова С. А. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки управлінців-лідерів в умовах сучасних суспільних трансформацій : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.06. К., 2011. 462 с
3. Розвиток лідерського потенціалу національної гуманітарно-технічної та управлінської еліти: Монографія / За редакцією О. Г. Романовського та О. С. Пономарьова. Харків: ФОП Мезіна В.В., 2017. 292 с.
4. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник / О.Г. Романовський, Т.В. Гура, А.Є. Книш, В.В. Бондаренко. Харків, 2017. 100 с.
5. Kenzie T. Academic leadership: Dimensions and dynamics / Dr. Tom Kenzie // ENGAGE: ISSUE 21, 2010.
6. Kouzes J. M., Posner B. Z. The Five Practices of Exemplary Leadership, 2nd Edition / James M. Kouzes, Barry Z. Posner – Wiley: 2011. – 24 p.
7. Освіторія-медіа [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://osvitoria.media/experience/chomu-maye-vchyty-suchasna-osvita-dyskusiya-na-world-education> forum /

Стоцька Олена Василівна,
викладач української мови
Ірпінського фахового коледжу економіки та права
м. Ірпінь, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Дистанційне навчання на сьогодні є одним із ключових напрямів оновлення всіх ланок освітньої системи України. Наразі відбувається науково-теоретичне осмислення дистанційних форм навчання, до наукового обігу входить нова термінологія, розробляється відповідне методичне забезпечення, проходить експериментальна апробація нових дистанційних освітніх технологій [1, с.168].

Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні затверджена Постановою МОН України 20 грудня 2000 р. У цьому ж році створені Український центр дистанційної освіти (УЦДО) та Українська Система Дистанційного Навчання - UDL System.

Дистанційне навчання – організація освітнього процесу, що ґрунтується на принципах самостійного навчання й призначена для широких верств населення. Воно дає змогу використовувати як кращі традиційні методи навчання, так і нові інформаційні та телекомунікаційні технології, здобувати повноцінну освіту, підвищувати кваліфікацію педагогічних працівників.

Нині дистанційне навчання набуває актуальності та сприяє інтенсифікації освітнього процесу і є універсальною формою моделі сучасного навчання. Напрацьований українською освітою досвід дає змогу визначити особливості й переваги, і, головне, окреслити шляхи подальшого розвитку дистанційного навчання. Чи не найменш науково обґрунтованими й усвідомленими залишаються психологічні й педагогічні аспекти системи дистанційного навчання української мови, що потребує принципово іншого підходу до навчальної взаємодії, іншої структури освітнього процесу, сучасних методик навчання та способів передавання інформації [2].

Сьогодні, як ніколи, вивчення української мови дуже важливе через її вплив на культурне й політичне життя суспільства. Вона є невід’ємним складником у формуванні менталітету народу, його національної свідомості. Державна мова є таким же символом країни, як прапор, герб і гімн. Відповідно до статті 65 Конституції України [3], повага до державних символів є обов’язковою для всіх громадян.

У листі Міністерства освіти й науки України від 06.03.2022 № 1/3371-22 «Про організацію освітнього процесу» [4] наголошено на необхідності організації навчання у закладах освіти за допомогою дистанційної форми.

В умовах воєнного стану заклад освіти стає осередком, який дає змогу студентам отримувати не лише знання, але й психологічну підтримку, не втрачати відчуття приналежності до спільноти.

Навчальний процес за дистанційною формою навчання здійснюється у таких формах: самостійна робота; навчальні заняття; практична підготовка (у ВНЗ); професійно-практична підготовка (у ПТНЗ); контрольні заходи.

Основною формою організації навчального процесу за дистанційною формою є самостійна робота.

Основними видами навчальних занять за дистанційною формою навчання є: лекція, семінар, практичні заняття, консультації та інші. Лекція, консультація, семінар проводяться зі студентами (слухачами) дистанційно у синхронному або асинхронному режимі відповідно до навчального плану. Отримання навчальних матеріалів, спілкування між суб'єктами дистанційного навчання під час навчальних занять, що проводяться дистанційно, забезпечується передачею відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації у синхронному або асинхронному режимі [5, с 21-22].

Науково-методичне забезпечення дистанційного навчання включає: методичні (теоретичні та практичні) рекомендації щодо розроблення та використання педагогічно-психологічних та інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання; критерії, засоби і системи контролю якості дистанційного навчання; змістовне, дидактичне та методичне наповнення веб-ресурсів (дистанційних курсів) навчального плану (навчальної програми) підготовки [5, с 24].

Дистанційне навчання забезпечує студентам можливість цілодобового доступу до навчальних матеріалів, постійну підтримку й консультації викладача, відеолекції в режимі online, віртуальні тренажери та інші технологічні рішення для забезпечення ефективного процесу навчання [1].

Повноцінному дистанційному навчанню сприяють хмарні технології, що реалізуються за допомогою сервісів Google. Викладач повинен уміти користуватися ними у своїй професійній діяльності, що дозволяє організувати роботу зі студентами в режимі реального часу.

Приклади використання сервісів Google в освітньому процесі: для планування та координації – пошта; для організації та обліку – диск; для контролю та аналізу – форми. Ці сервіси Google дають можливість використовувати в навчальній діяльності Web-додатки.

Існує багато електронних ресурсів, які викладач української мови може використовувати під час дистанційного навчання.

Чотири сервіси допоможуть зробити цей процес легким і цікавим [6].

Звісно, можна користуватись Skype чи влаштовувати групові чати-дзвінки-конференції в месенджерах типу Viber, Telegram та інших.

Але куди зручніше користуватись інструментами, які максимально пристосовані для навчання і є простими в користуванні: ZOOM, CLASSDOJO, GOOGLE CLASSROOM, DING TALK, GOOGLE MEET.

Отже, дистанційна освіта – це форма освітньої комунікації, яка має цінність, свою систему й результат. Вона дає можливість навчатися дистанційно й удосконалюватися в професійній діяльності.

Стрімке поширення дистанційного навчання – це поява великої кількості навчальних програм, освітніх середовищ та платформ дистанційного навчання, найкращі з яких повинні бути результативним робочим інструментом викладача.

Система дистанційного навчання продовжує своє бурхливе поширення. Дистанційне навчання увійшло в 21 століття як найефективніша система підготовки й безперервної підтримки високого рівня кваліфікації фахівців. Будь-який навчальний заклад або викладач вже не може вважатися носієм високої педагогічної майстерності, якщо не володіє засобами, методами і технологіями дистанційного навчання [5].

Список використаних джерел інформації:

1. Гаврілова Л. Теоретичні аспекти впровадження дистанційного навчання в Україні. Освітологічний дискурс / Людмила Гаврілова, Юлія Катасонова // 2017, № 1-2 (16-17). С. 168-182. [Електронний ресурс]. Режим доступу: DOI: 10.28925/2312-5829.2017.1-2.1682 (дата звернення: 15.11.2022 р.)
2. Дика Н. Дистанційне навчання української мови // Наталія Дика, Олександра Глазова. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [https://od.kubg.edu.ua > article > download](https://od.kubg.edu.ua/article/download) (дата звернення: 17.11.2022 р.)
3. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. №30. ст.141 (дата звернення: 18.11.2022 р.)
4. Лист Міністерства освіти і науки України від 06.03.2022 № 1/3371-22 «Про організацію освітнього процесу» (дата звернення: 18.11.2022 р.)
5. Вишнівський В. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів електронних тестів. Навчальний посібник. / Віктор Вишнівський, Микола Гніденко, Олег Ільїн // Київ: ДУТ, 2014. 140 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/1_786_40131752.pdf (дата звернення: 15.11.2022 р.)
6. Павліченко Т. Чотири сервіси, які допоможуть організувати дистанційне навчання // Тетяна Павліченко. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [https://nus.org.ua >](https://nus.org.ua) (дата звернення 19.11.2022 р.)

Цицюра Ксенія Валеріївна,
аспірант ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»,
викладач англійської мови,
іноземний експерт інституту іноземних мов
Цзясінського університету (Jiaxing University),
м. Цзясін, КНР

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У КНР

Розвиток цифрової компетентності викладачів ЗВО у КНР, які виступають суб'єктами науково-професійної та педагогічної діяльності, слід сприймати як позитивні зміни елементів цієї компетентності, що можливі завдяки інноваціям, нововведенням, актуалізації інформаційного потенціалу тощо.

Як свідчить реальний досвід та результати проведеного нами опитування щодо професійної діяльності китайських викладачів в Цзясінському університеті (Jiaxing University, м. Цзясін, Китайська Народна Республіка), розвивати їх цифрову компетентність можна завдяки використанню інноваційних методів. Для того, щоб провести зміни на рівні їх свідомості, необхідно проводити роботу щодо отримання ними необхідної інформації, для перетворення її в усвідомлену. Тому, важливим завданням для розвитку цифрової компетентності є розуміння ними цієї складової педагогічної компетентності як феноменального індивідуально-професійного утворення, що поєднує теоретичні знання та інформаційне управління, ціннісне ставлення до інформаційних ресурсів.

Ще одним важливим висновком нашої роботи є те, що розвиток цифрової компетентності китайських викладачів можливий лише у творчій діяльності. У жодному з проаналізованих нами джерел не згадується творча діяльність викладачів як фактор розвитку цифрової компетентності. До такого висновку ми дійшли після спостереження за викладачами під час проведення ними навчальних занять в ЗВО КНР. До прикладу, в Цзясінському університеті (Jiaxing University), під час вивчення теми «Проектний менеджмент у світі» навчальної дисципліни «Англійська мова для економістів» викладачу необхідно було пояснити інструменти сучасного інформаційного бізнес-управління, а це неможливо без навичок використання інформаційних ресурсів.

Основними пропозиціями у вирішенні проблеми розвитку цифрової компетентності та інформаційної грамотності китайських викладачів є:

- вивчення намірів викладачів щодо використання у дистанційному навчанні Web-технологій в сучасних освітніх умовах та розуміння реалій використання цих технологій викладачами у педагогічних цілях;
- вдосконалення контролю інтерактивного навчання керівниками коледжів та університетів для повноцінного висвітлення якості процесу викладання, навчання та інтеракції між учасниками освітнього процесу у дистанційній та змішаній формі;

- покращення своєчасності зворотного зв'язку від викладачів та студентів для своєчасного виправлення помилок та вирішення проблемних ситуацій щодо цифровізованого навчання;
- покращення взаємодії між викладачами та студентами в процесі навчання, збагачення різноманітності інтерактивних форм та засобів підвищення ефективності та результативності навчання.
- виокремлення найкращих онлайн-курсів та програм з метою організації заходів обміну досвідом для науково-педагогічних працівників ЗВО, забезпечення ЗВО участі викладачів у тренінгах, воркшопах, семінарах та інших формах наукової взаємодії, організованих досвідченими викладачами-практиками, присвячених цифровій компетентності, виявлення труднощів та шляхів їх вирішення;
- активна просвітницька діяльність щодо важливості цифрової компетентності для науково-педагогічних працівників ЗВО;
- заохочення викладачів своєчасно коригувати зміст онлайн-підготовки, методів навчання та інтеракції зі студентами на основі відгуків та пропозицій студентів;
- розвиток зв'язків між університетами через організацію відео-конференцій та обговорень ефективних форм та методів цифровізованого навчання для сприяння ефективній роботі в Інтернеті.

Оволодіння основами цифрової компетентності – це виклик сьогодення. Китай є країною сучасних досягнень, що бере на озброєння численну кількість технологій, насамперед в освітній галузі. Тому китайським викладачам необхідно мати оптимальний рівень розвитку цифрової компетентності. Аналіз результатів проведеної дослідної роботи дає підстави для розробки методичної бази щодо активного використання сучасних інтерактивних методів для розвитку цифрової компетентності китайських викладачів (семінарів, тренінгів, круглих столів, воркшопів тощо).

Перспективними напрямками досліджень, на наш погляд, є застосування інтерактивних методів в поєднанні з колабораційними технологіями задля розвитку цифрової компетентності китайських науково-педагогічних працівників.

Список використаних джерел інформації:

1. Educational and professional program for Bachelor's Degree (2018) Jiaxing University. China, Jiaxing: Jiaxing University Academic Office Publishers, 2018. 942 p.
2. Jiaxing University official website. URL: <http://www.zjxu.edu.cn>
3. Ma Wenjing, Lin Fengxun, Lin Jinchao. Research on Chinese University Teacher's Competency. URL: https://www.researchgate.net/publication/266642783_Research_on_Chinese_University_Teacher

Чорна Тетяна Вікторівна,
викладач історії
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

Сахно Зоя Борисівна,
викладач української мови та літератури
Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Сьогодні для вивчення історії та літератури використовується велика кількість методів, як теоретичних та практичних. Але хочеться зупинити увагу на візуалізації навчального матеріалу а саме використання художніх та документальних фільмів як альтернативу підручникам та книгам в умовах цифровізації освіти.

На заняттях гуманітарно-філологічного циклу використовуються кінофільми різних видів: художні, науково-популярні, а також спеціальні навчальні. Фільми та документальне кіно забезпечують динаміку зображення, синхронну подачу зображення і звуку, доповнюють мовленнєвий ряд музичним супроводом, що сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Більшість документальних фільмів побудовані на архівних матеріалах, інтерв'ю сучасників та учасників подій і можуть розглядатись в якості відеоматеріалів, які дозволяють наблизитися до вирішення завдання формування дослідницьких навичок студентів.

Ознайомлення студентів з новими документальними і художніми фільмами надає змогу викладачу зробити свої заняття цікавішими, насиченішими і продуктивнішими. Демонстрування відеоматеріалів викликає інтерес студентів, у процесі їх перегляду виникає досить стійка мимовільна увага, що зумовлена яскравістю, динамічністю, розмірами, контрастністю зображення, звуковим супроводом тощо. Саме цим пояснюється міцне запам'ятовування студентів окремих, найяскравіших, емоційно насичених кадрів. Утворюються передумови для формування чітких уявлень, свідомого та глибокого засвоєння знань [1].

Фільми, документальні фільми або їх фрагменти мають бути розподілені за темами, для кожного заняття потрібно вибирати окремі фрагменти, які не повинні заважати викладачу і студентам у процесі проведення заняття. Кожен документальний фільм має автора з своїми поглядами, тому викладачу потрібно чітко відбирати відеоматеріал так, щоб студент міг самостійно робити висновки[2]. Так як не завжди на занятті є час для повноцінного перегляду відеоматеріалів, їх можна виносити на домашнє завдання.

Сьогоднішній інтернет-простір надає можливості доступу до великої кількості відеоматеріалів, які можна і потрібно використовувати в освітньому процесі але викладачу потрібно конкретизувати: назву, рік, режисера або автора, щоб бути впевненим у досягненні навчальної мети. Зокрема для прикладу наводиться орієнтовний, мінімалізований перелік відеоматеріалів, що використовується авторами тез, для поглиблення вивчення історії та української літератури.

Так, сучасні освітні технології дозволяють змістовно та цікаво провести заняття. От тільки викладачеві слід бути вкрай обережним, щоб не загубитися у такій різноманітності. Але живе слово викладача ніщо і ніколи не замінить на занятті. Наводимо перелік документальних фільмів, які можуть бути рекомендовані для викладача історії та здобувачів освіти:

10 документальних фільмів про історію України:

1. «Війна – український рахунок», 2002;
2. Між Гітлером і Сталіним: Україна в Другій світовій війні, незвідані сторінки історії», 2003;
3. «Назви своє ім'я», 2006;
4. «1377 – спалені заживо», 2009;
5. «Золотий вересень. Хроніка Галичини 1939–1941 рр.», 2010;
6. «Майдан», 2014;
7. «Зима у вогні: боротьба України за свободу», 2015;
8. «Спадок нації», 2016;
9. «Будинок «Слово»», 2017;
10. «Соловей співає», 2019.

10 художніх фільмів про історію України:

1. «Україна в огні», 1943;
2. « Білий птах з чорною ознакою», 1971;
3. «Легенда про княгиню Ольгу», 1983;
4. «Голод 33», 1991;
5. «Вишневі ночі», 1992;
6. « Далекий постріл», 2005;
7. «Хайтарма», 2013;
8. «Поводир, або Квіти мають очі», 2014;
9. «Століття Якова», 2016;
10. «Крути 1918» , 2019.

Екранізація творів з української літератури:

1. Іван Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я» – український фільм дилогія режисера Володимира Городька 1993 року, знятий кінооб'єднанням «Консорціум Козак», екранізація однойменної повісті Івана Нечуя-Левицького. Друга серія знята у 1994 році.

2. Іван Карпенко-Карий «Мартин Боруля» – український фільм-спектакль Київського державного українського драматичного театру ім. І. Франка за п'єсою Івана Тобілевича, знятий у 1953 році на Київській кіностудії художніх фільмів. Режисер спектаклю — Гнат Юра, режисер фільму — Олексій Швачко.

3. Леся Українка «Лісова пісня» – український художній фільм режисера Віктора Івченка, створений на кіностудії ім. Олександра Довженка 1961 року. Екранізація однойменної драми-феєрії української письменниці Лесі Українки. Прем'єра відбулася 7 серпня 1961 року.

4. Микола Куліш «Мина Мазайло» – український комедійний 2-серійний міні-серіал-вистава режисера Сергія Проскурні, знятий за однойменною п'єсою Миколи Куліша на кіностудії «Укртелефільм» у 1991 році.

5. Іван Багряний «Тигролови» – український художній фільм режисера Ростислава Синька, відзнятий у 1994 році на кіностудії «Укртелефільм».

6. Олександр Довженко «Україна в огні» – фільм був поставлений дружиною Довженка – Юлією Солнцевою через десять років після смерті автора. «Зачарована Десна» – кіноповість 1964 року за однойменним твором Олександра Довженка.

Чуніхіна Олена Миколаївна,
викладач спеціальних дисциплін,
Криворізький фаховий коледж торгівлі та
готельно-ресторанного бізнесу
Кривий Ріг, Україна

ПЕРЕВАГИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Наразі в україномовному сегменті мережі Інтернет найбільшою популярністю серед освітян користуються сервіси хмарних обчислень таких корпорацій, як Microsoft та Google. Саме вони дають змогу організувати швидко впровадження технологій хмарних обчислень у навчально-виховний процес. Так, Microsoft пропонує низку інструментів, що базуються на спільній взаємодії викладача та студента (пакет Microsoft Office 365), а саме: - систему електронної пошти; - інтерактивні календарі; - контакти Outlook Line; - веб-додатки та архіви OneDrive; - систему обміну миттєвими повідомленнями Lync Online, міні-сайти тощо. Служба Microsoft Office 365 може підтримувати як персональне використання онлайн-інтерактивних додатків, так і корпоративне десятками тисяч користувачів [1].

У свою чергу, Google для впровадження в освітній процес хмарних технологій пропонує сучасний інструмент побудови навчальних порталів – службу Google Apps for Education. Google Apps – це набір хмарних служб, які допомагають користувачам послуг інформаційного простору продуктивно

спілкуватися незалежно від місця перебування та характеру технічних пристроїв. Як свідчить практика, нескладні в налаштуванні, використанні й управлінні інструменти (електронна пошта, календар, онлайн-документи та інтерактивні додатки) дають змогу користувачам зосередитися на тому, що дійсно важливо [2] для їх взаємодії в інформаційному освітньому просторі.

Основними перевагами використання хмарних сервісів є мінімальні вимоги до апаратного забезпечення: хмарні технології не вимагають витрат на придбання та обслуговування спеціального програмного забезпечення (доступ до додатків можна отримати через вікно будь-якого браузера); вони спроможні підтримувати всі операційні системи і клієнтські програми, що використовуються активно; всі інструменти хмарних технологій – безкоштовні [1].

Оскільки Microsoft та Google постійно вдосконалюють свої службові сервіси хмарних технологій, потужний інструментарій та інноваційний функціональний потенціал освітніх хмар є доступним сучасному педагогові, а отже, сприяє підвищенню професійного інтересу до їх використання в педагогічній діяльності [2]. Звертаючись до послуг мережі Інтернет з метою вербальної комунікації, викладачі обмінюються зі студентами навчальними матеріалами, а з колегами – професійним досвідом.

Ураховуючи, що з хмарними сервісами можна працювати не лише через комп'ютер, а й інші гаджети (планшети, смартфони), підвищується ступінь мобільності користувачів послугами інформаційного освітнього простору, адже для хмарних сервісів не важливо, яка операційна система встановлена на гаджеті, тому що сервіси знаходяться на віддаленому сервері та не потребують додаткового встановлення на пристрій студента або викладача.

Отже, аналіз переваг і перспектив використання хмарних технологій у освітньому процесі дає підстави констатувати, що мережева хмара відкриває небачені можливості як для студентів, так і педагогів за умови їх готовності до відкритої взаємодії.

Список використаних джерел інформації:

1. Воронкін, О. С. «Хмарні» обчислення як основа формування персональних навчальних середовищ. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «FOSS Lviv – 2012» (с.143-146). 26-28 квітня, 2012 р. Львів, Україна.

2. Гриценко, В. Г. Формування навчального середовища з використанням соціальних хмарних сервісів. Хмарні технології в освіті : матеріали Всеукраїнського науково-методичного інтернет-семінару (с.29-30). 21 грудня , 2012 р. Кривий Ріг, Україна : Видавничий відділ КМІ, 2012.

Шамралуk Олена Леонiдiвна,
кандидат педагогiчних наук,
методист Науково-методичного центру
професiйно-технiчної освiти
та пiдвищення квалiфiкацiї iнженерно-
педагогiчних працiвникiв у Хмельницькiй облaстi,
м. Хмельницький, Україна

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Сучасні соціально-економічні умови вимагають від педагогів закладів професійної освіти (далі: ЗПО) високого рівня технологічної культури, пов'язаного зі здатністю до саморозвитку, вибудовування індивідуальної траєкторії професійного і життєвого розвитку, ефективної комунікації, самостійного і відповідального прийняття рішень. Водночас, професійна і освітня (самоосвітня) діяльність дорослої людини є нерозривними і повинні розглядатися комплексно. Тільки за таких умов людина, фахівець може досягти найвищих показників в особистісно-професійному розвитку.

У цьому сенсі об'єктивною необхідністю є застосування в процесі розвитку технологічної культури педагогічних працівників ЗПО педагогічних технологій, побудованих на інноваційних принципах освіти дорослих та спрямованих на подальше особистісне самовизначення і самореалізацію педагога.

Тому освітній процес в регіональній системі підвищення кваліфікації на базі навчально(науково)-методичних центрів професійно-технічної освіти має бути андрагогізовано й акмеологізовано, переглянуто традиційний арсенал засобів, принципів, форм, методів навчання. При цьому перевага має надаватися суб'єктній активності й творчості педагогічного працівника, який самостійно моделює та зреалізовує індивідуальну освітню траєкторію, визначає параметри процесу навчання (зміст, тривалість, форми, методи, програми, засоби та ін.), здійснює цілепокладання і конструктивну корекцію в принципово нових умовах, варіативно прогнозує результати професійно-педагогічної діяльності тощо [1].

Однією із перспективних інноваційних акметехнологій є технологія науково-методичного супроводу, яка дозволяє забезпечити безперервність післядипломної освіти педагогічних працівників ЗПО. Ця технологія передбачає залучення до вирішення педагогічних проблем широкого кола фахівців. Важливо, що учасники науково-методичного супроводу мають стати рівноправними партнерами цієї взаємодії, хоча можуть мати різний рівень наукової підготовки або опанування практичного досвіду [3].

Суб'єкти науково-методичного супроводу не вирішують проблеми один одного, а здійснюють обмін думками, досвідом, інформацією, забезпечують всебічне обговорення проблеми та можливих підходів до її вирішення.

Визначальними основами технології науково-методичного супроводу є [4]:

- демократичність – можливість урахування різних підходів, точок зору, колегіальність у прийнятті певного рішення;
- ситуація вибору – створення декількох варіантів програм, моделей діяльності, методик, які забезпечують передумови для свідомого вибору;
- самореалізація – розкриття особистісного потенціалу кожного учасника педагогічного процесу;
- співтворчість – спільна діяльність суб'єктів, які прагнуть досягти нових кількісних і якісних результатів;
- синергетичність – нелінійність, нестабільність як процесуальні характеристики та самоорганізація системи науково-методичного супроводу.

Науково-методичний супровід як технологія післядипломної педагогічної освіти дає можливість педагогам опанувати позицію суб'єкта розвитку технологічної культури, обрати певний варіант супроводу за спрямованістю, змістом, формами або терміном проведення.

Тобто, науково-методичний супровід – це технологія процесу безперервної професійної взаємодії суб'єктів педагогічної діяльності щодо професійного розвитку шляхом розроблення, обґрунтування, апробації та практичного впровадження інноваційних підходів до вирішення актуальних проблем професійної освіти.

У системі регіонального підвищення кваліфікації до такої взаємодії методистами НМЦ ПТО залучаються педагогічні працівники ЗПО, фахівці-виробничники, науковці, викладачі закладів вищої освіти, громадські діячі тощо.

Реалізація технології науково-методичного супроводу здійснюється поетапно.

Перший етап – пошуковий. На ньому відбувається формулювання й осмислення проблеми, для вирішення якої необхідний інноваційний підхід. На цьому етапі здійснюється збирання, узагальнення й уточнення інформації, яка стосується цієї проблеми, а також аналізується теорія і можливі аналоги вирішення проблеми на практиці.

Другий етап – моделювання. На ньому відбувається структурування діяльності, яка має призвести до вирішення проблеми. На цьому етапі доцільно дотримуватися логіки побудови педагогічної системи, тобто визначати мету, зміст, методи, розробити критерії оцінювання результату. Якщо на першому етапі здійснювався пошук можливих шляхів вирішення проблеми, то на цьому етапі накопичена інформація систематизується.

Третій етап – проектувальний. Суб'єкти освітньої діяльності проходять спеціальну підготовку, уточнюються деталі, визначаються і створюються умови, необхідні для впровадження інновацій.

На четвертому етапі інноваційна діяльність здійснюється на практиці, тобто це – етап впровадження, метою якого є реалізація раніше запланованої послідовності дій, спостереження за результатами.

П'ятий, завершальний етап, є етапом рефлексії. Отримані результати зіставляються з поставленою метою, аналізується ступінь реалізації ідей, робляться висновки. Найважливішим аспектом етапу рефлексії є самооцінка діяльності кожним суб'єктом інноваційного процесу.

Одним із результатів застосування технології науково-методичного супроводу у просторі регіонального підвищення кваліфікації є створення педагогами методичного продукту – методичних нововведень, розроблених педагогами, які затребувані теперішніми і потенційними споживачами освітніх послуг.

Методичний продукт забезпечує конкурентоспроможність окремого педагога на ринку праці або конкурентоспроможність ЗПО на ринку освітніх послуг [2]. До переліку методичних продуктів можна віднести оригінальні варіанти навчальних планів і програм, дидактичне забезпечення освітнього процесу, проекти, відеоматеріали, вебресурси та інші. Таким чином, технологія науково-методичного супроводу також забезпечує вихід нового товару на ринок, звичайно, з урахуванням специфіки системи освіти.

Отже, технологія науково-методичного супроводу сприяє впровадженню інновацій в освітній процес, перетворенню перспективної ідеї на конкурентоспроможний продукт завдяки партнерським стосункам, без активного втручання ззовні, стимулює розвиток технологічної культури педагогів ЗПО, обумовлює раціональне використання наявних ресурсів.

Список використаних джерел інформації:

1. Петренко Л. М., Романова Г.М., Пуховська Л.П., Султанова Л.Ю., Олешко П.С. Моделі неперервного професійного розвитку педагогічних та науково-педагогічних працівників у контексті відкритої освіти. Професійний розвиток фахівців в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди. 2021. С. 243-250.
2. Ткачук Г. Е. Розвиток ІКТ-компетентності педагогів у системі методичної роботи професійно-технічного навчального закладу. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. 2015. С. 104-109.
3. Шамралюк О.Л. Розвиток технологічної культури майстрів виробничого навчання аграрного профілю в навчально (науково)-методичних центрах професійно-технічної освіти: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Інститут ПТО НАПН України. Київ, 2021. 353 с.
4. Шамралюк О.Л. Технологічна культура майстра виробничого навчання аграрного профілю : методичний посібник / О.Л. Шамралюк. Хмельницький: 2019. 148 с.

Шишкіна Людмила Олександрівна,
викладач хімії, вищої категорії,
викладач-методист, Криворізького фахового
коледжу торгівлі та готельно-ресторанного бізнесу,
Кривий Ріг, Україна

ЦИФРОВА ОСВІТА, ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ПРИРОДОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

На необхідності активного впровадження дистанційної освіти як одного з напрямків реформування й стратегічного розвитку освітньої системи України наголошується у Національній доктрині розвитку освіти, Державній національній програмі «Освіта», Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту» та інших державних документах, що актуалізує проблему вибору методичних підходів до викладання навчальних дисциплін в умовах дистанційної освіти [1].

Перед сучасною освітою постає не легке завдання - виховати покоління, яке буде адаптуватись до усіх вимог сьогодення. Враховуючи останні події в нашій країні, варто сказати, що цифрова освіта - це не просто необхідність, а важлива складова розвитку.

Перед усім варто зазначити, що прогрес не стоїть на місці і кожному з нас варто йти в ногу з часом. Голова Секретаріату Громадської ради при Міністерстві цифрової трансформації України Олександр Явтушенко у своєму виступі звертає увагу, що в жорстких реаліях сьогодення цифрова грамотність значно розширила набір базових навичок ніж це було 5-10 років тому. Тому з урахуванням цієї тенденції спеціалісти з освітньої сфери працюють над тим, щоб діти починаючи з 2 класу навчались інформатиці [3].

Цифрова грамотність на даному етапі набула широкого застосування, адже з'явилась необхідність за вимогами часу. Тому розробники працюють над тим, щоб якомога більше людей змогли досягнути навички для користування інформаційним простором.

На жаль, усі заклади освіти змушені пристосовуватись до впровадження дистанційного навчання. Тому для них тема цифрової освіти та цифрової безпеки є досить актуальною. Але в усьому цьому є значний мінус - освіта викладачів. Сумно та прикро усвідомлювати, що більшість викладачів досі погано орієнтуються у використанні новітніх технологій.

Сучасний світ дуже змінився і вже давно не діють технології за якими навчались вчителі минулого. Перед викладачами на разі постають нові проблеми – як викладати на відстані, контролювати процес навчання і загалом важливе питання – як навчити. І хоча в наш час все можна знайти на просторах інтернету, але кожен педагог має своє бачення та шляхи подолання тієї чи іншої проблеми.

У концепції розвитку дистанційної освіти в Україні зазначено, що дистанційна форма навчання - це форма, яка рівноцінна з очною системою, заочною, екстернатом, що реалізується, в основному за технологією дистанційного (віддаленого навчання) [2].

На мою думку, дистанційна освіта є найкращою альтернативою у сучасному світі, адже процес навчання має бути безперервним, цілеспрямованим та цілісним. Процес цієї освіти акцентує свою увагу на зв'язку викладача та здобувачів освіти в ході навчального процесу. Завдяки такій освіті у нас з'являється свобода вибору. Хоча, варто зауважити і той факт, що знову ж таки присутні прогали у цьому процесі: відсутність світла, відсутність мережі, відсутність необхідних чи базових знань цифрової освіти, зрешто і відсутність відповідної техніки.

Отже, у ході проведення дослідження, мною було виявлено, що науковці радять застосовувати викладачам природознавчих дисциплін певні методи у викладанні. Тому для ефективної роботи студент сам створює індивідуальне навчальне середовище, а викладач може лише йому допомогти в цьому за допомогою різних методів та підходів.

Завдяки дистанційному навчанню викладання природознавчих дисциплін для фахової передвищої освіти за основу бере самостійну роботу. Більшість матеріалу здобувачі освіти мають опрацювати самостійно. Загалом це досить позитивно впливає на їх розвиток, адже розвивається пам'ять, увага, відкриваються творчі здібності, виховується самостійність та відповідальність. Викладачі у свою чергу все частіше вдаються до не традиційних методів навчання. В наш час варто, щоб доступ до матеріалів та лекцій знаходився у постійному доступі.

На власному досвіді можу сказати, що все більше викладачів розширює свої знання та застосовує у своїй роботі різні інформаційні платформи для полегшення дистанційної роботи. Одним з таких додатків є навчальна платформа Moodle, яка призначена для роботи педагогів, учнів, адміністрації та навіть батьків. За допомогою цієї платформи виклад урізноманітнює викладання свого предмету, зокрема це стосується природничих наук. Адже на цій платформі можна розробити урок, додати до нього тести, презентації, картинки, тощо і все це у вільному та захищеному доступі для певного кола користувачів. Природничі дисципліни вимагають точності, тому саме викладач має обрати платформу та програми з якими буде працювати, звичайно, що потрібно враховувати можливості студентів [4].

За допомогою різних програм викладачі на своїх заняттях мають можливість продемонструвати досліди з фізики чи хімії, запропонувати для самостійної роботи дослідження процесів, які пов'язані з екологією. Варто завжди пам'ятати про необхідність зворотнього зв'язку, адже без цього ніяка форма чи система освіти немає сенсу.

Отже, у висновку хочеться зазначити, що залежно від умов сьогодення викладачам варто уникати суворості в термінах виконання завдань, з розумінням ставитись до відсутності студента (учня) під час уроку. Варто поважати один одного і знаходити оптимальні шляхи вирішення проблем.

Вимоги часу змушують нас застосовувати цифрову освіту, тому потрібно буду освіченим у даній сфері і це стосується усіх учасників навчального процесу, оскільки такі вимоги сьогодення. Завдяки використанню новітніх технологій кожен з нас має можливість безперервно навчатись та удосконалювати свої знання та вміння. На спеціально розробленій платформі додатку “Дія” є курси з цифрової освіти, тому навчання знаходиться у вільному доступі, варто лише мати бажання.

Список використаних джерел інформації:

1. Лист Міністерства освіти і науки України від 23 березня 2020 року №1/9-173 «Щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти під час карантину» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-osvitnogo-procesu-vzakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti-pid-chas-karantinu>.
2. Положення про дистанційне навчання, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 року № 466, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 30 квітня 2013 року за № 703/23235 зі змінами і доповненнями, внесеними наказами МОН України від 01 червня 2013 року № 660, від 14 липня 2015 року № 761 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>.
3. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3396487-ponad-miljon-ukrainciv-otrimali-sertifikati-pro-navcanna-na-portali-diacifrova-osvita.html>
4. Організація освітнього процесу із застосуванням технологій дистанційного навчання у 2020/2021 навчальному році : методичні рекомендації / За заг. ред. В. І. Шуляра. – Миколаїв : ОППЮ, 2020. – 108 с.

РОЗДІЛ 5. ТРАНСФОРМАЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: СТРАТЕГІЇ І МОДЕЛІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Добри́вечір Ірина Володимирівна,
викладач Ірпінського фахового коледжу
економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

ФОРМАЛЬНА ТА НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В СИСТЕМІ ОСВІТИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Зростання ролі освіти дорослих на початку ХХІ ст. зумовлюється динамікою соціального і науково-технічного прогресу, змінами у змісті й характері праці, збільшенням вільного часу та можливостями його раціонального використання. Освіта дорослих стає ключовим компонентом цілісної загальної системи освіти і навчання впродовж життя.

На сьогодні, важливим показником розвитку системи освіти дорослих є участь дорослого населення в освіті і навчанні. Інформація Євростату свідчить, що впродовж останніх десяти років у країнах ЄС спостерігалось як зростання, так і незначне зменшення участі. У 2019 р. частка дорослих в країнах ЄС у віці від 25 до 64 рр., які брали участь у навчанні, становила 10,8%, що на 0,7% перевищує відповідні показники 2014 р. У цьому ж році Данія, Фінляндія та Швеція зазначили про збільшення кількості дорослого населення, яке брало участь у навчанні впродовж життя і становило від 25,3% до 34,3% [1, с.2].

В Україні не має законодавства, яке б врегульовувало питання освіти дорослих. Ми маємо лише проект Закону України «Про освіту дорослих». Хоча у Концепції розвитку освіти дорослих в Україні, розробленій ще у 2010 році було закріплено, що освіта дорослих має набути законодавчо урегульована з визначенням принципів і механізмів державної підтримки, ролі основних суб'єктів, їх прав і обов'язків, а також механізмів фінансування з бюджету.

На сьогодні, вирішальним чинником соціально-економічного і культурного прогресу, умовою розвитку особистості на всіх етапах її життєво-професійного шляху, внутрішньою потребою людини є неперервна освіта дорослих. Неперервна освіта дорослих стає пріоритетним напрямком для цілої низки суспільно - гуманітарних наук: педагогіки, економіки, соціології, політології, історії, країнознавства, культурології, філософії, правознавства, філософії освіти тощо [2, с.33].

Згідно статті 8 Закону України «Про освіту» [3] особа реалізує своє право на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти. Держава визнає ці види освіти, створює умови для розвитку суб'єктів освітньої діяльності, що надають відповідні освітні послуги, а також заохочує до здобуття освіти всіх видів.

Формальна освіта – це освіта, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою.

Неформальна освіта – це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій.

Інформальна освіта (самоосвіта) – це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям [3].

Результати навчання, здобуті шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в системі формальної освіти в порядку, визначеному законодавством [2, с.33].

Технологізація формальної і неформальної освіти дозволяє інтенсифікувати процес набуття життєвих навичок, збагачувати професійний досвід на основі чітко спланованої, організованої стратегії навчання, яка переважно спрямована на конкретну мету – розвиток чітко визначених умінь, здатностей, зміну професійних чи особистісних соціальних ролей особистості дорослого.

Науковці визначили етапи проектування і впровадження технологій навчання дорослих з урахуванням специфіки дорослих учнів, вимог до їх реалізації, наповнення складових технологічного процесу, специфіки їх використання в освітній практиці:

1) етап діагностики (психолого -андрагогічної) суб'єкта навчання, визначення його культурно-освітніх потреб, соціально-психологічних, пізнавальних особливостей тощо;

2) планування, вибір (розробка) оптимальної технології із урахуванням індивідуальності дорослих учнів, їх освітньо- культурних потреб;

3) безпосередня підготовка до впровадження вибраної технології навчання;

4) технологічний, що передбачає власне впровадження технології навчання;

5) експертно-оцінний, який дозволяє оцінити результат упровадження технології навчання дорослих і всієї виконаної роботи;

6) корекційний (внесення змін у зміст, засоби, форми, методи навчання, оцінювання його результатів тощо) [4, с.43-44].

Структуру, процедуру конструювання й практичної реалізації технологій навчання дорослих можна характеризувати:

- 1) структурно -логічні (задані) технології навчання;
- 2) комп'ютерні технології;
- 3) тренінгові технології;
- 4) дистанційні навчальні технології [4, с.45].

В умовах інтенсивного розвитку освіти дорослих назріла потреба розроблення і упровадження технологій навчання дорослих, які на основі виявлення специфіки організації навчання в умовах формальної і неформальної освіти дозволять інтенсифікувати процес особистісного і професійного розвитку дорослих з урахуванням індивідуальної освітньої траєкторії, потреб, запитів тощо.

Саме тому, необхідність неперервної освіти для дорослих є непересічним фактом, визнаним сучасним суспільством, який базується на постійному оновленні знань з метою розвитку особистості в інформаційну епоху. Кількість дорослих людей, прагнучих професійного удосконалення та різностороннього розвитку зростає з кожним роком. Завдання суспільства – створити для цього усі необхідні умови. Розбудова стратегії і методології освіти дорослих в Україні вимагає урахування української специфіки, особливостей нашого соціального, морального, регіонального, культурного, психологічного досвіду.

Список використаних джерел інформації:

1. Лук'янова, Л. Б. (2020). Законодавче забезпечення освіти дорослих в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: Наукова співдоповідь на загальних зборах НАПН України 20 листопада 2020 р. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 2(2), 1-5. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-1-2> (дата звернення: 10.11.2022).
2. Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології: збірник матеріалів III-ої Всеукраїнської Інтернет-конференції 18 квітня 2018 р. м. Київ. У 2-х частинах : Ч. 1. / наукова редакція, упорядкування: В.В. Сидоренко, Я.Л. Швень. К.: Агроосвіта, 2018. 286 с.
3. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII : станом на 1 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 11.11.2022).
4. Вовк, М., & Ходаківська, С. (2019). Технології навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи, 2(16), 39-48. URL: [https://doi.org/10.35387/od.2\(16\).2019.39-48](https://doi.org/10.35387/od.2(16).2019.39-48). (дата звернення: 11.11.2022).

Житник Ніна Василівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціально-гуманітарної підготовки
Західнодонбаського інституту
Міжрегіональної академії управління персоналом
м. Павлоград, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДПРИЄМЦЯ

Дослідження соціально-психологічних аспектів успішної підприємницької діяльності, яку здійснюють вітчизняні підприємці в складних умовах господарювання, є актуальним завданням сучасної науки й практики.

Аналіз наукових джерел, практичний досвід доводить, що підприємницька діяльність, як особлива форма економічної активності, вимагає від особистості значних організаторських зусиль в управлінні бізнес-процесами та супроводжується постійним психологічним напруженням. Отже, для досягнення успіху у власній справі ділова людина має бути наділена певними особистісними якостями та психологічно підготовленою до виконання професійних завдань. До особистісних рис, що сприяють успіху у підприємницькій діяльності, дослідники відносять: впевненість у собі, творчий підхід до справи, енергійність, рішучість, здатність розуміти і впливати на людей, управлінські здібності, емоційну стійкість, комунікабельність. Йдеться про психологічну компетентність підприємця [1; 3].

З урахуванням особливостей підприємницької діяльності психологічну компетентність підприємця можна визначити як сукупність психологічних знань, які дають змогу адекватно оцінювати власні можливості, орієнтуватися в міжособистісних відносинах, приймати правильні рішення, долати критичні ситуації тощо [2].

На підставі аналізу теоретичних джерел побудовано авторську модель психологічної компетентності підприємця, яку представлено на рис. 1.

При розробці моделі ми виокремили такі складові: усвідомлення й розуміння психологічних особливостей підприємницької діяльності та наявність психологічного ресурсу особистості підприємця.

До психологічних особливостей підприємницької діяльності ми віднесли: повну власну відповідальність за прийняття рішень, діяльність в умовах невизначеності та ризиків, організацію взаємодії між учасниками бізнес-процесів, необхідність продукування нових комерційних ідей, подолання уявних і реальних психологічних бар'єрів.

До складу психологічного ресурсу сучасного підприємця включено наступні особистісні якості: мотивація на успіх, продуктивне мислення, вміння управляти емоціями, комунікативні навички, організаторські здібності, лідерські якості, заповзятливість у справах, здатність до рефлексії.

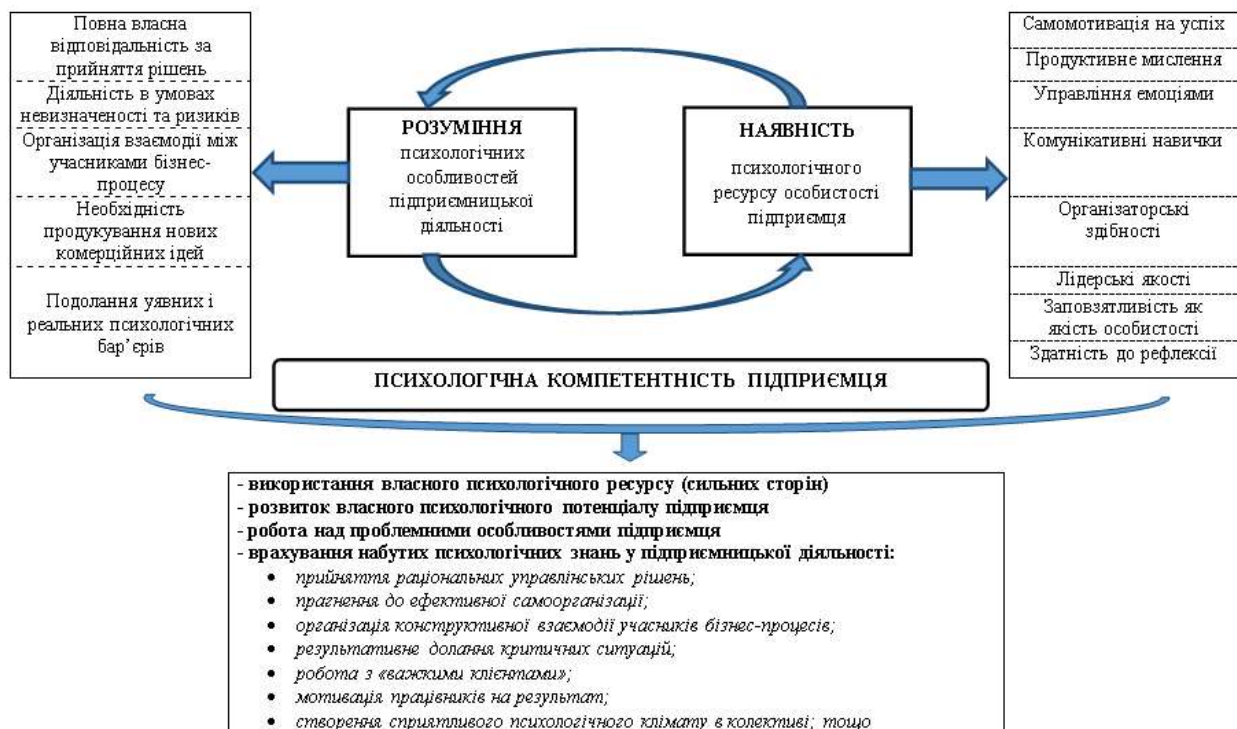

Рис.1 Модель психологічної компетентності підприємця

На нашу думку, саме усвідомлення й розуміння психологічних особливостей підприємницької діяльності та наявність психологічного ресурсу будуть сприяти підприємцям у прийнятті раціональних управлінських рішень, посилять їх прагнення до ефективної самоорганізації, допоможуть в організації конструктивної взаємодії учасників бізнес-процесів для досягнення мети діяльності, подолання критичних ситуацій, створення сприятливого психологічного клімату та мотивації працівників на результат.

Представлену модель психологічної компетентності було покладено в основу розробки програми формування психологічного ресурсу підприємця, яка була апробована в рамках проекту підтримки підприємницької діяльності Павлоградської міської ради і отримала позитивні результати.

Теоретичним підґрунтям розробки програми також стали положення компетентнісного, особистісно діяльнісного, характерологічного, андрогогічного та синергетичного підходів.

Отже, представлені теоретичні аспекти розвитку психологічної компетентності мають практичне значення для розробки програм підтримки підприємницької діяльності, формування у представників малого бізнесу підприємницької культури.

Список використаних джерел інформації

1. Бондарчук О. І. Психологічна компетентність фахівця: Зміст та основні підходи / О. І. Бондарчук // Науковий вісник Миколаївського держ. універ. імені В. О. Сухомлинського: збірник наукових праць. Серія «Психологічні науки», 2012. – Т. 2. – Вип. 8. – С. 30-36.
2. Житник Н.В. Про формування психологічної компетентності підприємця/ Н.В. Житник, Н.М. Кучинова // Соціально-економічні проблеми регіонального розвитку: Збірник матеріалів XVII Міжрегіональної науково-практичної конференції: 20 грудня 2016 р.- Павлоград: ІМА-прес, 2016.-С. 131-136.
3. Ложкін І. В. Економічна психологія: навчальний посібник / І. В. Ложкін, В. Л. Комаровська. – К.: ДП Вид. дім «Персонал», 2014. – 412 с.

Іваницька Аліна Андріївна,

студентка

Ірпінського фахового коледжу економіки та права,

Ірпінь, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ВІХИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ

Глобальні трансформації сучасного світу у напрямі гомогенізації політичного, економічного, культурного просторів змінюють вимоги до професійних та громадянських характеристик особистості, актуалізуючи освітній контекст. Виклики суспільного поступу спрямовують країни світу на реалізацію кардинальних змін в освіті.

На думку американських вчених, процес трансформації навчання - це концептуальний підхід і практична технологія планування та реалізації навчального процесу, який базується на усвідомленні відмінностей між школярами та студентами [1, с. 4]. Вони зазначають, що така технологія допомагає враховувати в навчальному процесі індивідуальні стилі навчання, рівень підготовленості та інтереси студентів.

Незалежність України відкрила можливість формування державності, розроблення національної політики в усіх галузях, включно з освітою. Ключовими завданнями проголошено розбудову національної ідеї, трансформацію та демократизацію освіти в умовах відкритості України світу, її інтеграції в європейське та світове співтовариства в умовах викликів глобалізації [2, с. 6].

Освіта є потужним рушійним фактором соціально-економічного розвитку, фактор модернізації праці, гуманного та ефективного засобу організації суспільних відносин щодо потреб сучасної людини.

Останнім часом актуальною є ідея «навчання протягом життя». У 1970-1980-х рр. безперервна освіта була орієнтована на надання непривілейованим верствам населення можливості зміни свого статусу за

рахунок підвищення освітнього рівня. На початку 2000-х рр. освіта протягом життя розглядалася переважно як засіб адаптації трудових ресурсів до швидких технологічних змін. Сьогодні в концепції «навчання протягом життя» особлива увага приділяється мотивам особистісного зростання [3, с. 155].

Отримання базових знань і навичок для всіх дозволить гарантувати загальний неперервний доступ до освіти для набуття навичок, необхідних для гармонійного життя людини в інформаційному суспільстві. Звичайно, на нашу думку, до таких вмінь можна віднести комп'ютерну грамотність, іноземні мови, технологічну культуру.

З розвитком інформаційного суспільства освітні технології стають усе більше орієнтованими на користувача. Методи навчання як у формальній, так і в неформальній системі освіти повинні змінюватися в напрямку особистісної мотивації, критичного мислення й уміння навчатись.

Розвиток наставництва й консультування забезпечить кожному протягом усього життя вільний доступ до інформації про освітні можливості та до необхідних консультацій і рекомендацій. Має бути створена постійна консультаційна служба, яка надаватиме рекомендації в сфері освітнього, професійного та особистісного розвитку і буде орієнтована на інтереси та потреби активного користувача.

Звичайно, позитивним є наближення освіти до місця проживання за допомогою мережі навчальних та консультаційних пунктів і використання інформаційних технологій. Маючи свободу пересування людина не повинна бути змушена залишати своє рідне місто чи село для отримання якісної освіти.

Отже, одним із основних принципів повинен бути принцип пріоритетного розвитку духовного, інтелектуального, особистісного, професійного потенціалу особистості дорослого, його здібностей не тільки ефективно використовувати існуючі економічні і соціальні технології, а й здійснювати інноваційні і творчі процеси. Наводимо приклад-схему, яка, на нашу думку, розкриває принципи освіти дорослих (рис. 1.)

Дотримання зазначених принципів дозволяє досягнути визначених цілей освіти дорослих. Отже, діяльність системи освіти фахівців (дорослих) спрямована на досягнення певних цілей:

- збільшення безперервної освіти духовного і інтелектуального потенціалу суспільства;
- постійне стимулювання і задоволення потреб дорослих в освіті;
- приведення кадрового потенціалу до світового рівня;
- надання можливостей отримати дорослим освіту, яка не пов'язана з виконанням професійних обов'язків, але збагачує творчий потенціал людини.

Отже, найважливішими завданнями реформування освіти в Україні є підготовка освіченої, творчої особистості та формування її фізичного й морального здоров'я. Завдяки використанню новітніх технологій можливим і доступним є навчання з використанням інноваційних, інтерактивних методів таких, як презентації, мозковий штурм, кейс-метод, метод критичного мислення,

вікторини, бліц-опитування, ігрові елементи. Розвиток високих технологій відкриває широкі перспективи для використання інноваційних методик у навчанні, дає змогу поліпшити розуміння, активізувати пізнавальний інтерес, сприяє розвитку дослідницьких, комунікативних та творчих навичок людини під час навчання.

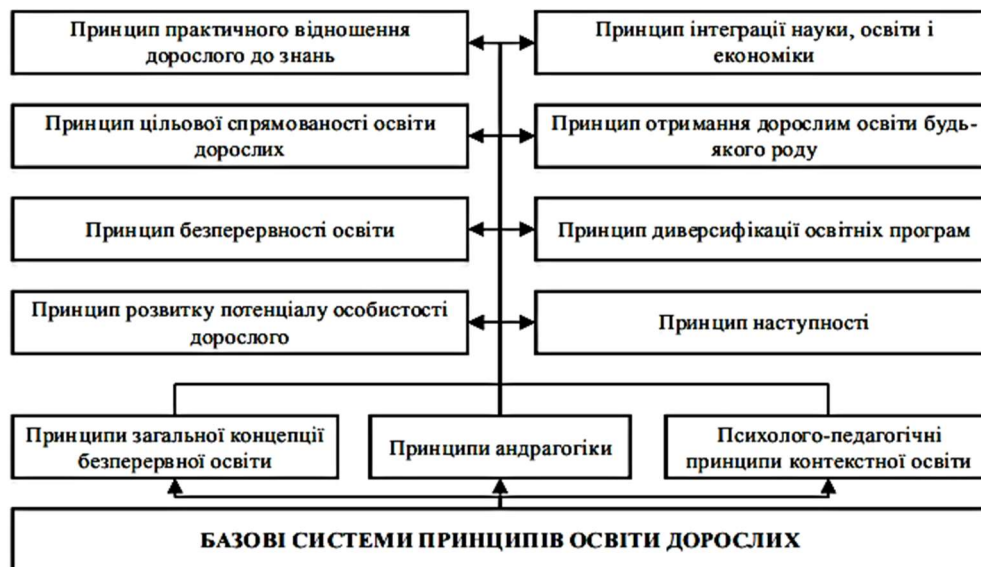

Рис. 1. Концептуальна схема принципів освіти дорослих [3, с. 158].

Таким чином, загальнометодологічні підходи передбачають розгляд освіти дорослих як цілісного цивілізаційного, гносеологічного феномену в процесі її історичного становлення і розвитку на основі сучасних освітніх парадигм через суперечливі позиції та спрямованість дорослої людини на досягнення вершин у її особистісному та професійному становленні. Подальша розробка і впровадження теоретико-методологічних засад, зокрема наукових підходів, постає основою модернізації освіти дорослих та формуванню ефективних бізнес-моделей закладів освіти для дорослих.

Список використаних джерел інформації:

1. Василюк А. Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози: колективна монографія // А. Василюк, А. Стоговський. Ніжин: 2017. 248с. Режим доступу: URL: <https://cutt.ly/1B06wB8> (дата звернення 20.10.2022).
2. Джурило А.П. Трансформаційні процеси у шкільній освіті країн Європейського союзу та США. / А.П. Джурило, О.З. Глушко, О.І. Локшина, І.О. Маріуц, М.М. Тименко, О. М. Шпарик/ Київ: видавництво: «Конві Прінт», 2018. 324 с. Режим доступу: URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/163088295.pdf> (дата звернення 20.10.2022).
3. Зелінін Ю.М. Ключові принципи та характер трансформації освіти дорослих// Ю.М. Зелінін / Стратегія розвитку України, №1, 2018. С. 156-161. Режим доступу: URL:file:///C:/Users/%D0%AF/Downloads/alexi+2018_1-156-161.pdf. (дата звернення 20.10.2022).

Кайтановська Ольга Миколаївна,
науковий співробітник відділу науково-методичного
забезпечення професійної освіти
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»,
аспірантка ДЗВО «Університет менеджменту освіти»,
м. Київ, Україна

ПРОФЕСІЙНИЙ САМОРОЗВИТОК КВАЛІФІКОВАНОГО РОБІТНИКА З ПРОФЕСІЇ «ОПЕРАТОР ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ»

Підготовка кваліфікованого робітника у закладах професійної (професійно-технічної) освіти передбачає формування у нього загальних та професійних компетентностей, які дозволять якісно виконувати роботу на виробництві. У стандарті професійної (професійно-технічної) освіти з професії «оператор поштового зв'язку» [5] чітко визначено якими компетентностями має володіти кваліфікований робітник. Водночас можна стверджувати, що професійний розвиток є безперервним процесом самовдосконалення та саморозвитку впродовж усього професійного життя. У цьому контексті вважаємо за необхідне зупинитися на поняттях «саморозвиток» та «професійний саморозвиток».

Довідкові джерела пропонують такі визначення цих понять:

саморозвиток – це постійна робота над собою, самовдосконалення і вироблення особистих якостей. У цьому процесі людина концентрується на своїх власних бажаннях і цілях і постійно видобуває все нові і нові знання для їх досягнення [6];

саморозвиток як «розвиток, що відбувається через внутрішні причини, незалежно від зовнішніх чинників» [3, с. 138];

професійний саморозвиток – процес автономного управління поступовим переходом комбінації знань, умінь і практичних навичок фахівця, оптимізації способів власного мислення, спеціальних, світоглядних і громадянських якостей, формування морально-етичних цінностей до більш цілевідповідного стану, що визначає здатність особи успішніше здійснювати професійну діяльність [4].

У різних аспектах питання «саморозвиток» досліджували вітчизняні і зарубіжні вчені, зокрема: В. Андрєєва, Р. Бернс, Л. Виготський, Л. Зязюн, О. Леонтєва, Н. Лосєв, А. Маслоу, Г. Олпорт, О. Пехота, С. Рубінштейн, К. Роджерс та ін.

Науковці зазначають, що розвиток фахівця передбачає цілеспрямоване формування, а в подальшому – удосконалення професійних якостей, загальних і спеціальних компетентностей, що зумовлює безперервний професійний розвиток/саморозвиток професіонала. Цей процес має соціальну (задоволення потреб економіки в кваліфікованих спеціалістах) та особистісну (конкурентоспроможність спеціаліста на ринку праці) детермінацію.

Саморозвиток особистості розуміють як осмислення людиною своїх індивідуальних якостей та їх збагачення через уведення у відповідні види діяльності, зокрема освітню [1].

За словами Н. Лосевої «Саморозвиток – це безперервний процес, у якому під впливом визначення мотивів ставляться і досягаються конкретні цілі за допомогою зміни власної діяльності чи зміни себе» [4, с. 45].

Підводячи підсумок можна стверджувати, що професійний саморозвиток кваліфікованого робітника з професії «оператор поштового зв'язку» передбачає реалізацію особистісного й професійного розвитку на виробництві. Робітник повинен відповідати вимогам затребуваності на ринку праці, усвідомлювати відповідальність за власний професійний вибір. Слід зазначити, що в сьогоднішніх умовах праці відбувається постійне оновлення робітничих професій, тому кваліфікований робітник має саморозвиватися ще на етапі навчання у закладі освіти та бути готовий до змін які поставлені перед ним на виробництві.

Список використаних джерел інформації:

1. Біла книга національної освіти України / Акад. наук України; за ред. В.Г. Кременя. – К., 2009. С. 185. URL: <http://refdb.ru/look/1238872-p6.html>
2. Варавя І. П. Понятійне поле формування здатності майбутніх техніків-програмістів до фахового самовдосконалення. Віртус, 2019. Вип. 31. С.71-75. URL:https://lib.iitta.gov.ua/715436/2/Varava_IP_VIRTUS.pdf
3. Костенко М. А. Педагогічні умови професійно-творчого саморозвитку майбутнього вчителя : дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Харків. 2002.180 с.
4. Лосева Н.М. Саморозвиток викладача вищої школи: Навчальний посібник / Н. М. Лосева. – Д.: ДонНУ, 2003. – 336 с.
5. Міністерство освіти і науки України. (2017, Груд. 27). Наказ № 1691, «Про затвердження стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з робітничих професій». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1691729-17#Text>
6. Що таке саморозвиток? Гармонія. веб-сайт. URL: <https://garmonya.in.ua/samorozvytok/>

Романова Ганна Миколаївна,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри професійної та вищої освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»,
Київ, Україна

Романов Леонід Анатолійович,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри професійної та вищої освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»,
Київ, Україна

АВТОРИЗОВАНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Однією з ключових ознак інноваційної освіти є авторизованість викладання, що передбачає недирективний стиль управління освітнім процесом з боку педагогів та створення ними умов для вільного творчого пізнання здобувачів освіти. Авторство в педагогіці закріплено в нашій країні законодавчо: у ст. 54 Закону України «Про освіту» зазначено, що педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники мають право на: академічну свободу, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науково-педагогічну та наукову діяльність, вільний вибір форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі; педагогічну ініціативу; розроблення та впровадження авторських навчальних програм, проектів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання [1].

Реалізація авторських підходів у педагогічній діяльності ґрунтується на такій якості особистості, як проактивність, під якою С. Кові розуміє здатність ініціювати події і нести за них відповідальність [2, с. 87]. Поведінка проактивної людини є продуктом свідомого вибору, що ґрунтується на цінностях.

З метою оволодіння знаннями і вміннями, що забезпечують ефективне проектування авторських навчальних технологій, нами розроблено і запроваджено тренінг-курс для педагогічних і науково-педагогічних працівників «Проактивне викладання: індивідуально-стильове проектування освітнього процесу». Його призначенням є підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів професійної, фахової передвищої, вищої, післядипломної освіти України. Робоча навчальна програма визначає загальні нормативні вимоги до змісту і методики організації процесу навчання з курсу.

Програма тренінг-курсу забезпечує підготовку педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів професійної, фахової передвищої, вищої, післядипломної освіти до реалізації авторських підходів у викладанні, зокрема, до дидактичного проектування на основі індивідуальних стилів педагогічної

діяльності. У програмі представлено загальні цілі та завдання курсу, тематичний план і зміст навчання, особливості організації та активізації навчання, вимоги до самостійної та індивідуально-консультативної роботи слухачів, опис контролю та оцінювання результатів навчання.

Предметом тренінг-курсу є інноваційна діяльність викладачів із розроблення і застосування навчальних технологій на основі індивідуальних стилів педагогічної діяльності. Основу елементів його бази знань складають категорії та поняття, що розкривають специфіку індивідуально-стильового проектування освітнього процесу.

Тренінг-курс розрахований на 1 кредит ЄКТС (30 аудиторних годин по 6 год. на день протягом 5 днів, що може відбуватися як у режимі реального часу, так і онлайн, або в змішаному форматі) і включає теми, вивчення яких забезпечує розвиток таких компетентностей:

загальні: громадянська, соціальна, культура самовираження, лідерська й підприємницька компетентності;

професійні: мовно-комунікативна, предметна, методична, інформаційно-цифрова, психологічна, емоційно-етична, компетентність педагогічного партнерства, інклюзивна, здоров'язбережувальна, проєктувальна, прогностична, організаційна, оцінювально-аналітична, інноваційна, здатність до навчання впродовж життя та рефлексивна компетентності.

На останньому занятті викладачам пропонується спільний проєкт, що здійснюється в команді і полягає у розробці онлайн-дошки для реалізації методичної розробки з реалізації міжпредметних зв'язків. За результатами навчання слухачі отримують сертифікати. У таблиці 1 наведено тематичний план тренінг-курсу.

Таблиця 1

Тематичний план тренінг-курсу

Тема	Кіл-ть годин
1. Викладач як суб'єкт педагогічної діяльності	6
2. Індивідуально-типологічні особливості – основа індивідуального стилю діяльності викладача	6
3. Алгоритми індивідуально-стильового проектування	6
4. Інструменти індивідуально-стильового проектування	6
5. Автодидактика і взаємодія в команді	6
Разом - 30 акад. год.	

Після проходження тренінгу слухачі отримують сертифікат про підвищення кваліфікації. Контроль та оцінювання тренінг-курсу здійснюється у форматі “зараховано з відзнакою”, “зараховано”, “не зараховано”. Отримання позитивної оцінки ґрунтується на систематичності роботи, активної участі в тренінгах та підготовки до них (визначається на етапі підведення підсумків кожного тренінгу в ході спільного обговорення), участі в груповому проєкті зі створення методичної розробки, виконанні та презентації е-порфоліо.

Список використаних джерел інформації:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380. Редакція від 27.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Кови С. Семь навыков высокоэффективных людей. Київ : Аліна Паблішер Україна, 2019. 396 с.

Савченко Олена Вячеславівна,
доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та психології
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»,
м. Київ, Україна

CRISIS MANAGEMENT У ОСВІТІ ДОРОСЛИХ

Під час здобуття освіти студенти переживають декілька криз професійного становлення, найбільш розповсюдженими серед них є кризи навчально-професійної орієнтації, професійного навчання та професійних експектацій [6]. Під поняттям «криза професійного становлення» ми розуміємо одну з форм переживання кризового стану, яка проявляється у процесі професійного становлення особистості як засіб вирішення актуальної значущої суперечності, яка суттєво ускладнює процес засвоєння обраної спеціальності, викривлює «вектор професійного розвитку». Криза професійного становлення може бути обумовлена як суб'єктивними, так і об'єктивними чинниками. Особливо гостро переживаються особистістю ненормативні кризи, які обумовлені «випадковими або наднормативними подіями» [1, с. 37]. Говорячи про професійну кризу, ми вважаємо важливим визначити наступні моменти:

Професійна криза – обов'язковий повторювальний етап процесу професійного становлення, який є індикатором розвитку особистості як професіонала, переходу на новий етап, де вирішуються специфічні задачі.

Професійні кризи відбуваються на тлі вікових криз, що суттєво ускладнює процес виходу з кризи, відновлення ресурсів та нормалізації звичного сценарію життя.

Ігнорування викладачами та адміністрацією навчальних закладів криз професійного розвитку може привести до формалізації освітнього процесу, знецінення важливості та цінності освіти, втраті певного контингенту здобувачів.

В основні криз професійного становлення найчастіше лежить суперечність між значущими для особистості цілями та обставинами (об'єктивного чи суб'єктивного характеру), які ускладнюють або унеможливають їх досягнення.

Як правило, криза супроводжується низкою неприємних для особистості переживань, які стимулюють докласти зусилля задля її вирішення. Серед основних переживань, які ускладнюють і процес навчання, і заважають особистості вирішувати інші життєві завдання, слід розглядати такі відчуття: несправедливості життя, небезпеки, самотності, відчаю, невпевненості у собі, тривоги за майбутнє, дискомфорту, спаду енергії та сил тощо [6].

Переживаючи кризу, особистість намагається: знизити рівень напруги через різні форми відреагування, які часто не відповідають ситуаціям та силі подразника, через дистанціювання від близьких, неадекватне оцінювання або зневагу до часових обмежень, зміну поглядів на життя і ціннісних пріоритетів.

Полегшенню стану особистості сприяє активізація певних засобів долаття криз професійного становлення, які за характером впливу на особистість можна розділити на конструктивні та деструктивні [6].

Навчальні заклади повинні продумувати системні заходи підвищення сенсу та цінності освіти, які будуть виконувати функцію профілактики переживання студентами гострої кризи професійного становлення.

Конструктивними засобами долаття кризи професійного становлення ми вважаємо такі прийоми вирішення суперечності, які сприяють відновленню особистісних ресурсів, підвищенню готовності розв'язувати професійні задачі, зміцненню більш конструктивної професійної позиції, протидії формуванню професійних деформацій. Під професійною позицією розуміємо «ціннісне ставлення до професійної діяльності, засноване на стійких переконаннях щодо моделі її реалізації..., результатів, учасників, а також систему поведінки, узгоджену із системою переконань фахівця» [2, с. 134]. Конструктивна професійна позиція може проявлятися у різних формах кар'єроформуєчої, ідеореалізуючої, самоздійснюючої та саморозвиваючої поведінки особистості.

Деструктивні засоби подолання кризи професійного становлення – прийоми загострення, відтермінування та ігнорування суперечності, які сприяють тимчасовому зниженню рівня внутрішньої напруги, але при цьому погіршують здатність особистості відновлювати ресурси, посилюють неготовність розв'язувати актуальні професійні задачі, сприяють формуванню професійних деформацій особистості, що виражається у деструктивній професійній позиції. Деструктивна позиція [4] може, на нашу думку, проявлятися у різних формах девіантної, дезадаптивної, ригідно-нормативної та паразитуєчої поведінки.

Якщо перші кризи професійного становлення, на думку М. Полухіної, відбуваються на тлі домінування об'єктивних чинників (зміна провідної діяльності, соціальної ситуації, засвоєння нових ролей), то більш пізні кризи виникають під дією більш суб'єктивних чинників (перебудови професійної свідомості, зростання рівня домагань і самооцінки, прояву потреб в самоствердженні та самоздійсненні). Тобто в більш зрілому віці «особистість сама стає ініціатором криз професійного розвитку» [3, с. 86].

Серед освітніх заходів, які можуть допомогти студентам долати кризи професійного становлення, можна виокремити такі:

Впровадження практико-орієнтованих способів виконання професійних задач у межах навчального процесу (проекти, моделюючи ігри та вправи).

Зниження внутрішньоособистісних чинників кризових станів (зовнішньої мотивації вибору професії, незрілих установок на навчання, низького рівня особистісної активності, високого рівня домагань тощо) через розвиток рефлексивних здібностей у процесі виконання навчальних задач.

Покращення об'єктивних умов навчально-професійної діяльності («духу вишу», «спрямованості групи», особливостей форм і методів навчання, виробничої практики тощо) [5].

Моніторинг якості надання освітніх послуг, активне залучення здобувачів освіти в обговорення важливих для навчального процесу умов, оперативне реагування на результати моніторингу.

Посилення вимог до відбору викладачів, які враховують не лише наукові досягнення, а й професійно важливі якості [7], оскільки викладач є для студентів прикладом особистості, яка змогла реалізуватися у професії.

Впровадження засобів формування та корекції образу «Я-професіонал» здобувачів освіти через фіксацію позитивних результатів навчання та особистісних здобутків, які допоможуть їм відчутти себе готовим та здатним до вирішення професійних задач («портфоліо випускника», «трудова книжка волонтера», рекомендаційні листи від викладачів і керівників практики та ін.).

Засоби залучення студентів до професійних спільнот (стажування, проходження практики під керівництвом успішного професіонала, участь у проєктних командах, конференціях та ін.).

Розробка на нових підставах та впровадження у практику системи наставництва ще у навчальних закладах в межах роботи лабораторій, навчально-наукових центрів, що дозволяє здобувачам під супервізію виконувати професійні задачі.

Підводячи підсумки, зазначимо, що система організації освітнього процесу повинна враховувати кризи професійного становлення здобувачів, бути орієнтованою на профілактику гострого переживання кризи через впровадження певних системних заходів, які забезпечують формування сприятливих для розвитку професіоналізму об'єктивних умов (професійної підтримки, залучення у професійні спільноти, посилення вимог до викладацького складу, організації системи моніторингу якості надання освітніх послуг та ін.), та зниження внутрішньоособистісних чинників кризових станів здобувачів (розвиток рефлексивних здібностей, формування інтегрованого образу «Я-професіонал»).

Список використаних джерел інформації:

1. Дзвоник Г.П., Савченко Т.Л. Кризи у професійному становленні особистості. *Materialy VIII Miedzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Naukowa przesstrzen Europy - 2012» (07-15 kwietnia 2012)*. Przemysli: Nayka I studia, 2012. Vol. 24. P. 34-38.

2. Іванова О. поняття «професійна позиція» у науковому дискурсі. Молодь і ринок. 2019. № 1 (168). С. 130-135.
3. Полухіна М.П. Особливості поведінкового компонента кризи професійного становлення особистості у ранній дорослості. Psychological journal. 2018. № 2 (12). С. 83-98. DOI: <https://doi.org/10.31108/2018vol12iss2pp83-98>.
4. Пріб Г.А., Лапінська Т.В. Подолання розладів адаптації як чинник успішного професійного розвитку та кар'єрного зростання осіб, які працюють в умовах підвищеної стресогенності. Psychological journal. 2019. Vol. 5 (11). С. 237-252. DOI: <https://doi.org/10.31108/1.2019.5.11>
5. Питлюк-Смеречинська О.Д. Психологічні особливості професійного становлення майбутніх фахівців в інтегрованому освітньому середовищі. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наукових праць. Київ: Унів-т «Україна», 2013. № 10 (12). С. 223-238.
6. Савченко О.В., Михно Т.В. Конструктивні та деструктивні засоби подолання криз професійного становлення студентів. Наукові інновації та передові технології. 2022. № 2(4). С. 420-434. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-2\(4\)-420-434](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-2(4)-420-434)
7. Чміль Н.С. Концептуальна модель процесу професійної соціалізації майбутніх священослужбовців. Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія. 2016. Вип. 52. С. 235-244. DOI: [dx.doi.org/10.5281/zenodo.44920](https://doi.org/10.5281/zenodo.44920)

Ткачук Ганна Едуардівна,
кандидат педагогічних наук,
методист Навчально-методичного центру
професійно-технічної освіти у Вінницькій області,
викладач ДПТНЗ «Вінницьке міжрегіональне
вище професійне училище»,
м. Вінниця, Україна

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ СИСТЕМИ МЕТОДИЧНОЇ ПІДТРИМКИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ

Розвиток цифрових компетентностей є одним із першочергових завдань сучасної освіти, важливим кроком у підвищенні якості навчання та викладання. Цифровізація об'єктивно необхідна сучасній освіті, щоб зробити її гнучкішою, пристосованою до реалій сьогодення, формування конкурентоспроможних професіоналів у «цифровому світі». При цьому особлива відповідальність щодо формування та вдосконалення цифрових навичок, цифрової культури сучасного покоління лягає на педагогів, які повинні бути мобільними та адаптованими до новітніх викликів часу.

Саме тому сучасному педагогові важливо знати, як підвищити свою цифрову компетентність, як керувати процесом широкого впровадження цифрових технологій в освітньому процесі та що ці технології можуть привнести до освіти.

Сучасному педагогові, як ніколи необхідні системні знання та навички, нові професійні компетенції, що визначають його цифрову культуру та дозволяють впевнено використовувати цифрові технології у своїй професійній діяльності. Сьогодні вже є очевидним той факт, що загальні професійні якості педагога, його готовність до самоосвіти та самовдосконалення напряму залежать від його рівня готовності використовувати у своїй професійній практиці нові форми та методи, сучасні засоби навчання, у тому числі й електронні засоби навчання та цифрові технології.

Різноманітним аспектам професійного розвитку педагогів присвячені дослідження сучасних українських і зарубіжних учених, що створює перспективи для подальшого вивчення й узагальнення явищ і фактів, які виникають у сфері післядипломної педагогічної освіти.

Питання удосконалення освітнього процесу в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів і всієї системи післядипломної педагогічної освіти стали предметом наукових розробок М. Артюшиної [1], Л. Петренко [3], Г. Романової [3], О. Шамралюк [5] та інших, на думку яких, система підвищення кваліфікації педагогічних кадрів є своєрідною організаційною основою для формування та постійної підтримки інноваційної та педагогічної діяльності.

Використання цифрових технологій, електронних засобів навчання, впровадження в освітній процес проєктної діяльності з використанням мультимедійних продуктів, робота з сучасними інтернет-технологіями в умовах спільної, щоденної діяльності в інформаційно-освітньому середовищі, пошук інформаційних, дидактичних матеріалів у мережі Інтернет – усе це вимагає від педагога обізнаності щодо різних видів сучасних технологій та вміння практично застосовувати деякі з них.

Потужним ресурсом методичної підтримки професійної діяльності педагога є педагогічні спільноти, головною метою функціонування яких є професійне спілкування колег і однодумців, вироблення спільних рішень і стратегій. Прикладом такої спільноти може бути дистанційна система методичної підтримки професійного розвитку педагогів у міжкурсовий період підвищення кваліфікації.

Головною метою дистанційної системи методичної підтримки професійного розвитку педагогів у міжкурсовий період підвищення кваліфікації є розвиток у них готовності до використання сучасних педагогічних технологій шляхом постійної методичної підтримки, методичних консультацій, спільного обговорення проблемних питань у зручній для педагога час шляхом максимального залучення до творчої самостійної діяльності з метою розвитку цифрової культури.

У міжкурсовий період основним джерелом розвитку цифрової культури є: дослідницька, самоосвітня діяльність, участь у тематичних семінарах, тренінгах,

майстер класах, спілкування з колегами, проведення практичних занять з предмета з використанням цифрових технологій тощо. Завдяки компонентам даної системи кожен учасник освітнього процесу має можливість отримання системної, індивідуальної, методичної допомоги саме в міжкурсовий період.

Учасники дистанційної системи методичної підтримки професійного розвитку педагогів, як правило, здійснюють діяльність за такими напрямками:

Методичний – ініціація обговорення проблемних питань використання особистісно-орієнтованих педагогічних технологій в педагогічній діяльності, створення методичних і дидактичних матеріалів;

Проектувальний – розроблення майстер-класів, тренінгів, дистанційних курсів для учасників спільноти, створення і реалізація мережеских проектів для учнів;

Освітній – самоосвіта в процесі участі в дистанційних тренінгах або майстер-класах [4].

Для повноцінного функціонування та виконання головної мети дистанційної системи методичної підтримки професійного розвитку педагогів було організовано роботу інтернет-сайту «Центр сучасних освітніх технологій», який розміщено за адресою <https://webcnnot.blogspot.com/>.

«Центр сучасних педагогічних технологій» забезпечує методичну підтримку педагогів з:

- розроблення програмних продуктів навчального призначення і цифрових навчальних матеріалів (цифрового контенту), в тому числі, електронних засобів для дистанційного навчання;
- розроблення матеріалів для нових технологій навчання;
- розповсюдження наукових знань з проблем використання сучасних педагогічних технологій в закладах освіти;
- розроблення авторських електронних продуктів для навчання, які засновані на особистісно-орієнтованому підході і підтримують дослідницьку та пошукову діяльність учнів;
- організації семінарів та майстер-класів з використання цифрових технологій.

Отже, упровадження дистанційної системи методичної підтримки професійного розвитку педагогів у міжкурсовий період підвищення кваліфікації сприяє творчому та професійному зростанню педагога, створює оптимальні умови для його педагогічного удосконалення, формує та розвиває педагогічну індивідуальність, забезпечує всі можливі варіанти для реалізації самоосвітньої діяльності.

Список використаних джерел інформації:

1. Артюшина М. В. Інноваційно-зорієнтований підхід до професійного навчання майбутніх кваліфікованих робітників. Професійна освіта: проблеми і перспективи. 2014. Вип. 6. С. 9-14. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Profos_2014_6_4 (дата звернення 03.10.2022).
2. Купрієвич В. О. Професійний розвиток викладачів у системі післядипломної освіти: Актуальні проблеми неперервної освіти в інформаційному

- суспільстві: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф., присв. 185-річчю Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова (м. Київ, 29–30 травня 2020 р.). С. 269–272.
3. Петренко Л.М., Романова Г.М., Пуховська Л.П., Султанова Л.Ю. & Олешко П.С. Моделі неперервного професійного розвитку педагогічних та науково-педагогічних працівників у контексті відкритої освіти. Професійний розвиток фахівців в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди, 243-250.
 4. Ткачук Г. Е. Методика розвитку готовності викладачів спеціальних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів до використання особистісно-орієнтованих педагогічних технологій. Теорія і методика професійної освіти: електронне наукове фахове видання. 2018. Вип. 15. [URL:https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/3/issue/view/71](https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/3/issue/view/71) (дата звернення: 18.10.2022).
 5. Шамралюк О.Л. Модель розвитку технологічної культури майстрів виробничого навчання аграрного профілю. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки. 2018. Випуск 2 (37), Ч. 1. С.81-88.

Федоренко Наталія Іванівна

кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри соціології КНЕУ ім.В.Гетьмана,
Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦІВ В РАМКАХ СПІВПРАЦІ БІЗНЕСУ ТА ОСВІТИ

Соціально-економічні перетворення в Україні зумовили зміни в професійній культурі як суспільства в цілому, так і в окремих трудових колективах. На докорінну перебудову пріоритетів, мотивацію вибору і механізмів здійснення професійної діяльності українців суттєво впливають реалії сьогодення, зміни культурних і соціальних контекстів життєдіяльності. Сучасний ринок праці демонструє чіткі сигнали, що визначають поведінку нинішніх і потенційних працівників. Ці сигнали дають імпульси розвитку освіти. Вища освіта в даний час сприймається як імперативна вимога роботодавця, як необхідна, але недостатня умова здобуття робочого місця в ефективному сегменті ринку праці. Водночас властиві трудовій сфері складність і динамічність недостатньо відчуються та усвідомлюються молодими фахівцями, породжуючи неточні уявлення та неадекватні очікування стосовно майбутньої кар'єри. Перманентні зміни на ринку праці впливають на розвиток освітніх технологій та інноваційних стратегій навчання й виховання. Процес розвитку професійної культури студентів тісно поєднаний з формуванням професійних компетенцій студентів та механізмом особистісного розвитку студентів, який передбачає самоспостереження та самоаналіз.

Запорукою успішного розвитку майбутнього фахівця є усвідомлення ним необхідності глибинного самопізнання, корекції та пошуків шляхів самовдосконалення.

Головним завданням сучасної вищої школи в сучасних умовах воєнного стану в Україні стає створення професійної особистості, готової швидко адаптуватися у новому соціальному середовищі та здатної до самореалізації і кар'єрного розвитку. Тому зростають роль і відповідальність вищої школи у питаннях забезпечення плідної співпраці між бізнесом та вищою освітою.

З ціллю впровадження проблемно-орієнтованого викладання та навчання з виходом на навчально-тренувальні практикуми, майстер-класи, викладачі КНЕУ імені В.Гетьмана постійно проводять різноманітні зустрічі із запрошеними експертами та майстер-класи фахівців-практиків. Напрацьовані результати таких зустрічей університет використовує для оновлення освітніх програм, наповнення їх сучасними кейсами, на основі яких студенти можуть отримати знання, вміння та навички, які допоможуть їм у професійному зростанні.

В рамках цієї діяльності, 23 листопада 2022 року Київський національний університет імені Вадима Гетьмана провів X Міжнародний бізнес-форум «Наука-бізнес-освіта: стратегічне партнерство». Кафедрами університету були організовані панельні дискусії з експертами зі сфери бізнесу з наступних тем: «Майбутні тренди та драйвери розвитку світового ринку віртуальних активів»; «Як оптимізувати фінанси та інвестиції в умовах воєнного стану в Україні»; «Фінансовий моніторинг: освіта та практика»; «Партнерська модель практичної підготовки економіста в повоєнний час»; «Соціальне підприємництво: виклики сьогодення та погляд у майбутнє»; «Як допомогти студентам реалізувати свої бізнес-проекти?»

Сьогодні на кафедрі соціології КНЕУ імені В.Гетьмана затверджено дві освітньо-професійні програми підготовки бакалаврів: «Соціальні та медіа комунікації» та «Економічна журналістика» та освітньо-професійна програма підготовки магістрів «Соціологія економіки та підприємництва». З ціллю обговорити питання співпраці та налагодити зв'язки з бізнесом, кафедра соціології, в рамках X Міжнародного бізнес-форуму «Наука-бізнес-освіта: стратегічне партнерство», організувала та провела панельну дискусію на тему: «Співпраця бізнесу та освіти у сфері соціальних комунікацій та журналістики». На захід були запрошені експерти-практики у сфері соціальних комунікацій та журналістики: Т. Орленко - начальниця управління комунікацій «Київтеплоенерго», А. Карташева - журналістка Новини. LIVE; Л. Мисів – заступник директора соціологічної групи «Рейтинг»; Д. Трапезнікова – головна редакторка видання про медіа від Media Development Foundation «Медіамейкер». Модератором дискусії виступила Юлія Галустян, доцентка кафедри соціології, експертка з гендерних питань USAID Проект енергетичної безпеки, к.соц.н. Темами для обговорення стали: співпраця бізнесу та освіти: як разом протидіяти дезінформації; як тримати інформаційний фронт у соціальних та медіа-комунікаціях; інформаційна гігієна та медіаграмотність населення України в

умовах війни та забезпечення інформаційної безпеки за допомогою сучасних комунікаційних технологій.

Для постійного розвитку професійної культури студентів та підвищення продуктивності їхньої самопідготовки в сучасних умовах, викладачі кафедри соціології постійно впроваджують різноманітні інноваційні форми та технології навчання: проблемні лекції, робота з кейсами, мозковий штурм, дискусії, воркшопи, робота в малих творчих групах, зустрічі та бесіди із запрошеними експертами, майстер-класи фахівців. Наприклад, 3 листопада 2022 року в рамках проекту «Співпраця освіти та бізнесу: «Uni-Biz Bridge» викладачами кафедри соціології була організована та проведена зустріч фахівців міжнародної компанії Deloitte зі студентами ОП «Соціальні та медіа комунікації» по темі: «Комунікації в міжнародній компанії». На зустрічі фахівці-практики у формі бесіди, використовуючи мозковий штурм та дискусію з елементами аналізу, познайомили студентів з особливостями побудови комунікації у міжнародній компанії.

Сьогодні сучасна студентська молодь, яка тісно пов'язана з цифровим простором й має жагу до успішної професійної реалізації, потребує впровадження в навчальний процес університету інноваційних форм та технологій навчання. Ці технології активного спілкування між студентами – викладачами та студентами – фахівцями-практиками забезпечують можливість кожному студенту бути активним у навчанні, відкритим до обміну набутим досвідом й індивідуальним поглядом і ставленням до власного професійного зростання й саморозвитку, сприяє розвитку творчого потенціалу та допомагає у формуванні професійних компетенцій.

Чалій Катерина Русланівна,

студентка

Ірпінського фахового коледжу економіки та права,
м. Ірпінь, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Трансформаційне навчання - це розширення свідомості шляхом трансформації базового світогляду та специфічних можливостей; трансформаційне навчання полегшується через свідомо спрямовані процеси, такі як вдячний доступ та отримання символічного вмісту несвідомого та критичний аналіз основних передумов.

Перспективна трансформація, що веде до трансформаційного навчання, трапляється нечасто. Важливою частиною такого навчання є те, що люди можуть змінити свою систему відліку, критично розмірковуючи над своїми припущеннями та переконаннями та свідомо складаючи та реалізуючи плани, що створюють нові способи визначення своїх світів. Цей процес є принципово раціональним та аналітичним [1].

У всіх бувають осяяння, спалахи натхнення, які дозволяють поглянути на реальність під іншим кутом, глибокі усвідомлення, які пробивають усталені переконання і умовності. Все це трансформаційні процеси, які виводять нашу свідомість на новий рівень. Ми повинні намагатися створювати такі моменти в навчанні: вони дозволяють викликати сильні емоції і залишити незабутні враження. Часто такі моменти здатні радикально змінити образ думок, точку зору, ставлення до питання і шаблони поведінки - тобто запустити ті самі «трансформації».

Теорія трансформаційного навчання пояснює, як дорослі навчаються через такі осяяння [2]. Теорія заснована на думці, що навчання відбувається, коли нові знання накладаються на старий досвід або старі уявлення розглядаються у новому світлі.

У теорії трансформаційного навчання можемо виділити три стадії:

Виявлення дилеми або кризи. Коли ми усвідомлюємо, що якийсь час дотримувалися помилкової думки, - це штовхає нас на пошуки нової інформації або перегляд системи мислення.

Визначення особистої вигоди. Щоб мотивувати дорослих, треба дати їм можливість представити майбутні плоди своєї праці.

Критичне мислення. Учні - розумні, раціональні люди, у них своя голова на плечах. Тому потрібно створювати моменти рефлексії, щоб вони усвідомили, над чим потрібно працювати [2].

Переглядаючи наукову літературу, можемо виокремити деякі етапи розвитку освіти дорослих:

Людський ресурс має свою цінність на ринку. Освіта, нові знання і компетенції підвищують цінність людини на ринку праці, що дозволяє дорослому населенню усвідомити необхідність підвищення рівня знань із метою самореалізації.

Через інтенсивну глобалізацію та інформатизацію суспільства відбувається прискорений процес морального і фактичного знецінення та старіння знань і умінь фахівців. З огляду на це постійне підвищення професійної компетентності, участь у системі додаткової освіти та перепідготовки періодично потребують фахівці всіх вікових категорій.

З огляду на загальноосвітню тенденцію до старіння населення країни заохочують людей похилого віку вести активний спосіб життя, працювати, бути залученими до суспільного життя. Різні види освітньої діяльності розширюють сфери соціальної діяльності, сприяють оволодінню новими спеціальностями, дозволяють відчувати на новому етапі життя відчувати свою корисність, створюють умови для реалізації потреби поділитися досвідом.

Не кожна людина має можливість реалізувати свій потенціал, бажання та можливості в юності. Значна частина розкриваються поступово, накопичуючи знання, досвід, вміння і навички протягом усього свого життя. Освіта дорослих стає елементом «планування другої половини життя», де людина має можливість реалізуватись у сферах, які з якихось причин не були раніше доступними.

Об'єктивна потреба постійно оволодівати новими технологіями. Як досвід життєвий, так і професійний часто є перешкодою для професійного зростання, якщо він не відповідає сучасним вимогам.

Задоволення щораз вищих вимог окремої людини в розвитку власної особистості, тобто навчання дорослих із метою самовдосконалення та самореалізації [3].

Необхідно виділити декілька стратегій перетворення: аксіологічну, андрагогічну, акмеологічну та технологічну [4]. Виокремлення цих стратегій обумовлено інваріантними і варіативними факторами загальнонаукового характеру. Реалізація зазначених стратегій передбачає зміну і самих підходів у розгляді теоретико-методологічних засад, виборі наукових парадигм та дослідницьких традицій, способів характеристики педагогічних явищ і процесів, суті теоретичної моделі об'єкта, визначення цілей, прагнень, урахування характеру переходу від об'єкта вивчення до його перетворення та практичної діяльності

Отже, трансформаційне навчання дорослих є дуже важливим у наш час. Дорослі повинні розуміти наскільки це полегшить їх продуктивність праці. Тим більше, що безперервне навчання має успіх тоді, коли нові знання накладаються на старий досвід або старі уявлення розглядаються у новому ракурсі. Людина повинна вчитися все своє життя, бо навіть у зрілому віці навчання чомусь новому нікому не завадить. А навпаки, спостерігаємо такий процес як покращення якості викладання, підвищення рівня освіти. Підвищення фахового рівня, у свою чергу, допоможе освіжити свої вже набуті навички, покращить пам'ять, дозволить дізнатись щось нове для себе та оточуючих.

Список використаних джерел інформації:

1. Горбунова Л. Теорія трансформативного навчання: освіта для дорослих в умовах «плинної сучасності». / Л. Горбунова./ Філософія освіти. Київ, 2013. № 2. 266 с. Режим доступу: URL: https://ewikiuk.top/wiki/Transformative_learning.
2. Борисенко В. Три теорії навчання для дорослих, які повинен знати кожен освітянин/ Валентина Борисенко. К., 2018. 221 с. Режим доступу: URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/1748-try-teoriyi-povynen-znaty-kozhen-osvityanyn>.
3. Прокопенко А.І. ІКТ в освіті дорослих. /А.І. Прокопенко, С.О. Доценко.// Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи : монографія / За заг. ред. акад. Н.Г. Ничкало, акад. І.Ф. Прокопенка. Київ, Харків: Інститут освіти дорослих імені І. Зязюна НАПН України, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2020. 544 с. Режим доступу: URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua>
4. Хоружа Л. Сучасні стратегії трансформації змісту педагогічної освіти/ Л. Хоружа. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. - № 33. С. 8. К., 2020 URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/epr31731/18-16.pdf>.

РЕКОМЕНДАЦІЇ
V Всеукраїнської науково-практичної конференції
«РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ:
ВИКЛИКИ, ДОСВІД, СТРАТЕГІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ»
(24-25 листопада 2022 року)

На V Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи» було представлено наукові дослідження у сфері вищої, фахової передвищої і професійної освіти та педагогічні практики з питань розвитку професійної культури майбутніх фахівців для різних галузей економіки, здатних до цілісного розв'язання завдань післявоєнного відновлення України в процесі професійної діяльності.

Для участі в роботі конференції надійшли заявки та матеріали від 132 науковців, педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів професійної, фахової передвищої і вищої освіти та наукових установ України.

У доповідях учасників було розглянуто стан формування професійної культури майбутніх фахівців для різних галузей економіки, підготовка яких здійснюється в закладах вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти, визначено наукові підходи та можливі сценарії розвитку професійної культури в післявоєнному суспільстві, запропоновано інноваційні підходи до організації освітнього процесу в дистанційному і змішаному форматі, технології професійної підготовки фахівців в умовах цифровізації суспільства. Зазначено, що українське суспільство потребує фахівців з високим рівнем професійної культури – сформованими *hard*, *soft* та *metaskills* для післявоєнного відновлення національної економіки. Акцентовано увагу на необхідності трансформації професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників, що забезпечить успішність освітніх реформ.

Порушувалися питання щодо: розвитку особистості педагога в умовах цивілізаційних змін; формальної, неформальної та інформальної системи освіти дорослих; взаємодії вищої і професійної освіти на ринку праці в умовах післявоєнного відновлення України; необхідних змін у системі формування професійної культури майбутніх викладачів; викладацької досконалості у підвищенні ефективності методики навчання фахових дисциплін; удосконалення цифрової компетентності та інформаційної культури педагогічних і науково-педагогічних працівників; використання інноваційних підходів у професійній освіті в умовах змішаного навчання; якісної підготовки педагогів-новаторів для системи педагогічної, фахової передвищої і професійної освіти; здійснення інноваційної діяльності в умовах воєнного стану та післявоєнної розбудови національної економіки; регіональних особливостей управління трансформацією вищої, фахової передвищої і професійної освіти в регіоні у післявоєнний період та залучення до цього соціальних партнерів.

Секційні засідання відповідали таким напрямам: «Професійна освіта: теоретичний і практичний вимір», «Сучасні трансформації вищої і професійної освіти в контексті вимог ринку праці», «Трансформація ролі викладача в умовах цифровізації», «Цифровізація освіти як тренд розвитку професійної культури фахівців», веб-семінар «Методичні основи професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти», під час якого проведено майстер-класи.

Пандемія Covid-19 та терміновий перехід на змішаний та дистанційний формат навчання зумовили потребу у більш потужному технічному оснащенні освітян, актуалізували проблеми національної системи вищої і професійної освіти, від вирішення яких залежатиме не лише якість підготовки майбутньої кадрової зміни, розвитку людського потенціалу, але й безпека країни в широкому її розумінні. Запровадження військового стану та повномасштабна війна на території України викликали ще більш потужні проблеми для освітньої галузі. Знищення значної кількості закладів освіти в окремих регіонах України, відтік величезної кількості освітян та учнів за кордон, постійні руйнівні атаки на енергетичну структуру країни і, як наслідок, порушення роботи інформаційно-комунікаційних мереж, здійснюють надзвичайно негативний вплив на розвиток української освіти. Зокрема, гальмуються процеси інформатизації освіти, знижуються можливості використання цифрових технологій у викладанні та навчанні. У психологічному плані запровадження інформаційних технологій в умовах постійних бомбардувань, проблем зі світлом та зв'язком породжує в учасників освітнього процесу стреси, тривожність, емоційне напруження та важкість пристосування до умов постійної невизначеності.

Не зважаючи на наявність значних проблем і перешкод на шляху трансформації освіти, розвиток професійної культури здобувачів вищої і професійної освіти залишається в центрі уваги педагогічних, науково-педагогічних колективів. Йдеться про: створення небезпечних умов для функціонування закладів освіти в Україні; підвищення ефективності системи управління, її оптимізації та фінансування в умовах воєнного стану та в післявоєнний період; забезпечення відповідності змісту і якості вищої і професійної освіти потребам ринку праці; розвиток партнерства у сфері вищої і професійної освіти, розроблення дієвих механізмів й інструментів взаємодії ринку праці та сфери освіти; поглиблення інтеграції системи вищої і професійної освіти України у світову систему освіти та європейський освітній простір; активізацію впровадження інформаційних технологій в освітній процес закладів вищої і фахової передвищої освіти; забезпечення умов для оптимізації розвитку метанавичок та інформаційної культури у педагогічних і науково-педагогічних працівників, сприяння трансформації їх професійного розвитку.

Ураховуючи актуальність, теоретико-методологічну та методичну важливість пропозицій, викладених у доповідях і виступах на пленарних і секційних засіданнях, **учасники конференції пропонують:**

1. Об'єднати зусилля закладів професійної і вищої освіти, бізнесу, громадських організацій, інших інститутів громадянського суспільства, науки та держави у спільній діяльності з подальшого розвитку професійної культури у майбутніх фахівців у процесі їхньої підготовки для різних галузей економіки в умовах глобальної кризи цивілізації, повномасштабної війни Російської Федерації проти українського народу.

2. Сприяти поширенню прогресивних ідей зарубіжного досвіду щодо розбудови інноваційних моделей розвитку професійної та вищої освіти і навчання, застосуванню нових форм організації і функціонування таких закладів на базі розподілу функцій в регіоні між закладами освіти, підприємствами та організаціями задля підвищення якості професійної підготовки здобувачів освіти в післявоєнний період.

3. Розвивати взаємодію учених і педагогів-практиків щодо реалізації принципу відкритості через зміцнення зв'язків між інституціями НАПН України та закладами вищої і професійної освіти, міжнародними організаціями і фундаціями, а також спільну практико-орієнтовану наукову діяльність, проведення експертних процедур, впровадження результатів дослідно-експериментальної і науково-методичної роботи, обов'язкову громадську експертизу інноваційних проєктів.

4. У контексті практико-орієнтованої підготовки педагогічних працівників для закладів професійної, фахової передвищої і вищої освіти продовжити підготовку магістрів галузі знань «01 Освіта/Педагогіка» спеціальності «011 Освітні, педагогічні науки»; проєктним групам постійно оновлювати освітньо-професійні програми, зміст навчальних дисциплін, акцентувати увагу на інноваційності освіти, ключовою ознакою якої є авторизованість викладання, що передбачає недирективний стиль управління освітнім процесом з боку педагогів та створення ними умов для вільного творчого пізнання здобувачів освіти.

5. Педагогічним та науково-педагогічним колективам звернути увагу на розвиток лідерського потенціалу сучасного педагога в умовах цифровізації освіти, що передбачає:

– готовність до змін стилю викладання в умовах невизначеності, використання нових педагогічних теорій навчання (наприклад, цифрова дидактика, трансформаційне навчання), які уможливають швидку адаптацію до нових вимог та покращення якості засвоєння навчального матеріалу, вдосконалення цифрової компетентності;

– створення творчої та інноваційної атмосфери на заняттях, шляхом використання нових педагогічних технологій для розвитку впевненості у власних силах і здібностях для підтримання належного рівня мотивації до навчання; взаємодопомоги в опануванні цифрових технологій, мережевого і мобільного навчання, що розширює можливості для підтримування комунікації,

налагодження контакту, надихає та підбадьорює всіх учасників навчального процесу;

– прагнення завоювати довіру та авторитет у здобувачів освіти; створення атмосфери співпраці та співтворчості шляхом налагодження різноманітних каналів комунікації, демонстрування розуміння та підтримки в умовах невизначеності, стимулювання розвитку особистісної відповідальності за власне навчання;

– демонстрацію захопленості та відданості своїй справі, використання різноманітних методів мотивації та стимулювання навчання для розвитку інтересу у майбутніх фахівців до свого предмету чи дисципліни; формування і розвиток таких цінностей, як: чесність, довіра, відкритість, справедливість; розуміння понять людської гідності тощо.

6. Організаційному комітетові узагальнити рекомендації конференції та розмістити на сайтах організаторів конференції рекомендації, програму, електронний збірник матеріалів конференції для широкого ознайомлення науковцями й освітянами.

Наукове видання

**РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ: ВИКЛИКИ, ДОСВІД,
СТРАТЕГІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції 24-25 листопада 2022 р.

Підписано до друку 27.12.2022р.
Ум. Др. арк. 12,00. Формат 60x84/16.
Наклад 100 прим. Папір офсетний. Зам. №1101/2023
Свідоцтво ДК 5941 від 11.01.2018 р.
03127, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 8.

Тел. (050) 411-66-51, (044) 22-99-539

Видавництво «Наукова столиця» ДРУК
НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ muisset@gmail.com
www.science.org.ua